

ΜΥΣΩΝ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΚΑΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΤΕΤΡΑΜΗΝΙΑΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ
Μ. Γ. ΚΑΤΑΠΟΤΗΣ

ΤΟΜΟΣ Δ΄.

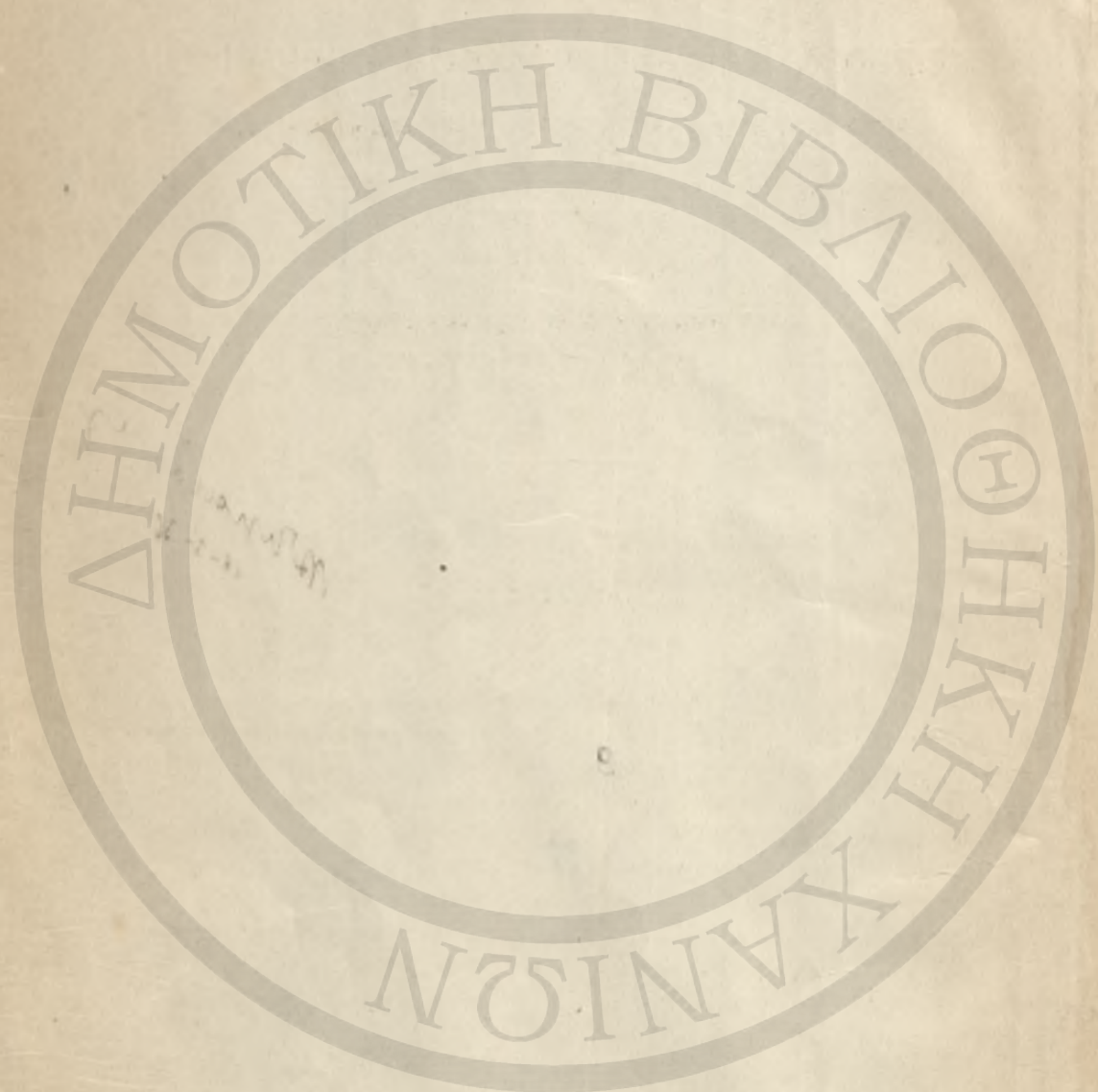
ΔΩΡΕΑ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ
ΝΙΚ. Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ
- 1959 -

*«Ἡτεία τῆς Κρήτης πόλις, ὅθεν
ἦν Μύσων εἰς τῶν ἑπτὰ σοφῶν».
[Στέφανος Βυζάντιος]*

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
- ΧΑΝΙΩΝ -
- Περιοδικὸν -
Αὐξων ἀριθμὸς τόμου 3748
1493

Μητρούσιος
16-3-36

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ "ΠΟΛΥΒΙΟΤΕΧΝΙΚΗΣ,, Α. Ε
ΑΧΑΡΝΩΝ 244 - ΑΘΗΝΑΙ
1935

УДК 62-72
ИЗДАНИЕ: 2002
1999

ΜΕΛΕΤΙΟΣ ΠΑΝΤΟΓΑΛΟΣ (1594)

Ὁ Μελέτιος Παντόγαλος νεώτερος ἀδελφὸς τοῦ Γαβριὴλ Παντογάλου ἀνακαινιστοῦ τῆς ἐν Σητεῖα Μονῆς Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς, σήμερον Τοπλοῦ καλουμένης, ἐγεννήθη ἐν Σητεῖα τὸ 1594. Ἐσπούδασεν, ὡς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἐν Ἑρακλείῳ Κρήτης. Ἐν τῇ Μονῇ Τράχηλα ἢ Κυρίας Φανερωμένης (ἐορταζομένης τὴν 15 Αὐγούστου) σώζεται ἐπιγραφικόν του χάραγμα ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ τοίχου τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀριστερὰ τῶ εἰσερχομένῳ. Κατὰ τὸ 1629 εὕρισκεται ἱερομόναχος ἐν Κ)πόλει ἀλληλογραφῶν μὲ τὸν «ἐλλογιμώτατον κ. κ. Ἀντώνιον Ληγῆρον». Κατὰ δὲ τὸ 1632 ἀλληλογραφεῖ μὲ τὸν ἴδιον ἐξ Ἐφέσου ὡς μητροπολίτης αὐτῆς. Οἱ ἀδελφοὶ Παντόγαλοι, Γαβριὴλ καὶ Μελέτιος, ἐπροστατεύθησαν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου Λουκάρεως. Παντόγαλοι δὲν σώζονται σήμερον ἐν Σητεῖα. Παντόγαλος ἱερομόναχος ἀναφέρεται ἐν τῇ μονῇ Σοφάδων ἐν Ζακύνθῳ· πιθανῶς δ' εἶναι ὁ τελευταῖος ἀπόγονος τῆς οἰκογενείας ταύτης. Αἱ κατωτέρω δημοσιευόμεναι ἐπιστολαὶ ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ E. Legrand (1), εἰσὶ δὲ αἱ ἐπόμεναι.

1) Τῷ ἐλλογιμωτάτῳ καὶ αἰδεσιμωτάτῳ διδασκάλῳ κήρυκι τοῦ εὐαγγελίου καὶ ἀρίστῳ ἐν ἐκατέραιν ταῖν γλῶτταιν κυρίῳ κυρίῳ Ἀντωνίῳ Λιγέρῳ (2) καὶ φιλιτάτῳ μοι ἄκρῳ ἐν Χριστῷ ἀξιοπρεπῶς ἐπιβραβευθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Τῷ ἐλλογιμωτάτῳ καὶ ἀρίστῳ ἀνδρὶ κυρίῳ Ἀντωνίῳ Λιγέρῳ, ἐξοχωτάτῳ ᾧ ἡτορι καὶ φιλιτάτῳ μοι ἐν Χριστῷ.

Μελέτιος ἐλάχιστος ἱερομόναχος ὁ Παντόγαλος εὖ πράττειν.

Ἐγὼ μὲν τοιοῦτος ἐγενόμην τὴν φύσιν ὥστε τῆς ἡλικίας ἄνωθεν τῆς παρούσης θαυμαστῶς εἰς ἐπιθυμίαν τῆς φιλοσοφίας ἤκειν καὶ προσθιγγάνειν ἀτενὲς τῶν ὅποσούν ποτέ μοι προσπιπτόντων ἐλλογιμωτάτων ἀνδρῶν ἢ καὶ γε τῶν ἐν τινι διατριψάντων λόγων εἶδει, ὅθεν καὶ ἐμοὶ φροντίς τῷ ὄντι οὐδενός ἐστι τῶν ἀπάντων ὡς τὸ πάντοτε λογίους ἀνδρας καὶ ἐναρέτους πειρᾶσθαι ἡδέως αὐτοὺς κεκτῆσθαι φίλους καὶ τὴν αὐτῶν τηρεῖν εὖνοιαν ἐν ἐμοὶ καθαρὰν καὶ ἀνεξάλειπτον, οἷος ὢν σύ γε τυγχάνεις, κλέος τῶν φιλοσόφων Ἀντώνιε· τοῦτο γὰρ κέρδιον ἢ βασιλεύειν εἶναι μοι δοκεῖ καὶ ὑπὲρ Μίδου πλοῦτον καὶ Κροίσου εὐτυχίαν καθέστηκε. Τί δ' ἄλλο δὴ, πρὸς θεοῦ, τούτου γε λυσιτελέστερον ἢ τίνι δ' ἄλλῳ τὰ ἐν ὑποκειμένῳ διατελεῖ

(1) Bibliographie Hellénique T. IV du XVII siècle par E. Legrand σελ. 384, 398, 399, 427, 429, 432—449, 505, 508, 521.

(2) Ἀνώνιος Ληγῆρος (Léger) Καλβινιστὴς ἐφημέριος τῆς ἐν Κων)πόλει Ὀλλανδικῆς πρεσβείας, μετακληθεὶς ἐκ Γενεύης καὶ καταγόμενος ἐκ Πεδεμοντίου, δεινὸς δὲ προπαγανδιστὴς τοῦ Καλβινισμοῦ. Ἦτο ἀνὴρ λίαν πεπαιδευμένος καὶ κάτοχος τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν. Ὁ Πατριάρχης Κύριλλος τοσοῦτον ἐξετίμα τὸν Ληγῆρον, ὥστε τὸν ἀπεκάλεε «σχευὸς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος». Λέγεται, ὅτι ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Léger· συνεζητήθη ἡ περίφημος καλβινίζουσα ὁμολογία, ἣτις μεταφρασθεῖσα ὑπὸ τούτου λατινιστῆ, ἐστάλη καὶ ἐξετυπώθη ἐν Γενεύῃ (1629).

κοινὰ ὡς τῇ πνευματικῇ εὐνοίᾳ; Οἱ γὰρ ἀληθινοὶ φίλοι, κατὰ Δημόκριτον, καὶ τὰς φιλίας ἡδέϊας καὶ τὰς συμφορὰς ἐλαφροτέρας ποιοῦσιν, ὧν μὲν συναπολαύοντες, ὧν δὲ καὶ μεταλαμβάνοντες. Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τῇ σου ἐντυχόντες σεμνοπρεπεῖα, θεῖε ἄνερ, ἐν τῇ ὧν εἵπομεν μερίδι, ἔχομεν ταύτην ὥσανεὶ φέροντες ἐγκόλπιον· ἑωρακότες γὰρ τὴν σου θαυμαστὴν παρουσίαν καὶ τῶν σῶν μελιθεῶν ῥημάτων ἀκηκοότες ἐπὶ τὰ ἡμέτερα βάρη τῆς καρδίας ἐγκολάψαμέν σου τὴν λογίτητα ὡς θησαυρὸν ἀναφαίρετον, τὰ μέγιστα μείναντες ἀγαλλόμενοι· διὸ εἴτε γράμμασιν, εἴτ' ἄλλω τινὶ τῷ τὴν ἡμῶν δυναμένῳ στηρίζειν ἀμφοτέρων φιλίαν, οὐκ ἂν ποτε παύσαιμι δεικνύων καὶ τοῦτο δὴ σημεῖον διηνεκὲς καὶ σύνδεσμος ἀμφοῖν ἔστω διαρκής. Τούτου δὲ μὴ τοῦτον δὴ τελουμένου τὸν τρόπον, τὴν λύπην νόμιζε οὐκ ἐλάττω ἡμᾶς ἢ Τάνταλόν φασιν ἐκεῖνον ἔχειν. Καὶ τούτων μὲν ἄλλις. Ἡμῖν δὲ συγγνώμην τοῖς τὰ Λακῶνων φιλοῦσιν, ἅμα δὲ καὶ θεσμοῖς τούτων πατροφῶις θ' ἐπομένοις· ὅθεν καὶ οὐκ ἐπιμνηστέραν ἔξεστι μοι ἐπιστολήν, ὥς μοι ἐφετὸν ἦν, ἐκπονῆσαι· πάρεχε καὶ συμπάθῃσιν. Ἐρρωσό μοι καὶ ἀντιφίλει τὸν ὑπερφιλοῦντα· καὶ τὸν ἱλαρώτατον κύριον Κορνήλιον⁽¹⁾, τὸν μεγαμείλιχον καὶ ἐκλαμπρον πρέσβυν, ὡς ἂν² ἐμοῦ τὴν προσκύνῃσιν πρόσειπε, καὶ παραπλησίως τὸν αἰδεσιμώτατον καὶ λογιώτατον ἐν ἱερομονάχοις κύριον Μάξιμον.

Ἐν Κωνσταντίνου πόλει, ἰουνίου α' ἱσταμένου, κατὰ τὸ παλαιόν, ἔτω αχκθ' (1629) ἀπὸ θεογονίας.

2) Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἀγίῳ διδασκάλῳ κυρίῳ Ἀντωνίῳ τῷ ἀγαπητῷ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, ὑγειῶς ἐγχειρισθείη, εἰς τὸν Γαλατᾶ εἰς τὸ παλαιόν τοῦ ἐκλαμπροτάτου αὐθεντοῦς ἐλτξῇ τῆς Φιλανδρείας.

Μελέτιος, ταπεινὸς μητροπολίτης τῆς ἀγιοτάτης μητροπόλεως Ἐφέσου, τῷ αἰδεσίμῳ καὶ σοφωτάτῳ ἀγίῳ διδασκάλῳ κυρίῳ Ἀντωνίῳ τῷ ἀγαπητῷ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, χάριν καὶ εὐλογίαν παρὰ κυρίου.

Διστάζει ἴσως ἡ σὴ αἰδεσιμότης, φίλιτατε διδασκαλε κυρ' Ἀντώνιε, ὅτι ἐπαλαθόμην τῆς σῆς λογιότητος, τοσούτου χρόνου ἤδη παρεσσομένου, ἐγὼ δὲ οὐκ ἐτελαθόμην· ἀλλ' οὐκ ἐπιλησθήσομαι τοῦ θείου φίλτρου καὶ ἔρωτος, ὅνπερ ἐφύλαξα καὶ φυλάττω πρὸς αὐτήν. νῆ μὰ τὴν ἡμετέραν ἀληθινὴν καύχῃσιν τῆς μακαρίας τριάδος· ἀλλ' εἰ καὶ ἐβράδυνα τοῦτο οὐκ ἦν ἀμνημοσύνης, ἀλλὰ προσδοκίας· ἐπροσδόκουν γὰρ ἡ ἐντολὴ τελεσθῆναι τοῦ ἐκλαμπροτάτου αὐθεντοῦς, τὰ σεντούκια δηλαδή, εἶτα γράψαι καὶ τῷ ἄρχοντι καὶ τῇ σῇ λογιότητι κατὰ τὸ ὀφειλόμενον ἡμῶν· καὶ νῦν ἄρα ἰδοὺ ἔγραψα ὑμῖν, ἵνα δείξω τὴν καλὴν μνήμην πρὸς ὑμᾶς ἦν ἔχω, καὶ τὴν εὐλάβειαν εὐχομαι οὖν καὶ ἀσπάζομαι καὶ καταφιλῶ τὴν ἀγίαν σου ψυχὴν, καὶ εὐχομαι κυρίῳ τῷ Θεῷ τοῦ διαφυλάξαι αὐτήν εἰς τοὺς αἰῶνας. Καὶ ταῦτα μὲν ἄλλις. Περὶ δὲ τῆς ἀγιοτάτης μητροπόλεως Ἐφέσου ἀναγγέλλω σοι, ὅτι ὀλοφυρομένη ὁδύρεται κλαίονσα τὴν ἐρημίαν καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ οἱ λίθοι

(1) Κορνήλιος Ἅγα (Haga) πρεσβευτὴς τῆς Ὀλλανδίας ἐν Κων(σταντι)πόλει μεγάλως ἰσχύων παρὰ τῇ Πύλῃ. Πολέμιος τῶν ἐν Ἀνατολῇ Ἰησουϊτῶν διὰ τὰ πολιτικὰ καὶ ἐμπορικὰ συμφέροντα τοῦ κράτους τοῦ ὑπεστήριζε καὶ χρηματικῶς τοὺς φίλους αὐτῷ ὀρθοδόξους κληρικοὺς σὺν τῇ προθέσει νὰ ἐνώσῃ διὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου τὰς δύο Ἐκκλησίας, Ὁρθοδόξων καὶ Διαμαρτυρομένων.

καὶ αἱ παράδοξοι αὐτῆς οἰκοδομαὶ κραυγάζουσι τὴν τοσαύτην αὐτῆς ταπείνωσιν, καὶ ζητοῦσι ποῦ ἐστὶν ἡ δόξα αὐτῆς καὶ ἡ τιμή· καὶ οὐκ ἐστὶ λόγος, οὔτε φωνή· ἄρ' οὖν ἡ Ἐφεσος ἡ λαμπρὰ μελανωτάτη κλαίει, φιλόσοφε Ἀντώνιε, σφόδρα καὶ λίαν πικρῶς· δόξα τῷ κρυφιογνώστῃ καὶ προνοητῇ καὶ φοβερῷ θεῷ. Τί γὰρ ἄλλο χρὴ λέγειν; συμπάσχοντες καὶ ἡμεῖς οἱ μικροὶ ποιμένες τῆς ἐκκλησίας, καὶ δρόντες δπόση ἦν ἡ δύναμις τῆς ἀσεβείας διαφθεῖραι τὰ τῆς εὐσεβείας ἡ τοῦτο εὐχαριστεῖν καὶ δοξάζειν τὸν ὑπέρσופן Θεόν. Μενέτω ἡ ταπείνωσις ἡμῶν ἄχρι τέλους βουλῆς κυρίου· ὅτι οῤίζαν σοφίας τίς οἶδε; καὶ τὰ πανουργήματα αὐτῆς τίς ἔγνω; φθέγγεται ὁ Σιράχ. Ἰκανῶς τὰ περὶ τῆς Ἐφέσου, παρ' ἧς καὶ τὰ περὶ τοῦ ποιμένου αὐτῆς νενόηκας.

Σὺ δέ, τιμώτατε ἄνθρωπε τοῦ Θεοῦ, εὖχου ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τῶν ἐν ὅλῃ ψυχῇ τε καὶ καρδίᾳ σε φιλοῦντων μὴ ἐπιλάθοιο. Θαρροῦμεν δ' ἔτι τῇ σῇ ἀγάπῃ, ὅτι διατηρήσεις ἡμῶν ἐν ταῖς χρεῖαις καὶ τὰ ἐντάλματα μεσιτεύων τῷ ἄρχοντι ἐν καιροῖς ἀναγκαίοις. Ἐρωσο, καὶ ἀνταπεστείλοις ἡμῖν τὰ ἴσα τῆς ἀκραιφνοῦς ἡμετέρας φιλίας, τὸ κλεινόν σου γράμμα, ἐνταλλόμεθα.

Ἐν Ἐφέσῳ, μαρτίῳ η' (=8) κατὰ τὸ ,αχλβ' (1632) ἔτος τὸ σωτήριον.

τῆς σῆς αἰδεσιμότητος δοῦλος.

Ὁ Ἐφέσου μητροπολίτης Μελέτιος

3) Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἀγίῳ διδασκάλῳ κυρίῳ Ἀντωνίῳ τῷ ἀγαπητῷ ἐν Χριστῷ.

Αἰδεσιμώτατε καὶ σοφώτατε ἅγιε διδάσκαλε κύριε Ἀντώνιε, ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ ἀδελφέ, τὴν λογιότητά σου αἰσίως προσκυνῶ. Οἶδα ὅτι θαυμάζει περὶ ἐμοῦ ἡ σὴ αἰδεσιμότης, τὸ μὲν ὅτι διεπέρασαν αἱ ἡμέραι τῆς ὑποσχέσεως τοῦ ἐμοῦ δηλαδὴ χρέους, καὶ αὐτό σοι οὐκ ἀπέδωκα ἔτι ψευδόμενος· τὸ δὲ ὅτι οὐκ ἐλύληθα πρὸς αὐτὴν ἐνεκεν ἀσπασμοῦ εἰς σύμβολον τῆς καθαρᾶς ἡμῶν φιλίας. Ἐγὼ δέ, μάρτυς κύριος ὁ θεός μου, οὐδὲν ἄλλο ἔστι τὸ αἷτιον πλὴν τῆς ἐμῆς αἰσχύνῃς, μὴ δυνάμενος ἔτι εὐπορῆσαι καὶ ἀποδοῦναι σοι φέρων τὸ χρέος· ὅμως οὐ ζημιωθῆσεται ἡ σὴ λογιότης, πλὴν δέομαι αὐτῆς ἵνα μὴ βαρύνῃ πρὸς ἡμᾶς, ἀλλὰ μακρόθυμος φανήσεται, καὶ ἐλέησῃ ἡμᾶς τοὺς σφόδρα τεθλιμμένους ὑπὸ τῶν πολλῶν πειρασμῶν καὶ κινδύνων τοῦ τυραννοῦντος ἡμᾶς ἀδίκως, ὃν ὀρθῶς καὶ ἐπίσταται ἡ ἀγία σου ψυχὴ. Παρακαλῶν οὖν αὐτὴν μετὰ δακρύων σφόδρα, ὅπως πρεσβεύσῃ πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον περὶ ἡμῶν, περὶ τῶν χρημάτων ἐκείνων δηλονότι, ἐπειδήπερ ἡ ὑπόθεσις οὐ γίνεται κἄν ἀποδοῦναι μοι ταῦτα εἰς διόρθωσιν τῶν πολλῶν μου χρεῶν, λεγόντων δὲ μάλιστα, ὅτι καμὲ αὖριον καθῆραι βούλονται οἱ παρόνομοι παραλόγως· καὶ οὕτως οὐκ ἔχω ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι, εἰ μὴ ἐν τῷ ἐλέει τοῦ παναγάθου θεοῦ. Οὕτω ποιήσον, ἅγιε διδάσκαλε, βοήθησόν μοι, καὶ ἔστω εἰς μνημόσυνον ἀθάνατον τῆς σοφωτάτης καὶ ἀγαπημένης σου κεφαλῆς, ἣν εὐλαβῶς προσκυνῶν τιμῶς ἀσπάζομαι. Ἐρωσο.

Ἐν οἴκῳ τοῦ ἐκλαμπροτάτου αὐθεντοῦς ἀρχέ (1635), σεπτεβρίου ιη'. ὁ δοῦλος τῆς σῆς αἰδεσιμότητος. Ἐφέσου Μελέτιος.

4) Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἁγίῳ διδασκῶ κυρίῳ Ἀντωνίῳ τῷ ἀγαπητῷ ἐν Χριστῷ καὶ περιποθήτῳ, υἱεῷ; ἐγχειρισθείῃ, εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν τῷ Γαλιτᾷ, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἐκλαμπροτάτου αὐθεντοῦ ἀποκρισιάρχου⁽¹⁾ Φιλανδρείας.

Σοφώτατε καὶ ἐλλογιμώτατε ἅγιε διδάσκαλε κύριε Ἀντώνιε ἀγαπητέ ἐν Χριστῷ, τῇ λογιότητί σου εὐχομαι καὶ ἀσπάζομαι, δεόμενος τοῦ ἁγίου θεοῦ ὑπὲρ τῆς υἱείας αὐτῆς καὶ εἰρήνης. Χάριτι Χριστοῦ καὶ διὰ τῆς σῆς ἁγίας εὐχῆς φθάσαντες εἰς τὴν ταπεινὴν ἡμῶν ἐπασχίαν καλῶς μας ἐδέχθησαν οἱ χριστιανοὶ καὶ ἐσμέν υἱεῖς μετρίως, πλὴν ἡ ἡμετέρα υἱεῖα ἐστὶν ἡ τοῦ ἁγίου γέροντος ἡμῶν ἐλευθερία. καὶ μηκέτι ἀκούσαντες ταύτην, περίλυποι ἐσμέν σφόδρα· οὐκ οἶδα δὲ πότε γενήσεται, καὶ πότε οὗτος ὁ ἅγιος Πατριάρχης λυτρωθεὶ τῆς τοιαύτης δεινῆς καὶ ἀδίκου ἐξορίας, καὶ τί ἐστὶ τοῦτο, καὶ δυνατόν οὐκ ἐστὶν ἵν' ἴδωμεν τὸ φῶς τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας. δέομαι τοῦ παναγάρχου θεοῦ, ἵνα πέμψῃ ἡμῖν τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς λύτρωσιν ἡμετέραν καὶ ἄνεσιν τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Παρακαλῶ τὴν σὴν λογιότητα, γράψον μοι πῶς μέλλουσι τὰ τέλη γενέσθαι τῶν πραγμάτων καὶ πῶς ἄρα γενήσεται ἡ αὐτῶν ἀποκατάστασις· ἄρα ἐστὶν ἐλπίς· ἄρα προσδοκῶμεν σωτηρίαν· ἐστὶ τις διόρθωσις περὶ τοῦ γέροντος, ἢ πέπνυται ἡ ἐλπίς ἡμῶν; Διὰ τοῦτο ἔπεμψα τὸν ἐμὸν ἱεροδιάκονον πρὸς ὑμᾶς ἵνα ἐξ ὑμῶν διὰ τιμίων σας γραμμάτων μάθω τὰ πάντα, καὶ δέομαι ὑμῶν, παρηγορίαν δότε ὑμῖν, ὅτι μεγάλως θλιβόμεθα μὴ ἀκηκούτες τὸ παράπαν οὐδὲν περὶ τούτων καὶ μὴ ἐωρακότες πλέον τινὰ τῶν ἡμετέρων.

Ἔτι παρακαλῶ τὴν σὴν ἀγιωσύνην, ἵνα μνημονεύσῃς τῆς ἐμῆς παραγγελίης, περὶ τῶν ἐμῶν φημὶ χρημάτων ὧν ἐπίσταται καλῶς· ἵνα ἂν μὴ ἡ ὑπόθεσις γένῃ ζητήσῃ ταῦτα εἰς φύλαξιν ἢ ἐν τῇ σῇ λογιότητι ἢ ἐν τῷ ἐκλαμπροτάτῳ καὶ μὴ ἀδικηθῶ· οὕτω ποιήσει ἡ ἁγία σου κεφαλὴ ἐνεκεν τῆς ἐμῆς ἀνάγκης καὶ δεήσεως καὶ λάβει τὸν μισθὸν ἐκ θεοῦ, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη μετὰ (τῆς) σῆς λογιότητος.

Τὸν ἐνδοξώτατον ἄρχοντα ἀφέντη Κόψῃ προσκυνῶ καὶ νὰ μὴν ἔχῃ ἔγνοιαν ἢ αὐθεντίαν τοῦ μήτε ἡ λογιότης σου διὰ τὰ ἄσπρα ἐκεῖνα, ὅπου μοῦ ἐδανείσατε, καὶ εἶναι σιγοῦρα. μόνον καρτερῶ τί μοῦ γράφει ὁ ἐκλαμπρότατος καὶ ἡ λογιότης σου, καὶ κατὰ τὰ γράμματα ὑμῶν νὰ κάμω.

Ἐν Ἐφέσῳ ἀλλε, (1635) δεκεμβρίου ιε

Τῆς σῆς λογιότητος δοῦλος
ὁ Ἐφέσου Μελέτιος

5) Κύριλλος⁽²⁾ ἐλέφ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

Ἐρωτάτοι μητροπολῖται καὶ ὑπέρτιμοι οἱ ἐν πάσαις ταῖς κατὰ τόπον ἐπαρχίαις ἐν ἁγίῳ πνεύματι ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοί, θεοφιλέστατοι ἐπί-

(1) Ἀποκρισιάρχης=legatus=πρόεδρος.

(2) Σημ. Μύσ.—Ὁ Κύριλλος Λούκαρης ἐγεννήθη ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης τὴν 13 Νοεμβρίου 1572. Ὑποστηρικθῆς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Μελετίου τοῦ Πηγᾶ, ἐπίσης Κρητός, ἔτυχε μεγάλης μορφώσεως. Τὴν 4 Νοεμβρίου 1620 ἐξελέγη πατριάρχης Οἰκουμεν-

σκοποι, δοσιώτατοι καθηγούμενοι, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, ἐντιμότατοι κληρικοὶ καὶ ἄρχοντες χρήσιμοι, καὶ ὁ λοιπὸς τοῦ κυρίου χριστιάνημος λαός. τέκνα ἐν κυρίῳ ἀγαπητὰ τῆς ἡμῶν μετριότητος, χάρις εἴη ὑμῖν, εἰρήνη καὶ ἔλεος ἀπὸ θεοῦ παντοκράτορος καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Δίκαιον εἶναι καὶ πρέπον ὅτιαν εὐρίσκεται ἓνας χρήσιμος καὶ σοφὸς ἱατρὸς ὅπου μὲ πολλοὺς τρόπους ἡμπορεῖ καὶ δύναται νὰ ἀναστήσῃ τοὺς ἀσθενοῦντας νὰ μὴν εἶναι εἰς ἓνα τόπον περικεκλεισμένος καὶ μίαν ἐπαρχίαν, ἀλλὰ νὰ περιέρχεται πανταχοῦ διὰ νὰ τιχένουσιν οἱ χριστιανοὶ τῆς ὠφελείας καὶ βοηθείας αὐτοῦ· οἱ μὲν ἀσθενοῦντες ἰάσεως, οἱ δὲ μή, προφυλακῆς διὰ νὰ μὴ ἔλθουν εἰς ἀσθένειαν. Λοιπὸν ἐπειδὴ ὁ δοσιώτατος καὶ λογιώτατος ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικοῖς κύριος **Μελέτιος ὁ Παντόγαλος** οὐχὶ μόνον ἐκ φύσεως καὶ γένους εὐγενοῦς καταγόμενος, ἔχει τὴν παιδείαν ριζομένην εἰς τὴν καρδίαν του καὶ τὸν φόβον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀπαλῶν τῶν ὀνύχων συναναστρεφόμενος καὶ παιδευόμενος μὲ ἑναρέτους καὶ πνευματικοὺς ἄνδρας καὶ θεὸν φοβουμένους καὶ παιδευομένους εἰς φροντιστήρια καὶ διδασκαλεῖα σοφῶν ἐκαρπώθη ἀπὸ μὲν τοὺς ἑναρέτους τὴν ἀρετὴν, ἀπὸ δὲ τοὺς σοφοὺς τὴν σοφίαν, καὶ ἔγινεν ἄνθρωπος τοιοῦτος ἄξιος νὰ τὸ ἐγνωρίσῃν πολλοί, καθὼς ἡ μετριότης ἡμῶν τὸν ἐγνωρίζει, καὶ νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ λόγου του· καὶ τοῦτο μὴ ἡμπορῶντες νὰ τὸ ἀπολαμβάνουσιν πάντες μὲ τὸ νὰ εὐρίσκεται οὗτος εἰς ἓνα τόπον καὶ μίαν ἐπαρχίαν περικεκλεισμένος, ἡ μετριότης ἡμῶν ἔδωκεν αὐτῷ πρῶτον ἄδειαν καὶ ἐλευθερίαν ἐγγράφως νὰ περιέρχεται εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας δύσεως καὶ ἀνατολῆς· ἔπειτα νὰ ἔκτελῃ ἀκωλύτως καὶ ἀνεμποδίστως, ὅπου ἂν τύχῃ, ἅπαντα τὰ τοῖς ἱερεῦσι προσήκοντα, καὶ νὰ ἱερουργῇ εἰδήσει καὶ γνώμῃ καὶ τοῦ κατὰ τόπον ἀρχιερέως, καὶ νὰ διδάσκῃ τὸν λαὸν τὰ λόγια τοῦ ἱεροῦ εὐαγγε-

κός, πατριαρχεύσας πεντάκις μέχρι τῆς 27 Ἰουνίου 1638. Καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἐκυβέρνησε τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς ἀληθὴς πολιτικὸς ἀνὴρ, ἐν μέσῳ χαλεπωτάτων περιστάσεων, τὰς ὁποίας ὁ μεταξὺ Λατίνων καὶ Προτεσταντῶν λυσσώδης ἀνταγωνισμὸς εἶχε δημιουργήσει τότε ἐν Ἀνατολῇ. Ἀφ' ἐνὸς οἱ πρέσβεις Ἀγγλίας, Ὀλλανδίας καὶ Σουηδίας εἰργάζοντο ὑπὲρ τῶν διαμαρτυρουμένων καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ πρέσβεις Γαλλίας, Αὐστρίας καὶ κατὰ περιόδους καὶ τῆς Ἑνετίας πρὸς ἐπικράτησιν τῶν Ἰησουϊτῶν.

Βεβαίως ὁ ἀνταγωνισμὸς οὗτος, ὡς καὶ σήμερον, εἶχεν ἐλατήρια καὶ σκοποὺς τὰ πολιτικὰ ὀφέλη τῶν ἀντιμαχομένων ἰσχυρῶν. Ἀλλ' ἦτο ἀναπόφευκτον διὰ τὸν θρησκευτικὸν καὶ πολιτικὸν συνάμα ἡγέτην, ὡς ἦτο ὁ πατριάρχης, νὰ μὴ μένῃ ἀδιάφορος καὶ ἀδρανὴς ἐναντι τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τούτου, ὅστις ἐξέσπα εἰς τὸν ἐν Ἀνατολῇ προσηλυτισμὸν τῶν Ἑλλήνων ὀρθοδόξων. Ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ταχθῇ πρὸς τὸ ἐν μέρος ἢ νὰ ὑποταχθῇ εἰς ἄμφοτερά. Ὁ Κύριλλος καὶ λόγῳ τῆς καταγωγῆς καὶ τῆς μορφώσεώς του καὶ διότι οἱ διαμαρτυρόμενοι παραδέχονται ὡς βάσιν τῆς θρησκείας τὰς Ἀγίας Γραφάς, ἐνόμισεν. ὅτι ἡ μετ' αὐτῶν συνεννόησις ἦτο πλέον εὐχερὴς, παρὰ ἡ ὑποταγὴ πρὸς τοὺς Λατίνους. Ἀπὸ τοὺς προτεστάντας ἐπομένως ἐξήρτησε τὴν πολιτικὴν του, ἡ ὁποία πλὴν τῶν ἀνωτέρω λόγων κύριον καὶ ἀπώτερον σκοπὸν εἶχε τὴν ποιοτικὴν βελτίωσιν τοῦ δουλεύοντος γένους μας καὶ τὴν προπαρασκευὴν διὰ τῆς ξένης ὑποστηρίξεως τῆς ἀναγεννήσεως καὶ ἀπελευθερώσεως αὐτοῦ. Ἐν μέσῳ τοιαύτης τρικυμιώδους καταστάσεως ὁ μεγάλωνος καὶ ἀσύγκριτος ὄντως ὀρθόδοξος πατριάρχης Κύριλλος, ὁ ὑπὸ τῶν ἐγγύτατα γνωρισάντων αὐτὸν θεωρηθεὶς βραδύτερον ἅγιος, κατῴρθωσε δι' ἀξιοθαυμάστων ἐνεργειῶν νὰ περιφρουρήσῃ τὴν Ἑλληνικὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τῆς πεφωτισμένης του δράσεως νὰ ἀφήσῃ ἀνεξίτηλον ἱστορικῶς τὴν περίοδον τῶν πατριαρχειῶν του.

Εὐρὼν ἰσχυρὸν στήριγμα ὁ Κύριλλος τοὺς ἐν Κ)πόλει προτεστάντας πρέσβεις καὶ ἰδίᾳ τὸν τῆς Ὀλλανδίας Haga καὶ τὸν παρὰ τούτῳ κληρικὸν καὶ ἐφημέριόν του Leger, ἐσέ-

λίον ἐπ' ἐκκλησίας παρ' οὐδενὸς ἐμποδιζόμενος· ἔτι δὲ νὰ ἔχη ἄδειαν καὶ ἐλευθερίαν νὰ δέχεται τοὺς λογισμοὺς τῶν ἐν αὐτῷ προσερχομένων εἰς ἐξομολόγησιν, καὶ νὰ λύη τὰ λύσεως ἄξια ἁμαρτήματα καὶ δένη τὰ δεσμοῦ ἄξια, παντὸς εἶδους ἁμαρτίας, καὶ νὰ οἰκονομῇ τὴν μετάνοιαν καὶ σωτηρίαν αὐτῶν πολυτρόπως. Καὶ ἂν τύχη τινὰς χριστιανὸς ἐξωμολογημένος εἰς πνευματικὸν ἄπειρον ὁποῦ νὰ εἶναι ὁ κανόνας τοῦ χωρὶς διάκρισιν. ὁ παρὼν πνευματικὸς νὰ ἔχη ἄδειαν νὰ ἐκτείνῃ τὸν κανόνα ἐκείνον ἢ νὰ τὸν συστέλῃ διακριτικώτατα· καὶ μηδεὶς τῶν ἀρχιερέων ἢ ἱερέων, ἐξάρχων τε καὶ ἱερομονάχων, ἀρχόντων τε καὶ ἀρχομένων, νὰ ἔχη ἄδειαν διατὶ πρὸς αὐτὸν πόθος ἀνθρώπινον καὶ κακίαν νὰ ἀντείπῃ ἢ νὰ τὸν ἐναντιωθῇ κατὰ τι. Ἔτι δὲ ὡς κῆρυξ τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου καὶ πνευματικὸς ἀριστος, νὰ ἔχη τὴν στάσιν αὐτοῦ καὶ καθέδραν ὁποῦ ἂν τύχη δεῦτερος μετὰ τὸν μητροπολίτην ἢ ἐπίσκοπον· πρὸς δὲ τούτοις καὶ εἰς τὰς κατὰ τόπον συνοδικὰς συνελεύσεις καὶ κρίσεις νὰ ἔχη τὰ δεύτερα εἰς τε καθέδραν καὶ λόγους τοῦ κατὰ τόπους ἀρχιερέως, ὡς ἀνὴρ εὐσεβέστατος καὶ μαθητὴς τοῦ ἱεροῦ εὐαγγελίου καὶ πάσης τιμῆς ἄξιος, καὶ νὰ τὸν τιμᾷ ἕκαστος ἀρχιερεὺς, ἱερωμένος καὶ λαϊκός, καὶ νὰ τὸν προσέχῃ ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ καὶ δολιότητος εὐσεβοῦς τε καὶ ἀσεβοῦς. ὅστις δὲ τῶν ἀρχιερέων ἐξάρχων, ἱερέων ἢ ἱερωμονάχων, ἀρχόντων ἢ ἀρχομένων, βουληθῇ ἐνοχλήσαι αὐτῷ κατὰ τι καὶ παραπικράναι, καταφρονητὴς φανεὶς τοῦδε τοῦ ἡμετέρου γράμματος, οὐ μόνον ἀργία καθυποβληθήσεται τελεία καὶ ἀφορισμῷ ἅλυντο, ἀλλὰ καὶ ἄλλην αὐτῷ παιδείαν δώσωμεν βαρυτάτην· ὅστις δὲ ἔχει τινὰ λύπην πρὸς αὐτόν, ἐὰν μὴ κλίνη καὶ ἐλθὼν ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ συγχώρησιν, καὶ ἐλθῇ εἰς τὸν σύνδεσμον τῆς καθαρᾶς ἀγάπης, θέλει εἶσται εἰς τὸν κανόνα ὁποῦ ἔχει τὸ παρὼν

φθῇ, ὅτι ἡ μετὰ τῶν διαμαρτυρομένων κοινωνία καὶ ἔνωσις θὰ ἐξυπηρέτει ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τὸ δουλεῖον γένος. Εἰς τὴν μεγάλην ταύτην μεταρρυθμιστικὴν καινοτομίαν ἦτο λίαν ἐπόμενο νὰ συναντήσῃ σφοδρὰν ἀντίδρασιν δεισδαιμονίας καὶ ἀμαθείας ὁμοδόξων, ὡς καὶ ἀφ' ἑτέρου πολιτικᾶς ῥαδιουργίας.

Ἡ Καλβινίζουσα ὁμολογία, ἣτις ἐδημοσιεύθη λατινιστῇ ἐν Γενεύῃ ἦτο ἀναμφιβόλως ἔργον του. Ἀλλὰ σκοπὸς καὶ ἐλατήρια ἦσαν πολιτικὰ πρὸ παντὸς καὶ κατόπιν θρησκευτικὰ. Μόνον ἡ σύγχρονος γενεὴ δύνатаι, ἀπηλλαγμένη τῶν προλήψεων τῆς ἀμαθείας, νὰ ἐκτιμῇ τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ ἠθικὴν ἀξίαν τῆς πολιτείας τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως. Καὶ νὰ ἀντιληφθῇ πόσον μέγα κακὸν διέπραξαν κατὰ τοῦ ὑπὸ δουλείαν τότε Ἑλληνικοῦ ἔθνους οἱ ὁμοεθνεῖς πολέμοι τοῦ Λουκάρεως, τοῦ ὁποίου, ἐὰν τότε κατίσχυον αἱ ἀπόψεις, λίαν διάφοροι θὰ ἦσαν ἡ πνευματικὴ, ἠθικὴ καὶ ὕλική δύναμις τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Ἀνατολῇ.

Υπάρχουσι βεβαίως καὶ οἱ ἀντιφρονούντες, ἀπὸ στενῆς θρησκευτικῆς ἀπόψεως ἀναχωροῦντες, οἵτινες καίτοι ἀνεγγώρισαν εἰς τὸν Λούκαρην, «καρδίαν εὐγενῆ», ἐφρόνουν ἐν τούτοις ὅτι «ἡπατήθη περὶ τὴν ὁδόν, ἣν ἠκολούθησεν, ἂν καὶ ἐνόμιζεν ὅτι ἡ ὁδὸς αὕτη ἔφερον ἡμᾶς πρὸς τὴν ἀναγέννησιν καὶ τὴν ἐλευθερίαν» (Κυρίλλος Λουκάρης—Μάρκου Ρενιέρη, σελ. 66, Ἀθῆναι 1859). Δογματικώτερος ὁ Δ. Σ. Μπαλάνος εἶναι καὶ αὐστηρότερος κριτὴς κατὰ τῆς πολιτείας τοῦ Λουκάρεως. (Ἡ Λουκάρεως ὁμολογία 1907).

Ἀλλ' ἡ ὑπὸ τοῦ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου (νῦν μητροπολίτου Ἀθηνῶν) ἀνευρεθεῖσα ἐν ἀρχῇ τοῦ 411 κώδικος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Κ/πόλει ἀγιοταφειτικοῦ Μετοχίου ἐκθεσις ὀρθοδόξου πίστεως τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως ἀπετέλεσεν ἐκτάκτου σπουδαιότητος ἔγγραφο «πρὸς διαφώτισιν τῶν κατὰ Κύριλλον Λούκαρην». («Χρ. Παπαδοπούλου—Κυρίλλου Λουκάρεως πῖναξ ὁμιλιῶν κ.λ. σελ. 9—» 1913). —Πάντως ὁ μαρτυρικός του θάνατος τὴν 27 Ἰουνίου 1638, ὅτε στραγγαλισθεὶς ὑπὸ γιαννιτσάρων, ἐρρίφθη εἰς τὸν Βόσπορον, καθήγισεν ὄντως τὴν Ἑθνικὴν του δρᾶσιν.

γράμμα. Οὕτως ἀποφαινόμεθα νὰ ἔχετε πάντες τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην τὴν κατὰ θεόν, ἵνα καὶ ἡ τοῦ θεοῦ χάρις καὶ ἡ εὐχὴ καὶ ἡ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριότητος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν (1).

6) Τοῖς αἰδεσιμωτάτοις καὶ ἔλλογιμωτάτοις πατράσι διδασκάλοις τε καὶ ἡγουμένοις καὶ πανευλαβεστάτοις ἱερεῦσι, τοῖς ἐνδόξοις χριστιανοῖς τοῖς παροικοῦσιν ἐν τῇ ἐμῇ κάτω πατριδί Κρήτῃ, τῆς πολυθρῦλλήτου καὶ θεοφρουρήτου ἑκατοντοπόλεως νήσου, Μελέτιος ὁ Παντόγαλος, ἀρχιεπίσκοπος Ἐφέσου, χάριν, εἰρήνην καὶ ἔλεος παρὰ θεοῦ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, εὐχὴν δὲ καὶ εὐλογίαν παρὰ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος :

Κρήτῃ ἡ θαυμασιωτάτῃ καὶ θεοφύλακτος ἀνδρὶ τινὰ τῆς ἰδίας ὀρθοδοξίας παραξυγιαστὴν οὐκ ἐγέννησεν. Ἐπιστάμεθα γὰρ ὅτι τὴν αὐτὴν πίστιν ἀσάλευτον ἔχει ἢν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος παρὰ τῶν ἁγίων καὶ θεοκηρύκων ἀποστόλων ἐδέξατο καὶ παρὰ τῶν θεοφόρων πατέρων ἐβεβαιώθη. Οὐκ ἀνέχεται γὰρ τὴν τιμὴν αὐτῆς ἀναλῦσαι εἰς ἀτιμίαν καὶ τὴν δόξαν αὐτῆς δοῦναι ἑτέρῳ, ἀπὸ ὀρθοδοξίας φημί εἰς κακοδοξίαν ἀποπηδήσαι καὶ ἀπὸ βασιλείας θεοῦ εἰς αἰχμαλωσίαν διαβόλου, οὔσης τῆς πατρίδος ἀκλονήτου ὑποτεταγμένης τῇ ἀληθείᾳ. Ὅτις ἀλήθεια Χριστὸς ὁ θεὸς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἡ κεφαλὴ ἡμῶν ἀμέλει τοι κἂν ἐκ τοῦ κόλπου παῖδες αὐτῆς ἐξέλθωσι καὶ πρὸς ἄλλοδαπὴν γῆν παροικήσωσι, τὴν αὐτῶν οὐ προδώσουσι μητέρα, παῖδες αὐτῆς ὄντες γνήσιοι· εἰ δὲ καὶ Ἰούδας εἷς τῶν μαθητῶν ὁ προδότης, ἀλλ' οὐ πάντες. Φύεσθαι δὲ καὶ ἐν ἀμπέλῳ βᾶ-ον ἠκούσατε; τίς ὁ ἐμὸς πρὸς ὑμᾶς λόγος; Γράμμα παρὰ τοῦ ἁγιωτάτου ἡγουμένου ἐμοῦ ἀδελφοῦ καὶ λογιωτάτου κυρίου Γαβριήλου ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, ἀπεστάλη μοι, ὅπερ ἐγὼ ἀναπτύξας, ρήματα ἀνέγων παράδοξα καὶ τῆς ἡμετέρας δόξης ἀλλότρια. Κατηγορίαν ἤδη παρέσχον μοι ὅτι τοῖς τοῦ μακαρίου πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου πονηθεῖσιν κεφαλαίοις (2) ὑπέγραψα. Τοῦτο κατ' ἡμῶν οἱ ἐκ Ρυθίμνης Πατελάροι αὐτοῦσε κηρύξαντες, καὶ ὅτι ἔνεκεν τούτου τὸν ἅγιον ἄνδρα καὶ ἀληθῆ ποιμένα Κύριλλον ἡ σύνοδος πεποίηκεν ὑπερόριον· κακοδοξίας αὐτὸν δηλαδὴ οἱ πανοῦργοι οὕτω συκοφαντήσαντες, καὶ πλεῖστα ἄλλα κατ' ἡμῶν ὡς πονηροὶ φθεγξάμενοι μεμαρτυρήκασιν. Ὁ μὲν οὖν ἡμέτερος ἀδελφὸς Γαβριὴλ συνετῶς ἀγαθὸς ὢν, ὁγαθοῦ ἔργον πεποίηκε καὶ τὸ πρᾶγμα ὡς ἠκούσῃ σαφῶς μοι δεδήλωκεν, ἵν' ἔγωγε γνοῦς πρὸς ἀπολογία τῆς ψευδολογίας αὐτῶν ἐγεγνήσωμαι. Οἱ δὲ συκοφάνειαι τῆς αὐτῶν αἰτίαν ἐμοὶ δεδώκασι στηλιτεύσεως. Οἱ Πατελάροι λοιπόν, ὧ συμπατριῶται, ἵνα τὴν αὐτῶν αἰσχύνην καλύψωσι καὶ τὴν τῆς ψυχῆς αὐτῶν γυμνότητα ἐνδύσωσι, δεόμενοι καὶ τῶν φύλλων τῆς συκῆς ἐξ ὧν Ἀδάμ τὰ αὐτοῦ μόρια (γνοῦς τὴν παράβασιν) ἔκρυψε, τὰ ὀνόματα ἡμῶν ὡς αἰρετικὰ ὑμῖν προὔθηκας εἰς ἡμέτερον ὄνειδος, θαρροῦντες ὡς κακία πᾶσιν αὐτῶν, ἥτε τοῦ νόμου παράβασις οὐ γνωσθήσεται ὡς ὁ Ἀδάμ τῷ κυρίῳ ἀποκριθεὶς (περιπατοῦντι τὸ δειλινὸν ἐν τῷ παραδείσῳ) ἡ γυνὴ ἦν ἔδωκάς μοι αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου καὶ ἔφαγον. Ὅμως δ' οὖν οὐκ ἀπέφυγον διὰ τοῦτο τὴν τοῦ θανάτου πληγὴν οἱ προπάτορες κατὰ τὴν πλάστου ἀπόφασιν. Ἀρ' οὖν

(1) Bibl. Hellen. T. IV σ. 505—506.

(2) Ἐννοεῖ τὴν «Ὁμολογίαν Πίστεως», τὴν ἐν Γενεύῃ λατινιστὶ δημοσιευθεῖσαν.

φρεύονται καὶ Πατελάροι τῆς αὐτῶν ἀδικίας τὴν ἀνταπόδωσιν, μὴ παρὰ τοῦ θεωροῦντος ἀπολαμβάνειν καὶ ἐτάζοντος τοὺς νεφροὺς καὶ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, οὐδαμῶς· τῆς ἁγίας μητρὸς ἡμῶν τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας πρὸς θεὸν τὸν δίκαιον κεκραγούσης, ἵν' αὐτὴν ἐκδικήσῃ, μὴ τὴν αὐτῶν κατ' αὐτῆς ἐπανάστασιν φερούσης, ἥδη τὴν δόξαν αὐτῆς ἀποκείραντων. Κατέσκαψαν μὲν γὰρ αὐτῆς τὰ θεμέλια, ὡς παραβάται τοῦ νόμου, μᾶλλον δὲ τῆς πίστεως ἀποστάται, καταβιβάσαντες αὐτὴν σφόδρα ἐν ταπεινώσει, καὶ καταστήσαντες αὐτήν, ὥστε πάντας θρηνεῖν ὡς τοῦ ἑαυτῆς χηρεύσαντος νυμφίου, λυπηρῶς ὁδυρομένην τε καὶ κλαίονσαν, οὐχ' ὅτι διὰ πόλεμον ἐγειρόμενον κατὰ τῆς εὐσεβείας αὐτῆς διήθεν αὐξανομένης, πάσχουσαν ὡς οἱ ψευδολόγοι φασὶ καὶ βασανιζομένην, ἀλλὰ τοῦ χρέους ἕνεκεν αὐτῆς τοῦ ἀπέρου, ὅπερ οὗτοι προϋξένησαν αὐτῇ, τὴν δόδον παροδεύσαντες τοῦ κυρίου καθ' ὃν ἰρόπαν αὐτὴν Πατελάρος ὁ Ἀθανάσιος σὺν τῷ αὐτοῦ ἀνεψίῳ Νεοφύτῳ ἐπιβουλευσαντο, τὸν αὐτὸν καὶ Κύριλλος οὗτος ὁ ἐκ Βεροῖας τοῖς αὐτῶν ἀκολουθήσας ἴχνεσιν κατειργάσατο· καὶ οἱ μὲν Πατελάροι ἐβδομήκοντα χιλιάδας τῶν γροσίων αὐτῇ χρέος βαλόντες (ἵνα παράνομοι πατριάρχαι ὀνομασθῶσιν) ἄχρι τῶν ἑκατὸν φορτίων τῶν αὐτῶν χρέος ἐγένετο, καὶ μόνον, ἵν' ἀκουσθῇ ὅτι γέγονε πατριάρχης ὁ Πατελάρος παρὰ νόμον τὸν δίκαιόν τε καὶ γνήσιον ἐξορίσας, καὶ οὐ μόνον τὴν Κωνσταντίνου καὶ μεγάλην ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν Θεσσαλονικέων πρότερον καὶ τὴν Χιωτῶν μετέπειτα πάντως κατέφθειραν, οὐδὲν αὐταῖς καταλείψαντες ἄλλο ἢ τὰ μέγιστα σκάνδαλα, τὰ τε χρῆμα τὰ ἀνυπόφορα. Καὶ τίς περὶ τῶν τοιούτων ἀκούσας οὐ σὺν τῷ Ἱερεμίᾳ θρηνήσει καὶ οὐ σὺν τῷ Παύλῳ ὑπερμαχήσει; Τί δὲ ὁ Βεροῖας; ἐν τῇ αὐτοῦ πρώτῃ ἐπαναστάσει πεντήκοντα χιλιάδας τῶν γροσίων χρέος βαλὼν, καθίσαι οὐκ ἴσχυσε, τῆς συνόδου αὐτὸν μὴ στεργούσης τὸ σύνολον ὡς αἰσχροὺς ἄνδρα καὶ παραβάτην καὶ βέβηλον. Ἀμέλει τοι κρύψας ἑαυτόν, τὸν τῆς αὐτοῦ κακίας ἰὸν ἐμέσαι διαφυλάττων εὐκαιρίαν ἐζητεῖ, καὶ δευτέρον τὸν μαργαρίτην πωλῆσαι, καὶ τὰ ἅγια τοῖς κυσίν ὡς ἄλλος Ἰούδας ὁ ἀλιτήριος παραδῶσαι· καὶ δὴ τοῦ θεοῦ παραχωροῦντος (ὅτι τὰ κρίματα αὐτοῦ ἄβυσσος πολλή) τοῦ σκοποῦ οὐκ ἀπέτυχε, τὸν ποιμένα τὸν ἅγιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἐξελάσας ὁ μοιχὸς οὗτος μοιχεύειν ἐθέλων ὁ δόλιος τὴν ἁλλοτρίαν γυναῖκα, μᾶλλον δὲ τοῦ ἰδίου πατρὸς αὐτοῦ, παρὰ τῆς τῶν Ἀγαθῶν αὐτὴν ὠνήσας ἐξουσίας δι' ἐτέρας χιλιάδας τῶν αὐτῶν ἀργυρίων ἐξήκοντα (μὴ γὰρ ἐξ ἰδίων εἶχον; ἢ ἐκ τῶν πατέρων αὐτῶν τοσαύτας τῶν χρημάτων χιλιάδας δοῦναι προσέφερον ἢ καὶ ὁβολόν τινα; καὶ πόθεν οἱ τριοῦτοι τοσοῦτον εὗρηκαν πλοῦτον, οἱ καὶ τῆς τροφῆς ἀπορούμενοι; ἀλλ' ἐξ ἡμῶν τῶν ἀρχιερέων ταῦτα συλλέγειν βουλὴν ἐμελέτησαν (ὡς οἱ τῶν θαλαττίων ληστὰι) ἣν καὶ ἐτέλεσαν πληρώσαντες ἡμεῖς ταῦτα πάντα ἐράνοισι τοῖς τυράννοις καὶ ἄκοντες).

Ἴδου οἱ ποιμένες, οἵτινες ἠφροενεύσαντο, κατὰ τὸ γεγραμμένον, «καὶ ποιμένες πολλοὶ διέφθειραν τὸν ἀμπελῶνα μου», τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ λέγω, πολλοῖς ἰδρῶσι καὶ σφαγίοις συνειλεγμένην, τοῖς πρὸ Χριστοῦ τε καὶ μετὰ Χριστόν, καὶ αὐτοῖς τοῖς μεγάλοις τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν πάθεσι. Τί δὲ ἐροῦσιν οἱ Πατελάροι ἵνα τῆς κατηγορίας τῶν ἀδικιῶν αὐτῶν λυτρωθῶσιν; ὅτι Κύριλλος ὁ γηραιός, ὁ πᾶσι γνῶριμος καὶ οὐκ ἄσημος, αἰρετικὸς ὢν, συμφώνους ἔχων καὶ Μελέτιον τὸν Ἐφέσου καὶ Νεόφυτον Ἡρακλείας (καὶ αὐτοὺς Κρητῶν παῖδας ὄντας) τῇ αἰρέσει αὐτοῦ ὑπογράψαντας· ζήλω θεῖῳ κινήθεντες τοῦ μὴ ἡ πίστις παρ' αὐτῶν κενωθῇ, ἡγέρ-

θημεν ἵνα τὸν Κύριλλον ὡς αἱρετικὸν ὑπάρχοντα τοῦτον ὀξοστροφίσωμεν σὺν τοῖς
αὐτοῦ ὁμόφρονας, καὶ καθίσαντες ἡμεῖς τὴν πίστιν στηρίζωμεν· ἀλλ' ἐπειδήπερ,
τοῦ θεοῦ προνοοῦντος, τοῦ θρόνου ὁ Πατελάρος παρὰ τῆς συνόδου κακῶς ἐξε-
βλήθη, ἥτις καὶ τὸν γνήσιον ὥρισεν ἐπανελθεῖν, καὶ μετ' ὀλίγον αὖθις ὁ πρόφρων
τύραννος τοῦ θεοῦ συγχωροῦντος διὰ τῆς αὐτοῦ ἐπιβουλῆς καὶ τῆς τῶν ἑξωτέρων
ἐξουσίας ὡς εἰρήκαμεν ἀντεισήχθη (ὁ Βερροῖας οὗτός φημι) καὶ πάλιν ὁ γνήσιος
παρ' αὐτοῦ παραλόγως τε δευτέρως ὑπερῳρίσθη (παραδίδονται γὰρ καὶ δίκαιοι εἰς
χεῖρας ἀσεβῶν, οὐχ ἵνα ἐκείνοι τιμηθῶσιν, ἀλλ' ἵνα οὗτοι δοκιμασθῶσι). Τάδε λέ-
γουσιν οἱ παράνομοι, ὅτι τῆς αἱρέσεως αὐτοῦ ἔνεκεν αὐτὸν ἔξωρίσαμεν, ἵν' ἡμεῖς
καθίσαντες οἱ ὀρθόδοξοι, ἀντὶ τοῦ κακοδόξου τὴν ἐκκλησίαν φυλάξωμεν· καὶ γὰρ
ὀρθόδοξοι καὶ αὐτοὶ παρὰ τῶν δαιμόνων ὀνομασθήσονται κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς
δόξαν αὐτῶν Βεελζεβούλ, ἥτις ἐστὶν ἡ ὑπερηφάνεια. Προσποιούμενοι γὰρ τὴν εὐ-
σέβειαν, ὄργανα ἀσεβείας οἱ πονηροὶ ἐγνωρίσθησαν, ὅτι εὐθὺς τὸν πάπα (ὃν ἔαν
τις ἀντίχριστον ἐπικαλέσῃ, οὐχ ἁμαρτήσῃ· ψηφισάτω γὰρ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐν
τῇ Ἀποκαλύψει χξς, καὶ λευκώτατα ὁ ἔχων τὸν νοῦν τὸ θηρίον τοῦτο εὐρήσει, οὐ
εἰσιν οὗτοι πρόδρομοι, εἰ αἱ τοῦ αἰῶνος ἐγγὺς ἐστὶν ἡμέραι τοῦ ἐσχάτου) ἀδελφὸν
καὶ συλλειτουργὸν προδήλως καθωμολόγησαν, ὁ μὲν Πατελάρος ἀπελθὼν εἰς τὰς
αὐτοῦ χώρας, ἵνα τοῦτον τὸν ἐπίγειον θεὸν προσκυνήσῃ, λόγοις δὲ καὶ ἔργοις ὁ
Βερροῖας. Καὶ γὰρ οὗτος τῷ ὄντι τὴν Κωνσταντίνου ὡς ἄλλη τις αἰγυπτιακὴ
πληγὴ ἐκκλησίαν κατέλαβεν· ὅτι οὐ μόνον μητροπολίτας ἄνδρας φιλοθέους, μᾶλλον
δὲ τὸν ἁγιώτατον Ἡρακλείας τοῦ θρόνου ἐξέβαλε, καὶ μητροπόλεις ἠφάνησε, καὶ
τῇ οἰκουμένῃ φθορὰν προσήνεγκεν ἄπειρον, συνάξας φορτία τῶν ἀργυρίων ἐξ
ἡμῶν ὑπὲρ τῶν ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα, δι' ὧν τοὺς τοῦ Μωάμεθ τρέφων παῖδας, (1)
ἄχρῃ καὶ νῦν τυραννικῶς κάθηται. Ἀλλ' ὡς καὶ τὰς κλεῖς τῆς ἁγίας Βηθλεὲμ
ἐσπευδε λαβεῖν ἐκ τῶν τοῦ Ἱεροσολύμων πατριάρχου χειρῶν διὰ τῆς ἐξωτερικῆς
ταύτης ἐξουσίας δυνάμει τε χρημάτων, καὶ παραδοῦναι τῷ πάπῃ, ὃ καὶ τολμήσας,
βαβαὶ τῆς αὐτοῦ σκοτομῆνης, πεποίηκεν ἵν' αὐτὸν ὁ πάπας στηρίξῃ, καὶ τοῦτο
τοῖς παροικουσιν ἐνταῦθα πρόδηλον πᾶσι· δι' ὧν ἡμεῖς οὐκ ὀλίγα πεπόνθαμεν πέ-
ρυσι παρὰ τῶν παπιστῶν αὐτῶν, οἵτινες κατεπολέμησαν ἡμᾶς σὺν τοῖς Ἀρμενίοις
σφοδρότατα, ὡς ἠκούσατε, ἕως ταῦτα διὰ μεγάλης δαπάνης χρημάτων ἐκ τοῦ βα-
σιλέως ἐλάβομεν. Αὐτὸς δὲ νυνὶ ὁ παράφρων ταῦτα παρέδωκεν ὡς μισόπιστος·
ὅθεν καὶ οἱ νοῦν ἔχοντες τῶν ἡμετέρων τὴν τόλμην κατακλαίουσιν καὶ παρανομίαν
τοῦ παραβάτου καὶ κατατρώχοντος. Μᾶλλον δὲ διὰ τὴν τοῦ καλοῦ ποιμένος στέρη-
σιν καὶ ὀρθοῦ κυβερνήτου τῆς ἐκκλησίας ἁγίου Κυρίλλου, ὃν ὁ φθόνος ἐκείσε αὐ-
τὸν ὡς αἱρετικὸν ἔπεμψε· καὶ ὁ τῆς ἀληθείας ἀθλητῆς Ἀθανάσιος ὁμοίως πρότε-
ρον ἁγῶνας συκοφαντῶν κατηγορία ὡς αἱρετικὸς καὶ φονεὺς καὶ ἄλλα μύρια ἐγκα-
λούμενος ἐν διαφόροις συνόδοις κατ' αὐτοῦ συνερχομένων τῇ τῶν μισούντων κα-
κία καὶ ἀρχιερέων καὶ βασιλέων καταγνωσθεὶς τοῦ τε θρόνου ἐκβληθεὶς περὶ τῆς
ζωῆς ἐκινδύνευσεν· ἔπειτα καὶ τὸν Χρυσόστομον οἱ ἐξ ἐναντίας ἀντιπαθεῖα κατ'
αὐτοῦ φερόμενοι, διαλέξεις ἱκανὰς τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ εἰς τὴν τῆς ἰδίας αὐ-
τῶν πονηρίας ὑπουργίαν βιάζομενοι, διαφόρως ἐπιβουλεύαντες, τοῦτον παρέσυρον,

(1) Ἐννοεῖ τὴν ἐξαγορὰν τῶν ἰσχυρόντων Τούρκων διὰ χρημάτων ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Βερροῖας Κύριλλον.

καὶ τὸ χρυσοῦν ῥεῦμα τῶν θείων λόγων ἐκείνου τῷ ἑαυτῶν βορβόρῳ μολύνειν ἔρειρασαν· ὅτι δὲ ἐλλόγιμον ἄνδρα παρὰ πᾶσι τοῖς νοῦν ἔχουσι λογίζεσθαι αὐτὸν εἶδον, κακοδοξίας ὑπολήψει καθυποβάλλειν αὐτὸν ἔσπευσαν· ὅπερ ἀμαθεστέροις ἅπαν τὸ τὴν αὐτῶν κατὰληψιν ὑπερβαῖνον ὑπουλον λέγειν εἰθισμένοις εἰσηγεῖσθαι πρόχειρον καὶ ῥᾶστον ἐνόμισαν· καὶ τοῦ ἀκαθαιρέτου οἱ αὐτοὶ κριταὶ κατήγοροι τελοῦντες, Θεοφίλου πατριάρχου προκαθεζομένου καὶ κριτοῦ τῆς οἰκουμένης καὶ συνευδοκοῦντος τοῦ βασιλέως μετὰ καὶ πλείστων ἄλλων θείου ζήλου προφάσει καθαιρέσειν ἐψηφίσαντο.

Ταύτης τῆς ἀγίας συνωρίδος ὡς τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ τοὺς θρόνους, οὕτω καὶ τοὺς κόπους, τὰς θλίψεις καὶ τοὺς διωγμοὺς παρὰ ψευδιδέλφων ἐδέξατο ὁ σοφώταίς τε καὶ ἐλλογιμώτατος ἡμῶν οὗτος πατήρ, ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Κύριλλος. Ἀλλὰ τί παράδοξον εἰ Χριστὸς τῷ Καΐαφῳ κατακρίνει συνεδρίῳ; μεσότης γὰρ αὐτῶν τοῦ κατακρίναι τὸν ἀναμάρτητον ὁ φθόνος αὐτῶν ἦν· δι' οὗ καὶ τὸν νόμον αὐτῶν παραβάντες ὡς ἄνομοι ἐλογίσθησαν. Ὅπως οὖν τὴν αἰσχύνην τε παρανομίαν αὐτῶν ὅ τε Βερροίας, μᾶλλον δὲ οἱ Πατελάροι (αὐτοῦσε ἐλθὼν εἰς ἑξ' αὐτῶν) καλύψωσι, τὴν κατάκρισιν τῆς πατρίδος μὴ φέροντες, ταῦτα ὑμῖν προὔβαλλον τὴν ὑπόληψιν ὑμῶν εἰ δυνατόν πραγματεύσασθαι· ἐντεῦθεν οἱ βέβηλοι τῶν δοσίων κριταὶ παρασύρουσι τὸν ἀνεύθυνον, ἵνα αὐτὸν τῷ λαῷ οὕτωςι παραστήσαντες, οἱ τῶν ἀπείρων παῖδες ἀδίκως καταδικάσωσιν, αὐτοὺς δὲ ἀναιτίους νομίσωσι, καὶ εἰς ἓν ἐλθόντες οἱ πονηροὶ τὸν ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον ὡς διχοτομοῦντα συκοφαντίσαντες ἀπωλέσωσι· καὶ γὰρ ἰδοὺ κυρίου καιρὸς καὶ ὅσα βούλονται φάσκουσιν. Ὡςπερ γὰρ οἱ τὸν Σαμψὼν ἐπιβουλευσαντες τὴν κόμην πρότερον ἐν ἧ τὴν ἰσχὺν εἶχεν περιελόντες τηνικαῦτα ὑπὸ χεῖρα τὸν κριτὴν ἔλαβον, εἰτ' ἐνέμπαιζον ὅσα βουλομένοις ἦν τῆς πρὶν τοῦ ἀνδρὸς δυναστείας ἀντίρροπα· Οὕτω καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς ἐμφύλιοι, ἵνα τὴν ἡμετέραν ἐκκλησίαν τῆς θεοπαράδοτου τοῦ πνεύματος ἰσχύος τῆς τοὺς Φιλισταίους⁽¹⁾ καταπολεμούσης, καὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ ὑπερασπιζούσης, καὶ ὅπως ἀποστερήσωσι, καὶ αὐτὴν τετυφλωμένην ἐν τῷ τοῦ πάπα μυλῶνι ὡς δούλην περιάγωσι, τὴν αὐτῆς τιμίαν ἐν ἧ ἡ θεία δύναμις κόμην ἀπέκειραν, τὸν ἡμέτερον δηλαδὴ προστάτην τὸν γνήσιον, ἐπὶ ἀντὶ τοῦτοῦ ἐπαναστάντες ἐξώρισαν (ἵνα τι καινὸν δοξάριον δράξωσιν) αἰρετικὸν αὐτὸν καὶ ἡμᾶς ἐξεφώνησαν, ἵν' ἴσως τοῖς τοιοῦτοις ὀήμασι τὰς αὐτῶν ἀποσβέσαι παρανομίας δυναθῶσι, τὴν τε παρὰ τῶν ἀκαιρέων αὐτῶν τιμὴν ἀπολαβόντες μὴ κατασχυνθῶσιν· ἀλλ' εἰ καὶ τὸν Σαμψὼν ἐνέμπαιξαν οἱ ἀλλόφυλοι, ἀλλ' ὅμως εἰς πτώμα ἐλεεινὸν ὁ ἐμπαιγμὸς ἐκεῖνος αὐτοῖς γέγονεν, ὡς ἡ βίβλος τῶν Κριτῶν ἀποφαίνεται.

Οὕτω καὶ οἱ καινοὶ οὗτοι Φιλισταῖοι, εἰ καὶ τὸν Κύριλλον ψευδολογίας αὐτῶν ἔξορῃα κατέκριναν, ἀλλ' εἰς ὅλεθρον ἔσται τὸ δῶμα τοῦτο αὐτοῖς καὶ ἀπώλειαν, ὅπερ κατ' αὐτοῦ πεποιήκασιν, Οἶδαμεν γάρ ὅτι ὁ κύριος τοὺς δόσιους αὐτοῦ οὐκ ἐγκαταλείπει εἰς τέλος, ἀλλὰ ῥύσεται αὐτοὺς ἐκ παντὸς πειρασμοῦ τε καὶ θλίψεως· οἶδαμεν δὲ ὅτι καὶ οἱ πονηροὶ ἐξολοθρευθήσονται, καὶ γὰρ οἱ πονηροὶ πονηρὰς δόξης αὐτῶν καρπὸν δρέφονται· ὅτι δὲ ὁ Βερροίας μαθητὴς ἦν τῶν Ἰησουϊτῶν εὐδηνλον πᾶσιν· ἄρ' οὖν πρὸς θεοῦ πυνθάνομαι ποιοῖ εἰσιν οἱ αἰρετικοὶ τῶν ποιμένων; οἱ δι' ἐκλογῆς ἐπισκόπων τε καὶ λαοῦ τοὺς οἵκας λαβόντες τοῦ

(1) Ἐννοεῖ ἰδίως τοὺς Λατίνους.

θρόνου τούτου τοῦ ὑψηλοῦ διὰ τῆς θύρας εἰσερχόμενοι εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβά-
των ποιμαίνειν αὐτά, ἢ οἱ κρυπτῶς ἐνεδρεύοντες τοῦ ἀρπάσαι αὐτὸν ὡς λύκοι,
βουλῆς ἄνευ τινὸς τῶν ἀγαθῶν ποιμένων, οἵτινες διὰ χρημάτων, δυνάμεώς τε ἔξω-
τερικῆς καὶ ἐξουσίας τοῦτον ὡς σκύμνοι ὠρυόμενοι ἐρχόμενοι κατέλαβον οὐ ποι-
μάναι, ἀλλὰ λυμᾶναι τὴν ποιμὴν τοῦ Θεοῦ, τὸν λαὸν αὐτοῦ τὸν περιούσιον; Τίς
γὰρ αὐτοὺς συνεκάλεσεν, ἢ ὡς κλέπται ἐν μεσονυκτίῳ εἰσῆλθον; Καὶ γὰρ ὁ κλέ-
πτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ, ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπωλέσῃ. Ὁ δὲ ἀληθὴς ποιμὴν
καὶ ἐντιμος Κύριλλος οὐχ οὕτως εἰσῆλθεν, οὐκ ὥνησε διὰ χρημάτων τὸν θρόνον,
τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ· οὐκ ἀνεβιβάσθη δι' ὑπερηφανείας αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν, ἵνα διὰ
βοῶν καὶ περιστρωῶν τοῦτον καπηλεύσας τι γήϊνον κερδήσῃ· ἀλλ' ἡ τῶν ἀρχιερέων
ἱερὰ πᾶσα καὶ τοῦ κλήρου σύνοδος ἐκ τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων εἰς τὴν Κωνσταντί-
νου μεγάλην τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν καὶ μητέρα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν αὐτὸν μετεκά-
λεσεν. Αὐτοὶ δὲ οἱ ἀγοράζοντες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ χρημάτων, ὡς ὁ Σίμων ὁ
μάγος, ἐθέλουσι πραγματεῦν αὐτό· ὅτι οὐκ ἔχω λέγειν πότερον ἀρετῆς ἢ κακίας
σὺ τῶν ἄθλων καταλαμβάνουσι τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ; Ἄρα ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ
σωτηρίου, ἢ ἐκ τῆς πικρᾶς καὶ θανατηφόρου Σοδόμων θαλάσσης ποτίσαι τὴν ἐκ-
κλησίαν ἐπιχειροῦσιν ὡς ἐκλιπούσης τῷ δίψει τῆς ἀληθείας, ὥσπερ τὸν Ἰσμαὴλ,
ζῆλον ὀρθοδοξίας, ἢ ὧς περ τὸν Ἡλίαν ἐκ τοῦ χειμάρρου κατεψυγμένης ἀνομβρίας
τῆς γῆς ἀναψῦξαι; οὐ γὰρ ψήφῳ λαοῦ ἢ συνόδου συγκροτηθείσης, διάδοχοι τοῦ
Κυρίλλου οὕτοι γέγονασιν, ἀλλὰ τυραννικῶς μὲν, οὐκ ἀποστολικῶς δέ. Οὐ γὰρ ὁ
βιασάμενος, ἀλλ' ὁ βιασθεὶς διάδοχος· οὐδὲ ὁ παρανομήσας, ἀλλ' ὁ προβληθεὶς
ἐννομος· εἰ μὴ οὕτω τίς λέγοι διάδοχον, ὡς νόσον ὑγείας καὶ φωτὸς σκότος, καὶ
ζάλην γαλήνης· ταῦτα γὰρ τῶν νόθων καὶ παρεγγράπτων ἱερέων ἐστὶ καὶ τοῦ
ἐπαγγέλματος ἀναξίον· χθὲς τῶν ἁγίων ἔξω καὶ μυσταγωγοὶ σήμερον, καὶ πρὶν
καθαρθῆναι καθαίρουσι· τελευταῖον τυραννοῦσι καὶ τὴν εὐσέβειαν· καὶ πρόσκομμα
τῷ λαῷ σκανδάλου παρέχουσι, θέλοντες παρὰ πάντων ὁρᾶν καλεῖσθαι, τοῦτέστι
ἐνεκεν τῆς ὑπερηφανείας αὐτῶν πατριάρχει φημισθῆναι καὶ ἀκουσθῆναι ψήφου
χωρὶς καὶ νομίμου συνόδου· ἄθλιοι οὗτοι ἔμοι τῆς τυφλώσεως, οἵτινες ὑπὸ τῆς
ἀλαζονείας αὐτῶν χεῖρονες τῶν πολλῶν ἐγένοντο, καὶ τὸ σκότος ἠγάπησαν καὶ το-
σοῦτον τῷ πληρῷ συνεσχέτησαν ὡς μὴ δυνηθῆναι ἐμβλέπειν πρὸς τὰς τῆς ἀληθείας
αὐγὰς, μηδὲ ὑπὲρ τὰ κάτω γενέσθαι, ὡς ἰδόντες τὸ πῦρ, τὸ φῶς οὐκ ἐγνώρισαν.

Εἰ δὲ καὶ αἰτιῶνται τὸν Κύριλλον, ὅτι αἵρετικὸς ἐστὶ καὶ ἡμᾶς, ὅτι συνεφω-
νήσαμεν αὐτῷ τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ὑπογράψαντες, ἔδει πάντως τὴν ἱερὰν τῶν
ἀρχιερέων σύνοδον καὶ τοῦτον καὶ ἡμᾶς πρότερον δοκιμάσαι σὺν αὐτῷ ὡς ὑπογε-
γραμμένοι. Καὶ ποῦ ἐστὶν ἡ ἡμετέρα ὑπογραφή, ἔμοῦ, φημί, τοῦ Ἐφέσου καὶ
Ἡρακλείας; τίς αὐτὴν ἑώρακεν; Ἀλλ' ἐπειδήπερ ἡ σύνοδος τοῦ Κυρίλλου πλεί-
στας ἀκούσασα διδασκᾷ, ὁ Κύριλλος ἄρα αἵρετικὸς οὐχ ὑπάρχει. Πῶς οὖν αὐτοὶ
ματαιολογοῦσιν; ἢ ὅτι καὶ τοὺς ἁγίους πατέρας ἡμῶν τὸν τε Ἀθανάσιον, Βασί-
λειόν τε καὶ τὸν Χρυσόστομον ὡς αἵρετικοὺς οἱ αἵρετικοὶ οὐ διέβαλλον; Διὰ τοῦτο
ἀληθὲς ἦν; μὴ γένοιτο! μηδαμῶς τὸ παράπαν· τί δὲ ἐροῦσι περὶ τῶν κεφαλαίων
αὐτῶν τοῦ σοφοῦ τούτου διδασκάλου; ὅτι ὑψηλὰ νοήματα καὶ καινὰ περιέχουσι,
διὰ τοῦτο αἵρετικὸς. Οὐχ' οὕτως, ἀλλ' ἄγνωστον ὡς ἀνόητοι τὸ τῶν ἐννοιῶν αὐ-
τῶν βάθος. Κρινέτωσαν ταῦτα οἱ δυνατοί· αὐτοὶ δ' ἄρα παυσάτωσαν τῆς γλωσ-
σαλγίας αὐτῶν, ὧς νεωτέρων σκοτόμαινα καὶ λύσσα καὶ ἀκολασία γλώττης βαρβα-

ρικῆς· καὶ οἱ ἄρειανοὶ κατηγοροῦν τὸν Ἀθανάσιον, ὅτι αἰρετικὸς ἦν, οἵτινες τριάκοντα ἑτῶν κατηγοροῖται τῷ βασιλεῖ προύβαλλον Ἰωβιανῶ κατ' αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ βασιλεὺς γνοὺς τὴν αὐτῶν πονηρίαν, πρὸς αὐτοὺς ἀπεκρίνατο· «αἱ τῶν τριάκοντα ἑτῶν κατηγοροῖται ἤδη παρῆλθον, ἐμοὶ μὴ λέγετε περὶ Ἀθανασίου· οἶδα γὰρ διὰ τί κατηγορήθη, καὶ πῶς ἐξωρίσθη· οὐκ ἐκ τῶν πολυφωνημάτων τὰ δίκαια φανήσονται, ἀλλ' ἐκ τῶν πραγμάτων οἱ ψευδοκατήγοροι γνωσθήσονται· καὶ γὰρ διεμαρτύρησαν περὶ αὐτοῦ, ὅτι καλῶς τὸ μὲν στόματι φθέγγεται, τῇ δὲ ψυχῇ δολίως φρονεῖ· καὶ τοῦτο ἄρκετόν ἐστι, μαρτυρήσαντες ὅτι καλῶς φθέγγεται καὶ καλῶς διδάσκει· εἰ δὲ τῇ γλώσσει καλῶς διδάσκει καὶ λέγει, τῇ δὲ ψυχῇ κακῶς φρονεῖ, πρὸς τὸν θεὸν ἔχει· ἄνθρωποι γὰρ ὄντες, τὸν λόγον ἀκούομεν· τὰ δὲ ἐγκάρδια ὁ θεὸς οἶδε». Ταῦτα περὶ Ἀθανασίου ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς εἶπεν, οὕτω καὶ ὁ νέος Ἀθανάσιος οὗτος ὁ Κύριλλος ὁ πολλὰ παθὼν ὑπὲρ τῆς ἀγάπης, τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐκκλησίας οὐκ ἀπ' ἄλλοτριῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐμφυλίων ἐχθρῶν ψευδομένων. Ἀλλ' ἡμεῖς ὀρθόδοξον αὐτὸν ἐωράκαμεν, καὶ στύλον αὐτὸν τῆς ἐκκλησίας ἐγνώκαμεν, ὅτι οὐδὲν παρὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ πάποτε θῆμα κακόδοξον ἀκηκόαμεν· ἐὰν δὲ αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ ἐγκαλοῦσιν, ὅτι τῇ ψυχῇ δολίως φρονεῖ, πλανῶνται· οὐδεὶς γὰρ οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἐν αὐτῷ· τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν ἡμῶν ἴδιον ἐξετάζειν, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ μᾶλλον δὲ διὰ τοῦτο αἰρετικὸν αὐτὸν ἐκραξαν, ἵνα πείθοντες τὸν μωρὸν λαὸν πιστεύειν, τὸν θρόνον αὐτοῦ καταλαβεῖν δυνηθῶσιν.

Εἰ δὲ καὶ αἰρετικὸς ὁ Κύριλλος ὑπάρχει, πῶς ὁ μὲν Βερροῖας μετὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ ἐπανάστασιν, ὥς ἐπιβάτην τοῦ θρόνου τούτου οἱ ἀρχιερεῖς ἀπελάσαντες, τοσαύτας ἐπιστολὰς τῷ οἰκουμενικῷ καὶ γνησίῳ αὐτῷ πατριάρχῃ Κυρίλλῳ πέπομφε, σοφὸν αὐτὸν καὶ ὀρθόδοξον καὶ πανάγιον καὶ διδάσκαλον καὶ γνήσιον ποιμένα καὶ οἰκουμενικὸν πατριάρχην ἀποκαλῶν; Ὁ δὲ Θεσσαλονίκης Πατελάρος ἐκ τῶν Ἑνετιῶν νεωστὶ γράμματα τοῖς φίλοις αὐτοῦ πέμψας ἐνταῦθα γράφει, ὅτι συμπάσχει καὶ αὐτὸς διὰ τὴν ἀδικον τὴν τε παράλογον τοῦ καλοῦ καὶ καθολικοῦ ποιμένος ἑξορίαν καὶ πυνθάνεται ἵνα τί τὸν γνήσιον καὶ ἔννομον οἱ ἀρχιερεῖς τοσοῦτον χρόνον ποιμένα τῇ ἑξορίᾳ ἐγκατέλιπον, τὸν δὲ νόθον καὶ παράνομον τοῦτον ἐτι βασιάζωσιν; Ὅρατε ἀμφοτέρων τὴν περὶ τοῦ δικαίου ἀληθῆ αὐτὸν ὁμολογίαν; Πῶς οὖν τοιαῦτα ἔγραψαν εἰ αἰρετικὸν αὐτὸν ἔγνωκαν, καὶ ὥς τοιοῦτον ἐκβάλλειν ἐμελέτησαν; ἀριδῆλως τ' ἄρα διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐλέγχονται γραμμάτων. Πολλῶ μᾶλλον οὖν οὗτοι εἰσιν ὥς ψευδοκατήγοροι οἱ αἰρετικοί, οὐχὶ δὲ ὁ κατηγορούμενος· ὅπως δὲ πιστεύσητε, ὅτι τ' ἀληθὲς λέγω καὶ ἀποφαίνομαι, ἰδοὺ πρὸς ὑμᾶς καὶ ἐκ τῶν γραμμάτων αὐτῶν τὸ ἴσον ἀποστέλλω, ἵνα πάντες γνώσεσθε ἐκ τῶν λόγων αὐτῶν, ὅτι ἡ ἀλήθεια οὕτως ἔχει, καὶ μὴ νομήσητε ὅτι φιλίαν φερόμενος ἔγωγε τῷ συμπατριώτῃ οὕτως ὑπεραπολογούμαι· πολλῶ μᾶλλον νοήσητε ἐκ τῆς ψευδομετανοίας ἐκείνων, ὅτι οὐδὲν αὐτοῖς κακὸν πεποίηκεν τὸ παράπαν. Ὅθεν καὶ αἰτίαν οὐκ εἶχον οἱ ἄνομοι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν κατὰ τοῦ ἐννόμου κινήσαι· ἰδοὺ ὁ φησὶν ὁ κύριος· «πονηρὸ δοῦλε, ἐκ τοῦ στόματός κρινῶ σε.» Οὕτω γὰρ ἡ πρόνοια τοῦ θεοῦ αὐτοκατακρίτους καὶ ἀναπολογίτους ἡμῖν παράγει τοὺς τῆς ἀληθείας ἐχθρούς· οἱ γὰρ τῷ θεῷ ἀντιλέγοντες, ἐστυλὸς ἀντιφέρονται, τῇ οἰκείᾳ συνειδήσει μαχόμενοι. Τί ἄρ' ἔτ' εἰπεῖν ἔχουσι κατὰ τοῦ δικαίου ὃ τε Βερροῖας καὶ μᾶλλον οἱ Πατελάροι, ἐπειδὴ τὰ παραπλήσια καὶ αὐτοὶ τοῦ Βερροῖας κατὰ πρότερον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ πεποιήκασιν; πεφράγησαν τὰ στό-

ματα αὐτῶν· ἀλλ' αἰσχυρόμενοι θεωρεῖν ἀνθρώπους τῆς πατρίδος, τὰς ἰδίας πληγὰς σπεύδοντες ἰατρεῦσαι, ταύτας ἑτέροις ἀνευθύνοις ἤδη προσεκόλλησαν. Ὅτι δὲ τὴν λεοντὴν καὶ τὸ τοῦ θεοῦ ζήλου προσωπεῖον διὰ τῶν ἰδίων πράξεων ἐλεγχομένοι ἐνταῦθα εὐθὺς ἐξεδύθησαν, αὐτοῦσε ἐλθόντες τοὺς ἀκάκους διὰ τῆς αὐτῶν πλαστουργίας καὶ τῇ ἰδίᾳ ὑποκρίσει συναπάγειν καθ' ἡμῶν ἐσκευώρησαν· ἡμεῖς δὲ τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι οὕτως ἐμπροσθὲν τοῦ θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐπολιτευσάμεθα τοσοῦτον ὁρθοδόξως, ὥστε ἐνταῦθα ἐν ᾧ αὐτοὶ διέτριβον ἢ ἐνδιατρίβουσι τόπῳ μηδεμιᾷ τὸ παράπαν κατ' αὐτῶν δεῖσθαι ἀπολογίας, τῶν ἐκ τῶν ἰδίων ἔργων παρὰ πᾶσι φανερῶν ὄντων· τίνες εἰσὶ, τίνι καὶ ποίῳ ζήλῳ τηκόμενοι, τίνι νόμῳ ἢ τάξει; τῇ τοῦ μάγου Σίμωνος δηλονότι πρὸ παντὸς ἱερατικῆς ψήφου διὰ χρημάτων τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης ἀγοράσαντες, πατριαρχικὸν ἔνδυμα ἑαυτοῖς περιέβαλλον, καὶ τοῦ ἁγίου θρόνου ληστρικῶς ἐπέβησαν, τὴν δὲ μεγάλην ἐκκλησίαν κατεπόντησαν τῷ χρεῖι καὶ ἀφάνισαν. Ἀλλ' ὅτι ἐκεῖσε ὅπου ταῦτα τὰ αὐτῶν ἀνδραγαθήματα τοῖς πλείστοις οὐχ οὕτω φανερά, τὰς τῶν ἀπλουστέρων τῇ καθ' ἡμῶν κακολογία γνώμας ὑποκλέπτειν ἐμηχανήσαντο, διὰ βραχέων ἀπολογεῖσθαι κατηναγκάσθημεν, οὐ διὰ τὸ ἴδιον συμφέρον, ἐλάχιστον γάρ ἡμῖν τὸ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας ἀνακρίνεσθαι, ὃ ἀνακρίνων ἡμᾶς ὁ θεός, ὃς καὶ φωτίζει τὰ κρυπτά τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἀκεραίους, μήπως τῇ τοῦ ὄψεως πανουργίᾳ φθαρῇ αὐτῶν τὰ νοήματα ἀπὸ τῆς ἀπλότητος τῆς εἰς τὸν Χριστόν, κατὰ τὴν τοῦ σοφοῦ παροιμίαν, συντόμως ἀποκρινόμεθα ἀφρονι πρὸς τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ, ἵνα μὴ φαίνηται σοφός.

Ταύτην οὖν μόνον τὴν βάτον ἢ τῆς Κρήτης ἐξέδωκεν ἄμπελος, τὸ γένος αὐτῷ δηλονότι τῶν Πατελάρων, ἵνα μὴ ὑπὲρ πάντα τὰ καλὰ αὐτῆς κλήματα καυχωμένη ὑψηλοφρονήσῃ. Ἀμπελος μὲν καὶ ὁ Χριστὸς λέγεται, κλήματα δὲ ὁ χορὸς τῶν μαθητῶν· ἀλλ' ἐκ τῶν ἀκάρων Ἰούδας ὁ προδότης ἐγένετο· οὐ παράδοξον ἄρα εἰ καὶ ἡ Κρήτη προδότην ἐγέννησεν· ἀλλ' ἄμεινον ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη, εἶπεν ὁ κύριος. Καὶ βούλεσθε μαθεῖν, ὁδελφοί μου ὅτι σφοδρότερον τὴν ἐκκλησίαν ἢ βάτος αὕτη ἐκέντησεν ἢ τῆς ἰδίας φύσεως; Ἀλλ' αἰδοῦς καὶ συμπαθείας ἐνεκεν σιωπήσω· πλὴν εἰ καὶ ἡμεῖς σιωπήσωμεν, οἱ λίθοι κεκραῶνται· καὶ γὰρ ὡς καὶ τὴν στολὴν τῆς τῶν Θεσσαλονικέων ἐκκλησίας τὴν ἱερατικὴν τὰ παιδάρια ταῦτα διαμερίσαντες, ὡς οἱ τὸν ὑφαντὸν πότε στρατιῶται χιτῶνα τοῦ κυρίου, τοῖς μορίοις αὐτῶν τολμήσαντες σκεπάσματα πεποιήκασι, τοῦτέστι βρακία ὀνομαζόμενα καὶ ἄλλα, ὡς τοῦτο παρὰ τῶν οἰκιακῶν αὐτῶν μαρτυρησάντων ἀληθῶς ἀκηκόαμεν. τὰ δὲ πλείω παρήσομαι. Καὶ ταῦτα μὲν ἀρκετὰ τοῖς ἐπισταμένοις διακρίνειν ἀκριβῶς τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν.

Ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐμὸν ὄνομα διαβάλλειν ἔμελλον, μὴ θανατάσεις τοῦτο, ὃ ἀνδρες καὶ συνάδελφοί μου. Οὐ γὰρ συνευδόκουν τὴν ἐκκλησίαν ἡμῶν ὑπὸ τῶν παρὰ νόμων τυραννεῖσθαι, καὶ οἱ τῶν ὁρθοδόξων παῖδες ὑπὸ τῶν ἐθνῶν καταγελαῖσθαι, παρὰ νόμους ἔχοντες πατριαρχας. Καὶ γὰρ εἴς ὧν καὶ γὰρ σὺνδουλὸς τῆς συνόδου, οὐ ἔδει ἑτέρως ἢ τοῖς ἀληθέσι συναποθανεῖν ποιμέσι ὑπὲρ τῆς συστάσεως αὐτῆς καὶ διοικήσεως, ἐλέγχων αὐτῶν τὴν ἀποστασίαν, ὡς Τιμοθέῳ γράφων ὁ Παῦλος φησιν· «ἐλέγξον, ἐπιτίμησον, ἔργον ποιήσον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον». Ἐπεὶ οὖν τῆς αὐτῶν ἀποσκορακισέως τε καὶ καθαιρέσεως σύνεργος ἐγενόμην, ἵνα μὴ ἡ ἐκκλησία ὑπὸ τῶν λεόντων εἰς τέλος καταποθῇ, διὰ τοῦτο καὶ

ὑμῖν αἰρετικὸν παρέδωκαν. Τὶ δὲ αἰρέσεως ὁ Ἐφέσου κοινωνὸς καὶ μέτοχος γέγονεν; μὴ γένοιτο! Καὶ πῶς προδώσω τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ζῶντος τῶν Ἐφεσίων, ἣν ἐπιστεύσατό μοι, ἥτις ἐστὶ στύλος καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας, ὥπερ αὐτὴν ὁ Παῦλος οὕτως μεμαρτύρηκεν πρὸς Τιμόθεον (πρῶτον ἐπίσκοπον Ἐφέσου τοῦτον ἐκεῖσε χειροτονήσαντα) γράφων, καὶ μετ' ὀλίγον αὐθίς φησι πρὸς αὐτὸν «τὴν καλὴν παρακαταθήκην φύλαξεν, καὶ τύπος γένου τῶν πιστῶν ὡς διάκονος Χριστοῦ». Οὐ καὶ γὰρ, ὡς οἶμαι, διάδοχος εἰμὶ καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐκείνης καὶ τῆς διακονίας, εἰ καὶ μὴ τῆς ἐκείνου ἀγιότητος καὶ τῆς ἀποστολικῆς τάξεως (ὅτι τῶν ἁμαρτωλῶν πρῶτός εἰμι ἐγώ)· ἐὰν οὖν ἐγωῦς ἕτερον φρονῶ δόγμα παρ' ὃ ἔλαβον, τῷ τοῦ Παύλου ἀναθέματι τοῦ θεοῦ καὶ μακαρίου μου διδασκάλου ὑποκείμενος ἔσομαι. Ἐγὼ ὁρθῶς πιστεύω τῇ ὑμετέρᾳ πίστει, ἐν ἣ οἱ ἀπόστολοι πεπιστευῆσαι καὶ ἐκήρυξαν, καὶ οἱ πατέρες πεπιστευκότες καὶ μεμενηκότες ἐν αὐτῇ ταύτῃ ἐβεβαίωσαν. Οὐ περιφρονήσω δὲ τὸν πρὸ ἐμοῦ Μάρκον τὸν ἀγιώτατον ποιμένα τε καὶ διδάσκαλον, τὸν μὴ ὑποκλίναντα τοῖς τοῦ παπακενοῦς δόγμασιν ὑπογράψαι, ἵνα τὴν τῆς ὁρθοδοξίας ἡμῶν ἀλήθειαν φανερώσῃ στυλῶση, καὶ τὴν τῆς Ἐφεσίων ἐκκλησίας δόξαν πᾶσι δηλώσῃ, στύλος οὔσης καὶ ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας, ὡς ὁ Παῦλος αὐτὴν μαρτυρεῖ, ὃ ἕως τρίτου οὐρανοῦ ἀνάβας καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα· ἀλλὰ καὶ λυχνία πρώτη τῶν ἐπτὰ λυχνίων καὶ ἐκκλησιῶν τῆς Ἀσίας, αὐτὸς ὁ κύριος διὰ Ἰωάννου ἐν τῇ ἀποκαλύψει σαφῶς ἀπεκάλεσεν. Ὅπερ οὖν ἔλαβον, τοῦτο καὶ φυλάξω τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος χάριτι, οὐκ εἰς τὴν ὁδὸν τὴν καλὴν παρακαταθήκην ῥίψω, ἵνα μὴ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ τοιαύτην εὗρωσι βρώσιν· οὐκ ἐπὶ τὰ πετρώδη, ἵνα τοῦ ἡλίου ἀνατείλαντος ζημίαν δώσῃ· οὐκ ἐν ἀκάνθαις, ἵνα μὴ ἡ ἀλήθεια τῆς παρακαταθήκης ἀποπνιγῇ· ἀλλ' ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν μὴ ἵνα καρπὸν ἢ ἕκατον ἢ ἐξήκοντα δώσῃ, ἢ καὶ τριάκοντα· τοῦτο ὅπερ ἐγὼ φρονῶ· εἰ δὲ καὶ ἰώτης τῷ λόγῳ εἰμὶ καὶ τῇ γνώσει ἀλλ' οὐ τῇ πίστει. Ἄλλ' εἰ καὶ οἱ καθ' ἡμῶν λέγουσι συκοφαντίαν τε πλέκοντες ἀναπλάττουσιν οἷστρον τοῦ φθόνου τηρόμενοι, τοῦτο ποιοῦσιν ἵν ἡμᾶς τῷ λαῷ μισητοὺς ἀγνοοῦντι τὰ πράγματα καταστήσωσι. Τίνες εἰσὶν οὗτοι οἱ μηδὲν τὸ παράπαν εἰδότες, οὔτε τι λέγουσιν, οὔτε περὶ τίνων δισβεβαιοῦνται· ἀποδείξάτωσαν ἄρα τοῦ Παύλου μὴ βουλομένου πρεσβυτέρου κατηγορίαν ἐκτὸς, εἰ μὴ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων τὸν Τιμόθεον παρρδέχεσθαι. Οὐ δεῖ οὖν ἡμᾶς ἀπλῶς καὶ ἀβασανίστως ἅπαντα τὰ λεγόμενα δέχεσθαι, ἀλλ' ὡς ἐπρόσταξεν ὁ ἀπόστολος, πάντα δοκιμάζειν, τὸ καλὸν κατέχειν, καὶ μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύειν. Καὶ γὰρ, ὡς φησι περὶ τῶν Ἀθηναίων ἡ βίβλος τῶν Πράξεων, εἰς οὐδὲν ἄλλο εὐκαιρουμένων ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν ἀνόητον· ὅτι καὶ οἱ ψευδαπόστολοι ἐργάται δόλιοι ὄντες μετасχηματίζοντο εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ· καὶ οὐ θαυμαστόν· Αὐτὸς γὰρ ὁ Σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός· οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης· ἀλλὰ μὴ ξενίζεσθε, φησὶν ὁ ἅγιος Πέτρος, τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένη ὡς ξένου ὑμῖν συμβαινόντος ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ ὀνειδίζεσθαι· μακάριοι ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα ἐφ' ὑμᾶς ἀναπέπαιται· κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται, κατὰ δὲ ἡμᾶς δοξάζεται, πάντως οὔτε ξένον, οὐ καινὸν τὸ ὑβρίζεσθαι, συκοφαντεῖσθαι τε ἀναιτίους καὶ βλασφημεῖσθαι. Τὶ δὲ κατὰ τοῦ ἁγίου ἀνδρὸς Ἡρακλείας τοῦ κῆρ Νεοφύτου νεανιεύονται (βλάστημα ὄντος καὶ αὐτοῦ Κρήτης) καὶ πῶς τὴν τοῦ τοιοῦτου καὶ τηλικούτου

λαμπροῦ ποιμένος διάνοιαν ταλαντεύουσιν, οὐ ἡ ἀρετὴ φέγγει πᾶσι, καὶ ἡ ταπεινώσις αὐτοῦ ἐν τῷ χορῷ τῶν ἀρχιερέων δοξάζει τῷ θεῷ· ἀλλὰ καὶ μάλα δικαίους τε καὶ δσίους ἄνδρας διαβαλεῖν ὁ ἀρχέκακος ὄφιν οὐδέποτε παύεται, αὕτη γὰρ τῆς ἰδίας ὁμιδιουργίας παλαιὰ ἐστὶ τέχνη, ὁ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τὸν αὐτοαγαθὸν θεὸν διαβαλὼν τὴν τοῦ προπάτορος εὐγένειαν ἔκλειψε, κἀντεῦθεν τὸ διαβόλου ἐκτίησας ὄνομα· ἀλλ' οὐ τῶν ἑαυτῷ φίλων ἔργον κοινωνία διαφθείρειν οὐ δύναται, τούτους κακολόγων ἀνθρώπων γλώσσαις δυσφημίαν προστρίβειν, καὶ ὑποψίας προσάπτειν ὁ πολυποίκιλος μηχανάται. Τοὺς συκοφαντούμενους ὅμως πιστοὺς ψευδολογία ταύτη οὐ βλέπτει, ἀλλὰ μόνον τοὺς αὐτὴν ἐργαζομένους ἢ δεχομένους τῷ ὄντι τιτρώσκει. Τοῖς γὰρ ἀδίκως ταύτην πάσχουσι μυρίους ἄκων στεφάνους πλέκει καὶ δόξαν ἀμάραντον προσενεῖ. «Μακάριοι ἐστε, φησὶν ὁ Χριστὸς, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἰπῶσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ, χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς»· οὐαὶ δὲ ὅταν καλῶς εἰπῶσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι· μακάριοι δὲ ἐστέ, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀπορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσι καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν ἕνεκεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποιοῦν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν, ὡς Ἡλίαν καὶ Ἱερεμίαν καὶ ἄλλους πιστοὺς τοῦ θεοῦ δούλους ὡς ψευδοπροφήτας καὶ αἰρετικοὺς εἰς φυλακὴν ἐβαλλον, καὶ ἐξορίαν καὶ θάνατον κατ' αὐτῶν ἐψηφίσαντο, τινὰς δὲ καὶ ἀπέκτειναν. Οἱ δὲ πνευματοφόροι ἀπόστολοι ἐκ τῶν ἱεροτυραννούντων γραμματέων καὶ φαρισαίων καταγινώσκονται καὶ ἀποσυνάγωγοι γίνονται ὡς νεωτερισμὸν καὶ αἴρεσιν τὴν ἐκείνων διδασκὴν εἶναι νομίσαντες· πολλῶ μᾶλλον αὐτὸς ὁ Χριστὸς ὑπὸ τῶν τοιούτων ὑβρισθεῖς, ῥαπισθεῖς, ἄχρι καὶ τῇ ἐσχάτῃ τιμωρίᾳ ἐλθὼν, ὡς καινὰς διδασκὰς καὶ ξενιζούσας τῇ ἐκκλησίᾳ εἰσαγαγὼν· ἀλλὰ καὶ ὡς βλάβοφονοι οἱ παράνομοι κατεδίκασαν.

Ἐὰν οὖν καὶ ἡμᾶς, τὸν Κύριλλον λέγω τὸν σοφώτερον καὶ ἀγιώτερον καὶ ὀρθοδόξοτατον οἰκουμενικὸν πατριάρχην καὶ κοινὸν ἡμῶν πατέρα, τὸν τε πανιερώτατον καὶ καθαρώτατον τοῦ θεοῦ δοῦλον κὺρ Νεόφυτον Ἡρακλείας, καὶ τὸν ταπεινὸν Ἐφῆσου Μελέτιον τὸν Παντόγαλον, τοὺς τρεῖς τούτους οἱ μωροὶ τῶν φίλων ἐσυκοφάντησαν, οὐ κακῶς ἤδη ἐποίησαν· ἔν' ἡμεῖς μέντοι γευσάμενοι ταπεινώσεως, δανεισθῶμεν ταύτην παρὰ τῶν διὰ τῆς αὐτῆς ἀθλησάντων, καὶ δι' ὑπομονῆς αὐτῶν τὸν δρόμον, τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν τῆς πίστεως τελεσάντων (τί γὰρ ἡμεῖς ἐσμεν πρὸς τοὺς ἀγίους ἐκείνους καὶ πιστοὺς τοῦ θεοῦ δούλους), αὐτὸν δὲ τὸν στέφανον κερδησαί οἶον στέφανον, ἐκάστω ὁ κύριος χαρίζει κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀρκετὰ τοῖς εἰδόσι τὴν τῶν πραγμάτων ὀρθῶς διακρίνειν ἀλήθειαν. Φησὶ γὰρ ἡ αὐτοσοφία ὁ Χριστὸς «οὐκ ἐστὶ μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ· ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ». Εἰ οὖν αὐτοὶ ἔγνωκαν ἂν, ὁ Πατελάρος (1)

(1) Ἐννοεῖ τὸν Ἀθανάσιον Πατελάρου, καταγόμενον ἐκ Ρεθύμνης τῆς Κρήτης. Ὅτε κατὰ τὸ 1634 ὁ Κύριλλος Λούκαρης ἐξωρίσθη εἰς Τένεδον, ὁ Ἀθανάσιος Πατελάρος ἀνεβίβασθη εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως ὑποστηρικθῆς ὑπὸ τῶν Ἱησουϊτῶν. Ἐπαρτίρχευσεν τεσσαράκοντα ἡμέρας. Κατὰ δὲ τὸ 1651 ἀνῆλθε καὶ πάλιν τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον παραμεινας δεκαπέντε ἡμέρας. Εἶχεν ἱκανὴν μόρφωσιν. Παρὰ τὸν φιλολατινισμόν του δὲν ἀνεγνώριζε τὴν περὶ πρωτείων ἀξίωσιν τοῦ Πάπα.

δηλονότι καὶ ὁ Βερροΐας,⁽²⁾ τὸν διδάσκαλον αὐτῶν καὶ πατέρα, καὶ τὰς αὐτοῦ ἐμνημόνευσαν εὐεργεσίας (ὅστις ἀνύψωσεν αὐτοὺς διὰ τιμῆς καὶ δόξης καὶ πλούτου), οὐκ ἂν αὐτὸν κατέκριναν, καὶ ἄνδρα τοιοῦτον γηραιὸν ὄντα διὰ φθόνου αὐτῶν καὶ ψευδοκατηγοριῶν ἀνηλεῶς τοὺς οὐκ ἐξώρισαν, ἀντιδῶσαντες αὐτῷ χολὴν διὰ τὸ μάννα, καὶ διὰ τοῦ ὕδατος ὅξος, ὥς οἱ Ἑβραῖοι τῷ κυρίῳ ἀνταπέδωκαν τὸν ἄρτον τῶν ἀγγέλων ἐσθίοντες· ἀλλ' ὥς οἱ ἀχάριστοι ἐκεῖνοι τῆς θείας δίκης τὴν ἀντιμετρίαν οὐκ ἔφυγον, οὕτως οὔτε αὐτοὶ διὰ τὴν κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἐπιβουλὴν καὶ κακολογίαν τὴν τῆς πρώτης ἐντολῆς ἐπαγγελίαν φεύζονται ἀντιστρόφως, ἥτις ἀπόφασιν ἔχει τὴν τοῦ θανάτου κατάραν «ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω». Ἡθέλησαν γὰρ ὑψηλότερα τοῦ διδασκάλου φρονῆσαι, οὐχ ἵνα τὸ εὐαγγέλιον μεῖζον ἐκεῖνου διδάξωσιν ὥς προφασίζονται ὅτι κακὸς ὁδοξὸς ἦν, ἀλλ' ἵνα τὸν ὑψηλὸν αὐτοῦ θρόνον μὴ ἀρκεσθέντες ὥς ἀκόρεστοι τοῖς ἰδίῳις ἀρπάσαντες ἀριδιήλως πλεονεκτήσωσι καὶ πατριάρχας ἑαυτοὺς ὀνομάσωσιν· εἰ δὲ τοῦτο ἀρνησάμενοι ἀντιλέγουσι, διὰ τί οὖν τότε ἐν ταῖς ἰδίαις χερσὶν αὐτὸν ἔχοντες ὅπερ πρότερον παρὰ τοῖς συνοπαδοῖς ἔκαυχῶντο θέλειν καιροῦ δραξαμένους ἐπιτελεῖν εὐθὺς σύνοδον νόμιμον οὐ συνεκρότησαν, ἵνα κακοδοξίας κατὰ πρόσωπον αὐτὸν ἐλέγξωσιν οἱ τῆς σοφίας καὶ θεολογίας ἀρίσταρχοι; (δίκαιον γὰρ τὸ τῶν Ῥωμαίων ἔθος καὶ νόμιμον ὥς ἐν ταῖς τῶν ἀποστόλων ἐμφέρεται. Πράξεις, κεφ. κον, τὸ μὴ χαρίζεσθαι τινα ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγόρους, τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος) ἐν νομίμῳ συνόδῳ τὴν ὑπόθεσιν ἐξετάσαι οὐκ ἐτόλμησαν, ὅτι χριστέμποροι καὶ αὐτοχειροτόνητοι ὄντες, πολλῷ μᾶλλον αὐτοὶ ὥς αἵρετικοὶ παρὰ τοῦ λαοῦ ἐγνωρίσθησαν. Οὐχ οὕτως οὖν ἡμεῖς τοὺς τοιούτους πατριάρχας, ἀλλὰ μαντειάρχας καὶ μανδριάρχας ὥς κλέπτας καὶ μισθωτοὺς εὐλόγως κατονομάζομεν. Οἱ μὲν γὰρ κλέπται πολλάκις μαντεύουσιν τῆς κλοπῆς αὐτῶν ἕνεκεν, καὶ οὕτω τὴν οἰκίαν κενώσουσιν· οἱ δὲ μισθωτοὶ τὰ μὲν τῶν προβάτων ἤττον πωλοῦσι, τὰ δὲ πίονα κατεσθίουσι, καὶ τὴν μάνδραν ἔρημον καταλείπουσι, καὶ ἀμφοτέρωι τὰς φρυγάδας εὐθέως καταλαμβάνουσιν. Ἐὰν δὲ εἰς ἐξέτασιν τῆς αὐτῶν κακουργίας φωρηθῶσιν, ὁ μὲν διὰ τὴν αἰσχύνην ἑτέρῳ μετατρέπει τὸ δρᾶμα «οὐκ ἐγὼ εἰμι φάσκων, ἀλλ' ἐκεῖνός ἐστιν ὁ πταιστής».

Ὁ δὲ διὰ τὴν τιμωρίαν ὁμολογεῖ· ὁ μὲν οὖν Πατελάρος τὴν αὐτοῦ πάντως παράβασιν αἰσχυνόμενος τὸν ἅγιον Κύριλλον τὸν ποιμένα τὸν καλὸν αἰτιᾶται παρασύρων αὐτοῦ ὑμῶν ἐμπροσθεν τὸ ἄδολον ὄνομα· ὁ δὲ Βερροΐας διὰ τὴν ἀποστασίαν αὐτοῦ παρὰ τῆς συνόδου νυνὶ τιμωρούμενος τὸ κακὸν ὁμολογεῖ καὶ ἄκων ὅπερ ἐποίησεν· ὅθεν καὶ ὁ ἐκ Βερροΐας γράφεται, ἵνα πᾶσι διὰ τῆς ἰδίας ὑπογραφῆς λευκότερα δείξῃ, ὅτι τὸ κακὸν καὶ τῆς ἐκκλησίας ἡ φθορὰ ἐκ Βερροΐας ἐξηλθεν, καὶ οὐ μόνον εἰς πάντας ἄθλιον ὁ ἄφρων ἑαυτὸν σαφῶς δηλοποιεῖ, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτοῦ πατρίδα αἴτιον τῆς ἑαυτοῦ κακίας σημαίνει· τοῦτο γὰρ ὁ ὑπερήφανος, ἵν' ἴδωσι πάντες αὐτὸν τίς ἐστι καὶ βούλεται, ὅτι οὐχ ὁ Κύριλλος ὁ αἵρετικὸς εἰμι ἐγὼ ὁ Κρητικός, ἀλλ' ὁ ἐκ Βερροΐας· καὶ μάλα εἰκότως οὕτωσι γράφεται ὥς πρό-

(2) Ἐννοεῖ Κύριλλον Β' τὸν Κονταρῆν, ὅστις ἐγεννήθη ἐν Βερροίᾳ· ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἐν Γαλατῇ τῆς Κων)πόλεως σχολὴν τῶν Ἱησουϊτῶν. Προστατευθεὶς ἐν ἀρχῇ ὑπὸ τοῦ Λουκάρεως, ὑπῆρξεν ἀντίπαλός του βραδύτερον. Δις πατριαρχεύσας τῇ ὑποστηρίξει τῶν Λατίνων ἐξωρίσθη τὴν 30 Ἰουνίου 1639 εἰς Καρθαγένην, ὅπου καὶ ἐπνίγη, ὥς καὶ ὁ ἀντίπαλός του Κύριλλος Λούκαρης, ὑπὸ τῶν Τούρκων.

δρομος τοῦ ἀντιχρίστου (καὶ γὰρ καὶ αὐτὸν Κύριλλον συνεργεῖα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ διαιβόλου ἐπυνόμασαν, ἵν' ὅταν τούτου πρὸς δουλείαν αὐτοῦ δεηθῇ, διὰ τοιούτου ὄργανον τυραννῆσαι τὴν ἐκκλησίαν, ὥς καὶ πρότερον τοιαῦτα ὄργανα βέβηλα εἶχεν εἰς ἀπάτην τῶν ἀπλουστέρων, λέγω δὴ τοὺς ψευδοπροφήτας Θεοδάν καὶ Ἰούδαν, καὶ τὸν Σίμωνα τὸν μάγον, τὸν τε Μάνην καὶ τοὺς ἄλλους)· ἐγνώκατε ἀδελφοί μου, τὴν τῶν πραγμάτων διάκρισιν· μὴ οὖν κατακρίνετε ἀδοκιμάστως τοὺς ἀναιτίους· ὁ ἅγιος Ἰουστίνος ὁ μάρτυς φησὶν ἐν τῇ δευτέρᾳ ὑπὲρ τῶν πιστῶν ἀπολογία «τὸ ὄνομα οὕτε ἀγαθὸν οὕτε κακὸν κρίνετε, ἄνευ τῶν ὑποπιπτουσῶν τῷ ὀνόματι πράξεων· καὶ γὰρ πᾶσα ἀκοή σφαλερά· μὴ λοιπὸν παντὶ πνεύματι πιστεύετε.» Πιστώθητε δέ μοι τῷ διαβεβαίοντι ὑμᾶς ἀφιλοπροσώπως καὶ ἐν φόβῳ θεοῦ τὴν ἀλήθειαν, μὴ πείθεσθε δὲ μορμολυκεῖοις τῶν ψευδαδέλφων καὶ φλυαριδίοις τῶν νεωτέρων, ἀλλὰ μνημονεύσατε πάντες ὧ φίλοι, καὶ ἀδελφοί μου, συμπατριῶται ἡγαπημένοι, ὅτι οὗτος ὁ πατὴρ ἡμῶν καὶ ἀδελφὸς καὶ φίλος καὶ διδάσκαλος καὶ ποιμὴν καὶ ἀρχιερεὺς τὴν πατρίδα ἐτίμησε (θαρροῦν καὶ ἡμεῖς τῇ αὐτοῦ εὐλογίᾳ πειθόμενοι ὅτι ἱκανῶς ταύτην τιμήσωμεν· καὶ γὰρ δύο ἐκκλησιῶν μεγάλων. Ἀλεξανδρείας τε φημι καὶ Κωνσταντινουπόλεως, γνήσιος πατριάρχης ἐγένετο, ὥς τῷ ἁγίῳ ἔδοξε πνεύματι, καὶ καλῶς ἰθύνας αὐτάς, τὴν πίστιν ἐν μέσῳ λύκων ἐστήριξε, καὶ φωστὴρ οἰκουμένης λαμπρὸς ἐγνωρίσθηκε· διὸ μέμψις αὐτῷ οὐ πρόπει, οὔτε ψόγος, ἔπαινος δὲ μᾶλλον καὶ δόξα καὶ τιμὴ καὶ εὐχαριστεία· ἦν οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ θεοῦ ταύτην καὶ τὸν μισθὸν λαβεῖν κατὰ Παῦλον ἐλπίζομεν (τὸν ἀγῶνα γὰρ τὸν καλὸν καὶ τὸν δρόμον τετέλεκεν), οὐ μόνον αὐτὸς ἀλλ' ὅσοι τὴν πίστιν τηρήσουσι καθαρῶς τῷ κυρίῳ δουλεύσαντες. Οὗτος γὰρ ὀρθοδόξως καὶ ἀμέμπτως ὥς τοιοῦτος ἀρχιερεὺς λόγῳ καὶ ἔργῳ, πράξει καὶ θεωρίᾳ, δικαιοσύνη τε καὶ ἀσκήσει πολιτευσάμενος, ἐφ' ὅλοις ἔτεσι τῆς προστασίας αὐτοῦ (ἐν μὲν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ὀκτωκαίδεκα, ἐν δὲ τῇ Κωνσταντίνου πεντεκαίδεκα) τῷ κυρίῳ δεδούλευκεν· εἰ δὲ καὶ παρὰ τῶν οἰκιακῶν ἐπιβουλεύθῃ, οὕτω καὶ ὁ κύριος ἔπαθεν, ἵνα καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ἀναμνησθῇ, οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ εἰσιν, ἀποφνημαζόντων· ὅμως δ' οὖν ὄφονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. Καθὼς γὰρ ὁ Χριστὸς ἀνέστη καὶ ἐδοξάσθη, τοὺς ἐχθροὺς πατήσας αὐτοῦ· οὕτω καὶ τοὺς ὁσίους αὐτοῦ οὐ δώσει αὐτοὺς εἰς διαφθοράν, ἀλλὰ συνδοξάσει αὐτούς· οὗς γὰρ ὁ Θεὸς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδόξασεν· εἰ γὰρ καὶ νῦν ἐν ἑξορίᾳ πλύνων αὐτοῦ λευκαίνει τὸ ἱμάτιον ὥς ἄνθρωπος τὸ σαρκίον τοῦτο ἢ μᾶλλον ὥς ἱσαπόστολος ἀλλὰ μετ' ὀλίγον αὐτὸ καθάπερ ὁ Ἰὼβ λαμπρότερον φορέσει ἐν τῷ αὐτοῦ ἰδίῳ θρόνῳ, μετὰ τὴν ἐπανοδόν φαμεν, ὥς ὁ θεὸς κελεύσῃ καὶ ἡμῖν δοκῇ. Οἱ δοκοῦντες δὲ ἐστάναι τῷ θρόνῳ ἀκηλίδωτοι, ἐπὶ τὸν βόρβορον ἀληθῶς ἐμπέσωσι τῆς κολάσεως, ἐν ᾧ οὐδέποτε λευκανθῆναι δυνησονται. Θαρσεῖτε λοιπόν, καὶ γὰρ ἐλπίζομεν τὴν ἐκκλησίαν ἡμῶν αὐθις τὸν γνήσιον αὐτῆς ἐπιλαβέσθαι ποιμένα, καὶ τοῦτο τοῦ θεοῦ βουλομένου καὶ τινων ἡμῶν τὸν θεὸν φοβουμένων (οὐ γὰρ πάντες τὸν λόγον χωροῦσιν, ὥς ἐν τῷ κατα ματθαίῳ (sic) φησὶν ὁ Χριστὸς εὐαγγελίῳ διὸ πάντες οὐ τῇ καρδίᾳ εἰ καὶ τῷ στόματι τὸν θεὸν σέβονται ἵνα καὶ αὐτὸν φοβηθῶσι) διακελευόντων γενήσεται, ἐκ τῆς παραλόγου αὐτοῦ ἑξορίας μετακαλεσάμενος, ὅπως αὐτὸν ἡ ἐκκλησία ἐπαναλαβοῦσα, ἡ εἰρήνη ἔλθῃ τοῦ θεοῦ ἐπ' αὐτῇ καὶ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἡ αὐτῆς καὶ ἡμῶν τῶν τυράννων λύτρωσις. Ἐάν δὲ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθίσαι οὐκέτι βουληθῇ διὰ τε τὸ γῆρας καὶ τῶν θλίψεων αὐτοῦ, ὑπὸ τῶν πολλῶν

πειρασμῶν ἀποκαμῶν, ψήφῳ θεοῦ προνοίας καὶ ἡμῶν, διάδοχον αὐτοῦ ἐξ ἡμῶν τινα νόμιμον καταστήσωμεν, ὃν ὁ θεὸς αὐτὸς εὐδοκήσῃ, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐπισφραγίσῃ, ἵν' ἴσως τοῦ λοιποῦ κοπάσωσιν οἱ κλέπται τοῦ μηκέτι διὰ τῆς θυρίδος εἰσερχόμενοι εἰς λύμην τὸ ποίμνιον ἀρπάξαι, καὶ τὴν νύμφην τοῦ θεοῦ· ὃ καὶ παρ' αὐτοῦ τάχιον τοῦτο ἐλπίζομεν γενέσθαι εἰς δόξαν αὐτοῦ τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τοῦ μόνου θεοῦ παντὸς ἀγαθοῦ ὑπερέχοντος καὶ παρέχοντος ἡμῖν τὸ ἄμετρον ἔλεος. Ἡ χάρις αὐτοῦ καὶ ἡ εἰρήνη, ἡ εὐχὴ δὲ καὶ ἡ εὐλογία τῆς ἡμῶν ταπεινότητος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν. Ἀμήν. Πάντας ἡμᾶς εὐλαβῶς ἀσπάζομαι, καὶ θεῶ διαμαρτύρομαι, ὅτι ἀεὶ μνημονεύω πάντων ὑμῶν· παρακαλῶ δὲ καὶ ὑμᾶς, ὧ ἀδελφοί μου, ἵνα μνησίαν ἔχητε καὶ ὑπὲρ ἑμοῦ τοῦ ἐλαχιστοτέρου δούλου τοῦ θεοῦ καὶ ὑμῶν ἀδελφοῦ εὐξάμενοι πρὸς θεόν.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, κατὰ τὸ ἀρχαῖον (1636) ἔτος τὸ σωτήριον, ἐν μηνὶ μαρτίῳ, ἡνδικτιῶνος τετάρτης.

Ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης Ἐφέσου Μελέτιος,
Ὑπέρτιμος καὶ ἑξαρχος πάσης Ἀσίας καὶ προέδρος Φιλαδελφίας.

7) Τῷ αἰδεσιμωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἀγίῳ διδασκάλῳ τῷ ἀγαπητῷ κυρίῳ Ἀντωνίῳ εὐλαβῶς.

† Αἰδεσιμώτατε καὶ σοφώτατε ἅγιε διδάσκαλε, κύριε Ἀντώνιε, τὴν σὺν λογίῳτιν εὐλαβῶς ἀσπάζομαι ἐν Χριστῷ, δεόμενος τοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντος ὑπὲρ αὐτῆς. Ἐγώ, ἀγαπητὲ ἀδελφέ, ἔχω ἡμέρας ἱκανὰς ἐνθάδε κεκρυμμένος· ἦλθα γὰρ προσδοκῶντας τὸ ἔλεος τοῦ θεοῦ ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς, ἐν ᾧ ἠλπίσαμεν καὶ ἐλπίζομεν. Ὅμως βλέποντες ὅτι τὰ ἡμῶν ἁμαρτήματα τοῦτο ἐμποδίζει ἵνα ἔλθῃ, ἀπορροῦμεν· καὶ νῦν ἐγὼ φοβοῦμαι πάλιν ἵνα μὴ διὰ τὸ μακρὸς τῶν ἡμερῶν ἀκουσθῶ καὶ κινδυνεύσω καὶ κακοποιηθῶ πάλιν ἀπὸ τὸν λέοντα· καὶ περίλυπος εἰμὶ μέχρι θανάτου οὐχὶ διὰ τὸν ἑμὸν κίνδυνον, ἀλλὰ διὰ πολλὰς αἰτίας. Διὰ τοῦτο γράφω τῷ ἐκλαμπροτάτῳ καὶ φαίνομαι καὶ πρὸς τὴν σὴν λογίῳτιν ὡς φίλον ἄκρον ἡμῶν· μετὰ τὰ ὅποια γράμματα ζητῶ βουλὴν ἀγαθὴν παρὰ τοῦ ἐκλαμπροτάτου. Παρακαλῶ οὖν τὴν σὴν ὁσίαν ψυχὴν καὶ σοφὴν κεφαλὴν νὰ λαλήσῃ τῷ αὐθέντῃ περὶ τούτου. Εἰ μὲν καὶ οὐκ ἔστιν ἐλπίς σύντομος νὰ μοῦ δώσῃ βουλὴν εἰς κυβέρνησίν μου νὰ ἡμπορῶ νὰ ἔχω ἐκεῖνα τὰ ἄσπρα διὰ νὰ διαμερίσω τοῖς δανεισταῖς καὶ νὰ δώσω καὶ τῷ παρανόμῳ αὐτῷ, ἴσως πάλιν θεοῦ βοηθοῦντος νὰ φυλαχθῶ νὰ μὴ χάσω τὴν ἐπαρχίαν διὰ τί ἂν εἶναι καὶ ἀκούσῃ ὅτι πάλιν κρυμμένος εἰμὶ, εὐθὺς χειροτονῶ ἄλλον, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης, καὶ τὰ ἐξῆς οἶδε σου ἡ συνετὴ κεφαλὴ. Λοιπὸν δέομαι αὐτῆς νὰ τὴν πολυετήσῃ ὁ κύριος, νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἑμῆς ταύτης δεήσεως. Οἶδα γὰρ ὅτι τὸ ἑμὸν συμφέρον θέλει ἡ ἀγία τῆς ἀγάπῃ, ἣν κατὰ θεὸν εἰς ἡμᾶς ἔχει.

ὁ δοῦλος τῆς σῆς ἐλλογιμότητος

Μελέτιος Ἐφέσου.

Ἄγιε διδάσκαλε, τινὰς δὲν με γινώσκει πῶς ἦλθα πλὴν τοῦ αὐθεντοῦ καὶ τῶν ἡμετέρων ἀρχιερέων, καὶ παρακαλῶ τὴν νὰ μὴν ὁμολογήσῃ τινός, ὅτι ἦλθα.

8) Τῷ αἰδουσιμωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ ἀγίῳ διδασκάλῳ καὶ πρεσβυτέρῳ κυρίῳ κυρίῳ Ἀντωνίῳ τῷ Λεγέρῳ, τῷ ἐν Χριστῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ ἐνλαβῶς ἐγγεγραμμένῳ ὅπου ἂν ἐστί.

Σοφώτατε καὶ αἰδουσιμώτατε ἐν Χριστῷ ἀγαπητέ ἀδελφέ, ἐγὼ μὲν ἀφ' οὗτον τὴν σὴν πολυσύνετον καὶ πολύσοφον κάραν ἐθεασάμην ἅμα καὶ ἐγνωρίσάμην, οὐκ ἐπανασάμην εἰς μνείαν ἁγίου τήν σου αἰδουσιμότητα, ὃ περιπόθητε ἀδελφέ κύριε Ἀντώνιε, καὶ πρεσβεύειν αἰεὶ ὑπὲρ τῆς υἱείας τῆς σῆς καὶ εἰρήνης καὶ εὐεξίας. Περὶ δὲ τῆς αἰτίας δι' ἧς ἐνταῦθα ἐγενόμην αὕτη ἐστίν· ἐπειδὴ τινες τῶν ἡμετέρων ἐπαναστάντες κατὰ τοῦ μακαροῦ πατρὸς ἡμῶν κυρίου Κυρίλλου, ἀντιφερόμενοι τοῖς ἐκείνου κεφαλαίοις, τάναντία κατ' ἐκείνου ἀντέγραψαν ἐπὶ τοσαύτην τόλμην προβῆναι θελήσαντες, πάθους μνησικακίας αὐτῶν ἔνεκεν καὶ σκάνδαλα ἐν μέσῳ ἡμῶν ἐπεγείραντες οὐκ ὀλίγα εἰς μεγίστην ἀπορίαν ἐληλύθαμεν, ὥστε καὶ τὰς ἰδίας ἐπαρχίας ἡμῶν καταλιπεῖν διὰ τὸν τῶν ἐναντίων καὶ ἐχθρῶν ἡμῶν πόλεμον. Οἱ δὲ ἐχθροὶ καὶ συκοφάνται οὗτοί εἰσιν ὁ νυνὶ πατριάρχης Παρθένιος καὶ ὁ Συριγός καὶ ἕτεροί τινες ταῖς τῶν καταράτων Ἰησουϊτῶν ὠθήσεσι καὶ ἐνεργείαις εἰς τὸ διαβάλλειν τὸν μακαρὸν. Κύριλλον καὶ τοὺς συμμάχους Κυρίλλου, ἡμᾶς δηλονότι, τοὺς μὴ θελήσαντας συναινεῖν αὐτοῖς καὶ ὑπογράψαι τῇ ἐκείνων παραλόγῳ ὑπογραφῇ. Ὅθεν καὶ ἑωρακῶς ἔγωγε τὴν ἐκείνων δυστροπίαν καὶ κακογνωμίαν, ἐνεδρεύοντες κατ' ἐμοῦ, καὶ μὴ δυνάμενος ἐγὼ ἀντιπαλαίειν αὐτοῖς, δεῖν φήθη ἐνταῦθα ἔλθειν πρὸς τὸν ἐκλαμπρότατον ἀποκρισιάρχιον (1) τὸν ἡμέτερον καὶ πιστὸν φίλον, πρὸς βοήθειαν ἡμῶν· ὃν καὶ ἐρωτήσας περὶ τῆς σῆς ἐλλογιμότητος, καὶ τὰ περὶ τῆς σῆς υἱείας μαθὼν παρ' αὐτοῦ, καὶ ὅτι αὐτόθι διατρίβει, τὸ μὲν διὰ τὴν σὴν υἱείαν ἐχάρην, τὸ δὲ ὅτι πόρρω πρὸς τὰ αὐτόθι διατελεῖ, ἐλυπήθην καὶ λύπην οὐ τὴν τυχοῦσαν. Ἡλπίζα γὰρ ἀπολαῦσαι σου τὴν ἀγιότητα καὶ κοινωνῆσαι σοὶ τὰ περὶ ἡμῶν εἰς παράκλησιν ἡμῶν καὶ παραμυθίαν· καὶ νῦν ἀποτυχὼν τῆς σῆς παρουσίας ἀλγῶ τὴν καρδίαν καὶ ἀναιρῶς ἔχω τὴν ψυχὴν σφόδρα. Ὅθεν καὶ διεγερθεὶς ἐγὼ τουτοῖς ἀποστέλλω σοὶ τὸ γραμματίον, πῇ μὲν ἵνα τὸ τοῦ δέους πρὸς αὐτὴν φίλτρον ἀναπληρώσω, πῇ δὲ προσκομίζοντάς σοι τὸν ἀσπασμὸν ἐν ἀγίῳ φιλήματι, καὶ τὰ περὶ τῆς ἐμῆς ἐνταῦθα ἐλεύσεως μάθη καὶ ἀνταποστείλλαι μοι γράμμα ὡς ἄξιόν αὐτὴν, ὅπως κἀγὼ τὰ περὶ αὐτῆς γνῶ· ἀκήκοα γάρ ὅτι καὶ αὕτη πειράζεται παρ' αὐτῶν τῶν τυράννων Ἰησουϊτῶν καὶ τὸ τρίτον δεόμενος αὐτῆς ἵνα γράψῃ τῷ ἐκλαμπροτάτῳ περὶ ἐμοῦ καὶ παροτρύνειν αὐτὸν τοῦ συνεργῆσαι ἵνα λάβω ἐγὼ τὸ πατριαρχεῖον διὰ τῆς βοηθείας καὶ εὐδοκίας τῆς μεγαλοπρεπεστάτης ταύτης μοιροκρατίας (sic), εἰ δυνατόν, εἰς ἀφάνειαν τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ εἰς ἡμετέραν στερέωσιν, καθ' ὃν τρόπον ὁ μακαρὸς Κύριλλος εἶχε πρὸς ὑμᾶς κἀγὼ πρὸς ὑμᾶς παραπλησίως εἰς τιμὴν καὶ καύχημα ὑμῶν πάντων, καὶ ἵνα μὴ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν εἰς τέλος καταποθῇ ἡ ἐκκλησία ἡμῶν· καὶ ὡς ἐκ προσώπου τῆς σῆς αἰδουσιμότητος τάδε γράψῃ τῷ ἐκλαμπροτάτῳ, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖον τοῦτο γενέσθαι διὰ πολλὰς αἰτίας εὐλόγους. Ἐρρωσο, Ἀπὸ Ἀγα, ἀχμὴ (1644), αὐγούστῳ κ'.

τῆς σῆς αἰδουσιμότητος δοῦλος Ὁ Ἐφέσου ἀρχιεπίσκοπος Μελέτιος (2)

Ὁ Παντόγαλος ὑπέρτιμος καὶ ἑξαρχος πάσης Ἀσίας

(Εἰς τὸ ὀπίσθιον μέρος τῆς ἐπιστολῆς προστίθενται: Βιαιῶς γράφω καὶ σύγγνωθί μοι).

(1) Ἐννοεῖ τὸν πρέσβυν Haga. (2) Ὁ Ε. Legrand προσθέτει εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ὅτι τὴν 23 Δεκεμβρίου 1644 ὁ Μελέτιος Παντόγαλος φέρεται ἐγγεγραμμένος εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Leyde ἔχων ἡλικίαν 50 ἐτῶν.

ΦΛΑΜΙΝΙΟΥ ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ (1)

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΣΗΤΕΙΑΣ (ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ)

Ἐν τοῖς καταλόγοις τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Σοφοῦ μεταξὺ τῶν πόλεων τῆς Κρήτης, αἵτινες ἦσαν ἔδραι ἐπισκόπων ἀναγράφεται καὶ ἡ Κύταια, ἣτις εἶναι πιθανῶς ἡ αὐτὴ μὲ τὸ Κύταιον, τὸ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου μνημονευόμενον καὶ ἐν τοῖς βορείοις τῆς νήσου κείμενον, οὗτινος ποιεῖται μνεῖαν καὶ ὁ Πλίνιος καὶ Στέφανος ὁ Βυζάντιος καὶ ἄλλοι μεταγενέστεροι γεωγράφοι, οἵτινες λέγουσι ἀπεῖχεν ἀπὸ τοῦ Χάνδακος 80 περίπου χιλιάδας βημάτων (passus). Ἡ πόλις αὕτη περιελθοῦσα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἑνετίας, δὲν διετήρησε τὴν ἐπισκοπικὴν ἔδραν, τὴν ὁποίαν φαίνεται, ὅτι εἶχεν ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων. Ἡ δὲ Σητεία, ἣτις ἔγινε ἔδρα Λατίνου ἐπισκόπου, ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι (ἂν πρέπει νὰ πιστεύσωμεν τὸν ἐπιφανῆ γεωγράφον Δομένικον) Ἡράκλειον καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ Ἐκκλησίᾳ, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω, Ἡρακλεόπολις. Ἡ ἐκκλησία τῆς Σητείας, φέρουσα τὸν τίτλον τοῦ Ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, εἶχε διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἱεροτελεστιῶν, πλὴν τῶν ἄλλων κατωτέρων κληρικῶν, ἕξ Κανονικοὺς (2), οἵτινες ἤδρευον αὐτόθι μέχρι τοῦ 1538, ὅτε ἡ πόλις Σητεία, κατόπιν τῆς αἰφνιδίας κατὰ τῆς Κρήτης ἐπιθέσεως τοῦ ὑπὸ τὸν Χαϊρεδδὶν Βαρβαρόσαν τουρκικοῦ στόλου, ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τῆς μικρᾶς στρατιωτικῆς φρουρᾶς τῆς καὶ ὑπὸ τῶν φευγόντων, ἐπορρήθη ὑπὸ τῶν βαρβάρων καὶ ἐπυρπολήθη τόσοι, ὥστε ἐκ τῶν τετρακοσίων καὶ πλέον οἰκίων ἕξ ὧν ἀπετελεῖτο μόλις δέκα τρεῖς διέφυγον τὸν διὰ τοῦ πν-

ΦΛΑΜΙΝΙΟΥ ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΣΗΤΕΙΑΣ ΕΠΙ ΕΝΕΤΩΝ

(Λατινικὸν κείμενον)

In notitiis Leonis Imperatoris cognomento Sapientis inter urbes Gretensis Insulae Episcopales recensetur Citea, quae verisimiliter eadem urbs est ac Cyteum enuntiatum a Ptolomaeo & ad plagam Borealem ipsius Insulae collocatum, cuius etiam mentionem habent Plinius, & Stephanus Byz. alique recentiores Geographi, qui eam a Candia Metropoli LXXX circiter millia passuum distare asserunt. Haec dignitatem Episcopalem, quam sub Imperatoribus Graecis videtur obtinuisse, facta Venetae ditionis subdita non retinuit; siquidem Sythia, quae Latino Episcopatu decorata fuit, antiquitus (si Dominico Mario Nigro illustri Geographo fides sit adhibenda) Heraclium dicebatur, ut superius enuntiavimus in Graeca Ecclesia Heracleopolis. Ecclesia ejus S. Marci Evangelistae titulo decorata sex Canonicos praeter alios minoris officii clericos ad sacra omnia peragenta habebat, quorum quidem residentia ibi stetit, donec anno 1538. Urbs Sithiae ex inopinato Turcicae Classis sub Ariadeno Oenobarbo ad Insulam Cretae impulsu a tenui militum eam custodientium praesidio derelicta, civibus quoque aufugientibus, direpta a Barbaris, atque incen-

(1) Σημ. Μύσ. Ὁ Φλαμίνιος Κορνήλιος ἢ Κορνάρος, Ἰταλὸς ἱστορικός γεννηθεὶς ἐν Βενετίᾳ τὸ 1693 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1778, συνέγραψε τὴν Ἱερὰν Κρήτην (Creta Sacra), ἣτοι ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς Κρήτης, περιέχουσαν καὶ πολιτικὴν ἱστορίαν αὐτῆς.

(2) Κανονικοὺς παρὰ τοῖς Δυτικοῖς σημαίνει τὸν ἐγγεγραμμένον εἰς τὸν Κανόνα, ἥτοι ἐν τῇ καταλόγῳ τῶν ἐφημερίων καθεδρικοῦ ναοῦ, πρεσβύτερος, μέλος τοῦ ἐπισκοπικοῦ συμβουλίου.

ρὸς ὀλεθρον. Ἐκτοτε, ἂν καὶ πολλοὶ τῶν κατοίκων ἐπαλινόστησαν, ὅμως ὁ τόπος δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ θεωρῇται πόλις οὔτε κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν οἰκιῶν οὔτε κατὰ τὸν τῶν κατοίκων ὄθιν ὁ Ἀλοῖσιος Λολλίνος, ὡς εἶπομεν ἄνωτέρω, ἀπηξίωσε νὰ καταλέξῃ τὴν Σητεῖαν μεταξὺ τῶν πόλεων, καίτοι οὖσαν πρωτεύουσαν μιᾶς τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Κρήτης. Ὅτε δὲ ἐντὸς τῆς αὐτῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος ἡ ἐπισκοπὴ τῆς Σητείας κατὰ διαταγὴν τοῦ Πάπα Πίου τοῦ 5ου ἠνώθη μὲ τὴν ἐπισκοπὴν Ἱεραπέτρας, πάντες οἱ Κανονικοὶ μετόκησαν εἰς τὴν Ἱεραπετραν, πλὴν ἑνὸς μόνον, ὅστις παρέμεινεν ἐν τῷ παλαιῷ καθεδρικῷ ναῷ τῆς Σητείας, ἵνα τελῇ τὰς ἱεροπραξίας διὰ τοὺς αὐτόθι διαμένοντας Λατίνους. Τὰ γνωστὰ ὀνόματα τῶν ἐπισκόπων Σητείας εἶναι τὰ ἑξῆς:

1) **Μάρκος** ἐπίσκοπος Σητείας διαμένων κατὰ Μάϊον τοῦ 1225 ἰνδικτιῶνος γ' ἐν τῇ πόλει *Χάνδακι τῆς νήσου Κρήτης* ἐδώρησε καὶ παρεχώρησεν εἰς τὴν μονὴν τοῦ Ἀγίου Μάρκου de Aymanis (ἄλλοτε νῆσον εἰς τὰ ἐνετικά τενάγη) *τὴν μονὴν τοῦ Ἀγίου Νικολάου κειμένην* ἐν τῷ Σαλμωνίῳ ἀκρωτηρίῳ, *ἧτις κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἦτο κοινόβιον ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Παναγίας τῆς ἐπισκοπῆς Σητείας*. Τὸ ἐπισκοπικὸν δίπλωμα τοῦ Μάρκου ληφθὲν ἐκ τοῦ ἀρχείου τῆς μονῆς τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου τοῦ Τορκέλλου, ἐδημοσιεύθη ἐν Italia Sacra Ven. edit. τ. V col. 1387. Ἰσως ὁ Μάρκος παρέστη εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγίου Δανιὴλ τῆς Ἑνετίας τῇ 7 Φεβρουαρίου 1219, καθόσον ἐπὶ λίθου ὑπάρχοντος ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ τοῦ Ἀγίου Δανιὴλ μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐπισκόπων, οἵτινες κατὰ τὴν τελετὴν ταύτην συμπαρέστησαν μὲ τὸν Ριγολίνον καρδιάλιον ἐπίσκοπον Ὁστίας ἀναγράφεται καὶ ὁ ἐπίσκοπος Σητείας, παραλειπομένου τοῦ ὀνόματός του, ὡς βλέπομεν ἐν Eccl. Veent. Illustr. τ. IV σ. 372,

2) **Ἀνδρέας** διώκησε τὴν ἐκκλησίαν Σητείας πρὸ τοῦ ἔτους 1351, καθόσον τῇ 23 Μαρτίου τοῦ ἔτους τούτου Κλήμης ὁ 8ος διώρησε ποιμένα διὰ τὴν ἐπισκοπὴν Σητείας χηρεύουσαν λόγῳ τῆς τελευτῆς τοῦ ἐπισκόπου Ἀνδρέου.

3) **Ἰωάννης** ἐκ Κλασασίου τοῦ τάγματος τῶν Μινόρων (=ἐλασσόνων ἀδελφῶν) διορίσθη ἐπίσκοπος Σητείας ὑπὸ Κλήμεντος τοῦ 6ου τῷ 1341, ὡς λέγει ὁ Wading. τ. VIII edit. σ. 75. Εἰς τὴν ἐπισκοπὴν *Σητείας ὑποκειμένην τῇ ἀρχιεπισκοπῇ Κρήτης ἀνῆλθε μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Ἀνδρέου ὁ Ἀδελφὸς*

diis adeo diruta fuit, ut ex CCCC & ultra quibus constabat domibus, vix tresdecim admoti ignis cladem evaserint. Ex eo tempore, quamvis multi ex incolis ad antiquas sedes rediissent, temen locus nec aedium, nec civium numero ullam deinde civitatis speciem praeseferre nequivit; unde ab Aloysio Lollino, ut supra retulimus Sythia, quamvis unius ex Cretensibus Provinciis caput, inter Civitates adnumerari non meruit. Quum autem eodem XVI saeculo Episcopatus Sythiensis Pio V. Pontifice mandante Hierapetrensis Ecclesiae unitus fuerit, omnes Canonici Hierapetram se transtulerunt, unico excepto, qui in veteri Cathedrali Sythiensi ad sacramenta Latinis ibi degentibus administranda permansit. Haec autem sunt Antitstitum Sythiensium nomina.

I. Marcus Sythiensis Episcopus anno 1225 mense Majo Indictione XIII in Candia civitate Insulae Cretae degens Abbatisse & Monasterio S. Marci de Aymanis (olim Insula in Venetis aestuariis nunc adsorpta) dono dedit & concessit Monasterium S. Nicolai positum in capite Salmone, quod in tempore Gracorum fuerat Abbatia in Dioecesi B. Mariae Episcopatus Sythiensis. Episcopale Marci Diploma ex Archivo Monasterii S. Antonii de Torcello depromptum legitur in Italia Sacra Ven. edit.

Ἰωάννης ἐκ Κλασίου. Τὸ δίπλωμα τῆς ὑπὸ τοῦ ποντίφηκος ἐκλογῆς του ἔξεδόθη ἐν Αὐενίῳ τῇ δεκάτῃ πρὸ τῶν Καλενδῶν τοῦ Ἀπριλίου (23 Μαρτίου) ἔτει ἐνάτῳ Κλήμεντος παπεύοντος.

4) Ἰωάννης, ὁ δεύτερος ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπίσκοπος Σητείας, τοῦ τάγματος τῶν Ἱεροκροῦκων, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Φοντάνας ἐν Theatr. Domin. σ. 295 γράφει τὰ ἑξῆς: Ὑπὸ τὸν μητροπολίτην Κρήτης ὑπάγεται καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Σητείας, τῆς ὁποίας ὁ πάπας Οὐρβανὸς ὁ 5ος προέστησεν ἐπίσκοπον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην de Sienis, τὸν ὁποῖον βραδύτερον ὁ αὐτὸς ποντίφηξ διώρισε δικαστὴν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἀζολίνου Μαλαβόλτα ἐπισκόπου Σιένης, ὡς διαπιστοῦται δι' ἐγγράφου τῆς 14 Ἀπριλίου, 1364 ὑπάρχοντος ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τοῦ Hospitalis Majoris τῆς εἰρημένης πόλεως, παρὰ τῷ Ugurger ἐν Momp. Senens. tit. 7. Εἰς ταῦτα προσθίεται ὁ Le Quien: Οὗτος εἶναι ἴσως ὁ ἐπίσκοπος Σητείας ὁ μνημονευόμενος ἐν τῷ τίτλῳ τῆς ἐπιστολῆς Γρηγορίου τοῦ 10ου περὶ ἧς εἴπομεν ἀνωτέρω.

5) Οὗγος Βαρόλης ἔξ Αὐξίμου, ἐπίσκοπος Σητείας καὶ ῥέκτωρ Ἀγίας Τριάδος τοῦ Αὐξίμου. Τοῦτον εὗρεν ὁ Φραγκῖσκος Ἀντώνιος Ζαχαρίας μνημονευόμενος ἐν τινὶ κώδικι τοῦ χοροφύλακος (Tabularii) τῆς Ἐπισκοπῆς Αὐξίμου. Ἐν τῇ σελ. 728 τοῦ κώδικος τούτου παρατίθεται ἐγγραφόν τι τοῦ Μαγινάρδου Λαμβερτίνου ἐκ Βονωνίας νοταρίου καὶ γραμματέως τῆς ἐπισκοπῆς Αὐξίμου τῷ 1384, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναγινώσκομεν τὰ ἑξῆς: Τῇ προτελευταίᾳ ἡμέρᾳ τοῦ Φεβρουαρίου Ἰνδικτ. ζ'. ὁ Κύριος Ἀδελφὸς Οὗγος Βαρόλης ἔξ Αὐξίμου, ἐπίσκοπος Σητείας, ῥέκτωρ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Τριάδος τοῦ Αὐξίμου, διώρισε νόμιμον ἀντιπρόσωπόν του τὸν σὲρ Ἀντώνιον Φανέλλην ἐξ Αὐξίμου, παρόντα καὶ ἀποσιεζόμενον, διὰ τὴν αἵτησιν καὶ λῆψιν παντὸς ὅ,τι ὀφείλεται καὶ θὰ ὀφείλεται ἐν τῷ μέλλοντι εἰς τὸν αὐτὸν Κύριον Ἀδελφὸν Οὗγον τῆς εἰρημένης ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Τριάδος. Ἐγένετο ἐν Αὐξίμῳ ἐν τῇ δημοσίᾳ πλατείᾳ τῆς κοινότητος ἐμπροσθεν τῆς εἰρημένης ἐκκλησίας τῆς Ἀγίας Τριάδος παρουσίᾳ τῶν μαρτύρων κυρίου Ἰωάννου Νάρδη, κανονικοῦ ἐξ Αὐξίμου καὶ Πέτρου Τσέκκη Ἀνδρόκη ἐξ Αὐξίμου.

Tom. V col. 1387. Fpirtasse Marcus interfuit consecrationi Ecclesiae S. Danielis Venetiarum die septima Februarii anno MCCXIX in lapide enim etiamnum existente in ipsa S. Danielis Ecclesia inter alios Episcopos, qui Hugolino Cardinali Episcopo Ostiensi in ea solemnitate adstiterunt, recensetur supresso nomine Episcopus Sythiensis; ut videre est in Ecclesiis Venetis Illustratis Tom. IV p. 372.

II. Andreas Sythiensem Episcopatum ante annum 1251 administravit siquidem die 23 Martii ejusdem anni Clemens VI. Sythiensi Ecclesiae per obitum Andreae Episcopi vacanti Pastorem dedit.

III. Joannes de Clavasio Ordinis Minorum ad Episcopatum Sythiensem promotus suit a Clemente VI. anno 1351. ut refert Wading. Tom. VIII. noviss. edit. pag. 75. In Sythiensi Episcopatu sub Archiepiscopatu Cretensi per obitum Andreae Frater Joannes de Clavasio. Pontificium electionis diploma datum fuit apud Villamnovam Avenionensis Dioecesis X. Kal. Aprilis (23 Martii) anno IX.

IV. Joannes hujus nominis II. Episcopus Sythiensis Ordinis Praedicatorum, de quo Fontana in Theatr. Domin. pag. 295. ita scribit: In Candia sub Metropolitana Cretensi est Sithiensis (nempe Sythiensis) Ecclesia cui praefectus est Episcopus ab Urbano V. Papa Fr. Joannes de Senis ab eodem Pontifice postmodum Deputatus Judex in causa

Ἐκ τοῦ τίτλου τοῦ *Ἀδελφοῦ (Fratris)* προκύπτει σαφῶς ὅτι ὁ Οὐγος ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Σητείας ex regulari aliquo instituto.

6) **Δομένικος** ὁ ἐκ Δομενίκων, τοῦ Τάγματος τῶν Καρμηλιτῶν, γενινὸς ἐπίτροπος τοῦ τάγματός του παρὰ τῇ Ῥωμαϊκῇ Κουρίᾳ, διωρίσθη ἐπίσκοπος Σητείας ὑπὸ Βονιφάτου τοῦ 9ου τῆς 30 Μαρτίου 1935. Ὁ Δανιὴλ a S. Maria, Βέλγος Καρμηλίτης, λέγει ἐν τῇ Specul. Carmel. σελ. 919 ὅτι ὁ Δομίνικος μετετέθη τῇ 23 Νοεμβρίου 1399 εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Μιλοποτάμου εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἐπισκόπου Βίκτωρος μετατεθέντος εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Σητείας, προσθετεῖ δ' ὅτι ὁ Δομίνικος ὑπηρετήσεν ὡς Suffraganeum παρὰ τῷ ἐπισκόπῳ Μαντούης καὶ πιθανῶν οὐδέποτε μετέβη εἰς τὴν ἔδραν του, καὶ ὅτι ἀγνοεῖται τὸ ἔτος τοῦ θανάτου του. Ἀλλ' ὁ Μιχαὴλ Πίο ἐν τῷ ἰταλικῷ ἔργῳ του de politi progenie S. Doninici σημειοῖ, ὅτι περὶ τὸ ἔτος 1409 ἔζη ἔτι ὁ Δομένικος τὸν ὁποῖον ἀποκαλεῖ Ἀδελφὸν Δομίνικον ἐκ κρεμίνης, Καρμηλίτην, ἐπίσκοπον Σητείας καὶ Suffraganeum Μαντούης. Ὁ δὲ Le Quien λέγει ὅτι, ὁ Βίκτωρ διετήρησε τὴν ἔδραν τοῦ Μιλοποτάμου μέχρι τοῦ ἔτους τούτου, καθ' ὃ ἴσως ἀπέθανε (ἀλλὰ τοῦτο ἀντίκειται πρὸς τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Πίο), καὶ ὁ Δομίνικος ἐπίσης διετήρησε τὴν ἔδραν τῆς Σητείας. Πάντα ταῦτα, μὴ στηριζόμενα ἐπὶ τεκμηρίων, θὰ κριθῶσιν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀξιοπιστίας τῶν συγγραφέων.

7) **Ματθαῖος** ἐκ Ρεθύμνου, τοῦ τάγματος τῶν Ἐρημιτῶν τοῦ Ἀγ. Αὐγουστίνου, διωρίσθη ὑπὸ Βονιφατίου τοῦ 9ου εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Σητείας ἐτελεύτησε τὸν βίον πρὸ τῆς 17 Μαρτίου 1467.

9) **Λέων** ἐκ Νάξου, τοῦ τάγματος τῶν Μινόρων, σφόδρα διακρινόμενος ἐπὶ παιδείᾳ, διωρίσθη ἐπίσκοπος Σητείας ὑπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κρήτης τῇ 17 Μαρτίου 1467, ὡς λέγει ὁ Wadiy. Τόμ. XIII νεωτάτης ἐκδόσεως σ. 410. Τὴν Ἐπισκοπὴν Βριξίας, στερηθεῖσαν ποιμένος λόγῳ τῆς ἀπουσίας τοῦ Λαυρεντίου Ζάνε Πατριάρχου Ἀντιοχείας καὶ τοῦ Ἐπισκόπου Βριξίας καταδικασθέντος εἰς

Azolini Malavoltae Senensis Episcopi, ut constat ex instrumento rogato die 14 Aprilis anno 1364. existente in Archivo Hospitalis Majoris dictae Civitatis (apud) Ugurget in Pomp. Senens. tit. 7. Addit ad haec Lequienius: Is ille fortassis fuit Episcopus Siliensis, qui in titulo Epistolae Gregorii X. legitur, ut de qua supra.

V. Ugo Varoli de Auximo Episcopus Sythiensis & Rector Sanctae Trinitatis de Auximo erutus fuit a Clar. viro Francisco Antonio Zacharia ex quodam Codice Tabularii Episcopalis Auximani, ejus codicis pag. 728. affertur instrumentum quodam rogatum per Maghinardum Lambertinum de Bononia Notarium & Cancellarium Episcopalem Auximi anno 1384. & in eo haec leguntur: Die penultima mensis Febr. Indictione VII. Dominus Frater Ugo Varoli de Auximo Episcopus Scitiensis & Rector Ecclesiae Sanctae Trinitatis de Auximo, suo nomine & nomine dictae Ecclesiae Sanctae Trinitatis fecit & legitime ordinavit suum Procuratorem ser Antonium Fanelli de Auximo praesentem & acceptantem ad omnia & singula quae ad litigium continet ad petendum & recipiendum omne id quodque debetur, & debebitur in futurum eidem Domino Fratri Ugoni & dictae Ecclesiae Sanctae Trinitatis & Actum Auximi in plathea publica Communitatis ante dictam Ecclesiam Sanctae Trinitatis praesentibus Domino Joanne Nardi Canonico Auximano, & Petro Cecchi Androchi de Auximo testibus ad haec & c.

Porro ex apposito Fratris titulo non obscure arguimus Ugonem hunc ex regulari aliquo instituto ad Episcopatum Sythiensem assumptum fuisse.

VI. Dominicus de Dominicis Ordinis Carmelitarum anno 1395. dum Procura-

Ξορίαν, διώκησεν ἐπὶ τέσσαρα καὶ πλέον ἔτη *cumsumma jide (?) commendatione omnium*, ὥς μαρτυρεῖ, δημόσιον διάταγμα τῆς 23 Ἰουλίου 1483, ἐξ οὗ μόνον θάνομεν ὅτι *ὑπεσχέθησαν εἰς αὐτὸν ὡς ἀμοιβὴν διὰ τοῦ ἐκ' αὐτοῦ ἀναληφθέν λειτούργημα εἰσοδήματα ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Βριζίας ἀνερχόμενα εἰς 200 δουκάτα*, ἐνῶ αἱ πρόσοδοι τῆς πτωχῆς ἐκκλησίας τῆς Σητείας ἀνῆρχοντο μόνον εἰς 30 ἀργύρια (*argentei*).

10) **Γάσπρος Βιβίνος**, ἐπίσκοπος Σητείας καὶ γενικὸς τοποτηρητὴς τοῦ ἐκλαμπροτάτου καὶ σεβασμιωτάτου κυρίου Σκιπίωνος *Rebiba S. R. E.* (=τῆς Ἀγίας Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας) φέρων τὸν τίτλον τῆς Ἀγ. Ἀναστασίας πρεσβυτέρου καρδινάλιου *de Pisis*, καὶ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, *Γενικὸς Βικάριος ἐν τε τοῖς πνευματικοῖς καὶ ὕλικοις καὶ τελετάρχῃς καὶ οἰκονόμος τῆς πατριαρχικῆς αὐλῆς* τῇ 18 Ἰουλίου 1567 διέμενεν ἐν *Χάνδακι τῆς νήσου Κρήτης* εἰσέπραξεν εἰσοδήματα τῆς πατριαρχικῆς τραπέζης, ὥς ὁ ἴδιος βεβαίῳ ἐν δημοσίῳ ἐγγράφῳ, ὅπερ ὁμοῦ μὲ ἄλλα ὅμοια ἔγγραφα συνταχθέντα κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος φυλάσσεται ἐν τῷ ἀρχεῖφ τῶν Ἀδελφῶν Ἱεροκηρύκων *de Observantia* (=τοῦ αὐστηροῦ τυλικοῦ) τῶν ἐν τῷ ἐνετικῷ κοινοβίῳ τῆς Θεοτόκου τοῦ Ῥοζαρίου.

Μετ' οὗ πολὺ Πίος ὁ 8ος τῷ 1571 ἤγνωσε τὴν ἐπισκοπὴν Σητείας μὲ τὴν ἐπισκοπὴν Ἱεραπέτρας, καθορίσας ὅτι, ὁ τῆς Ἱεραπέτρας ἔσται ἐπίσκοπος ἀμφοτέρων τῶν ἐκκλησιῶν καθόσον αὕτη εἶναι παλαιότερα τῆς ἐπισκοπῆς Σητείας. Μνεῖαν τῆς ἐνώσεως ταύτης ἔκαμε καὶ ὁ πάπας Κλήμης ὁ 8ος ἐν τῇ βούλλᾳ αὐτοῦ τῇ ἐκδοθείσῃ ἐν Ρώμῃ τῇ 31 Ἰανουαρίου 1593, διὰ τῆς ὁποίας ἐθέσπισεν, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπίσκοπος *τῶν ἡνωμένων ἐκκλησιῶν Ἱεραπέτρας καὶ Σητείας*

toris Generalis munus pro suo Ordine in Curia Romana ageret, ad Sythiensem Episcopatum a Bonifacio IX. assumitur die 30. Martii. Refert Daniel a S. Maria Carmelita Belga in speculo Carmel. pag. 919. Dominicum ad Sedem Melipotamensem anno 1399. die 24. Novembris translatum fuisse in locum Victoris Episcopi deducti ad Sedem Sythiensem, additque Dominicum Episcopo Mantuano, ut suffraganeum, deservisse, neque unquam verosimiliter ad sedem suam accessisse, incertumque esse ejus emortuale annum. Ad annum tamen circiter 1409. supervixisse innuit Michael Pio in opere Italico de nobili progenie S. Dominici, ubi eum appellat Fr. Dominicum de Cremona Carmelitam Episcopum Sitiensem, & suffraganeum Mantuae. Verum, subdit Lequienius, hunc ad Melipotamensem Ecclesiam nova provisione assumptum fuisse ex modo dicendis patebit: adeo ut Victor Melipotamensem sedem suam secessasse usque ad hunc annum, quo fortasse mortuus est, (at hoc obstat probabilitati adductae a Daniele ex Michaele Pio) & Dominicus pariter suam Sithiensem, videantur. Horum omnium, cum nullis seu documentis, seu documentorum allegationibus fulciantur, fides sit penes Scriptores, qui ea nobis demandarunt.

VII. Matthaeus de Rethimo Ordinis Eremitarum S. Augustini Sythiensi Ecclesiae per traslationem Dominici de Dominicis ad Sedem Melipotamensem vacanti a Bonifacio IX. praefectus fuit, ut narrat Thomas de Herrera Alph. August. Tom. II. pag. 76.

VIII. Joannes Episcopus Sythiensis ante diem 17. Martii anni 1467. e vita migravit.

IX. Leo de Naxia Ordinis Minorum a litterarum peritia valde commendatus, creatus fuit Episcopus Sythiensis sub Archiep. Cretensi anno 1467, die 17, Martii, ut refert Wading. Tom. XIII, noviss edition. pag. 410. Episcopatum Brixiae per

ὥφειλε νὰ πληρώσῃ εἰς τὸ ἐνετικὸν Σεμινάριον τῶν Κληρικῶν ἐτήσιον βοήθημα **Τριακοσίων σκούδων**. Τὸ δίπλωμα ἐδημοσιεύθη ἐν Eules. Venet. Hlustr. τόμ. V. σελ. 38. Ἐπειδὴ τὰ εἰσο- δήματα τῆς ἐκκλησίας τῆς Σητείας, ὡς προκύπτει ἐξ ἐγκυροτάτου ἐγγράφου, περιήρχοντο ἐξ ὁλοκλήρου εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ἱεραπέτρας, πρέπει νὰ διορθωθῇ τὸ χωρίον τοῦ Παπαδοπούλου ἐν Histor. Eymn. Patav. τ. I. σελ. 39, ὅπου λέγει: **Τὰ εἰσοδήματα τῆς ἐκκλησίας τῆς Σητείας διαιρούμενα εἰς δύο cessere εἰς ὄφελος τῶν ἐπισκόπων Κυδωνίας καὶ Ρεθύμνου, οὐδὲν δὲ μέρος αὐτῶν παραχωρεῖται εἰς τὸ collegium τῶν Ἑλλήνων, ὅπερ τροφο- δοτεῖται διὰ μόνων τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἐκκλησίας Κισσάμου**. Ἐπειδὴ δ' ἐμνημονεύσαμεν ἐνταῦθα τοῦ Νικολάου Παπαδοπούλου γράφοντος περὶ τῆς ἐπισκο- πῆς Σητείας, ἀναφέρομεν καὶ ἐκῖνα τὰ ὁποῖα ὁ ἐπιφανὴς οὗτος ἀνὴρ ἐγράψε περὶ τινος ἐπισκόπου Σητείας ἐν τῷ εἰρημένῳ χωρίῳ τῆς Ἱστορίας του: **Ἐνα ἐπίσκο- πον Σητείας γνωρίζομεν φονευθέντα, ἀλλὰ ὑπὸ οἰκογενειάρχου, τῆς θυγα- τρὸς τοῦ ὁποίου διέφθειρε τὴν αἰδῶ**. **Ἀποσιωπῶμεν τὸ ὄνομά του, ὅπερ ἀναφέρει ἡ ἀξίεπαινος ἐπιστολὴ (τοῦ Ἀνδρέου Εὐδαιμονογιάννη) καὶ ὅπερ ἄλλως τε εἶναι ἴαν γνωστὸν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἐκ τῶν κακολογιῶν τὰς**

absentiam Laurentii Zane Patriarchae Antiocheni, & Episcopi Brixiensis exilio dam- nati, Pastore destitutum per quatuor & ultra annos *cum summa fide & commenda- tione omnium* administravit, ut restatur publicum decretum anni 1483, diei 23 Julii, ex quo addiscimus *promissa illi fuisse in compensationem oneris per ipsum suscepti tot beneficia in Briciensi Diocesi, quot sint ad summan ducatorum CC, de introitibus; cum inopis Ecclesiae Sithiensis redditus soli XXX. argentei numerarentur*.

X. Gaspar Vivianus Episcopus Sythiensis, ac illustrissimi & Reverendissimi Domini Scipionis Rebiha S. R. E. titulo S. Anastasiae Presbyteri Cardinalis de Pisis nuncupati, & Patriarchae Constantinopolitani Vicarius in spiritualibus & temporalibus Generalis, bonorumque mensae Patriarchalis gubernator ac procurator anno 1567, die 18 Julii *Candidae Insulae Cretae* degens redditus mensae ejusdem Patriarchalis exegit, ut ipse publico instrumento testatus est; quod quidem instrumentum cum aliis ejusdem pariter rationis ec ipso anno, confectis asservatur in Archivo Fratrum Praedicatorum de Observantia in Veneto S. Mariae Sosarii Coenobio commorantium.

Episcopatum Sythiensem univit deinde Pius V. Episcopatu Hierapetrensi anno 1571 hac tamen lege statuta, ut Episcopus utriusque Ecclesiae, vocari debe- ret Episcopus Hierapetrensis ex antiquiori titulo ipsius Ecclesiae, quae ante Sy- thiensem fundata fuerat. Unionis hujusce mentionem fecit Clemens Papa VIII., in sua Bulla Romae data anno 1593, die 31 Januarii, qua Alexandrum Hierapetrensi, & Sythiensi Ecclesiis in vicem unitis praefectum Episcopum ad annuam *trecentorum scu- torum* pensionem Veneto Clericorum Seminario solvendam teneri decrevit. Vulgatum est diploma in Eccles. Venet. Illustr. Tom. V. pag. 38. Cum ergo Sythiensis Eccle- siae redditus, ut patet ex magnae auctoritatis documento, ad Hierapetrensem Epi- scopatum & quidem sine diminutione devenerint, emendandus est Papadopuli locus in Histor. Gymn. Patav. T. I. pag. 39 ubi ait: *Redditus Sethiensis Ecclesiae bipartito divisum in utilitatem Episcoporum Cydoniae ac Rhethmnae cessere, neque ulla eorum par- ticula concessa Graecorum collegio, quod solis Ecclesiae Cisamensis redditibus alitur*. Quoniam vero Clarissimum Virum Nicolaum Papadopulum de Episcopatu Sithiensi scribentem hoc loco memoravimus; libet hoc loco afferre, ea quae illustris Vir scri- pta de quodam Episcopo Sithiensi in lucem protulit Historiae supradictae loco ci- tato: *Unum Sethiensem Episcopum novimus interfectum, sed a Patre familias, cujus filiae pudorem corruperat. Nomini parcimus quod epistola laudata (Andreae Ende-*

ὁποίας ἐξήμεσαν κατὰ τῶν Λατίνων ὁ Μάξιμος Μαργούνιος καὶ ὁ Μελέτιος Πηγάς.

Ἀπὸ τῆς ἐνώσεως τῶν δύο ἐπισκοπῶν ἤρχισαν οἱ ἐπίσκοποι τῶν ἡνωμένων ἐπισκοπῶν νὰ καλῶνται διὰ τοῦ διπλοῦ τίτλου Ἱεραπέτρας καὶ Σητείας, καὶ διὰ τοῦτο θ' ἀναγράψωμεν τὰ ὀνόματά των, ὅταν θὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἱεραπέτρας. Εὗρον ὁμως καὶ μετὰ τὴν ὑπὸ Πίου τοῦ 5ου θεσπισθεῖσαν ἔνωσιν δύο ἐπισκόπους φέροντας μόνον τὸν τίτλον τῆς ἐκκλησίας τῆς Σητείας, οἱ ὁποῖοι ὁμως φρονῶ ὅτι πιθανῶς προέστησαν ἀμφοτέρων τῶν ἐπισκοπῶν. Τοὺς δύο τούτους τοὺς καλουμένους μὲ μόνον τὸ ὄνομα τῆς Σητείας προσθέτω ἐνταῦθα εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐπισκόπων Σητείας.

11) **Γεώργιος Μινότος**, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Le Quien γνωρίζει ex nuntiis publicis Calliae scriptis ὅτι τῇ 26 Αὐγούστου 1634 ἀνηγορεύθη ὑπὸ τοῦ Λανδινίου Ζακχία καρδινάλιου τοῦ Ἀγ. Σίξτου ἐπίσκοπος Σητείας τῆς νήσου Κρήτης.

12) **Πέτρος**, ἐπίσκοπος Σητείας, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ πάπας Οὐρβανὸς ὁ 8ος τῇ 6 Ἰουλίου 1642 ἀνέθεσε τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς μονῆς τῆς Ἁγίας Μαρίας τῶν Παρθένων τῆς Ἑνετίας. Τὸ ποντιφικικὸν δίπλωμα ἀναφέρεται ἐν Eccles. Venet. Illustr. τόμ. IV. σελ. 160.

K—M.

monioannis) commemorat & alioqui notum est nimis Genti nostrae ex maledictis, quae in Latinos evomuit & Maximus Marquinius & Meletius Pega.

Coeperunt deinde ex eo statutae unionis tempore Episcopi utriusque Ecclesiae geminato titulo Hierapetrensis & Sythiensis appellari, quorum propterea nomina mox ad Hierapetrensem Ecclesiam afferemus. Duos tamen etiam post statutam a Pio V unionem Episcopos inveni unico Sythiensis Ecclesiae titulo decoratos quos tamen probadiliter autumo utrique Episcopatu praefuisse. Eos igitur hoc loco solo Sythiensi nomine vocatos ad Sythiensium seriem adjicio.

XI. Georgius Minoto, quem Lequienius ex muntiis publicis Galliae scriptis novit anno 1634 die 26 Augusti a Landinio Zacchia Cardinali Sancti Sixti proclamatum fuisse pro Episcopatu Sithiensi Insulae Cretensis.

XII. Petrus Episcopus Sythiensis, cui Urbanus Papa VIII anno 1642 die 6 Julii curam & regimen Monasterii Sanctae Mariae de Virginibus Venetiarum mandavit. Pontificium diploma relatum est in Ecclesiis Venet. Illustr. Tom IV pag. 160.

(Πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ δημοσιευομένου ἐκ τῆς «Ἱερᾶς Κρήτης» τοῦ Κορνηλίου Φλαμινίου ληφθέντος κεφαλαίου περὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς Σητείας, δημοσιεύομεν κατὰ μετάφρασιν ἐκ τῆς μελέτης τοῦ καθηγητοῦ Gerola «Per la cronotassi dei vescovi Cretese all'epoca Veneta» τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῆς καὶ τὴν χρονολογικὴν σειρὰν τῶν ἐπισκόπων Σητείας).

GIUSEPPE GEROLA

Ἡ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΕΙΡΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ ΕΝ ΚΡΗΤῃ, ΕΠΙ ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ

(Εἰσαγωγή)

Ἡ χρονολογικὴ σειρὰ τῶν Λατίνων ἐπισκόπων τῶν διαφόρων ἐπισκοπῶν τῆς Κρήτης συνετάχθη κατὰ τὰς ἀρχὰς ἤδη τῆς 18ης ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ τοῦ Mich. Le Quien ⁽¹⁾, κατὰ τὰ μέσα τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ τοῦ Φλαμινίου Κόρνερ ⁽²⁾, κατὰ τὴν ἐπομένην ἑκατονταετηρίδα ὑπὸ τοῦ Πίου Βονιφατίου Gams ⁽³⁾, καὶ πρὸ ὀλίγων ἔτων ὑπὸ τοῦ Κονράδου Eubel ⁽⁴⁾.

Καὶ τὰ τέσσαρα ταῦτα ἔργα εἶναι τόσον γενικῶς γνωστά, ὥστε δὲν χρειάζεται νὰ ὀμιλήσωμεν ἐνταῦθα περισσότερον περὶ αὐτῶν. Ἐπίσης δὲ γνωσταὶ εἶναι αἱ αἰτίαι διὰ τὰς ὁποίας καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ ὑπὸ τοῦ Eubel συνταχθεῖσα χρονολογικὴ σειρὰ, καίπερ οὕσα ἀξιολογωτάτη, δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὀριστική. Αὕτη, διακοπτομένη εἰς τὸ τέλος τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος, παραλείπει ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει τὰς χρονολογικὰς σειρὰς τῶν ἐπισκόπων τῆς 17ης ἑκατονταετηρίδος· στηριζομένη ἐπὶ τῶν δεδομένων μόνον τοῦ ἀρχείου τοῦ Βατικανοῦ, ἀγνοεῖ πᾶν ὅτι ἄλλαι πηγαὶ μεταδίδουν περὶ τῶν παλαιῶν ἀναγορεύσεων ἐπισκόπων, αἱ ὁποῖαι ἔγιναν ἄνευ παπικῆς ἐπεμβάσεως· μὴ ἀνατρέχουσα δ' εἰς προγενέστερα ἔργα νεώτερα τοῦ ἔργου τοῦ Gams, παραμελεῖ νὰ συσχετίσῃ τὰς νέας ἀνακαλύψεις πρὸς τόσα ἄλλα ἔξαγομένα, ἀσφαλῆ ἤδη, προκαλοῦσα οὕτω ἀβεβαιότητα καὶ πλάναν.

Σκοπὸς τῶν παρουσῶν σελίδων εἶναι νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἀτελείας ταύτας μόνον ἐν μέρει. Οὐδεμίαν συστηματικὴν ἔρευναν ἐξετέλεσα ἐπὶ τοῦ προκειμένου· ἀλλὰ, ἐπειδὴ τὰ δεδομένα τὰ ὁποῖα τυχαίως συνέλεξα κατὰ διαφόρους περιστάσεις καὶ διὰ διαφόρους μελέτας, μὲ παρακινοῦσι νὰ προσφέρω συμβολὴν τινα εἰς τὴν τοιαύτην ἔρευναν, διὰ τοῦτο ἐπιχειρῶ διὰ τῆς παρούσης ἐργασίας νὰ συγκατατάξω μὲ τὰ μέγιστα τοῦδε ὑπὸ τῶν ἄλλων συλλεγόμενα στοιχεῖα τὰ ὀλίγα ἰδικά μου στοιχεῖα, ἵνα συνταχθῇ μία νέα χρονολογικὴ σειρὰ τῶν ἐν Κρήτῃ ἐπισκόπων.

Αὕτη ἐμφανίζεται ὑπὸ τὴν συντομωτέραν καὶ σχηματικωτέραν μορφήν. παρέχει καὶ τεκμηριεῖ τὰ ἔσχατα χρονολογικὰ ὄρια (ἐφ' ὅσον εἶναι γνωστά) τῆς διαρκείας τῶν διαφόρων ἐπισκοπῶν· παραλείπει τὰς συζητήσεις τὰς διεξαχθείσας ἤδη εἰς τὰ ἀναφερθέντα βασικὰ ἔργα· καὶ μάλιστα ἐξυπακούει, ἐφ' ὅσον εἶναι ἀρκούντως εὐχερῆ, τὰ ἐπιχειρήματα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ὁ γράφων ἐτροπο-

(1) M. LE QUIEN, Oriens Christianus, III. Parisiis, 1740.

(2) F. CORNELIUS, Creta sacra, II. Venetiis, 1755.

(3) G. B. GAMS, Series episcoporum ecclesiae catholicae. Ratisbonae, 1873.

(4) C. EUBEL, Hierarchia catholica medi aevi, I, II, III. Moinasterii, 1898—1910.

ποίησε, διώρθωσεν ἢ ἀπέρριψέ τινα τῶν δεδομένων, ἅτινα ἐγένοντο δεκτὰ μέχρι τοῦδε.

Πρὸ πάντων αὕτη ἀποτελεῖ πρόσκλησιν δι' ἄλλους, ἵνα συμπληρώσουν τὰ πολλὰ εἰσέτι ἀγνοούμενα καὶ προσέτι, ἵνα ἐπανορθώσουν πάντα τὰ κακῶς πιστευόμενα.

Ὅτε ἡ νῆσος Κρήτη, μετὰ τὴν ἐπὶ Ἀραβοκρατίας τρομοκρατίαν, ἀνεκτίθη τῇ 961 ὑπὸ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ἀποκατασταθείσης τῆς παλαιᾶς ἐκκλησιαστικῆς διαιρέσεως (¹) διετηρήθησαν μὲν αἱ προηγούμεναι ἐπισκοπαὶ (πλὴν τῆς ἐπισκοπῆς Κανδάνου καὶ τῆς ἀμφιβόλου ἐπισκοπῆς Φοινίκης, αἵτινες δὲν ἀνασυνεστάθησαν πλέον), ἀλλ' ἡ ἔδρα αὐτῶν μετεφέρθη ἐκ τῶν παλαιῶν πόλεων, οἷτινες εἶχον πλέον κατεδαφισθῇ ἢ ἐξαφανισθῇ, εἰς μικροὺς τόπους τῆς ὑπαίθρου, οἷτινες ἢ ἀντεπροσώπευον τὰ κέντρα λατρείας, ἅτινα εἶχον ἐπιζῆσει παρὰ τὴν ὑπὸ τοὺς Σαρακηνοὺς ὑποδούλωσιν, ἢ ἠγγυῶντο μεγαλυτέραν ἀνεσιν καὶ μεγαλυτέραν ἀσφάλειαν κατὰ νέων περὶ αὐτῶν ἐπιθέσεων. Οὕτω ἡ ἐπισκοπὴ Κισίου μετεφέρθη, διατηροῦσα τὸ ὄνομα τῆς, εἰς τινα κόμην τοῦ γείτονος ἀγροῦ· ἡ Κυδωνίας μετεφέρθη εἰς Ἀγιάν, τῆς ὁποίας προσέλαβε καὶ τὸ ὄνομα· ἡ Λάμπης μετετέθη εἰς Καλαμών (²)· ἡ Συβριτίας, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, μετετέθη εἰς τὴν Ἀγρίου· μετ' ἴσην πιθανότητα ἡ Ἐλευθέρης μετετέθη εἰς Ἀδλοπόταμον· ἡ Κνωσοῦ, ὥς φαίνεται, μετέκρησεν εἰς Ἅγιον Μύρωνα· ἡ Χερρονήσου διετήρησε τὴν ὀνομασίαν τῆς, ἀλλὰ μετεκίνησεν ὀλίγον τὴν ἔδραν τῆς· τὸ αὐτὸ δ' ἐπραξαν αἱ ἐπισκοπαὶ Ἱεραπέτρας καὶ Σητείας.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς 13ης ἑκατονταετηρίδος, ὅτε ἡ νῆσος κατεκτίθη ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, οὗτοι—ἂν ἐξαιρεθῇ ἡ μητρόπολις—οὐ μόνον ἐτήρησαν ἀμετάβλητον τὴν ἐκκλησιαστικὴν διαίρεσιν τὴν ὁποίαν εὗρον, ἀλλὰ καὶ διετήρησαν τὴν αὐτὴν ἔδραν εἰς τὰς ἐπισκοπάς. Μόνον μετέβαλον ὀλίγον τι τὰς ὀνομασίας, προσαρμόζοντές πως αὐτάς εἰς τὴν ἐνετικὴν διάλεκτον: Chissamo (Κισίου), Agia (Ἀγίας), Calamona (Καλαμώνος), Ario (Ἀρίου), Milopotamo (Μυλοποτάμου), S. Miro (Ἁγίου Μύρωνος), Chirone (Χερρονήσου), Arcadia (Ἀρκαδίας), Jera-petra (Ἱεραπέτρας) καὶ Sitia (Σητείας). (Βραδύτερον ἢ πάπας Κλήμης ὁ 5' ἐξέθαπεν ἐπ' ὀλίγα ἔτη τὸν ἐφήμερον τίτλον τῆς Καντικείου (Canticensis) ἐπισκοπῆς, τὸν ὁποῖον ἴσως ἐνόει ἀναφερόμενον εἰς τὴν παλαιοτάτην ἐπισκοπὴν Κανδάνου τὴν ὁποίαν καὶ αὐτοὶ οἱ Βυζαντινοὶ δὲν εἶχον ἀποκαταστήσει).

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς ὅ,τι συνέβη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ὑπὸ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας ἀνακτίσεως τῆς νήσου, οἱ Ἑνετοὶ ἅποικοι ἠσθάνθησαν τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπαναφέρουν βαθμηδὸν τὰς ἐπισκοπικὰς ἔδρας εἰς κέντρα μεγαλυτέρας σπουδαιότητος καὶ νὰ καταργήσουν καὶ συγχωνεύσουν μὲ τὰς λοιπὰς ἐκεῖνας, τὰς

(1) Ἐν τῇ παρούσῃ παραγράφῳ ἀρκοῦμαι νὰ συνοψίσω, μὲ τινας ἐπανορθώσεις καὶ προσθήκας, ὅσα ἐπραγματεύθην ἐκτενέστερον εἰς τὸ ἔργον μου: G. Gerola, I monumenti veneti dell'isola di Creta, II. Venezia, 1908, σελ. 31 κ. ἔξ.

(2) Δὲν εἶναι πολὺ σαφὴς ἡ ἔκφρασις ἐνὸς ἐγγράφου τοῦ Νοεμβρίου 1196: *παρὰ τοῦ ἐπισκόπου Καλαμῶν, τοῦ καλουμένου Ἀρῶ* (F. Miklosich et J. Müller, Diplomata monasterii sancti Johannis in Patmo, Vindobonae, 1890, σελ. 131). Τὸ Ἀρῶ αὐτὸ εἶναι τὸ προσωπικὸν ὄνομα τοῦ ἐπισκόπου, ἢ εἶναι μία ἄλλη ὀνομασία τῆς ἐπισκοπῆς;

ἐξοχικὰς ἐπισκοπὰς, διὰ τὰς ὁποίας δὲν ἦτο δυνατὴ τοιαύτη τις μεταφορά. Ὁ Χάνδαξ, ἀ τοῦ ἤδη κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Βυζαντινῶν εἶχε καταστῆ ἡ ἔδρα τῆς ἐπισκοπῆς Κνωσοῦ ἢ Ἀγίου Μύρωνος (1), εὐθὺς ὡς ἐπῆλθεν ἡ ἐνετικὴ κατάληψις πρὸς. προὑβιάσθη, ὡς πρωτεύουσα τῆς νήσου, εἰς τὸν βαθμὸν μητροπόλεως, τῆς ὁποίας ἡ ἔδρα ἕως τότε εἶχε παραμείνει ἐν Γόρτυνι· ὁψιαίτερον (οὐχὶ ὅμως μετὰ τὸ 1336) ἡ ἐπισκοπὴ Ἀγιάς μετεφέρθη εἰς Χανία· ἐπίσης ἡ ἐπισκοπὴ Καλαμώνος μετεφέρθη (οὐχὶ μετὰ τὸ 1445) εἰς Ρέθυμνον· εἰς δὲ τὴν πόλιν Σητεῖαν (περὶ τὰ μέσα τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος) μετεφέρθη ἡ ὁμώνυμος ἐξοχικὴ ἐπισκοπὴ. Οὕτω ἡ ἐπισκοπὴ αὕτη καὶ ἡ τῶν Χανίων (Κυδωνίας) ἐπανέκτησαν τὴν ἀρχικὴν ἔδραν τῶν, ἐνῶ εἰς τὰς ἄλλας δύο μετακινήσεις ἐλήφθη ὑπ' ὅψιν ἡ νέα κατάστασις τῆς νήσου μᾶλλον ἢ τὰ ἱστορικὰ δικαιώματα τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων τῆς Γόρτυνος καὶ τῆς Λάμπης. Ἀφοῦ τοιοῦτοτρόπως αἱ τέσσαρες μοναδικαὶ πόλεις τῆς νήσου κατέστησαν ἔδραι ἐπισκοπῆς, αἱ τότε ἐπιζῶσαι ἀγροτικαὶ ἐπισκοπαὶ ἤρχισαν βαθμυδὸν νὰ ἐκλείπουν. Ἡ τοῦ Ἀγίου Μύρωνος, τὴν ὁποίαν, ὡς εἶδομεν, οἱ Βυζαντινοὶ εἰχον μεταφέρει εἰς τὸν Χάνδακα, συνηνώθη κατὰ φυσικὴν συνέπειαν μὲ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν· ἡ τοῦ Ἀρίου τῷ 1551 συνεχωνεύθη μὲ τὴν τῆς Ρεθύμνου· ἡ τῆς Ἱεραπέτρας τῷ 1571 συνηνώθη μὲ τὴν τῆς Σητείας· μετ' οὐ πολὺν κατηργήθη ἡ ἐπισκοπὴ Κισάμου· τῷ 1604 κατηργήθη ἡ τῆς Ἀρκαδίας· τῷ 1641 ἡ ἐπισκοπὴ Μυλοποτάμου συνεχωνεύθη μὲ τὴν τῆς Ρεθύμνου· ἡ δὲ ἐπισκοπὴ Χερρονήσου, τῆς ὁποίας πολλάκις ἤδη εἶχε προταθῇ ἡ κατάργησις, ἠδυνήθη νὰ παραμείνῃ μόνον, διότι ἐν τῷ μεταξὺ ἐπῆλθεν ἡ τουρκικὴ λαίλαψ.

Ἐγγραφόν τι τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἐνετοκρατίας μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς λατινικῆς καταλήψεως πᾶσαι αἱ ἐν Κρήτῃ ἐπισκοπαὶ εὐρίσκοντο—διὰ διαφόρους αἰτίας—χρηεύουσαι, ἀφαιρουμένων δύο. Ὅθεν οἱ νέοι κυρίαρχοι, πληρώσαντες τὰς χρηεούσας ἔδοας, φαίνεται, ὅτι εἰς τὰς δύο ἄλλας ἐπισκοπὰς διετήρησαν τοὺς κατέχοντας αὐτὰς Ἕλληνας ἐπισκόπους, ἀρκεσθέντες εἰς ποίαν τινα ὑποταγὴν αὐτῶν εἰς τὸν Ποντίφηκα· αἱ δύο ἐν λόγῳ ἐπισκοπαὶ ἦσαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα αἱ τῆς Χερρονήσου καὶ τοῦ Ἀρίου. Λόγῳ τῆς τοιαύτης ἀνεξιθρησκείας καὶ ὁψιαίτερον οἱ σύλλογοι τῶν κληρικῶν (capitoli) ἐπισκοπῶν τινῶν (1) ἠδυνήθησαν νὰ καλέσουν εἰς τὴν καθέδραν τῶν ἐπισκόπων Ἕλληνας (οὗτοι ἦσαν οἱ Χορτάτσαι τῆς Χερρονήσου καὶ οἱ Βαροῦχαι τοῦ Ἀρίου)· κατὰ δὲ τὰς ἐπομένας ἑκατονταετηρίδας ἐπίσης ὑπῆρξαν οὐ μόνον ἐπίσκοποι ἑλληνικῆς ἐθνικότητος (οἱ οἱ Ὁ Τζανεττίνης καὶ ὁ Σουρέτος τοῦ Μυλοποτάμου καὶ ἄλλοι, ἀλλὰ μάλιστα καὶ εἰς καθ' αὐτὸ ἐπίσκοπος ἑλληνικοῦ δόγματος—καίπερ μὴ ἀποστατῶν ἀπὸ τοῦ Πάπα—ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Γεωργίου Παλαιόκαππα ἐν Κισάμῳ.

Ἀλλά, ἐπεὶ δὲ ἐν τοσούτῳ ἡ μεταξὺ τῆς καθολικῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας διάστασις ἐξετραχύνετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, διὰ τοῦτο οἱ Πάπαι δὲν

(1) Ὅντως εἰς ἔγγραφόν τι τῆς 25 Αὐγούστου 1118 (αὐτόθι, 9b) εὐρίσκεται ἡ ἐπιγραφή: *Παῦλος, ταπεινὸς ἐπίσκοπος τῆς θεοσώστου πόλεως Κνωσοῦ, ἦτοι τοῦ Χάνδακος (=Candia) καὶ εἰς τινα ἄλλην πρᾶξιν τοῦ Μαρτίου 1206 (αὐτόθι, 151) ἐμφανίζεται τις κληρικὸς τῆς ἀγιοτάτης ἐπισκοπῆς Κνωσοῦ, ἦτοι τοῦ Χάνδακος.*

(1) Ἐν τινὶ βούλλᾳ τοῦ Γρηγορίου Θ' τῷ 1237, τὴν ὁποίαν θ' ἀναφέρωμεν κατωτέρω, μνημονεύεται σαφῶς ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπισκοπὴν Χερρονήσου ὅτι «*eadem ecclesia grecum capitulum et parochianos grecos et latinos habeat*».

παρέλειψαν νὰ διαμαρτύρωνται ἐντόνως εἴτε κατὰ τῆς ἐν Κρήτῃ ἀναγορεύσεως ἐπισκόπων Ἑλλήνων ἀναφανδὸν σχισματικῶν, εἴτε κατὰ τῆς ἐν τῇ νήσῳ διαμονῆς τοιούτων ἐπισκόπων, κληθέντων ἐξ ἄλλων μερῶν τοῦ βυζαντινοῦ κόσμου. Ἡ δὲ Ἑνετία ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐβοήθη ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὰς βλέψεις τῆς Ρώμης.

Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐνετοκρατίας φαίνεται, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐξηκολούθησε νὰ τηρῇται τὸ παλαιὸν σύστημα τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐπισκόπων ὑπὸ τοῦ συλλόγου τῶν κληρικῶν καὶ τῆς ἐπακολουθοῦ κυρώσεως (ἥτις οὐχὶ σπανίως μετετρέπετο, οὐχὶ δὲ ἄνευ ἀντεγκλήσεων, εἰς καθ' αὐτὸ ἄμεσον ἀναγόρευσιν) ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ὅσον ἀφεώρα τὰν ἀρχιεπισκοπὴν Χάνδακος, καὶ ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Χάνδακος ὅσον ἀφεώρα τοὺς χωρεπισκόπους. Ἡ χειροτονία τούτων ἐτελεῖτο τότε συνήθως διὰ χειρὸς ἄλλου τινὸς τῶν ἐν Κρήτῃ ἐπισκόπων.

Ἡ ἐπέμβασις τοῦ Ποντίφηκος ἔγινεν αἰσθητὴ ὡς εἰκὸς πρῶτον διὰ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Χάνδακος καὶ ἔπειτα διὰ τὰς ἡσσονας ἐπισκοπὰς. Ὁ Ποντίφηξ ἤρχισεν ἔνθεν μὲν νὰ στερῇ τὴν νῆσον τῶν ἐπισκόπων τῆς, καλῶν αὐτοὺς εἰς ἄλλας ἑδρας⁽¹⁾, ἔνθεν δὲ νὰ ἐπωφελητῇ ἀπὸ τὴν ἀμφισβήτησιν ἐκλογῆς τινος ἢ τὴν χρεῖαν ἑδρας τινὸς ἢ τὴν κρίσιμον κατάστασιν τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως⁽²⁾ ἢ ἄλλον οἰονδήποτε λόγον, ἵνα προβαίνει ἀπ' εὐθείας εἰς νέας ἀναγορεύσεις⁽³⁾, μέχρ' ὅτου, πρὸ πάντων κατὰ τοὺς χρόνους Κλήμεντος τοῦ Σ', ἐπεφύλαξεν εἰς ἑαυτὸν συστηματικῶς τὴν πλήρωσιν τῶν χηρευσῶν ἐπισκοπῶν, γενικεύων τὸ μέτρον. Ἡ χειροτονία ἢ ἐτελεῖτο ὑπὸ τῆς Ἀγίας Ἐδρας, ἢ ἐχορηγεῖτο εἰς τὸν ἐπίσκοπον ἢ ἄδεια ὅπως χειροτονηθῇ ὑπὸ ἄλλου καθολικοῦ ἐπισκόπου. Οὐχ ἦττον δὲν ἀποκλείεται, ὅτι ἔνεκα τῶν κατὰ τοὺς παλαιότερους χρόνους ἀναγορεύσεων, αἵτινες δυνατόν νὰ φαίνωνται, ὅτι ἔγιναν ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Ποντίφηκος, πρέπει νὰ θεωρηθῶν ὡς οὐδὲν πλέον ἢ παπικαὶ ἀναγνωρίσεις καὶ κυρώσεις ἐκλογῶν αἱ ὁποῖαι εἶχον γίνεαι ὑπὸ τῶν συλλόγων τῶν κληρικῶν⁽⁴⁾.

Ἐνῷ οἱ σύλλογοι τῶν κληρικῶν βαθμυδὸν ἔχανον τὰ παλαιὰ δικαιώματα ἐκλογῆς τοῦ ἐπισκόπου, ἕτερόν τι στοιχεῖον—οὐχὶ ἐκκλησιαστικὸν πλεόν, ἀλλὰ πολιτικόν—ὑποκαθίστατο ἐν τῷ μεταξὺ εἰς αὐτοὺς, καθόσον ἢ ὑπὸ τοῦ Πάπα ἀναγόρευσις πολλάκις οὐδὲν ἄλλο ὑπῆρξεν ἢ ἢ ὑπὸ τοῦ Ποντίφηκος ἀποδοχὴ ὑποψηφίου προταθέντος ἤδη ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς Πολιτείας, κατόπιν κανονικῆς ψηφοφορίας τῆς

(1) Ἐχομεν ἀπόδειξιν τούτου ἤδη κατὰ τὸ 1252 διὰ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Χάνδακος, κατὰ δὲ τὸ 1323 διὰ τὴν Ἐπισκοπὴν Ἱεραπέτρας.

(2) Τοῦτο ἄλλως τε ἀπὸ τοῦ 1302 μέχρι τοῦ 1314 συνηνῶθη μὲ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης.

(3) Ὑπὸ τινος καρδινάλιου ἀνηγορεύθη τῷ 1252 ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χάνδακος ὑπὸ τοῦ Πάπα μετετέθῃ τῷ 1306 εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Χερρονήσου ἐπίσκοπός τις ἔξωθεν καὶ ὑπὸ τοῦ Πάπα μετετέθῃ τῷ 1325 ἀπὸ τῆς ἐπισκοπῆς Ἱεραπέτρας ἐπίσκοπός τις εἰς τὴν Ἀγίαν, καὶ συγχρόνως διωρίσθη ὁ διαδεξάμενος τὸν Ἱεραπέτρας.

(4) Τοιαύτη ὑπῆρξε π. χ., ἡ περίπτωσις τοῦ 1257 διὰ τὴν ἐπισκοπὴν Χερρονήσου. Ἐκλογαὶ γινόμεναι ὑπὸ τῶν τοπικῶν συλλόγων τῶν κληρικῶν ἢ ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Χάνδακος μνημονεύονται μέχρι τοῦ 1340 τοῦλάχιστον ὡς πρὸς τὸν Χάνδακα, μέχρι τῷ 1357 ὡς πρὸς τὴν ἐπισκοπὴν Ἀγίου.

Γερουσίας (¹), ἢ—ὀψιαιτέρον—ἢ ὑπὸ τοῦ Πάπα ἐκλογὴ ἐκ καταλόγου ἀτόμων προταθέντων ὑπὸ τῆς Γαληνοτάτης (²).

Ἐνῶ τὰ τοιαῦτα συστήματα δὲν διαφέρουν πολὺ ἀπὸ ὅ,τι συνέβαινεν, ὥς γνωστόν, εἰς τὰς ἄλλας 'Ενετικὰς χώρας, εἶναι ἀνάγκη ὅμως νὰ προσθέσωμεν, ὅτι πορόμοιαι μεταβολαὶ καὶ ἀβεβαιότητες περὶ τὴν ἀναγόρευσιν ἔμελλον νὰ προκαλῶσιν οὐχὶ σπανίως ἀτοπήματα καὶ καταχρήσεις ἀρκούντως βαρείας καθ' ὅσον πλέον ἢ ἅπαξ εὐρέθησαν ἀντιμέτωποι δύο ἐπίσκοποι, ἐκ τῶν ὁποίων οὗτος μὲν ἐστήριξε τὴν ἀναγόρευσιν τοῦ εἰς τὴν ψῆφον τοῦ συλλόγου τῶν κληρικῶν, ἐκεῖνος δὲ εἰς τὸ κύρος τοῦ Ποντίφηκος. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο· ἀλλὰ αἱ διτταὶ ἀναγορεύσεις ἐπανελήφθησαν καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις, ὅτε, διαρκούντος τοῦ μεγάλου σχίσματος τῆς Δύσεως, οἱ ἀντίπαλοι ποντίφηκες δὲν παρέλειπον νὰ ἐπιδεικνύωσι τὴν ἔξουσίαν τῶν καὶ εἰς τὴν Κρήτην ἀμιλλώμενοι νὰ διορίζουν ἐπισκόπους εἰς τὰς χηρευούσας ἑδράς, ἢ δσάκας, καὶ ἔξω τῆς περιόδου ταύτης, αἱ ψευδεῖς εἰδήσεις θανάτων αἱ ὁποῖαι ἔφθανον εἰς τὴν Ρώμην, ἢ οὐχὶ δυσκόλως συμβαίνουσα σύγχυσις ἐπισκοπῶν ἔχουσῶν ὀνομασίαν ὁμοιάζουσαν (³), ἢ ἄλλη τις σύγχυσις ἐν τοῖς καταλόγοις τῆς Κουρίας, ἐπέφερον ἐνίοτε τὸν σύγχρονον διορισμὸν περισσοτέρων τοῦ ἐνὸς ἀτόμων εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἑδραν.

Αἱ τοιαῦται ἢ παρόμοιαι ἀνωμαλίας καὶ ἀταξίαι κατοπτρίζονται, ὥς εἰκόσ, εἰς τὴν ὑφ' ἡμῶν συνταχθεῖσαν χρονολογικὴν σειρὰν, ἣτις ἔπεται (⁴).

'Επίσκοποι Σητείας

Ἄγνοεῖται ἂν ὁ Μάρκος εἶναι ἢ ὄχι ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος Σητείας ἐπὶ 'Ενετοκρατίας, καὶ ἂν ταυτίζεται πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Σητείας τὸν μνημονευόμενον ἐν ἐπιγραφῇ τῆς 7 Φεβρουαρίου 1219 (Cicogna, *Iscrizioni*, I, 314).

Μάρκος. Ἦτο ἐπίσκοπος Σητείας κατὰ Μάϊον 1225 (Ughelli, *Italia Sacra*, V, 1387).

Ἰσως ἐνταῦθα μεσολαβεῖ χάσμα ἐν τῇ εἰς ἡμᾶς γνωστῇ χρονολογικῇ σειρᾷ

Νατάλε. Ἐνῶ οὗτος εἶχεν ἐκλεγῇ ἀπὸ τοῦ 1226 τοῦλάχιστον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τῆς Καρόλης (Cappelletti, *Chiese*, IX, 495), ὁ Πάπας ὑπὸ ἡμερομηνίαν 24 Σεπτεμβρίου 1243 συζητῶν περὶ τῆς κυρώσεως τῆς ἐκλογῆς τοῦ, τὸν ἀποκαλεῖ *N. episcopus quondam Sithiensis* (Reg. Innoc. IV, 131).

Βεβαίως ἐνταῦθα λείπουν διάφορα ὀνόματα.

Ἀνδρέας. Ἀπέθανεν ἐπίσκοπος Σητείας.

Ἰωάννης da Chivasso, Φραγκισκανός.

(1) Διὰ τὴν ἀρχιεπισκοπὴν δυνάμεθα ν' ἀναφέρωμεν τὸ παράδειγμα τοῦ 1368, καὶ διὰ τὴν ἐπισκοπὴν Ἀγιάς τὸ τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Ἀλλὰ μεταγενέστεραι περιπτώσεις ἀφορῶσι τὰς ἐπισκοπὰς Ἀρκαδίας καὶ Τεραπεύρας.

(2) Τοιοῦτον παράδειγμα ἔχομεν πρῶτον κατὰ τὸ 1597.

(3) Ἰδιαιτέρως σοβαρὰ εἶναι ἡ σύγχυσις μεταξὺ τῆς ἐπισκοπῆς Ariensis ('Αρίου) ἐν Κρήτῃ καὶ τῆς ἐπισκοπῆς Agriensis (Erlau) ἐν Οὐγγαρίᾳ. Πλέον ἢ ἅπαξ περιήλθομεν εἰς μεγάλην ἀμυχανίαν ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

(4) Ἐκ τῶν προσώπων εἰς ᾧ ὀφείλω ἰδιαζούσας εὐχαριστίας δι' ἐρεῖνας ἢ ἐπαληθεύσεις, ἃς ἐξετέλεσαν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐργασίας μου, ὀφείλω νὰ μνημονεύσω τοῦλάχιστον τὴν δεσποινίδα διδασκ. Εὐάν Τέα, καὶ τοὺς φίλους διδάκτ. Giambattista Cervellini, ἱπτ., Giuseppe Dalla Santa, διδάκτ., Angelo Scrinzi καὶ διδάκτ. Paolo Maria Tua.

Κατόπιν τοῦ θανάτου τοῦ Ἀνδρέου, διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πάπα Κλήμεντος τοῦ Ϛ', εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Σητείας τῇ 23 Μαρτίου 1351 (Bullar Francisc. VI, 568).

Ἰσως ἐνταῦθα ὑπάρχει καὶ ἄλλη παραλείψις ἐν τῇ σειρᾷ.

Ἰωάννης da Siena. Δομηνικανός. Φαίνεται, ὅτι δὲν ταυτίζεται πρὸς τὸν προηγούμενον.

Ἦτο ἐπίσκοπος Σητείας τῇ 14 Ἀπριλίου 1364 (Fontana, Theatrum Domin., 295).

Καὶ πάλιν εἶναι ἀβέβαιον ἂν ἡ διαδοχὴ εἶναι ἄμεσος.

Οὖγος Varoli, ἐξ Osimo, Φραγκισκανός.

Ἦτο ἐπίσκοπος Σητείας τῇ 28 Φεβρουαρίου 1384 (C. II, 123).

Τῇ 10 Δεκεμβρίου 1400 μετετέθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Οὐμάνας· ἀλλὰ ἐπειδὴ ὁ ἐπίσκοπος Οὐμάνας Ἀντώνιος δὲν ἐδέχθη τὴν διαταχθεῖσαν εἰς αὐτὸν μετάθεσιν, τὸ διάταγμα ἠκυρώθη ὑπὸ τοῦ Πάπα Βονιφατίου Θ', τῇ 25 Ἰανουαρίου 1401 (Σ., I, 290).

Ὅμως ἐν ταῖς παπικαῖς πράξεσι καλεῖται ut dicebatur episcopum Sitiensem ἢ episcopum Sitiensem se nominantem. Φαίνεται, ὅτι ἦτο παρείσακτος.

Δομήνικος Dominici, ἐκ Κρεμώνης, Καρμηλιτανός.

Διωρίσθη ἐπίσκοπος Σητείας ὑπὸ τοῦ Πάπα Βονιφατίου Θ' τῇ 30 Ἀπριλίου 1395 (Daniela Virgine, Spec. Carmel II, 919) καὶ ἔγινε δεκτός ὑπὸ τῆς Ἑνετικῆς Πολιτείας τῇ 7 Σεπτεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους (Sen. Misti, XLIII, 84).

Τῇ 24 Νοεμβρίου 1399 μετετέθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Μυλοποτάμου (Daniel a Virgine, Spec. Carmel., II, 919), ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπεσιωπῆθη, τὸ διάταγμα ἀνεκλήθη ὑπὸ τοῦ Πάπα τῇ 13 Δεκεμβρίου 1401 (E., I, 357, 479).

Βίκτωρ, ἐπίσκοπος Μυλοποτάμου.

Μετετέθη εἰς τὴν ἑδραν τῆς ἐπισκοπῆς Σητείας, κατόπιν τῆς μεταθέσεως τοῦ Δομηνίκου εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Μυλοποτάμου. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος δὲν ἐδέχθη, ἡ ἐναλλάξ μετάθεσις ἠκυρώθη τῇ 13 Δεκεμβρίου 1401. (Ἰδὲ τὴν χρονολογικὴν σειρὰν τῶν ἐπισκόπων Μυλοποτάμου).

Ματθαῖος ἐκ Ρεθύμνης. Διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου Ζ' ἵνα διαδεχθῇ τὸν Δομήνικον, τῇ 3ῃ Ἰουνίου 1405· ἀνέλυβε δὲ τὰ καθήκοντά του τῇ 1ῃ Ἰουλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους (E., I, 479).

Ἀπέθανεν ἐπίσκοπος.

Ἰωάννης Dolfi, κανονικὸς Μυλοποτάμου.

Κατόπιν τοῦ θανάτου τοῦ Ματθαίου, διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πάπα εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Σητείας τῇ 13 Μαΐου 1444 (E., II, 263).

Πιθανῶς εἶναι ὁ αὐτός μετὰ τὸν Ἰωάννην, ὅστις ἦτο ἐπίσκοπος τῇ 1 Ὀκτωβρίου 1467 (Misc. Correr, 2707).

Φαίνεται, ὅτι ἐνταῦθα δὲν ἑλλείπει ἄλλο ὄνομα ἐκ τῆς χρονολογικῆς σειρᾶς.

Λεόντιος Garaton, ἐκ Νάξου, Φραγκισκανός.

Διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πάπα τῇ 17 Μαρτίου 1469 (E., II, 263). Ἦτο εἰσέτι ἐπίσκοπος τῷ 1490 (E., II, 263). Ἀπέθανεν ἐπίσκοπος.

Ἀνδρέας Σιρίγος. Διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πάπα, κατόπιν τοῦ θανάτου τοῦ Λεοντίου, τῇ 4 Ἰανουαρίου 1507 (E., II, 263 καὶ III, 320).

Ἀπέθανεν ἐπίσκοπος.

Παῦλος. Μετὰ τὸν θάνατόν τοῦ διωρίσθη ὁ Rivopetroso.

Πέτρος da Rivopetroso. Διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Ποντίφηκος τῇ 28 Μαΐου 1518 ἐπίσκοπος Σητείας λόγῳ τοῦ θανάτου τοῦ Παύλου. Ἀλλὰ πρέπει νὰ πρόκειται περὶ ἄλλης ἐπισκοπῆς, καὶ οὐχὶ τῆς Κρητικῆς. (E., III, 320).

Γεώργιος Abramo, Κρής, ἀδελφὸς τοῦ ἐπισκόπου Ἀρίου Βαρθολομαίου Abramo.

Διωρίσθη ἐπίσκοπος Σητείας, κατόπιν τοῦ θανάτου τοῦ Ἀνδρέου, τῇ 9 (ἄλλως 14) Δεκεμβρίου 1523 (E., III, 320), ἐκοινοποιήθη δὲ εἰς αὐτὸν ὁ διορισμὸς τῇ 2 Σεπτεμβρίου 1524. Τῇ 10 Ἀπριλίου 1525 ἡ Ἑνετικὴ Γερουσία διέταξε νὰ ἐγκατοσταθῇ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν (Sen. Mar., XX, 151 *).

Ἦτο ἐπίσκοπος τῇ 27 Αὐγούστου 1528. (Cicogna, Iscrizioni, III, 399).

Ἀπέθανεν ἐπίσκοπος.

Πέτρος Bonfigli, κληρικὸς Λούκκας.

Διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πάπα ἐπίσκοπος Σητείας, κατόπιν τοῦ θανάτου τοῦ Abramo, τῇ 18 Σεπτεμβρίου (ἄλλως 2 Ὀκτωβρίου) 1553 (E., III, 320).

Καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἐπίσκοπος.

Πέτρος Magno. Κατόπιν τοῦ θανάτου τοῦ Bonfigli, διωρίσθη ὑπὸ τοῦ Πάπα εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Σητείας τῇ 25 Ὀκτωβρίου 1555 (E., III, 320).

Ἀπέθανε τῇ 15 Μαΐου 1556 (Arch. del Duca : Ducali).

Γάσπαρος Βιβιάνος. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πέτρου διωρίσθη τῇ 17 Ἰουλίου 1556 (E., III, 320).

Τὸ παπικὸν διάταγμα τῆς 20 Ἰουνίου 1571 συνήγωσε μονίμως μὲ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Σητείας καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἱεραπέτρας (Ἰδὲ τὴν χρονολογικὴν σειρὰν τῶν ἐπισκόπων Ἱεραπέτρας).

Ὁ Viviani μετετέθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ἀναγνίας τῇ 3 Αὐγούστου 1579 (E., III, 120).

Σοφιανὸς Εὐδαιμονογιάννης. Κατόπιν τῆς μεταθέσεως τοῦ Γασπάρου διωρίσθη ἐπίσκοπος Σητείας τῇ 3 Αὐγούστου 1579 (E., III, 320).

Ἀπέθανε τῇ 9 Αὐγούστου 1593 (Disp. prov. de Candia).

Ἀλέξανδρος Della Torre κανονικὸς Λατερανός.

Κατόπιν τοῦ θανάτου τοῦ Σοφιανοῦ, διωρίσθη τῇ 31 Ἰανουαρίου 1594 (Cornelius, Eccl. Ven., V, 38).

Πέτρος Πιζάνης. Ἐκλήθη εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Σητείας κατόπιν τοῦ θανάτου τοῦ Ἀλεξάνδρου τῇ 7 Ὀκτωβρίου 1624 (Arch. Vat.).

Ἔπειτα παρητήθη (Πρβλ. Cicogna, Iscrizioni, V, 157).

Γεώργιος Μινόττος. Διωρίσθη, ἵνα διαδεχθῇ τὸν Πιζάνην τῇ 21 Αὐγούστου 1635 (Arch. Vat. Πρβλ. L., III, 919).

Ἐφερὲν εἰσεῖτι τὸν τίτλον τῇ 15 Ἀπριλίου 1648 (Procur. de supra, 142), ὅτε ἡ Σητεία εἶχεν ἤδη κατακτηθῇ ὑπὸ τῶν Τούρκων.

(K.—M.)

ΣΗΤΕΙΑ—ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ 1898

1) Πρακτικὸν

Συνεδρία τῆς 2 Ἰουνίου 1898 ἐν τῷ Καταστήματι τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν Πιστοκεφάλῳ.

Ἡ συνεδρία γίνεται ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τοῦ Ἀντιπροέδρου κ. Ἀναγν. ἢ Ἰωάν. Δεσποτάκη παρόντων τῶν μελῶν Γεωργίου Στεφανίδου Γεωργίου Κατσαράκη, Γεωργίου Γιατζάκη, Χ΄. Γεωργ. Οἰκονομάκη, Χ΄. Ἰ. Κασωτάκη, Ἀναγνώστ. Παπαδοπούλου, Ἀναγν. Ψαρουδάκη, Νικ. Παυλίδου καὶ τοῦ ἀρχιγραμματέως Κων. Δρακάκη.

Τοῦ κ. Ἀντιπροέδρου ἐκθέσαντος, ὅτι τὸ σωματεῖον ἔχει νὰ σκεφθῇ καὶ ἀποφασίσῃ περὶ σπουδαίων ζητημάτων, διότι καὶ ἅπαντα τὰ μέλη αὐτοῦ προσεκληθήσαν, ὁ κ. Γεώργ. Γιατζάκης πρὸ παντὸς προτείνει τὴν ἐκ τῆς συνεδριάσεως ἀπομάκρυνσιν⁽¹⁾ τοῦ κ. Νικολάου Παυλίδου, καθόσον οὗτος ἀπεδοκιμάσθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ τοῦ Δήμου του, καθὼς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἐν τῷ Γραφείῳ τοῦ Σωματείου τούτου ὑπάρχοντος σχετικοῦ Πρακτικοῦ τῶν Δημοτῶν τοῦ Δήμου Χανδρᾶ, καὶ τὴν πρόσκλησιν τοῦ κ. Ἰωάννου Παντελάκη ὡς μελους παρὰ τῷ Σωματείῳ τούτῳ, ὅφ' οὗ οὗτος ἀντικατεστάθῃ δυνάμει τοῦ αὐτοῦ Πρακτικοῦ.

Συνεπεία τῆς προτάσεως ταύτης ἐξητήθη παρὰ τοῦ Γραφείου τὸ ἐν λόγῳ Πρακτικὸν ὅπερ ἀνεγνώσθη μετὰ τοῦ συνοδευτικοῦ ἔγγραφου τοῦ κ. Προέδρου τῆς Δημοτικῆς Ἐπιτροπῆς Χανδρᾶ.

Ἀπολογεῖται διὰ μακρῶν ὁ κ. Νικόλαος Παυλίδης καὶ καταλήγει ἐπιμένον νὰ παρακάθῃται ὡς μέλος παρὰ τῷ Σωματείῳ τούτῳ καθόσον ἡ ἀντ' αὐτοῦ ἐκλογὴ τοῦ κ. Ἰωάννου Παντελάκη δὲν ἐγένετο συνεπεία διαταγῆς τοῦ Προέδρου τοῦ Σωματείου τούτου καθόσον τοῦτο δὲν ἐξητήθη πρότερον δι' αἰτήσεως τῶν κατοίκων τοῦ Δήμου Χανδρᾶ.

Ὁ κ. Γεώργιος Γιατζάκης ὑποστηρίζει, ὅτι ἡ εἰς τὰ μέλη τοῦ Σωματείου τούτου ὑπὸ τοῦ λαοῦ διδομένη ἐντολὴ εἶναι ἐπ' ἀόριστον χρονικὸν διάστημα, ἐπομένως εἶναι δικαίωμα τοῦ λαοῦ νὰ διατηρῇ ἐν τῇ ἐξουσίᾳ του οἷονδήποτε μέλος, ἐν ὅσῳ τοῦτο εἶναι τῆς ἐμπιστοσύνης του καὶ νὰ τὸ καθαιρῇ ἅμα ἀπολέσει τὴν ἐμπιστοσύνην του.

Ὁ κ. Γεώργιος Στεφανίδης προτείνει τὴν ἀκύρωσιν τῆς γενομένης ἐκλογῆς μεταξὺ τῶν κ.κ. Νικολάου Παυλίδου καὶ Ἰωάννου Παντελάκη καὶ τὴν ἐνέργειαν νέας τοιαύτης νὰ χορηγηθῇ ὅμως τὸ δικαίωμα εἰς τὸν κ. Νικόλαον Παυλίδην νὰ παρακάθῃται παρὰ τῷ Σωματείῳ τούτῳ μέχρι τῆς διεξαγωγῆς ταύτης ὡς μέλος αὐτοῦ τακτικόν.

Ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης τοῦ κ. Γεωργίου Στεφανίδου ἐγείρεται μακρὰ

(1) Σημ. Μύσ. Ἡ κομματικὴ φιλοπρωτία καὶ εἰς τὰς δεινότερας πολλὰκις στιγμὰς δὲν ἐγκαταλείπει τὸν Ἕλληνα. Ζήτημα, ὡς ἡ ἀντικατάστασις ἐνὸς μέλους τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς, ἡδύνατο κάλλιστα νὰ κανονισθῇ ἀσφαλῶς καὶ ἀθορύβως, προκειμένου μάλιστα περὶ ἰσοτίμων προσώπων. Ἀλλὰ τὸ κομματικὸν πάθος τρέφει καὶ ζωογονεῖ τὸν Ἕλληνα καὶ ὅταν ἀκόμη πρόκειται περὶ τῶν ἱερωτέρων πραγμάτων.

συζητήσεις τῶν λοιπῶν ὑποστηρίζοντων ὅτι δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ παρακάθηται παρὰ τῷ Σωματεῖον τούτῳ ὁ κ. Νικόλαος Παυλίδης ἐν τῷ μεταξὺ νὰ ἀκυρωθῇ ἡ ἐκλογὴ τοῦ κ. Ἰωάννου Παντελάκη καὶ διαταχθῇ νέα τοιαύτη.

Τοῦ κ. Ἀντιπροέδρου προτείναντος τὴν λήξιν τῆς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου συζητήσεως καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ κ. Νικολάου Παυλίδου ἵνα τὰ μέλη τοῦ Σωματείου ἐξενέγκωσιν ἕκαστον τὴν γνώμην του ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ἡ πρότασις τοῦ κ. Γεωργίου Στεφανίδου, ἀποχωρήσαντος τοῦ κ. Νικ. Παυλίδου, ἀπερρίφθη παμψηφεί ὡς πρὸς τὸ δεύτερον αὐτῆς μέρος ἐκδοθείσης τῆς ἐξῆς ἀποφάσεως.

Ἐπειδὴ οἱ Δημόται τοῦ Δήμου Χανδρᾶ ἔδει πρότερον δι' ἀναφορᾶς αὐτῶν πρὸς τὸ Σωματεῖον τοῦτο νὰ ἐκθέσωσι τοὺς λόγους των δι' οὓς ὁ κ. Νικόλαος Παυλίδης δὲν ἦτο τοῦ λοιποῦ ἄξιος τῆς ἐμπιστοσύνης των νὰ παρακάθηται παρὰ τῷ Σωματεῖον τούτῳ ὡς μέλος ἐκ τοῦ εἰρημένου Δήμου καὶ μετὰ τοῦτο νὰ προβῶσιν εἰς τὴν ἀντικατάστασιν αὐτοῦ εἰς τακτικὴν ἡμέραν ὑπὸ τοῦ Προεδρείου τοῦ Σωματείου τούτου ὁρισθεῖσαν καὶ ἐπειδὴ ἅπαξ διαφιλονικηθείσης ὁπωσδήποτε τῆς παρὰ τῷ Σωματεῖον τούτῳ παρακαθήσεως τοῦ κ. Νικολάου Παυλίδου δὲν διακαίουται οὗτος νὰ παραμένῃ παρ' αὐτῷ ἄνευ νέας ἐκλογῆς, διὰ ταῦτα ἀκυροῖ μὲν τὴν ἐκλογὴν τοῦ κ. Ἰωάννου Παντελάκη διὰ τὸν ἀνωτέρω λόγον, θεωρεῖ δὲ ἀπομακρυντέον τὸν κ. Νικόλαον Παυλίδην τῶν συνεδριάσεων τοῦ Σωματείου τούτου καὶ διατάσσει νέαν ἐκλογὴν ἐνεργηθησομένην τὴν 14 Ἰουνίου ἔ. ἔτους.

Μετὰ τὴν ἐκδοσιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης ὁ κ. Ἀντιπρόεδρος ὑποβάλλει τὴν πρότασιν, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Πρόεδρος τοῦ Σωματείου τούτου κ. Ἐμμανουὴλ Σ. Ἀγγελάκης πρὸ πολλοῦ ὑπέβαλε τὴν παραίτησίν του καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ παρεδέχθη ν' ἀνακαλέσῃ αὐτὴν νὰ γίνῃ ἐκλογὴ νέου προεδρείου πρὸς κανονικωτέραν λειτουργίαν τοῦ Σωματείου. Ὁ κ. Γεώργιος Γιατζάκης τίθησιν ὡς ὑποψήφιον Πρόεδρον τὸν κ. Ἰωάννην ἢ Ἀναγν. Δεσποτάκην καὶ προτείνει τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ.

Ὁ κ. Χ'. Γεώργιος Οἰκονομάκης τίθησιν ὡς ὑποψήφιον ἀντιπρόεδρον τὸν κ. Γεώργιον Κατσαράκην καὶ προτείνει τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ.

Τοῦ κ. Γεωργίου Κατσαράκη μὴ ἀποδεχθέντος τὴν ὑποψηφιότητα ταύτην ὁ κ. Χ'. Ἰωάν. Κασωτάκης προτείνει ὡς ἀντιπρόεδρον τὸν κ. Γεώργ. Γιατζάκη.

Τεθεισῶν οὕτω τῶν υποψηφιοτήτων τούτων, παμψηφεί ἐξελέγησαν ὁ μὲν κ. Ἰωάν. ἢ Ἀναγν. Δεσποτάκης ὡς Πρόεδρος, ὁ δὲ κ. Γεώργ. Γιατζάκης ὡς ἀντιπρόεδρος.

Εἶτα τοῦ ἀρχιγραμματέως προτείναντος, ὅτι τῷ ἀποβαίνει ἀδύνατον νὰ παρευρίσκηται ἀνελλιπῶς εἰς ὅλας τὰς συνεδριάσεις τοῦ Σωματείου καὶ ἐπομένως τὸν διορισμὸν ἑτέρου προσώπου εἰς τὴν θέσιν ταύτην, ἀπεφασίσθη νὰ μὴ γίνῃ μεταβολὴ τις εἰς τὸ προσωπικὸν τοῦ Γραφείου, ἀλλὰ νὰ διενεργῇται ἡ ὑπηρεσία ὡς καὶ μέχρι τοῦδε, ἐκτάκτως δὲ μόνον καὶ ἐπὶ σπουδαίων ζητημάτων νὰ προσκαλῇται ὅπως λαμβάνῃ μέρος ὁ Ἀρχιγραμματεὺς.

Μετὰ τ' ἀνωτέρω ὁ κ. Πρόεδρος προτείνει ν' ἀποφανθῇ τὸ σωματεῖον ἂν τοῦτο θὰ ἐξακολουθῇ νὰ λειτουργῇ ὡς καὶ μέχρι τοῦδε καὶ ἂν ἡ οἰκονομικὴ τῆς Ἐπαρχίας διαχείρισις θὰ ἐξακολουθήσῃ διευθυνομένη ὑπ' αὐτοῦ ὡς καὶ μέχρι τοῦδε.

Ὁ κ. Χ'. Γεώργ. Οἰκονομάκης προτείνει, ὅτι μετὰ τὰ λαβόντα χώραν

ἀδύνατος ἀποβαίνει τοῦ λοιποῦ ἢ ὑπὸ τοῦ Σωματείου τούτου οἰκονομικὴ διαχείρισις τῆς Ἐπαρχίας καὶ κατὰ συνέπειαν αὕτη εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνηται κατὰ Δήμους, ἕκαστος δὲ δῆμος νὰ συντηρηθῇ τοὺς Ἀστυφύλακάς του⁽¹⁾ καὶ ν' ἀποστέλλῃ μόνον ποσοστόν τι πρὸς συντήρησιν τοῦ Γραφείου τοῦ Σωματείου τούτου· ἐὰν δὲ ὑπάρχωσιν εἰσπράξεις τινὲς τὰς ὁποίας μόνον τὸ Σωματεῖον τοῦτο δύναται νὰ ἐνεργῇ, αὗται ἀνήκωσιν εἰς τὴν Ἐπαρχίαν μεριζόμεναι κατὰ Δήμους ἀναλόγως.

Ὁ κ. Γεώργιος Στεφανίδης ὑποστηρίζει ὅλως τὸ ἐναντίον φρονῶν, ὅτι ἡ κατὰ δήμους οἰκονομικὴ διαχείρισις δὲν θὰ φέρῃ τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα.

Ὁ κ. Χ'. Γεώργ. Οἰκονομάκης προτείνει προσέτι. ὅπως συσταθῇ καὶ ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ ἡ δημοτικὴ ἐπιτροπὴ, ὅπως καθορισθῶσι καλλίτερον αἱ ἐργασίαι τοῦ σωματείου τούτου ἐν τῷ μέλλοντι.

Ἐγείρεται μακρὰ συζήτησις ἐπὶ τοῦ οἰκονομικοῦ μέρους ἰδίως καὶ πολλὰ γινώμαι ἀντηλλάγησαν ἐπὶ τέλους δὲ παμψηφεί ἀπεφασίσθησαν τὰ ἑξῆς: Ἀπὸ 1 Ἰουνίου ἔ. ἔτους ἡ οἰκονομικὴ τῆς Ἐπαρχίας, διαχειρίσις θὰ γίνηται κατὰ Δήμους. Ἐκάστη δημοτικὴ ἐπιτροπὴ ἔχουσα τὸ δικαίωμα νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν οἰονδήποτε φορολογικὸν σύστημα ἑγκρίνη, θὰ φροντίζῃ περὶ τῆς πληρωμῆς τῶν κατὰ Δήμους ἀστυφυλάκων, ὧν ὁ ἀριθμὸς θὰ εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ ὑπὸ τὸ αὐτὸ μέτροι τοῦδε σύστημα. Εἰς τὰς δημοτικὰς ἐπιτροπὰς ἀφίεται τὸ δικαίωμα νὰ προσδιορίσωσιν ὅπως ἑγκρίνωσιν τὴν μισθοδοσίαν τῶν ἀστυφυλάκων, ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως αὕτη νὰ μὴν εἶναι διὰ μὲν τοὺς ἀστυφύλακας ὀλιγωτέρα τῶν ἑκατὸν γροσίων· διὰ δὲ τοὺς Φρουράρχους ὀλιγωτέρα τῶν ἑκατὸν πενήκοντα γροσίων. Ἐκαστος δῆμος ὑποχρεοῦται νὰ ἀποστείλῃ κατὰ δεκαπενθημερίαν εἰς τὴν ἔδραν τοῦ σωματείου τούτου ἀνὰ δύο ἀστυφύλακας πλὴν τοῦ δήμου Καρυδίου ὅστις θ' ἀποστέλλῃ μόνον ἓνα, προωρισμένους διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σωματείου τούτου. Μετὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ ἐν τῷ Δήμῳ τούτῳ Δημοτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἧς ἡ σύστασις ἀποφασίζεται ἀπὸ τοῦδε, ἡ δικαστικὴ δικαιοδοσία τοῦ σωματείου τούτου περιορίζεται, εἰς τὴν ἐκδίκασιν τῶν μεταξὺ ἐτεροδημοτῶν δικῶν, εἰς τὴν ἐκδίκασιν ὑποθέσεων κατ' ἑφέσεων εἰσαγομένων κατ' ἀποφάσεων τῶν δημοτικῶν ἐπιτροπῶν ὧν τὸ ἀντικείμενον εἶναι ἀνώτερον τῶν ἑκατὸν γροσίων (ἐπιτροπομένων καὶ ἐφέσεων κατ' ἀποφάσεων τῶν ἑγχωρίων Ἐπιτροπῶν ἐνώπιον τῶν Δημοτικῶν, ὅταν τὸ ἀντικείμενον εἶναι ἄνω τῶν 65 γροσίων) καὶ εἰς τὴν ἐκδίκασιν τῶν εἰς βαθμὸν κακουργήματος διηκόντων ἐγκλημάτων αὐτεπαγγέλτως, καὶ πάντων τῶν ἀπ' εὐθείας ἐνώπιον αὐτοῦ καταγγελλομένων τοιούτων ἔστω καὶ μικροτέρου βαθμοῦ. Εἰς τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν τοῦ σωματείου τούτου ἀνήκουσιν ἀπὸ τοῦδε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς, τὰ ποσὰ τὰ ὅποια ἀναγκαιοῦσι διὰ τὸ προσωπικὸν τοῦ γραφείου, τὰ ἐνοίκια καταστήματος τοῦ σωματείου καὶ μισθοὶ ἀστυφυλακῆς καὶ τὰ ἀναγκαζοῦντα διὰ τὸν φωτισμὸν τῶν καταστημάτων καὶ τὴν γραφικὴν ὕλην καὶ ἔκτακτα ἔξοδα, ποσά. Ἐπίσης εἰς τὴν οἰκονομικὴν διαχείρισιν τοῦ Σωματείου τούτου ἀνήκουσιν αἱ ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τούτου ἐνεργούμεναι εἰσπράξεις, αἵτινες δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐνεργηθῶσιν ὑπὸ τῶν δημοτικῶν Ἐπιτροπῶν· τοιαῦται δὲ εἶναι αἱ τῶν δικαστικῶν τελῶν καὶ τῶν δικαιωμάτων τῆς σπογγαλιείας.

Τὰ διὰ τὸ προσωπικὸν τοῦ Γραφείου καὶ λοιπὰ ἀπαιτούμενα ἔξοδα προϋπολογίζονται ὡς ἑξῆς: Διὰ τὴν μισθοδοσίαν τοῦ Γραμματέως, ὅστις εἶναι ὑπόχρεως

(1) Σημ. Μύς. Ἡ λέξις ἀστυφύλαξ τίθεται κακῶς ἀντὶ τῆς ὀρθῆς λέξεως Χωροφύλαξ.

ν' ἀσχολῇται ἀποκλειστικῶς μόνον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ σωματείου τούτου ἐπὶ ποινῇ ἀπωλείας τοῦ μισθοῦ του γρόσια 150, διὰ τὴν μισθοδοσίαν τοῦ Ἐπιμελητοῦ, οὗτινος ὁ διορισμὸς κρίνεται ἀναγκαῖος, καὶ ὅστις ὑποχρεοῦται ν' ἀσχολῇται μόνον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἐπὶ τῇ αὐτῇ ποινῇ γρόσια 120, διὰ τὴν γραφικὴν ἔλπην γρ. 40, δι' ἐνοίκια καταστημάτων Ἐπιτροπῆς καὶ σταθμοῦ ἀστυφυλάκων γρ. 76 διὰ φωτισμὸν γρ. 31, δι' ἐπιμίσθιον τοῦ φρουράρχου λιμένος διὰ τὴν πρόσθετον ἐργασίαν αὐτοῦ γρ. 50 καὶ διὰ τὴν μισθοδοσίαν τοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῆς ἀστυφυλακῆς γρ. 180 καὶ διὰ τὰ ἔκτακτα ἔξοδα γρ. 122 ἥτοι ἐν ὅλῳ γρ. 768.

Τὰς ἀνωτέρω δαπάνας αἱ δημοτικαὶ ἐπιτροπαὶ εἶναι ὑπόχρεοι ν' ἀποστέλλωσιν εἰς τὸ Ταμεῖον τοῦ Σωματείου τούτου ἐντὸς τοῦ πρώτου δεκαπενθήμερου ἐκάστου μηνὸς ἐπ' ἀποδείξεσι καὶ κατὰ τὴν ἐξῆς ἀναλογίαν· αἱ Δημοτικαὶ Ἐπιτροπαὶ Χανδρᾶ καὶ Λιμένος ἀνὰ 180 γρ. αἱ δημοτικαὶ ἐπιτροπαὶ Ρουκάκας καὶ Τουρλωτῆς ἀνὰ 150 γρόσια καὶ οἱ τοῦ Καρυδίου ἀνὰ 108. Τὰ ἐκτὸς τῶν ποσῶν τούτων ἐν τῷ Ταμείῳ τοῦ Σωματείου τούτου εἰσερχόμενα ποσά, τὰ ἐκ τῶν δικαστικῶν τελῶν καὶ δικαιώματα σπογγαλιείας προερχόμενα θὰ κατατίθενται ἐν τῷ Ταμείῳ καὶ θὰ ἐξελέγχωνται μετὰ τῆς μεγαλειτέρας ἀκριβείας περὶ τὸ τέλος ἐκάστου μηνός, δὲν θὰ ἀνήκουσι δ' εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, ἀλλ' εἰς τὰ Ταμεῖα τῶν Δημοτικῶν Ἐπιτροπῶν εἰς τὰ ὁποῖα διανεμόμενα ἀναλόγως, θέλουσιν ἀποστέλλεσθαι ἀποφάσει τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης.

Εἰς τὸν Ταμίαν ἀνατίθεται ἡ εὐθύνη νὰ φροντίζῃ, ὅπως δαπανῶνται, εἰ δυνατὸν καὶ ὀλιγότερα τῶν ἀνωτέρω προϋπολογισθέντων εἰς τὰ κονδύλια ἐνθα τοῦτο ἐπιτρέπεται.

Μετὰ ταῦτα ἀναγινώσκονται καὶ ἐπικυροῦνται τ' ἀνωτέρω καὶ λύεται ἡ συνεδρία.

Ὁ Πρόεδρος
Ἀ. Δεσποτάκης

Ὁ Α'. Γραμματεὺς
Κ. Δρακάκης

Τὰ μέλη

Γ. Στεφανίδης, Χ'. Γ. Οἰκονομάκης, Γ. Π. Γιατζάκης, Ἀ. Παπαδόπουλος
Ἀ. Ψαρουδάκης, Ἰωάν. Κασωτάκης, Γεώργ. Κατσαράκης

Ὅ,τι ἀκριβὲς ἀντίγραφον.

Ἐν Πισκοκεφάλῳ τῇ 4 Ἰουνίου 1898

Ὁ Γραμματεὺς
Μ. Σ. Κολυβάκης

2) Η ΔΙΟΙΚ. ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΗΤΕΙΑΣ

Πρὸς τοὺς Προέδρους τῶν Δημοτικῶν Ἐπιτροπῶν Σητείας (')

Κύριοι,

Παρατηρηθέντος, ὅτι ἡ κατὰ Δήμους χωριστὴ οἰκονομικὴ διαχείρισις τῆς ἐπαρχίας δὲν ἐπέφερε δυστυχῶς τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα, ἀπεφασίσθη ὅπως

(1) Σημ. Μύσ. Ἡ διὰ τῆς προηγουμένης ἀποφάσεως ἐφαρμοσθεῖσα διοικητικὴ ἀποκέντρωσις εἶχε καὶ προηγουμένως ἐφαρμοσθῇ ἀνεπτυχῶς, ὥς ἐξάγεται ἐκ τῆς δημοσιευομένης ἐγκυκλίου τοῦ προέδρου τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς.

τὴν διαχείρισιν πάντων ἀναλάβῃ καὶ αὐτὴς ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη καὶ ἔχουσα κοινὸν Ταμεῖον ἐκ τοῦ ὁποίου αἱ ἀνάγκαι τῶν δημοτικῶν ἐπιτροπῶν καὶ ἡ συντήρησις τῶν ἀστυφυλάκων θὰ οἰκονομῶνται. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπεβλήθησαν διάφοροι κατεπεύγοντες φόροι μέχρι τῆς εἰσπράξεως τῆς ἐπὶ τῶν θερινῶν προϊόντων δεκάτης, ἣτις θὰ εἶναι δέκα ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῶν ἐκ τῶν Τουρκικῶν ιδιοκτησιῶν καὶ 5 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῶν ἐκ τῶν χριστιανικῶν παραχθισομένη, μεταξὺ τῶν ὁποίων (φόρων) εἶναι καὶ ὁ τῶν ἐπαγγελματιῶν, ἥτοι τῶν μυλωθρῶν, σανδαλοποιῶν, καφφεπωλῶν, σιδηρουργῶν, καὶ ραπτῶν. Οἱ ἐκ τούτων οἱ μὲν μυλωθροὶ θέλουσι καταβάλλει ἐν μεζήτιον ἐκτὸς ἐκεῖνων οἵτινες κέκτηνται χειμερινοὺς μύλους, οἵτινες θέλουσι καταβάλλει μόνον τὸ ἥμισυ, μεζίτιον ἐκ τῶν καφεπολῶν δὲ ἡ μὲν πρώτης τάξις ἐν μεζίτιον ἡ δὲ δευτέρα ἥμισυ μεζίτιον, οἱ σιδηρουργοὶ γρόσια δέκα καὶ οἱ ράπται γρόσια δέκα. Πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως ἀπεφασίσθη προσέτι ἡ σύστασις ἀστυφυλακῆς ἐκ 50 προσώπων ἀποτελουμένη καὶ ἐκ προσώπων τὰ ὁποῖα ὑπάρχει ἐλπίς ὅτι πιστῶς θέλουσι ἐκτελέσει τὸ καθήκον των. Εἰς τὸ σῶμα τῆς ἀστυφυλακῆς τοῦτο καταταχθήσονται ἐκ μὲν τοῦ δήμου Λιμένος πρόσωπα 14, ἐκ δὲ τοῦ Δήμου Χανδρᾶ 11, ἐκ δὲ τοῦ Δήμου Τουρλωτῆς 9, ἐκ τοῦ δήμου Καρυδίου 8 καὶ ἐκ τοῦ Δήμου Ρουκάκας 8 θέλουσι δὲ πληρῶνεσθαι κατὰ μῆνα οἱ μὲν ἀπλοὶ ἀστυφύκακες γρόσια, 150, οἱ δὲ ἀρχηγοὶ αὐτῶν γρόσια 175 ἐκ τοῦ Ταμείου τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης.

Ὅθεν παρακαλεῖσθε, ὅπως καλέσετε τὰ μέλη τῶν ἐν τῇ καθ' ὑμᾶς περιφερείᾳ διαφόρων ἐπαγγελματιῶν ἐν τῇ ἀνωτέρῳ βάσει, ἐκλέξετε δὲ τὰ ἐκ τῶν δήμων ὑμῶν ἐγγραφησόμενα εἰς τὸ σῶμα τῆς ἀστυφυλακῆς πρόσωπα, ἅτινα δέον νὰ εἶναι ἱκανὰ καὶ τὰ ἐγγυῶνται πειθῶ καὶ ἀμερόληπτον ἐπιτέλεσιν τοῦ καθήκοντός του· τὸ πολὺ δὲ μέχρι τῆς 1ης Μαρτίου ἔ. ἔτους ὑποβάλλετε ὑμῖν τοὺς ὀνομαστικούς καταλόγους τῶν ἐν τῇ ὑμετέρᾳ περιφερείᾳ διαφόρων ἐπαγγελματιῶν καὶ ἀποστείλτε ἐνταῦθα τὰ ἐκ τοῦ Δήμου ὑμῶν ἐγγραφησόμενα πρόσωπα εἰς τὴν ἀστυφυλακὴν, ὅπως λάβωσι τὰς ἀπαιτουμένας ὁδηγίας καὶ δώσωσι καὶ τὸν ἀπαιτούμενον ὄρκον πίστεως, συνυποβάλλετε δὲ ἡμῖν καὶ κατάλογον τῶν ὑποχρεώσεων ὑμῶν καὶ τῶν τυχόν ἐν τοῖς ταμείοις ὑμῶν ὑπαρχόντων χρημάτων.

Ἐν Πισκοκεφάλῳ τῇ 24 Φεβρουαρίου 1898

Ὁ Πρόεδρος
Ἐ. Σ. Ἀγγελάκης

Ἡ ΛΕΠΡΑ ΕΝ ΚΡΗΤῃ

Σχετικῶς μὲ τὴν προφύλαξιν κατὰ τῆς λέπρας δημοσιεύομεν τὸ κατωτέρω ἐγγράφον ληφθὲν ἐκ τοῦ ἐν Ἡρακλείῳ Τουρκικοῦ Ἀρχείου :

Ἐλλόγιμε Ἱεροδίκᾳ τοῦ Χάνδακος καὶ ἐξοχώτατε Ἀγὰ Σεκσουντζῆ Μπασί.

Ἐπειδὴ οἱ ἔτι καὶ νῦν ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ εἰς διάφορα μέρη αὐτῆς διαμένοντες λεπροὶ, παρακωλύουν καὶ προκαλοῦν διὰ τῆς παρουσίας των τὴν ἀηδίαν τῶν ἄλλων συνδημοτῶν (ΙΒΑΔ—UL—LAH=δοῦλοι τοῦ θεοῦ), διὰ τοῦτο δέον νὰ γίνῃ ἐπισταμένη ἔρευνα καὶ ἐπιθεώρησις, καὶ ὁπουδήποτε εὐρίσκονται τοιοῦτοι νὰ περισυλλεχθοῦν καὶ ἀποσταλοῦν εἰς ἄλλο κατάλληλον μέρος ἐκτὸς τοῦ φρουρίου.

Λόγω τῆς σοβαρότητος τοῦ πράγματος ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν ὑμῶν, ὅπως καταβάλητε πᾶσαν φροντίδα καὶ μὴ παραμένῃ οὐδεὶς ἐκ τῶν λεπτῶν τούτων ἀπὸ σήμερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἐντὸς τῆς πόλεως.

Ἐντελλόμεθα δέ, ὅπως καθ' ὃν νόμιμον τρόπον ἐκτίθεται ἀνωτέρω καὶ χάριν τῆς ἀσφαλείας τῶν ἄλλων συνδημοτῶν καὶ ἀπαλλαγῆς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὧς εἴρηται λεπρούς, γίνῃ ἐπισταμένη ἔρευνα καὶ περισυλλογὴ αὐτῶν, διὰ νὰ μὴ μείνῃ οὔτε εἰς ἐκ τούτων ἀπὸ σήμερον καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἐντὸς τῆς πόλεως, ἅπαντες δὲ νὰ ἀποβληθοῦν ἐκ τοῦ φρονιῶν καὶ ἐγκατασταθοῦν εἰς ἄλλο κατάλληλον μέρος ἐκτὸς τῆς πόλεως.

Ἐπὶ τούτοις ἐφιστᾶται ἡ προσοχὴ καὶ μέριμνα ὑμῶν πρὸς ἀκριβῆ ἐφαρμογὴν τῆς παρούσης διαταγῆς.

Τῇ 3ῃ Σιεβάλ 1129=1716 μ.χ. (Μεχμέτ Πασᾶς)

Τόμος 173. Σελ. 96.

ΤΕΚΕΣ ΜΠΟΥΡΧΑΝ ΜΠΑΜΠΑ

Πρὸς τὸν προϋστάμενον τῆς Ἀνταλλαγῆς Κρήτης

Ἀριθ. Πρωτ. 479

Χανιά

Ἐπιληφθεὶς τῆς μελέτης τοῦ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 643 καὶ χρονολογίαν 6 Νοεμβρίου 1933 ἀναφερομένου ζητήματος τοῦ Ἱεροῦ Τεκῆ Μπουρχάν Μπαμπά ἐξηκριβώσα ἐκ τῆς γενομένης ἀναδρομικῆς ἐξετάσεως τῶν ἀφορώντων τὸ ἐν λόγῳ θρησκευτικὸν ἴδρυμα στοιχείων τῶν παλαιῶν αὐτοῦ Κωδίκων, ὅτι κυρίως ἰδρυτὴς αὐτοῦ ἦτο ὁ ἀγαθοεργὸς Χιέχης Γιοργαντζή Ἑλ Χατζ Μεχμέτ Εμπουκιουσάδ Ἐφένδης, ὅστις ὠκοδόμησεν αὐτὸ ἐκ βάθρων εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Ἱεροῦ Τεμένους Κουσακλή Ἀγκεμπούτ Ἀχμέτ Πασᾶ τῆς πόλεως Ἡρακλείου τῆς Γενικῆς Διοικήσεως Κρήτης, προικίσας αὐτὸ μὲ ἀκίνητα ἐκ τῆς περιουσίας του πρὸς ἄνετον συντήρησιν αὐτοῦ δι' ἱερᾶς ἀφιερώσεως πρὸς τὸ θρησκευτικὸν τάγμα τῶν Καδριέ εἰς ὃ ἐτελοῦντο κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους αἱ εἰς αὐτὸ συνήθεις τελεταί, τὴν δὲ θέσιν τοῦ Χιέχου καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ μοντεβελῆ (=διαχειριστοῦ) τοῦ ἱεροῦ καθιδρύματος μετὰ τὴν κωδικοποίησιν τῶν διατάξεων τοῦ συνταχθέντος ἀφιερωτηρίου διετήρησεν εἰς ἑαυτὸν μέχρι τοῦ θανάτου του καὶ ὥρισεν ὅπως ἀκολούθως περιέρονται ἀμφότεραι αἱ ὑπηρεσίαι τοῦ τεκῆ τοῦ Χιέχου καὶ μοντεβελῆ εἰς τοὺς ἐξ ἀρρενογονίας ἀπογόνους του. Διετέλεσαν δὲ μὲ τὴν διττὴν ιδιότητα ταύτην ἐκ περιτροπῆς ὡς προϋστάμενοι λειτουργοὶ τοῦ εἰρημένου τεκέ, ὁ Χιέχης Ἀρίφ Μπαμπᾶς, ὁ Μεχμέτ Τζεμαλεδίν, ὁ Χιέχης δαλὴλ Ὁσμάν καὶ ὁ Χουσεΐν Κιαμῆς μέχρι τοῦ ἔτους 1911, ὁπότε λόγῳ τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1912 ἀναφνέντων πολιτικῶν γεγονότων, ἡ ἐν Κρήτῃ γενικὴ ἐποπτεία ἐπὶ τῶν μουσουλμανικῶν θρησκευτικῶν ἰδρυμάτων Ἡρακλείου περιῆλθεν ἀντιδικαίως εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Εὐκαφίου Ἡρακλείου. Σημειωτέον, ὅτι οἱ ἀνωτέρω Χιέχαι ἐπώλησαν μόνον ὡς τελευταῖοι κάτοχοι διάφορα ἀφιερώματα τοῦ Τεκῆ, δυνάμει τοῦ δημοσιευθέντος κατὰ τὸ ἔτος 1900 συντάγματος τῆς Κρητικῆς Πολιτείας διὰ τὴν μετα-

τροπὴν αὐτῶν εἰς κτήματα τελείας ἰδιοκτησίας, ἀπηγορεύθη ὅμως διὰ ρητῆς διατάξεως τοῦ ἰδίου συντάγματος ἡ ἐκποίησης τῶν κυρίως ἰδρυμάτων, ἐπομένως εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ἀνῆκε καὶ ὁ προκείμενος Τεκὲς μὴ συμπεριληφθεὶς μεταξὺ τῶν ἐκποιτηθέντων ἀκινήτων ἐκ μέρους τῶν ἀνωτέρω Χλεχῶν. Ταῦτα ἐν περιλήψει εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἀνωτέρω ἐγγράφου ὑμῶν.

Ἡράκλειον τῇ 18 Νοεμβρίου 1933

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Μεταφρ. Γραφείου Ἡρακλείου
Γεώργιος Ι. Οἰκονομίδης

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Τὸ κατωτέρω δημοσιεύμενον κείμενον περὶ Κρήτης ἐλήφθη ἐκ τῆς ὑπὸ ἀνωνύμου γενομένης Ἑλληνικῆς μεταφράσεως τῆς ἐπιτομῆς τοῦ ἔργου τοῦ Χριστόφορου Μπουοδελμόντη «LIBER INSULARUM ARCHIPELAGI», ἣν ὁ ἴδιος ὁ συγγραφεὺς ἐξεπόνησε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν Καρδινάλιον Ἰορδάνην Ὁρσίνην ὡς φιλίας δῶρον (=ξένιον) πρὶν ἢ δώσει εἰς τὸ ἐν λόγῳ ἔργον τὴν τελικὴν του μορφήν.

Ὁ Χριστόφορος Μπουοδελμόντη ἀνῆκεν εἰς εὐγενῆ οἰκογένειαν τῆς Φλωρεντίας. Νέος δ' ἀκόμη ἐγκατέλειπε τὴν γενέτειράν του περὶ τὸ 1406 καὶ κατηνύνη εἰς Ῥόδον πρὸς σπουδὴν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, Ἐν Ῥόδῳ παρέμεινεν ὀκτὼ ἔτη. Εἶτα δὲ ἐπὶ ἑξ ἔτη ἐπεσκέπτετο τὰς Ἑλληνικὰς νήσους πρὸς μελέτην αὐτῶν. Προῖον τῆς περιηγήσεως ταύτης ὑπῆρξε τὸ βιβλίον αὐτοῦ «LIBER INSULARUM ARCHIPELAGI». Ἦτο κληρικὸς καὶ πιθανῶς ἱερεὺς ἐν τινὶ ἐκκλησίᾳ τῆς Φλωρεντίας (E. LEGRAND) (1).

«Περὶ τῆς Κρήτης»

Εἰ καὶ ἅπερ περὶ τῆς Κρήτης νήσου μέλλω διηγῆσασθαι ἐνταυθί, ἐν τῇ βίβλῳ, ἦν ἰδίᾳ περὶ αὐτῆς συνεταξάμην πλυστύτερον γεγραμμένα τις εὐρήσει ζητῶν, ὅμως διὰ τὴν τῶν ἀναγινωσκόντων ὠφέλειαν, διὰ βραχέων ἐνταῦθα εἰς τρία τὴν νήσον διαιρέσω μέρος.

Ἔστι τοίνυν αὕτη ἐν μέσῳ σχεδὸν τῆς καθ' ἡμᾶς θαλάσσης, ὄρεσι πάντοθεν περικυκλουμένη καὶ ὑπ' ἀνέμων ἐνοχλουμένη. Τὸ μὲν οὖν ἀπ' ἀνατολῆς πρὸς δύσιν αὐτῆς μῆκος μιλίων ἐστὶ διακοσίων τριάκοντα, τὸ δὲ πλάτος τριάκοντα πέντε. Καὶ πρὸς ἑὸ μὲν Σαλμών ὄρος, ὃ καὶ πρὸς νήσον Κάραπαθον ἀποκλίνει (2). πρὸς ἐσπέραν τὸ λεγόμενον Κορύκιον ἀνυψοῦται, ὅπερ πρὸς τὸ τοῦ Μαλέου ἀκρωτήριον ἀφορᾷ.

Ὡνομάσθη δὲ Κρήτη ἀπὸ Κρήτου, υἱοῦ τοῦ Νεβρῶν ἢ διὰ τὸ τὴν γῆν

(1) Σημ. Μύσ. Τὸ «περὶ τῆς Κρήτης» κείμενον ἐλάβομεν ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ E. Legrand. Description des îles de l'Archipel 1re partie. Paris 1897, σελ. 19—23.

(2) Δύο ὑψηλαὶ κορυφαὶ ὑπάρχουν εἰς τὸ ἄκρον ἀνατολικὸν τῆς Σητείας καὶ πρὸς Κάραπαθον «ἀποκλίνουσαι». Ὁ Πετσοφᾶς (=ὁ τρώγων, καταστρέφων τὸ πεισί, ἦτοι τὸ κάτ-
τωμα λόγῳ τῆς βραχέως συστάσεώς του) καὶ τὸ Μῶδι.

αὐτῆς ὁμοίαν εἶναι τῇ κολλώδει ἐκείνῃ καὶ λευκῇ γῇ τῇ οὕτω καλουμένῃ, ταύτην ἔσχε τὴν ἐπωνυμίαν.

Ἡ νῆσος αὕτη ἑκατὸν ἔσχε πόλεις καὶ τῶν πλείονων οἱ θεμέλιοι ἔτι καὶ νῦν σώζονται ὑπὲρ τὸν ἐξήκοντα ἀριθμὸν ὄντες.

Κρόνος οὖν, ὡς λέγεται, υἱὸς Γῆς καὶ Οὐρανοῦ, ἀνὴρ πανούργος καὶ μέγα δυνάμενος, ἐβασίλευσεν ἐν αὐτῇ, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ὡς θεὸν αὐτὸν σέβειν προσέταξε. Πρῶτος οὗτος χαλκοῦν ἔκοψε νόμισμα, τὸ αὐτοῦ ὄνομα ἐγκαράζας, καὶ τοὺς τὴν νῆσον οἰκοῦντας τὴν γῆν ἐργάζεσθαι μὴ εἰδότας ἐδίδασκε, καὶ σπέρματα καταβάλλειν, καὶ ταῦτα συλλέγειν ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι διετάζατο. Ἐπὶ τούτοις καὶ ἱερὸν ἐδείματο εἰς ἔπαινον ἴδιον, καὶ ἑορτὴν τελεῖσθαι κατ' ἐνιαυτὸν παρεκέλευσάτο, ἣν καὶ Κρόνια ἀφ' ἑαυτοῦ ὀνόμασεν. Ἐλαβε δὲ εἰς γυναῖκα τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν Ἑστίαν λεγομένην ἀφ' ἧς καὶ πολλοὺς ἔσχεν υἱούς, οὓς ἅπαντας, ὡς φάσι, κατέπινεν, ἵνα μὴ αὐτὸν τῆς βασιλείας ἀνδρωθέντες ἐξώσωσι.

Τοῦ οὖν Διὸς ὕστερον γεννηθέντος, φοβηθεῖσα ἡ μήτηρ, ἵνα μὴ καὶ αὐτὸς ταῦτά τοις προτέροις αὐτοῦ ἀδελφοῖς πάθῃ, εἰς Ἴδην τὸ ὄρος ἐξέπεμψε καὶ τοῖς λεγομένοις Κουρήταις τὸν παῖδα φροντίζειν παρέδωκεν. Οἱ καὶ παραλαβόντες εἰς ἄντρον ἐκόμισαν, τὴν τοῦ πατρὸς ἐπιβουλὴν φυλαττόμενοι· ὅθεν καὶ τὸν τοῦ παιδὸς κλαυθμὸν τῇ τῶν κυμβάλων τε καὶ τυμπάνων κρούσει ἐκάλυπτον, ὅπως μὴ ἔξακουῖται· αἱ δὲ μέλισσαι, τῷ τοιοῦτῳ χαίρουσαι ἤχῳ, μέλι εἰς τὸ τοῦ παιδὸς φέρουσαι ἐνέβαλλον στόμα. Δηλοῖ δὲ τοῦτο τὰς διὰ γάλακτός τε καὶ μέλιτος τρεφούσας αὐτὸν τίτθας.

Ὡς γοῦν ὁ παῖς εἰς ἀνδρὸς ἡλικίαν ἔφθασε, πρῶτον μὲν κατὰ Τιτάνων ἐπολέμησεν, ἔπειτα καὶ τὸν πατέρα τῆς βασιλείας ἀπεβουκόλησεν, ὁμότατον ὄντα καὶ σάρκας ἀνθρωπίνας θύειν διδάξαντα ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τοὺς ἰδίους υἱούς. Οὗτος ὁ Ζεὺς, μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς φυγὴν, βασιλεὺς τῶν Κρητῶν γενόμενος, τὴν ἑαυτοῦ ἀδελφὴν ἔλαβεν εἰς γυναῖκα δόξης δὲ τυγχάνων ἑραστής, ἱερὰ εἰς τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα ἐν πολλοῖς ἀνώρθωσε τόποις. Ἐγένοντο μὲν οὖν καὶ ἕτεροι τῷ Διὶ τούτῳ ὁμώνυμοι· οὗτος δ' ὁ κρῆς μείζων πάντων ὑπῆρξε, καθότι καὶ πολλὰ ἀγαθὰ τῷ ἀνθρωπίνῳ χρησιμεύοντα βίῳ ἐξεῦρεν. Ἀποθανὼν δὲ τέθαιπται τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἐγγὺς τοῦ φρουρίου τοῦ καλουμένου Αὐλάκρα, εἰ καὶ ἐν οὐρανῷ λέγεται αὐτὸ εἶναι ἀποθεωθέν.

Ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ καὶ ὄρος ἐστὶ τῷ Διὶ τούτῳ ὁμώνυμον περὶ δὲ τοὺς πρόποδας αὐτοῦ πρὸς τὸ ἀρκτικώτερον, ὡς ὁ Πτολεμαῖος διαλαμβάνει, σπήλαιον χρυσὶ κατεσκευασμένον εὐρίσκεται, λευκὸν διόλου, τεσσαράκοντα πήχεων τὸ μήκος, καὶ τὸ πλάτος τεσσάρων, στόμα ἔχον στενόν. Ἐν γοῦν τῇ κεφαλῇ τούτου τάφον Διὸς τοῦ μεγάλου, ἀπὸ τινος ἐγκεκκολαμμένου ἐν αὐτῷ ἐπιγράμματος, ὑπὸ δὲ τοῦ χρόνου ἤδη ἐφθαρμένου, ἔγνωμεν εἶναι.

Ἐκτὸς δὲ τοῦ σπηλαίου οἰκοδομαὶ τοῦ ἱεροῦ μέγισται καταφαίνονται. Ὅποταν οὖν πρὸς νότον ἀποκλίνωμεν, ἐγγὺς τοῦ αἰγιαλοῦ πρὸς ἀνατολήν, καὶ τὴν Ἱεράπολιν⁽¹⁾ ὁρῶμεν οἰκοδομὰς ἔχουσας πλείστας ἐκ μαρμάρων μεγίστων τε

(1) Σημ. Μύσ. Πρόκειται περὶ τῆς Ἱεραπέτρου ὡς ἀναφέρει εἰς τὴν «Descriptio insule Candie»: Deinde in Yeropolim, que hodie Ghyrapetram (σελ. 104 Descr. des îles.)

καὶ καλλίστων· ἐν ἣ καὶ ἱερὸν ἐστὶ μέγιστον ἔχον ἐν προθύμοις τουτοὶ τὸ ἐπίγραμμα ἑλληνικοῖς γράμμασι «τὴν κεφαλὴν γύμνωσον καὶ τοὺς πόδας κάθαρων καὶ εἰσελθε».

Οὐ πόρρω (¹) ταύτης καὶ ἡ μεγαλοπρεπεστάτη ἐστὶ Κισσαμίουπολις, καὶ ἀκρωτήριον ἐγγὺς τοῦ πάλαι μὲν Κάδδιστον, νῦν δὲ Σπάδα ὀνομαζόμενον. Μετὰ ταύτην ἡ Κυδωνία, ἣτις σήμερον Χανέα κοινῶς καλεῖται, καὶ χαριεστάτη παρὰ πάντων νομίζεται· εἰς ἣν πρῶτον ὁ Μέτελλος κατήντησε κατὰ Κρητῶν στρατευόμενος ὃς τὴν νῆσον ἅπασαν πυρὶ καὶ σιδήρῳ διέφθειρεν, εἰς ἀντέκτισιν, οἶμαι, τοῦ αὐτῶν πλημμελήματος, ὅτι τὸν Μάρκον Ἀντώνιον ἐν θαλάσῃ ἠττηθέντα καὶ παντάπασι συντριβέντα αὐτοὶ ἐς Ῥώμην κατήγαγον, ὥς φησι Τίτος ὁ Λίβιος ἐν τῇ ἑαυτοῦ ἱστορίᾳ.

Ἐρχομαι ἤδη καὶ εἰς τὴν καλουμένην Ῥέθυμον πόλιν καὶ εἰς τὴν Κάνδακον, ἣτις σήμερον Κάνδεια λέγεται καὶ μητρόπολις ἐστίν, ἀφ' οὗ ταύτην ἀνεκαίνισαν· ἔτι τε εἰς τὰ τῆς Τερσονῆς πάλαι ὑψηλὰ τεῖχη, καὶ εἰς τὴν ποτὲ μὲν Πυξόπολιν, νῦν δὲ Ἰστορήνην λεγομένην, ἐν ἣ πηγὴ τις ὁκτὼ μυλῶνων ἀνοίγεται. Εὐρήσει δὲ τις καὶ ἕτερα φρούρια ἐν ταῖς τῶν ὄρων κορυφαῖς, οὐ πόρρω τῆς θαλάσσης· ἐν οἷς καὶ Σαρδόπολις ἐστίν, ἣτις πάλαι τῶν καλουμένων γιγάντων ἦν. Ἀπὸ γοῦν τῆς ἑω πρὸς τὸ τῆς νήσου ἔσχατον καὶ Σαλμῶν ὄρος ἐκτείνεται πάντων τῶν ἐγγὺς ὑψηλότατον.

Καταλιπόντες δὲ τοῦτο καὶ πρὸς ἐσπέραν περίπου τὸ μέσον τῆς νήσου γινόμενοι, τὸ Δικταῖον ὀρῶμεν ὄρος ἔχον ἐν τῇ κορυφῇ πεδίον εἰς νομὴν ἄριστον, μιλίων ὁκτὼ καὶ δέκα τὴν περίμετρον.

Πρὸς νότον δὲ πλατεῖα τις καὶ ὁμαλὴ ἐπὶ πολὺ ἐκτείνεται γῇ Μεσαρέα ἰδιωτικῶς λεγομένη· περὶ δὲ μέσον αὐτῆς οὐ μικρὰ ἔχνη τῆς περιφανοῦς πόλεως Γορτύνης ἔτι καὶ νῦν καταφαίνονται, ἣτις καὶ πρώτη πασῶν τῶν τοῦ βασιλέως Μίνως ἐτύγγανε πόλεων· κατεσκευάστο γὰρ μετὰ τέχνης πολυτελοῦς καὶ μετὰ ὑδραγωγῶν. τὴν πόλιν ἅπασαν ἀρδευόντων· ἐν ἣ καὶ δύο χιλιάδας κίωνων τῷ χρόνῳ καταπεσόντων αὐτὸς ἀπηριθμησάμην. Κατὰ γοῦν τὸ μέγεθος ὁμοία ἐστὶ τῇ ἡμετέρᾳ Φλωρεντίᾳ.

Ὁ δὲ Λαβύρινθος, ὥς φασιν, ἐν τῷ ὄρει ἐστὶ πρὸς τὸ ἀρκιῶν μέρος μετὰ γλαφυροῦ τινος στόματος κατεσκευασμένος· ἔνθα καὶ τὸν ὑπὲρ τοῦ Δαιδάλου τεθέντα Μινώταυρον ἀπέκτεινεν ὁ Θησεὺς τῇ τῆς Φαίδρας ἀπάτῃ, ἣτις ἀδελφὴ ἦν αὐτοῦ τοῦ Δαιδάλου.

Βαδίζων δὲ τὴν εἰς τὸ ὄρος πρὸς ἐσπέραν οὐ πόρρω τῶν δέκα μιλίων, καὶ τὴν Ἰδην τὸ ὄρος εὐρήσεις ὑψηλότατον καὶ κατὰ πολὺ περιβόητον· πρὸς δὲ καὶ τὴν Κνωσίαν πόλιν περίπου τοὺς αὐτοῦ πρόποδας (²). Ἐχει δὲ τὸ ὄρος τοῦτο κορυφὰς πέντε, ὧν ἡ μέση τῶν ἄλλων ὑψηλοτέρα τυγχάνει, ὅπου καὶ ὁ Κρόνος, ὥς λέγεται, ἱερὸν ἱδρύσατο εἰς ἴδιον ἔπαινον καὶ τὸν ἔμμετρον λόγον ἱερὸν νομίζειν διετάξατο. Ἔστιν ἐν αὐτῷ καὶ χιὼν ἀπὸ τοῦ μέσου μέχρις ἄκρας κορυφῆς δι' ὅλου ἐνιαυτοῦ. Τὸ μὲν οὖν διάστημα ἀπὸ Κνωσίας μέχρι καὶ τῆς Ἀπετραπόλεως μιλίων

(1) Σημ. Μύς. Ἐσφαλμένως ἀναφέρεται, ὅτι ἡ Κισσαμίουπολις (=Κίσσαμος) κεῖται ἐγγὺς τῆς Τεραπεύτρου, καὶ μετὰ τὴν Κίσσαμον ἡ Κυδωνία (=Χανιά). (2) Ἡ Κνωσσὸς εὐρίσκεται μακρὰν καὶ πρὸς Α. τῶν προπόδων τῆς Ἰδης.

ἔστι τεσσαράκοντα, τὸ δὲ ὕψος εἴκοσι. Ἐν γοῦν τούτῳ τῷ διαστήματι πολλὰ εἰσὶν ἄξια διηγήσεως, ἀπερ νῦν ἔωμεν, τὸ μῆκος τοῦ λόγου φυλαττόμενοι.

Ἦλθον δὲ καὶ εἰς τοὺς αὐτόθι κατασκίους δρυμῶνας τοὺς πρὸς ἑσπέραν, καὶ ἀπὸ τῶν δώδεκα ὀρεμαϊκῶν οἰκῶν εἰς κατοίκησιν ἐν τῷ τοῦ Κωνσταντίνου βασιλέως καιρῷ οἴτινες, ἀπὸ γένους εἰς γένος τῷ μακρῷ μεταβάντες χρόνῳ, τότε ἐπώνυμον αὐτὸ καὶ τὸ τὰς οἰκίας τοῦ γένους αὐτῶν διαιροῦν σημεῖον μέχρι καὶ τοῦ νῦν ἔτι διασώζουσι, καὶ ἔτι τὰ τῶν Ἑλλήνων ἔθιμα μετ' ἀκριβείαν. Καὶ πρῶτον μὲν Χορτάτζοι, λατινικῶς Σατούριοι, πεντακόσιοι τὸν ἀριθμὸν εἰσὶν ἔπειτα δὲ Μελισσηνοί. ἦτοι Βεσπασιανοί, τριακόσιοι· εἴτα Λίγνοι, ἦτοι Φλεκτίλιοι, χίλιοι ἑξακόσιοι· Βλαστοί, ἦτοι Παπινιᾶνρι διακόσιοι· Κλάδοι, ἦτοι Ῥάμουλοι, ἑκατὸν ὀγδοήκοντα· Σκορδίλοι, ἦτοι Ἀγλιᾶται, ὀκτακόσιοι· Κιόνιοι, ἦτοι Κολονέν-
σεσ, τριάκοντα· Ἀρχοῦλιοι, ἦτοι Οὐρσῖνοι, ἑκατὸν ἑναπελείφθησαν.

Πρὸς δὲ τὴν τῆς νήσου ταύτης γωνίαν τὸ Λευκὸν καλούμενον ὄρος ὑψοῦται, ἀφ' οὗ ποταμοὶ ἐνθεν κάκειθεν πλεῖστοι κατέρχονται, καὶ ἐν τοῖς κατασκίοις αὐτοῦ δρυμῶσι τοσαῦτα τε καὶ τοιαῦτα κυπάρισσοι φύονται τε καὶ τρέφονται, ὥς οὐκ ἂν τις ραδίως τῷ διηγουμένῳ πιστεύσειεν, ἀφ' οὗ καὶ σανίδες ἀπανταχοῦ πέμπονται. Ὅρα καὶ τί φησι περὶ αὐτῆς Βιργίλιος· «ἡ τοῦ Διὸς νήσος Κρήτη ἐν μέσῳ κεῖται πόντῳ, ὅπου ἡ Ἰδη τὸ ὄρος καὶ ἡ τοῦ ἡμετέρου γένους ἔστιν ἀρχή· ἑκατὸν οἰκοῦνται πόλεις, ἀφθονα καὶ μεγάλα βασίλεια».

ΤΟ ΣΠΗΛΑΙΟΝ ΣΑΡΧΟΥ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΑΝΙΩΝ
ΑΠΕΛΕΥΘΗ

Ἡράκλειον τὴν 2 Ἰουλίου 1935

Ἀγαπητὲ φίλε κ. Μ. Καταπότη

Σᾶς ἐσωκλείω τὴν τραγικὴν ἱστορίαν τῆς πολιορκίας ὑπὸ τῶν Τούρκων τοῦ σπηλαίου Σάρχου κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν τοῦ 1866· ὅπως τὴν ἔχω μεταφράσει ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ ἀρχείου τῆς τέως Τουρκικῆς Διοικήσεως Ἡρακλείου. Εἶναι μία ἱστορικὴ ἀλήθεια συνδεομένη μὲ ἀφάνταστον αὐτοθυσίαν καὶ ἡρωισμόν ἐκείνων ποῦ καρτερικῶς ἀνέλαβον τὸν ὑπαράνθρωπον τοῦτον ἀγῶνα κατὰ τῶν Τούρκων πολιορκητῶν. Ἀπορίας ἄξιον τυγχάνει ἡ μέχρι τοῦδε παρατηρούμενη ἔλλειψις δημοσιεύσεως τοῦ τόσο μεγάλου τούτου ἱστορικοῦ γεγονότος ὑπὸ τῶν ἀσχολουμένων εἰς τὴν συλλογὴν τῶν τοιούτου εἶδους τιμῶν τῶν Πατρίδα μας ἱστορικῶν πραγμάτων· τοῦτο ὅμως ἀποδοτέον εἰς τὴν μὴ ἀναδίφησιν ἐν καιρῷ τῶν Τουρκικῶν Ἀρχείων ὑπὸ ἀρμοδίων προσώπων μὲ ἀποκλειστικὸν σκοπὸν νὰ φωτίσουν τὴν ἀγνώστον τοῦ παρελθόντος ἱστορίαν τῆς Κρήτης, διότι ἐγὼ ἀσχολούμενος διαρκῶς μὲ τὰς πολυσυνθέτους μεταφράσεις τῆς ὑπηρεσίας δὲν μοῦ ἔμεινε καιρὸς νὰ ἐπιδοθῶ εἰς τὸ ἐπίπονον τοῦτο ἔργον οὔτε μοῦ ἐπέτρεπε τοῦτο ἡ Εἰσαγγελία τῶν Ἐφετῶν.

Μετὰ Φιλικωτάτων αἰσθημάτων

Γ. Ι. Οἰκονομίδης

Τὸ Σπῆλαιον Σάρχον καὶ ἡ ἱστορικὴ ἀξία αὐτοῦ κατὰ τὰς ἐπαναστάσεις

Ἐπὶ Κυβερνήσεως Ἑλ. Βενιζέλου λόγῳ τῆς μεγάλης ἱστορικῆς σημασίας τοῦ παρὰ τὸ χωρίον Σάρχον τῆς Ἐπαρχίας Μαλεβυζίου κειμένου σπηλαίου διαδραματίσαντος ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας τὸ ἀσφαλέςτερον ἔρεισμα των Χριστιανῶν ἀπὸ τὸ 1794 μέχρι τοῦ 1896 τῶν γενομένων κατὰ τῶν Τούρκων ἔξ (6) ἐπαναστάσεων μὲ σύμβολον ἐθνικὸν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Νήσου καὶ τὴν ἔνωσιν αὐτῆς μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐθεωρήθη ἀπαραίτητον καὶ ἐπιβεβλημένον καθήκον νὰ χαραχθῇ ἐκ τοῦ χωρίου Γάζη μέχρι τοῦ σπηλαίου τούτου νέα ὁδὸς μήκους 14 χιλιομέτρων ὡς Ἑθνικὴ, ἥτις θὰ ἐξυπηρετεῖ κατὰ τὴν διαδρομὴν καὶ πολλὰ χωρία κείμενα εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς ἀπὸ Γάζη μέχρι Σάρχου παννυήλου ὁροσειρῶς.

Τὸ σπῆλαιον Σάρχον ὑπῆρξεν ἡ ἀποθήκη καὶ τὸ καταφύγιον τῶν Χριστιανῶν εἰς ὅλας τὰς ἐπαναστάσεις, χωρὶς ποτὲ νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Τούρκων· χαρακτηριστικὴ δὲ ὑπῆρξε ἡ ἐρρωμένη ἀντίστασις τὴν ὁποίαν ἀντέταξε κατὰ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν μεγάλην ἐπανάστασιν τοῦ 1866 καθ' ἣν τὰ κινητὰ πράγματα καὶ αἱ εἰκόνες τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν δύο Ἐπαρχιῶν Μαλεβυζίου καὶ Τεμένους μετὰ χιλίων γυναικοπαίδων κατέφυγον ἐντὸς τοῦ σπηλαίου πρὸς ἀποφυγὴν τῆς βεβαίας αἰχμαλωσίας τῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τὴν φρουρῆσιν τοῦ σπηλαίου ἀνέλαβε τότε ὁ γενναῖος καὶ ἀτρόμητος Ἀρχηγὸς Καπετὰν Φίλιππάκης Ζαχαρίου ἐκ Σάρχου καταγόμενος ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ διέταξε τὴν καταγραφὴν ὀνομαστικῶς τῶν κινητῶν ἀντικειμένων ἐκάστου χωρίου ἐξέλεξε μετὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἄνδρας τῆς ὑπ' αὐτὸν φρουρᾶς τοῦ σπηλαίου. Οἱ Τούρκοι ἐν τῷ μεταξὺ πληροφορηθέντες τὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ σπηλαίου μὲ τόσῃν πλουσίᾳν λείαν συνεκρότησαν στρατιωτικὸν συμβούλιον εἰς τὴν πόλιν Ἡρακλείου εἰς ὃ παρεκάθησαν τέσσαρες Πασάδες μερρχοὶ καὶ ὁ ἀρχιβαϊρακτάρης τῶν Τουρκοκρατῶν Βέης Σκυλιανός· ἀπεφασίσθη δὲ κατὰ τὴν γενομένην σύσκεψιν, ὅτι πρέπει νὰ ἐπιδιωχθῇ μὲ κάθε θυσίαν ἡ ἐκπόρθησις τοῦ σπηλαίου· ἐγένοντο δὲ πάραντα αἱ ἀναγκαῖαι ἐτοιμασίαι καὶ προπαρασκευαί διὰ τὴν ἐκστρατείαν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν στρατιωτικῶν πασάδων Ἀδὴλ Πασᾶ, Γιαχλιᾶ Πασᾶ, Ἀρίφ Πασᾶ, Ῥεσίτ Πασᾶ καὶ ἔνδεκα μπαερακίων ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν Βέην Σκυλιανόν· Σημειωτέον, ὅτι εἰς τὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ στρατοῦ προσετέθησαν ἐκρηκτικαὶ ὕλαι ἐν ἀφθονίᾳ, καθὼς καὶ τὰ εἰς τὰς ἐπάλλξεις τοῦ Φρουρίου Ἡρακλείου εὐρισκόμενα δύο μεγάλης ὀλκῆς ἐνετικά πυροβόλα ὀνομαζόμενα δελῆ Τζουμᾶνα ἥτοι πελώρια πυροβόλα, τὰ ὁποῖα μετεφέρθησαν συρόμενα ὑπὸ βοῶν καὶ στρατοῦ ἐπὶ 12 ἡμέρας πορείας μέχρι τῆς ἐναντι τοῦ σπηλαίου χαράδρας. Οὕτως ἀφοῦ ὅλη ἡ ἐτοιμασία εἶχε τελειῶς συμπληρωθῇ ἐξεκίνησεν ὁ τακτικὸς στρατὸς τοῦ Σουλτάνου μετὰ τοῦ αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ προπορευομένων τῶν βασιβουζούκων Τουρκοκρατῶν ὑπὸ τὸν Βέην Σκυλιανὸν ἐν συνόλῳ 25 χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ ἔφθασε δι' Ἀγίου Μύρωνος καὶ Πύργου εἰς τὰ ὑψώματα τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τῆς χαράδρας ὅπου ἔλαβε χώραν ἀψιμαχία μετὰ τῶν ἔξωθεν τοῦ σπηλαίου ἐπαναστατῶν καὶ τῶν Τούρκων· ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ πρὸς τὴν παρακειμένην ὁροσειρὰν ὑποχώρησις τῶν ἐπαναστατῶν λόγῳ τῶν ὑπερέτερων δυνάμεων τῶν Τούρκων· ἐγένετο ὅμως ἀμέσως ἡ πολιορκία τοῦ σπηλαίου τὴν ἐπομένην ἡμέραν περὶ τὰς ἀρχὰς Ἰουλίου 1866 διαρκέσασα μέχρι τοῦ μηνὸς

Σεπτεμβρίου ἰδίου ἔτους. Κατὰ τὴν πολιορκίαν ἐχρησιμοποίησαν οἱ Τοῦρκοι τὰ δύο μεγάλα πυροβόλα ἄνευ ἀποτελέσματος· ἔπειτα εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ σπηλαίου συνεσώρευσαν παντὸς εἶδους εὐφλέκτους ὕλας καὶ κανσόξυλα σχηματίζαντες μίαν πελωρίαν πυραμίδα εἰς τὴν ὁποίαν ἔθεσαν πῦρ ἐλπίζοντες, ὅτι θὰ ἔκαιον διὰ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ καπνοῦ τοὺς πολιορκουμένους· ἀλλὰ δυστυχῶς δι' αὐτοὺς τὸ πείραμα ἀπέτυχεν οἰκτρῶς, διότι ὁ πνέων ἄνεμος ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ σπηλαίου πρὸς τὰ ἔξω μετέδωκε τὸ πῦρ εἰς τὴν ἄνωθεν τοῦ σπηλαίου ἀγριάδα εἰς τρόπον ὥστε αἰφνιδίως ἐκυκλώθη ὁ στρατὸς ὑπὸ τοῦ πυρὸς τῆς ἀγριάδος, ἀναγκασθεὶς νὰ τραπῇ εἰς ἄτακτον φυγὴν καὶ ἐγκαταλείψῃ ἐπὶ τόπου πολλοὺς νεκροὺς καὶ ὅπλα.

Ἡ δευτέρα αὕτη ἀποτυχία ἠνάγκασε τοὺς πασάδες νὰ δώσουν ὁπωσδήποτε ἓνα τέλος εἰς τὴν πολιορκίαν. ἡ ὁποία παρατεινομένη ἐδυσχέραινε τὴν θέσιν τοῦ στρατοῦ εἰς τόπον λίαν ἀνώμαλον καὶ βραχώδη, ἐνοχλουμένου διαρκῶς ἐκ τῶν ἐκτὸς τοῦ σπηλαίου ἐπαναστατῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχον εἰς τὴν διάθεσίν των ὅλην τὴν ὑπερθεὶν τοῦ σπηλαίου πανύψηλον ὄροσειράν τὴν ὁποίαν παρὰ τὰς θυσίας εἰς ἄνδρας δὲν κατῴρθωσαν νὰ καταλάβουν οἱ Τοῦρκοι, ὅτε ἀπεφάσισαν ὁμοφώνως ἔκόντες ἄκόντες ἰδίως μετὰ τὸν ἐπισυμβάντα φόνον καὶ τοῦ Βέη Σκυλιανοῦ νὰ στείλουν μήνυμα διὰ τοῦ Ρεσίτ Πασᾶ εἰς τὸν φρούραρχον τοῦ σπηλαίου Καπετὰν Φιλιππάκη, ὅπως δεχθῇ νὰ συναντηθῇ μετὰ τοῦ Ρεσίτ Πασᾶ εἰς θέσιν Κοῦπον παρὰ τὸ χωρίον Κρουσῶνα πρὸς τεματισμὸν τοῦ τραγικοῦ δράματος τῆς πολιορκίας τοῦ σπηλαίου δι' ἀμοιβαίας συνεννοήσεως καὶ ὑποχωρήσεως. Ὁ Καπετὰν Φιλιππάκης μετ' ἀνταλλαγὴν γνωμῶν καὶ συγκαταθέσεων καὶ τῶν ἐκτὸς τοῦ σπηλαίου Ἀρχηγῶν Κόρακα, Μαστραχᾶ, Ρωμάνου, Κοκκινίδη, Κατεχάκη, Ἀδαμάκη καὶ Πολυχρονάκη ἐδέχθη καὶ μετέβη εἰς τὴν ὀρισθεῖσαν θέσιν ὅπου ἐπρότεινον εἰς τὸν Ρεσίτ Πασᾶ τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ καὶ ὅλων τῶν λοιπῶν ἀρχηγῶν, ὅτι δέχονται τὴν κατάπausιν τῶν ἐχθροπραξιῶν δι' ἀνακωχῆς ὑπὸ τὸν ρητὸν ὅρον νὰ ἀποχωρήσῃ ὁ στρατὸς εἰς Ἅγιον Μύρωνα καὶ νὰ χαραχθῇ οὐδετέρα ζώνη μήκους ἔξ (6) χιλιομέτρων ἀρχομένη ἀπὸ Πρινιά καὶ καταλήγουσα εἰς Κορφές, ἧς τὴν αὐστηρὰν τήρησιν καὶ τὸν σεβασμὸν θέλει ἀναλάβει ὁ στρατὸς καὶ οἱ ἐπαναστάται. Ὁ Ρεσίτ Πασᾶς, ὅστις εἶχεν ἐξουσιοδοτηθῇ ἐν λευκῷ ἐδέχθη ἀσυζητητῇ τὴν γενομένην πρότασιν καὶ συνετάχθη πρωτόκολον ὑπογραφέν ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ὅπερ διεβιβάσθη εἰς τὸν Σεργῶν Ἐκρέμ ἀρχιστράτηγον Ὁμέρ Πασᾶν, ὅστις τὸ ἐνέκρινεν καὶ ἐτέθη πάραυτα εἰς ἐφαρμογὴν· πρᾶγμα ὅπερ ἐξύψωσε τὴν ἐπιδειχθεῖσαν πραγματικὴν ἀνδρείαν καὶ τὸ γόητρον τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων ἀρχηγῶν εἰς ὅλην τὴν ἐπαναστατημένην Κρήτην· διότι τότε οἱ Τοῦρκοι εἶχον καταλάβει ὅλα τὰ ἐπικαίρια κέντρα καὶ χωρία τοῦ Νομοῦ Ἡρακλείου πλην τοῦ ἐπαναστατικοῦ πυρῆνος τοῦ Σαρχιανοῦ σπηλαίου, τὸ ὁποῖον παρὰ τὰς ὑπερανθρώπους θυσίας εἰς ἃς ὑπεβλήθη ὁ στρατὸς δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκπορθῇ. Σημειωτέον ὅτι τὸ σπηλαίον ἔχει βάθος 20 περίπου χιλιομέτρων καὶ προξενεῖ ἀληθῆ ἐκπληξιν εἰς τοὺς ἐπισκέπτας διὰ τὴν μεγαλοπρεπῆ θέαν ποῦ τοῦ προσδίδει ἡ φυσικὴ δημιουργία του· εἰς τὸ ἐσωτερικὸν μέρος ἔχει ἄφθονον ὕδωρ, ἀρκεῖ δὲ νὰ ἐφοδιασθῇ μὲ τροφὰς καὶ πολεμοφόδια, ὁπότε πᾶσα κατ' αὐτοῦ ἐπιδρομὴ εἶναι καταδικασμένη εἰς ἀποτυχίαν καὶ σήμερον ἀκόμη ποῦ τὰ μέσα τοῦ πολέμου εἶναι τελειότερα. Κατὰ τὴν πολιορκίαν ἔπεσε μαχόμενος καὶ ὁ γαμβρὸς τοῦ Καπετὰν Φιλιππάκη Ἰωάννης Βλαστός καθὼς καὶ τινες ἄλλοι ἐκ τῶν ἀποτελούντων τὴν φρουρὰν τοῦ σπηλαίου ὁπλιτῶν.

Γεώργιος Ἰ. Οἰκονομίδης

Σημείωσις. — Μία αντιπαραβολή τῆς πολιορκίας τοῦ Ἀρακιδίου πρὸς τὴν ταυτόχρονον πολιορκίαν τοῦ σπηλαίου Σάρχου, παρουσιάζει ἡ πρώτη μὲν τὸν μαρτυρικὸν θάνατον τῶν πολιορκουμένων, ὡς δεῖγμα ἡρωϊσμοῦ καὶ ἀφθάστου δόξης, δὲν παρουσιάζει ὅμως τὴν ἀποτυχίαν καὶ τὸν ἐξευτελισμὸν, ὃν ὑπέστη ὁ τουρκικὸς στρατὸς εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ σπηλαίου Σάρχου, ἀναγκασθεὶς νὰ συνθηκολογήσῃ καὶ ἀποσυρθῇ ἀπρακτος κατόπιν μεγάλων ἀνεν ἀποτελέσματος θυσιῶν. Νομίζω ὅτι ἡ ἐπικὴ ἄμυνα τοῦ σπηλαίου Σάρχου πρέπει νὰ καταλάβῃ ἐν τῇ Κοητικῇ ἱστορίᾳ ἰδιαίτερον ἔνδοξον κεφάλαιον πρὸς ἀθάνατον τιμὴν καὶ μνήμην τῶν προγόνων μας. Ἡ περιπέτεια τῆς πολιορκίας εἶναι εἰλημμένη ἐκ τοῦ Τουρκικοῦ ἀρχείου τῆς Λισικήσεως Ἡρακλείου.

Γεώργιος Ἱ. Οἰκονομίδης

ΚΑΣΑΠ ΑΧΜΕΤ (1811)

Εἰς τὸν Β'. Τόμον τοῦ Μύσωνος σελ. 3 ἐδημοσιεύσαμεν χρονικὸν τοῦ ἡγουμένου Τοπλοῦ Ζαχαρίου Κοργάρου, ἐνῶ ἀναφέρονται περιπέτεια τῆς μονῆς καὶ τῶν καλογήρων αὐτῆς συνεπείᾳ φόνου ἐνὸς «ἀγαρηνοῦ», φονέως τοῦ ἡγουμένου Τοπλοῦ, Ἱερεμίου.

Τὸ χρονικὸν δὲν ἀναφέρει τὸ ὄνομα τοῦ Τούρκου φονέως, τὸν ὁποῖον ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ ἀποκαλεῖ «ἀγγικίον τοῦ διαβόλου».

Ἄλλ' ἡ παράδοσις διετήρησε περισσοτέρας λεπτομερείας τῆς περιπετείας ταύτης.

Ὁ ἀγαρινὸς ὁ φονεύσας τὸν ἡγούμενον Ἱερεμίαν ὀνομαζέτο Κασάπ Ἀχμέτ. ἦτο δὲ Γιανίτσαρος καὶ κάτοικος Πετροῦ Σητείας. Οὗτος συνεχῶς καὶ κατ' ἐπανάληψιν μετέβαινεν εἰς Τοπλοῦ καὶ ἐξεβίαζε τοὺς καλογήρους, ἵνα τῷ δίδουν ὅ,τι ἐξήτει. Ἄλλ' ἡ δημιουργηθεῖσα κατάστασις κατέστη φαίνεται ἀφόρητος. Ἔνεκα δὲ τούτου οἱ καλόγηροι ἀπετάθησαν πρὸς τὸν Ἱμβραῆμ Ἀφεντακάκην, τοπάρχην Σητείας, διαμένοντα δ' εἰς Τουρτούλους. Οὗτος τοῖς συνέστησε νὰ τὸν φονεύσουν ὅπερ καὶ ἐγένετο, χρησιμοποιοιθέντος ἄλλου Ἀγαρινοῦ εἰς θέσιν «στ' Ἀναθεμά του τὸ ρυάκι» πρὸς Δ-καὶ οὐχὶ μακρὰν τῆς Μονῆς Τοπλοῦ.

Μετὰ τὸν φόνον τὸν μετέφερον εἰς θέσιν «Καλὰ νερά» «ἐκεῖ δὲ τοῦ ἔβαν τὸ ἓνα πόδι εἰς τὴν σκάλα τοῦ μουλαριοῦ του, διὰ νὰ φανῇ, ὅτι τὸ δυστύχημα ἦτο τυχαῖον». Ἄλλ' ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις συνέλαβε τὸν ἡγούμενον καὶ πολλοὺς ἱερομονάχους ὡς ἐνόχους καὶ τοὺς ἐφυλάκισεν ἐν Ἡρακλείῳ. Τὸ δὲ ἐν Ἡρακλείῳ δικαστήριον πλὴν τῆς χρηματικῆς ποινῆς τῶν «50 πονγγίων παράδες», ἐπέβαλεν εἰς τὴν Μονὴν νὰ παραχωρήσῃ κτήματά της εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ φονευθέντος εὐρισκόμενα ἐν τῇ πεδιάδι Λιμένος Σητείας καὶ Πετροῦ—μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ τὰ κτήματα Ἀγίου Κωνσταντίνου, μετοχίου δωρηθέντος κατὰ τὸ 1619 ὑπὸ Γαβριὴλ Παντογάλου εἰς τὴν Μονὴν Κυρίας Ἀχρωτηριανῆς (Τοπλοῦ σήμερον). Ὁ δὲ Ἱμβραῆμ Ἀφεντακάκης ἔλαβε διὰ τὰς ὑπόπτους πρὸς τὴν Μονὴν ὑπηρεσίας του τὰ ἔξωθι τῆς κωμοπόλεως Σητείας «Λειβάδια τοῦ Ἀφεντακάκη», ἀνήκοντα εἰς τὴν Μονὴν Τοπλοῦ καὶ προσερχόμενα πιθανῶς καὶ ταῦτα ἐκ δωρεῶν τῶν Παντογάλων καὶ ἐξ ἀγορῶν τῆς Μονῆς ⁽¹⁾ καὶ τὴν εἰς θέσιν «Χαλέπα» κτηματικὴν περιοχὴν τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἀρχιστρατήγου, περιουσίαν καὶ ταύτην Τοπλοῦ. ⁽²⁾

(1) Σημ. Μῦσ. Βλέπε σελ. 6. Γ' τόμ. Μύσωνος.

(2) Ὁ Κασάπ Ἀχμέτ λέγεται, ὅτι ἦτο ἀνὴρ ρωμαλέος, δυνάμενος νὰ ὑψώσῃ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν του βάρος ἑκατὸν ὀκάδων. Εἰς τινὰ τοποθεσίαν μετὰ τὰ «Καλὰ νερά», ἐκεῖ ὅπου συναντῶμεν τὴν Κοινοτικὴν ὁδὸν πρὸς «Ἀγίαν Φωτεινὰ» ὑπάρχει τὸ δικίμι τοῦ Κασάπ Ἀχμέτ, ἦτοι λίθος ἑκατὸν περίπου ὀκάδων, τὸν ὁποῖον μόνον αὐτὸς ἠδύνατο νὰ «σηκώσῃ». Ἡ λέξις δικίμι (ἐκ τοῦ δικιμάζω=δοκιμάζω) = δοκιμὴ δυνάμειος.

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΜΠΟΛΑΝΗ

Ἐκ τῆς οἰκογενείας Μπολάνη ἢ Βολάνη, ὡς Διοικηταὶ διαφόρων περιφερειῶν κατὰ διαφόρους ἐποχάς, ὑπῆρξαν οἱ ἐπόμενοι :

1)	1430	Κωνσταντῖνος	Μπολάνης	Διοικητὴς	Εὐβοίας
2)	1430	Μᾶρκος	»	»	Μυκόνου καὶ Τήνου
3)	1210	Λαυρέντιος	»	»	Μεθώνης καὶ Κορώνης
4)	1305	Ἰάκωβος	»	»	»
5)	1447	Μᾶρκος	»	»	»
6)	1395	Νικόλαος	»	»	Ναυπλίου καὶ Ἀργους
7)	1412	Μυρπασάνο	»	»	»
8)	1420	Μᾶρκος	»	»	»
9)	1470	Νικόλαος	»	»	» Μάνης
10)	1698	Βενέτος	»	»	Καλαβρυτῶν καὶ Κορώνης
11)	1597	Μαρκαντώνης	»	»	Καλαβρυτῶν
12)	1405	Ἀντώνιος	»	»	Δυρραχίου
13)	1586	Ἰωάννης	»	»	»
14)	1421	Φραγκῖσκος	»	»	Ναυπάκτου
15)	1438	Ἰωάννης	»	»	»
16)	1707	Βενέτος	Βάϊλος	»	Κερκύρας
17)	1786	Ἀλέξανδρος	»	»	»
18)	1686	Μαρκαντώνης	»	»	Κεφαλληνίας
19)	1598	Ἰωάννης	»	»	Κυθήρων
20)	1679	Νικόλαος	»	»	»
21)	1693	Βενέτος	»	»	»
22)	1761	Ἀλέξανδρος	»	»	»

(Ἐκ τοῦ Ἀρχείου Βενετίας ὑπὸ τοῦ Ἱστοριογράφου
κ. Κωνσταντίνου Καζιροφύλα)

Εὐγενεῖς Βενετοί

- 1) Παῦλος Μπολάνης ἢ Βολάνης τοῦ ποτὲ Ἰωάννου
- 2) Μαρίνος ἀδελφός του
- 3) Πέτρος Μπολάνης τοῦ ποτὲ Μάρκου
- 4) Φραγκῖσκος Μπολάνης τοῦ ποτὲ Ἰωάννου
- 5) Φραγκῖσκος Μπολάνης τοῦ ποτὲ Ἀνδρέα
- 6) Ζώρξης Μπολάνης τοῦ ποτὲ Μάρκου
- 7) Ἰωάννης Μπολάνης τοῦ ποτὲ Ζώρξη
- 8) Ζώρξης Μπολάνης τοῦ ποτὲ Πῶλο

Εὐγενεῖς Κατοικοῦντες εἰς τὰς Ἐπαύλεις

- 1) Φραγκῖσκος Μπολάνης τοῦ ποτὲ Ἰωάννου
- 2) Ζώρξης Μπολάνης τοῦ ποτὲ Πῶλο

Δοκιμή Μέτρων τῶν Σιτηρῶν

Τὴν 8 Μαρτίου ἡμέραν Παρασκευὴν τοῦ ἔτους 1583 γράφει ὁ Καστροφύλακας εἰς τὰ Χανιά οἱ ἐκλαμπρότατοι κύριοι, Ἰωάννης Γρίτης καὶ Ἰούλιος Γαζώνης πληρεξούσιοι καὶ ἐπίτροποι τῆς «Γαληνοτάτης Δημοκρατίας» καὶ ἐλεγκταὶ ὅλης τῆς Ἀνατολῆς ἐνεφανίσθησαν εἰς τὸ Διοικητήριον τῆς πόλεως ταύτης καὶ ἐπὶ παρουσία τῶν ἐκλαμπροτάτων κυρίων Domenico Cicorma Διοικητοῦ, καὶ Νικολάου Μπολάνη, συμβούλου ἀπουσιάζοντος τοῦ ἐκλαμπροτάτου Andrea Guarini ἐτέρου Συμβούλου καὶ τοῦ ἐνδοξωτάτου Κυβερνήτου κυρίου Rafaell Raspona καὶ διέταξεν νὰ γίνῃ ἐπιμελὴς ἐξέτασις καὶ δοκιμὴ καὶ ἐλεγχος τῶν μέτρων τῶν χαλκίων, τῶν κομισθέντων ἐκ Βενετίας ὑπὸ τῶν ἐκλαμπροτάτων ἐλεγκτῶν καὶ κανονισθῶν ἐν τῷ γραφείῳ τῆς ὑπηρεσίας τῶν σιτηρῶν. Ἐπίσης καὶ τὸ ἔτος 1580 διέτέλεσεν Διοικητὴς Ῥεθύμνης ὁ Βερνάρδος Μπολάνης, ὅστις ἀνήγειρεν εἰς τὴν Φορτέτσαν στρατῶνας καὶ ἄλλα στρατιωτικὰ κτίρια καὶ ἀποθήκας. Ὁ Καστροφύλακας ἐπίσης ἀναφέρει τὰς δαπάνας τοῦ ἔργου ἐπὶ Διοικήσεως τοῦ Βερνάρδου Μπολάνη ἀνερχομένης εἰς 39.733 ὑπερπύρους καὶ 4 Σολδίνια μόνον ἀπὸ 9 Ἰουλίου μέχρι 22 Νοεμβρίου 1582.

(Ἐκ τῆς Βενετοκρατουμένης Ἀνατολῆς Κρήτης καὶ Ἑπτανήσου τοῦ ἄρχιμ. Ἀγαθαγγέλου Ξηρουχάκη)

Ἐπὶ βασιλείας Μπαριαζίτ 1498

Ἐν ναυμαχίᾳ μεταξὺ Βενετῶν καὶ Τούρκων. Βιτζέντζος ὁ Μπολάνης μὲ ἓνα χονδρὸν κάτεργον εἰσέβη εἰς τὴν ψιλὴν ἀρμάδα τῶν ἐχθρῶν καὶ ἔκαμε πολλὴ φθορὰν καὶ μὲ ὅλον ὅπου ἐπερικυκλώθη ἀπὸ πολλὰ κάτεργα ἔφυγε ἀπαθής.

(Βίβλος Βυζαντίδος Τόμος 5ος)

Δόγης Φραγκίσκος Φόσκαρης δι' ἐγγράφου του ἀπὸ 17 Δεκεμβρίου 1429 δίδει ἐντολὴν εἰς τὸν Βερνάρδον Μπολάνην εὐγενῆ καὶ ἀγαπητὸν πολίτην, ὅπως ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ καὶ μὲ εὐτυχίαν μεταβῇ τῇ ἐντολῇ του καὶ παραμείνῃ Διοικητὴς τῶν Νήσων Τήνου καὶ Μυκόνου ἐπὶ μίαν τριετίαν καὶ μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ διαδόχου του, καὶ συνιστᾷ εἰς αὐτὸν νὰ ὑπερασπίσῃ μὲ ζῆλον καὶ ἐπιμέλειαν τὴν τιμὴν καὶ διατήρησιν τῶν Νήσων, κυβερνῶν αὐτὰς εἰς τὰς πολιτικὰς καὶ ποινικὰς ὑποθέσεις συμφώνως μὲ τὸ ἔθιμον καὶ Καταστατικὸν αὐτῶν. Ὁ Μπολάνης ἦτο εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Βενετίας ὁπόθεν ἀπεσπάρσθη διὰ τὴν Τήνον. (Κ. Σάθα Μνημεῖα Ἑλληνικῆς Ἱστορίας).

Ἡ οἰκογένεια Μπολάνη ἢ Βολάνη ἦτο μία ἐκ τῶν εἰς Χανιά προσφυγουσῶν οἰκογενειῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τὴν ἄλωσιν αὐτῆς τὸ 1453.

Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Χανίων ὑπὸ τῶν Τούρκων (1645) κατέφυγεν εἰς τὸ Χωρίον Λάκκους Κυδωνίας, ἔνθα πλεῖστα τῆς Οἰκογενείας ταύτης μέλη διεκρίθησαν ὡς ὀπλαρχηγοὶ εἰς τοὺς διαφόρους ἀγῶνας. Κυριώτεροι τούτων ἦσαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 οἱ ὀπλαρχηγοὶ Σταμάτιος Βολάνης καὶ Μιχαὴλ Βο-

λάνης, οἵτινες συμμετέσχον καὶ εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1828 μετὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν Ἰωάννου Βολάνη καὶ Ἀνδρέου Βολάνη ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866 καὶ πρῶτος ἐφονεύθη εἰς τὴν παρὰ τὴν Μαλάξαν μάχην 16 Σεπτεμβρίου 1866 (τοῦ ὁποίου τὴν κεφαλὴν συναπεκόμισαν οἱ Τοῦρκοι), ὁ δὲ δεῦτερος εἰς τὴν παρὰ τὸν Θέρισσον μάχην 31 Ἰανουαρίου 1867. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1866—1869 διεκρίθησαν ὡσαύτως οἱ ἀδελφοὶ Γεώργιος, Νικόλαος καὶ Ἐμμανουὴλ Βολάνη, φονευθέντων τῶν δύο πρώτων εἰς τὴν ἐν Ἀγίᾳ Ρούμेलι Σφακίων μάχην κατὰ Ὀκτώβριον 1868, τοῦ δὲ τελευταίου κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1897. Κατὰ δὲ τὴν τοῦ 1877 οἱ Ἰωάννης καὶ Βασίλειος καὶ Στρατῆς Βολάνης ὡσαύτως ἐφονεύθησαν οἱ Ἐμμανουὴλ Σταμ. Βολάνης Ἀν)σιῆς εἰς τὸ Μακεδονικὸν Μέτωπον τὴν 13 Ἰουνίου 1918, ὁ Μιχαὴλ Ἀνδρ. Βολάνης 1917 καὶ ἐπίσης διεκρίθη ὡς Ἀρχηγὸς Σωμάτων κατὰ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα ὁ Γεώργιος Ἰωάν. Βολάνης.

(Στρατιωτικὴ Ἐγκυκλοπαιδεῖα Τόμ. 33).

Ἐφονεύθησαν ἐπίσης οἱ ἐκ Ρεθύμνης τῆς ἰδίας οἰκογενείας, Γεώργιος τοῦ Νικολ. στρατ. 1919, Βασίλειος τοῦ Εὐθυμ. χωρ. 1917, Ἐμμανουὴλ στρατ. 1918, Μᾶρκος τοῦ Μύρωνος στρατ. 1921 καὶ Κωνσταντῖνος Βολάνης στρατ. 1921. (*Ἀγῶνες καὶ νεκροὶ» ἐπιτροπῆς ἑκατονταετηρίδος 1830—1930). Τοῦ θανατωθέντος Σταματίου Ἐπιλήρχου ἦτο πάππος ὁ λαβὼν μέρος εἰς τὰς ἐπαναστάσεις 1821 καὶ 1828 Σταμάτιος ὁ δὲ φονευθεὶς εἰς τὴν μάχην τῆς Μαλάξας Ἰωάννης (1866) ἀδελφὸς τοῦ πατρὸς του καὶ ὁ Βασίλειος ὀπλαρχηγὸς κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1877 πατὴρ του.

Βιογραφία τοῦ θανατωθέντος διὰ τῆς καταδίκης τοῦ Στρατοδικείου Θεσ)νίκης 5 4-1935 ἐπιλήρχου Βολάνη Στρατιῶν

Ἐγεννήθη τῷ 1898 εἰς τὸ χωρίον Λάκκους Κυδωνίας. Φοιτῶν εἰς τὸ Γυμνάσιον Χανίων διέκοψε τὰ μαθήματά του καὶ ἔλαβε μέρος ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν ἀγῶνα 1912—1913 ὑπὸ τὸν ὀπλαρχηγὸν Ἐθελοντικῷ Σώματι Ἐμμανουὴλ Ἰωάννου Σκουλᾶν καὶ ἀφοῦ ἐτελείωσεν τὸ Γυμνάσιον εἰς Ἀθήνας τῷ 1915 κατετάγη εἰς τὸ Στράτευμα ὡς δεκανεὺς εἰσήχθη εἰς τὸ σχολεῖον Ἐφεδρ. Ἀξιωματικῶν ἔξελθὼν μὲ τὸν βαθμὸν Ἀνθυπiléρχου μονιμοποιηθεὶς τῷ 1916. Κατὰ δὲ τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπαναστάσεως Θεσσαλονίκης ὑπηρετῶν εἰς Λαρίσαν ἐφυλακίσθη καὶ ἀπεμονώθη ὡς μὴ ἐμπνέων ἐπιστοσύνην εἰς τὸ Κράτος τῶν Ἀθηνῶν κατόρθωσε νὰ γράψῃ εἰς τὸν ἐν Μυτιλήνῃ ὑπηρετοῦντα ἀδελφόν του Ἰωάννην ὑπαξιωματικὸν Χωροφυλακῆς ὅπως φροντίσῃ διὰ τὴν ἀποφυλάκισίν του, ὅστις καὶ παρουσιάσθη εἰς τὸν ἐκεῖ Γάλλον Στρατηγὸν Διοικητὴν τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων τῆς περιοχῆς ἐκείνης καὶ ἐζήτησε ὅπως γίνῃ ἀνταλλαγὴ μετὰ τῶν κρατουμένων ἐκεῖ ἀξιωματικῶν τῶν μὴ προσχωρησάντων εἰς τὴν ἐπανάστασιν Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ ἐν Λαρίσῃ ἀδελφοῦ του. Ὁ Στρατηγὸς ἀπήντησεν, ὅτι ἐγένετο σχετικὴ συμμαχικὴ διαμαρτυρία πρὸς τὴν Κυβέρνησιν Ἀθηνῶν, ἥτις καὶ διέταξεν τὴν ἀποφυλάκισίν του. Ἀποφυλακισθεὶς ἐστάλη εἰς τὸ Κατάκωλον Ἡλείας ὡς τόπον ἐξορίας, ὅπου κατῳρίθωσε διὰ πλαστοῦ φύλλου ἀδείας νὰ μεταβῇ εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκεῖθεν ἐπιβασθεὶς πλοίου μετέβη εἰς Θεσσαλονίκην εἰς τὸν Στρατὸν τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύ-

νης λαβών ἕκτοτε μέρος καθ' ὅλην τὴν πολεμικὴν περίοδον εἰς ὅλας τὰς διεξαχθεῖσας ἐπιχειρήσεις, ἤτοι Μακεδονίας, Θράκης, Οὐκρανίας καὶ Μ. Ἀσίας καὶ μέχρι τῆς καταστροφῆς ὑποχωρήσας μετὰ τῶν τελευταίων τμημάτων τῆς στρατιᾶς. Προταθεὶς ἐπανειλημμένως διὰ προαγωγὴν ἐπ' ἀνδραγαθίᾳ, τιμηθεὶς δι' ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν μεταλλείων μετ' ἐπαίνων· κινδυνεύσας πλειστάκις καὶ τραυματισθεὶς, εἰς μίαν δὲ μάλιστα συμπλοκὴν περιεκυκλώθη μετὰ τοῦ τμήματός του ἐπὶ τριήμερον, καὶ κατῳρῶσε τὴν διάσπασιν τῆς ζώνης καὶ διέφυγεν. Εἰς ἑτέραν συμπλοκὴν ἐνῶ ἐβάδιζεν ἔφιππος ἐχθρική ὄβρις ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀλόγου του, σωθεὶς ὡς ἐκ θαύματος. Ἐφοίτησεν εἰς τὰ διάφορα στρατιωτικὰ σχολεῖα πρὸς ἀριωτέραν ἐπαγγελματικὴν κατάρτισιν.

Ἐπίσης ἔλαβε μέρος εἰς τὰς μάχας

- 1) Τριῶν Χανίων, παρὰ τῷ χωρίῳ Χρυσοβίτσα Ἡπείρου τὴν 9 Νοεμβρίου 1912 καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ ὁμοχώριός του Νικόλαος Βεριβάκης.
- 2) Εἰς τὴν μάχην Προφίτου Ἡλίας Μετσόβου τὴν 10 Νοεμβρίου 1912 καθ' ἣν ἐφονεύθη ὁ Καπετὰν Κλειδῆς.
- 3) Εἰς τὰς δύο μάχας τοῦ Δρίσκου τὴν 27 καὶ 28 Νοεμβρίου 1912.

ΑΠΟΛΟΓΙΑ

Βολάνη Σταματίου Ἐπιλήρχου (Ἐκ τοῦ ἰδιοχείρου χειρογράφου)

Κύριοι Στρατοδίκαι

Λυποῦμαι πολὺ διότι τινὲς τῶν παρελασάντων Ἀξιῶν δὲν ἐτήρησαν τὸν πρέποντα ἀνδρισμὸν κατὰ τὰς ἀπολογίας των. Ἀρνοῦμαι ἀπολύτως τὴν ἀποδιδόμενην μοι κατηγορίαν τῆς προδοσίας καὶ στάσεως, διότι οὐδέποτε ὑπῆρξα προδότης καὶ ρίψασπις· ἀκολούθησα δὲ καὶ ἀκολουθῶ πάντοτε τὰς παραδόσεις τῆς οἰκογενείας μου, ἣτις δὲν ἐγέννησε ποτὲ τοιοῦτους ἀνδρας, ἀλλὰ μόνον τοιοῦτους οἷτινες ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως προέταξαν τὰ στήθη των στὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας εἰς ὅλας τὰς ἐπαναστάσεις τὰς ὑπὲρ ἐλευθερίας διεξαχθεῖσας, καὶ εἰς τὰς τοιαύτας ὑπὲρ Μακεδονίας, Ἡπείρου καὶ Μ. Ἀσίας καὶ διεκρίθησαν προτάξαντες τὰ στήθη των διὰ μόνην τὴν ἐλευθερίαν. Ἀπὸ τὰ μικρὰ χρόνια μου δὲν ἤκουσα ἄλλο τι εἰ μὴ μόνον τὸ ὄνομα τῆς ἐλευθερίας, ὥστε νὰ μὴ ἦτο δυνατόν σήμερον νὰ γίνω ἔνοχος τόσων μεγάλων ἐγκλημάτων. Ἀντιθέτως ἔπραξα τὸ καθήκον μου ἀπὸ τοῦ 1912—1923, ὅπως καὶ ἐν εἰρηνικῇ περιόδῳ· οὐδέποτε δὲ ἀνემίχθην εἰς στασιαστικὰ κινήματα.

Ἐξιστόρησις γεγονότων ἀπὸ 1 Μαρτίου

Τὴν 1 Μαρτίου καὶ περὶ ὥραν 9 ἑσπερινὴν περίπου ἐνῶ συνέτρωγον μετ' ἄλλων Ἀξιωματικῶν εἰς τὴν Στρατ. Λέσχην Φρουρᾶς Σεργῶν προσῆλθεν ὁ Στρατηγὸς Διοικητὴς τῆς Μεραρχίας κ. Ἀναγνωστόπουλος, ὅστις μᾶς ἀνακοινοῖ, ὅτι σοβαρὰ γεγονότα ἐκτυλίσσονται ταύτην τὴν στιγμὴν ἐν Ἀθήναις, ὅτι ἐκηρύχθη ὁ Στρατιωτικὸς Νόμος καὶ πρὸς τούτοις ὅτι δέον νὰ ἀπέλθωμεν εἰς τοὺς Στρατῶνας εἰδοποιοῦντες καὶ τοὺς ἐν τῇ Λέσχῃ Ἀξιωματικοὺς ἐν ἀναμονῇ τῆς καταστάσεως. Πράγματι εἰδοποίησαν τοὺς Ἀξιωματικοὺς τοῦ Συν]τος τοὺς εὐρισκομένους ἐν τῇ λέ-

σχι νὰ μεταβοῦν εἰς τοὺς στρατῶνας, ἐγὼ δὲ μετὰ τοῦ Ὑπάρχου Ἰωαννίδη μετέβημεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Δ]τοῦ τοῦ Συν]τος κ. Μαυροειδῆ ἀνακοινώσαντες τὰς πληροφορίας τοῦ Στρατηγοῦ. Ἐτοιμασθεῖς ἀνεχώρησα διὰ τὸν Στρατῶνα διερωτώμενος τί νὰ γίνηται. Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ στρατῶνα, ὅπου ἐν τῷ μεταξὺ κληθέντες ἔφθασαν καὶ οἱ ἀπουσιάζοντες ἀξιωματικοί· χαρακτηριστικῶς ἐφαίνετο ἐξωγραφισμένη ἡ νευρικότης των ἐκ τῆς ἀβεβιαίου αὐτῆς καταστάσεως. Οὕτως ἐχόντων τῶν

«Ἀνδρειωμένος, δυνατός καὶ στ' ἄρματα τεχνίτης
'γεννήθη κ' ἐνεθράφηκε εἰς τὸ νησί τῆς Κρήτης». (Μύς.)

πραγμάτων διανυκτερεύσαμεν ἅπαντες οἱ Ἀξιωματικοὶ εἰς τὸν Στρατῶνα καὶ τὴν ἐπομένην πρωΐαν 2 Μαρτίου διὰ τῶν ἐφημερίδων ἐπληροφορούμεθα τὴν κατάστασιν.

Βλέποντες τὴν πρόσληψιν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τῶν Δούσμανη καὶ Μεταξᾶ, γνωστῶν βασιλοφρόνων· τὴν παραίτησιν Χατζηκυριάκου, ἀνακινωθὲν Μεραρχίας, κήρυξιν Στρατιωτικοῦ Νόμου καὶ τὰς φήμας περὶ δολοφονίας Κονδύλη, ἤτο φυσικὸν πάντα ταῦτα νὰ κρατοῦν ἐν ἐκνευρισμῷ ὅλον τὸν κόσμον. Κήρυξις δικτατορίας Δού-

σμανη—Μεταξά, ἐπαναφορά Βασιλείας· πάντες εὐρίσκοντο κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς δικαιολογημένην ἀνησυχίαν καὶ κατεδίκάζον τὸς ἐκνόμους ταύτας ἐνεργείας τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ νευρικότης τῆς καταστάσεως ἐξηκολούθει πάντοτε ἡ ἰδία, ὅποτε ἦλθε διαταγὴ εἰς τὸ Σύνταγμα ἣτις ἐπροκάλεσεν ἔτι μᾶλλον τὸν ἐκνευρισμὸν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν καὶ τοῦ Δ)τοῦ κατὰ τῆς δημιουργουμένης τοιαύτης καταστάσεως. Ἡ διαταγὴ τῆς ταξιαρχίας καθώριζε νὰ ἐτοιμασθῇ ἅπασα ἡ δύναμις τοῦ Συναγέματος νὰ κινηθῇ πάραυτα διὰ Σιδηρόκαστρον καὶ Θεσσαλονίκην ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν δύο μόνων Ἀξιωματικῶν τῆς ἐκλογῆς τοῦ Συνταγματάρχου. Ἡ διαταγὴ ἐπροξένησε ζωηρὰν ἐντύπωσιν εἰς τὸν Δ)τὴν τοῦ Συντάγματος, ὅστις εἶπεν. «Ἄφου θέλουν νὰ πάρουν τὸ σύνταγμα ἃς τὸ πάρουν καὶ θὰ τῶν στείλω καὶ τοὺς Ἀξιωματικοὺς ποὺ εἶναι βασιλόφρονες»· πράγματι ἡ δύναμις ἡτοιμάσθη καὶ ἐπιβίβασθεῖσα τοῦ Σιδηροδρομικοῦ συρμοῦ, ἀνεχώρησε τὴν μεσημβρίαν τῆς 2ας Μαρτίου. Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς δυνάμεως τῶν ἀνδρῶν τοῦ Συντάγματος ὁ Δ)τὴς μᾶς εἶπεν, ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ παραμένωμεν ὅλοι ἐκεῖ, ἐφ' ὅσον δὲν ἦτο δύναμις ἀνδρῶν, ἀλλὰ μόνον Ἀξιωματικῶν καὶ ὥρισε, ἵνα ἐκ περιτροπῆς μεταβῶμεν καὶ φάγωμεν εἰς τὴν πόλιν, ὅπερ καὶ ἐγένετο· καὶ ἀπὸ τῆς 2ης ἀπογευματινῆς καὶ ἐντεῦθεν παρευρίσκονο πάντες οἱ Ἀξιωματικοὶ εἰς τὸ Σύνταγμα ὑπὸ τῆς αὐτῆς πάντοτε νευρικότητος κατεχόμενοι. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε κατὰ τὴν 2αν πρωϊνὴν τῆς 3ης Μαρτίου ἐλήφθη διαταγὴ εἰς τὸ Σύνταγμα παρὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, ἵνα ἐτοιμασθῇ ἴλη καὶ κινηθῇ ἀμέσως εἰς Δράμαν τιθεμένη ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν πλὴν ὅμως δὲν ἐξετελέσθη μὴ ὑπαρχούσης δυνάμεως ἀνδρῶν. Περὶ ὥραν 5 ἢ 6 πρωϊνὴν ἔμαθα ἀπὸ τηλεφώνου παρὰ τοῦ Ἐπιτελάρχου τῆς Μεραρχίας, ὅτι ἐκήρυξεν ἐπανάστασιν, ἵνα εἰδοποιήσω καὶ τὸν Διευθυντὴν μου ἃν ἦτο εἰς τὸ Σύνταγμα νὰ παρουσιασθῶμεν ἐνώπιον τοῦ Στρατηγοῦ. Πράγματι μεταβὰς εἰς τὸ Γραφεῖον του τὸν εὖρον κοιμώμενον. Τοῦ ἀνεκοίνωσα τὴν τηλεφωνικὴν πρόσκλησιν. Μοῦ εἶπε πῆγαινε καὶ ἔρχομαι καὶ ἐγὼ ὅταν ἐτοιμασθῶ. Μετέβην, ἤρρα τὸν Στρατηγὸν μετ' ὅλου τοῦ ἐπιτελείου του καὶ μοῦ λέγει· Ἡ κυβέρνησις τῆς χώρας ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς προχθρῆς ἐκήρυξε ἀπροκαλύπτως δικτατορίαν· ἡ δὲ σύνθεσις τῆς διὰ τῆς προσλήψεως μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς τοῦ Μεταξά ἀπροκαλύπτως δηλώσαντος εἰς τὴν Βουλὴν τὴν ἀπόφασίν του νὰ καταργήσῃ τὸν κοινοβουλευτισμὸν, ἢ πρόσληψις τοῦ Δούσμανη γνωστοῦ διὰ τὰ βασιλόφρονα αἰσθήματα του χωρὶς νὰ γίνεταί μνεία περὶ Κονδύλη, δὲν ἄφινεν ἀμφιβολίαν, ὅτι εὐρισκόμεθα ἐνώπιον καταργήσεως τῆς Δημοκρατίας. Ὁ Μέραρχος πρῶτος καλεῖ τοὺς Δημοκρατικοὺς Ἀξιωματικοὺς νὰ ἀντιταχθῶμεν, ὑπόχρεοι εἰς τὸν ὅρκον ποὺ ἔχομεν δώσει, κηρύσσων ἀντεπανάστασιν κατὰ τῆς κηρυχθείσης δικτατορίας τῶν Ἀθηνῶν. Μετὰ τὰ λόγια του αὐτὰ μοῦ λέγει· ποῦ εἶναι ὁ Δ)τὴς σου, νὰ ἔλθῃ γρήγορα, διότι εἶναι ὑγιὲς καὶ ἀπαραίτητον στοιχεῖον μου. Ἀφ' οὗ τοῦ εἶπα, ὅτι δὲν δύναμαι νὰ δώσω ἀπάντησιν, ἀνεχώρησα πρὸς συνάντησιν τοῦ Δ)τοῦ πρὸς τὸ Σύνταγμα.

Κατόπιν τούτων ἐπείσθην εἰς τὰ λόγια τοῦ Στρατηγοῦ. Ἡ συμμετοχή, ἡ ἐγνωσμένη του σωφροσύνη καὶ ἡ συγγενεία του μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, τὰ πολιτικά του αἰσθήματα, ἡ ἐκτίμησίς μου πρὸς αὐτὸν δὲν μοῦ ἄφιναν ἀμφιβολίαν, ὅτι ἀσφαλῶς εὐρισκόμεθα ἐνώπιον καταργήσεως τῆς Δημοκρατίας. Κατὰ τὴν μετάβασίν του εἰς τὸ Σύνταγμα, ἐξεδόθη ἀνακοινωθὲν τῆς Μεραρχίας καλοῦν καὶ ἐξορκίζον πάντας τοὺς Δημοκρατικοὺς ἀξιωματικοὺς μὲ ὅλας τὰς

δυνάμεις νὰ ἀντιταχθοῦν κατὰ τῆς κηρυχθείσης πλέον δικτατορίας τῶν Ἀθηνῶν. Μεταβὰς συνήντησα εἰς τὸ Σύνταγμα τὸν Διοικητὴν, ὅστις δὲν εἶχεν ἀναχωρήσει καὶ τοῦ εἶπα, ὅτι ἡ Μεραρχία ἐκίρυσεν ἀντεπανάστασιν καὶ πρέπει νὰ πᾶμε μαζὶ νὰ παρουσιασθῶμεν εἰς τὸν Στρατηγόν. Πράγματι ἱππεύσαμεν ἀφοῦ εἰδοποίησεν καὶ τὸν ὑπασπιστὴν του καὶ μετέβημεν εἰς τὴν Μεραρχίαν.

Ἐκλήθη ἰδιαιτέρως παρὰ τοῦ Στρατηγοῦ· δὲν γνωρίζω τί ἀντήλλαξαν· μοῦ λέγει δὲ συγχρόνως, ὅτι τὸ ἀνακοινωθὲν τῆς Μεραρχίας ἐκοινοποιήθη εἰς τὰς μονάδας τῆς φρουράς. Ὁ Δ)τῆς ἐν τῷ μεταξὺ ἐξῆλθε μετὰ τοῦ Στρατηγοῦ καὶ μαζὶ ἐπ' αὐτοκινήτου ἀναχωροῦμε διὰ τὸ Σύνταγμα· μετὰ τὴν ἀφίξίν μας κολεῖ εἰς συγκέντρωσιν τοὺς ἀξιωματικούς· τοὺς ἀνακοινοῖ, ὅσα μοῦ εἶχε εἰπεῖ ὁ Ἐπιτελάρχης καὶ ζητεῖ νὰ ἔχη τὴν γνώμην ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἀξιωματικῶν. Δύο ἦσαν αἱ γνώμαι, αἱ ἔδει νὰ ἀκολουθήσῃ τις.

Ἡ μὴ συμμετοχὴ καὶ ἡ ἀντίδρασις, πρᾶγμα ὅμως ποῦ δὲν ἐγένετο, καθ' ὅσον καθὼς γνωρίζω καλῶς ὁ Δ)τῆς ἔδωσε λόγον εἰς τὸν Μέραρχον, ὅτι δὲν τάσσεται μὲ τὴν γνώμην του, πλὴν ὅμως καὶ δὲν ἀντιδρᾷ, ἥτο ὅμως ἡ ἐνδεδειγμένη γνώμη αὐτῆ· ἐπρεπεὶ νὰ ἀντιδράσωμεν κατὰ τῆς Μεραρχίας κατὰ τὴν γνώμην μου ἐφ' ὅσον καὶ ἀντιτιθέμενοι κατὰ τῶν ἀποφάσεων τῆς Μεραρχίας, ἀναπόφευκτος ἦτο ἡ σύγκρουσις μετὰ τῶν Συν)των αὐτῆς. Ἦτο ἡ γνώμη τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν ἀντεπανάστασιν σύμφωνος μὲ τὰς ἰδεολογικὰς πεποιθήσεις καὶ συμφῶνως μὲ τὸν ὅρκον ποῦ ἔδωσαμεν εἰς τὴν Δημοκρατίαν. Μὲ τὰς ἀντιλήψεις ταύτας ἐτάχθην καὶ σύμφωνος μὲ τὴν γνώμην τῆς Μεραρχίας ἀπὸ τῆς 10ης πρωΐνης 3 Μαρτίου καὶ ἐντεῦθεν, ὅποτε ὁ Δ)τῆς τοῦ Σ)τος ἀπεχώρησε τῆς Διοικήσεως αὐτοῦ ὅποτε ἐλήφθη ἡ διαταγὴ τοῦ Σώματος. Ἐκ τῶν ὑστέρων ὅμως ἀπεδείχθη ὅτι τὰ ἀνακοινωθέντα τῆς Μεραρχίας καὶ τοῦ Σώματος δὲν ἦσαν ἀκριβῆ. Χαίρω δὲ ποῦ βλέπω, ὅτι πάντες σχεδὸν οἱ Ἀξιωματικοὶ μένουσιν πιστοὶ εἰς τὸ Πολίτευμα, ἥδη δὲ εἶμαι ἕτοιμος νὰ ἀποθάνω διὰ τὴν Δημοκρατίαν, πιστὸς τηρητὴς τῶν παραδόσεων τῆς οἰκογενείας μου».

(Νέα Ἑλλάς Θεσσαλονίκη 6[4]1935)

Υ. Γ. 1) Κατὰ τὰ Νοεμβριανὰ ὁμὰς Βασιλοφρόνων ἐτραυματίσθη ἐντὸς τοῦ Ξενοδοχείου «Μέγας Ἀλέξανδρος» Πλατεῖα Ὁμονοίας τὸν ὀπλαρχηγὸν ἀκόλουθον τοῦ κ. Βενιζέλου Εὐστράτιον Βολάνην. Ἐγκλεισθεὶς οὗτος εἰς τὰς φυλακὰς κατώρθωσε νὰ δραπετεύσῃ. Ἀφίχθεις δὲ εἰς Κρήτην ἐπικηρύχθη παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἀντὶ δρχ. 20.000 ὥς πολιτικὸς φυγάς.

2) **Γεώργιος Βολάνης** Ἀρχηγὸς καὶ Εὐστράτιος Βολάνης ὀπλαρχηγὸς κατηγορηθέντες, ὅτι ἐπυροβόλησαν τὴν Γαλλικὴν Πρεσβείαν τὸ 1917 συνελήφθησαν καὶ ἐγκλείσθησαν εἰς τὰς φυλακὰς Γαλλίας ἔνθα μετεφέρθησαν, ἐπὶ ἐν ἔτος.

3) **Ἄννα Βολάνη** ἐφονεύθη τὸ 1921 ἔξωθι τοῦ χωρίου Σχοινὲ ὑπὸ τῶν Κυβερνητικῶν στρατευμάτων, Διοικηταὶ τῶν ὁποίων ἐτύγγανον ὁ Καλύβας καὶ Μακρῆς. 4) Τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἐτραυματίσθη σοβαρῶς ἡ Ἀργυρὸ Βολάνη παρὰ τῶν ἰδίων στρατευμάτων. 5) Οἱ Σταμάτιος Εὐστρ. Βολάνης, Ἀναστάσιος Βολάνης καὶ Ἀμαλία Βολάνη ἐξωρίσθησαν εἰς τὰς Νήσους Σκύρον καὶ Μῆλον κατὰ τὴν περίοδον τοῦ 1920—1922 διὰ τὰ φιλελεύθερα φρονήματα τῆς οἰκογενείας. 6) Εὐστράτιος Ἄνδρ. Βολάνης καταστρίσας Ἀνταρτικὸν

σῶμα τὸ 1912—1913 μετέβη εἰς Χίον ἀναγνωρισθεὶς ὡς Ἀρχηγὸς Σώματος ἔδρασεν ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν ἀνωτέρω νῆσον. Ἐπίσης δ' Ἐμμανουὴλ Ι. Βολάνης ἀναγνωρισθεὶς ὡς ὀπλαρχηγὸς εἰς τὸ ἀνταρτικὸν σῶμα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Γεωργίου Βολάνη κατὰ τὸ 1907 καὶ 1912—1913 καὶ ὁ Εὐστράτιος Χ. Βολάνης ὠνομάσθησαν τιμῆς ἔνεκεν ἀνθυπολοχαγοὶ ὑπηρετοῦντες ἤδη μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ Λοχαγοῦ εἰς τὸ στράτευμα. Βασίλειος Εὐστρατίου Βολάνης ἐνομασθεὶς Ἀρχηγὸς κατήρτισεν ἀνταρτικὸν Σῶμα τὸ 1923 καὶ μετέβη εἰς Μακεδονίαν κατόπιν διαταγῆς τοῦ Στρατηγοῦ Παγκάλου.

4) **Ἰωάννης Β. Βολάνης** Ἀντισυνταγματάρχης χωροφ. Διοικητὴς εἰδικῆς Ἀσφαλείας τυγχάνων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς 6ης Μαρτίου (Πλαστήρα) καὶ συμμετασχὼν εἰς ταύτην, ἐνεκλείσθη εἰς τὰς φυλακὰς ἐπὶ τρίμηνον ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως Τσαλδάρη—Κονδύλη, ἀποταχθεὶς τοῦ Σώματος τῆς Χωροφυλακῆς. Ἐπίσης ἀπετάχθησαν καὶ οἱ Ἀεροπόρος Ἀναστάσιος Βολάνης καὶ Ἐνωματάρχης Ἰωάννης Εὐστρατίου Βολάνης διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. 5) Ἐπίσης δ' Ἰωάννης Εὐστρατίου Βολάνης κατηγορηθεὶς διὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὸ κίνημα τῆς 1ης Μαρτίου ἐνεκλείσθη ἐπὶ δίμηνον εἰς τὰς φυλακὰς Χανίων καὶ Σούδας· παραπεμφθεὶς δὲ εἰς τὸ ἔκτακτον Στρατοδικεῖον καὶ δικασθεὶς ἠθωώθη.

(Ἐν Λάκκοις Κυδωνίας, Ἰούνιος 1935)

Ι. Εὔστ. Β.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΙΕΡΑ ΕΠΙΣΚΟΠΗ ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΚΑΙ ΑΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ (')

Ἐν Ρεθύμνῃ τῇ 30 Ἰουλίου 1932

*Πρὸς τὴν Α. Ἐξοχότητα τὸν Ὑπουργὸν Γενικὸν
Διοικητὴν Κρήτης*

Κύριε Ὑπουργέ,

Ἐχομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς Ὑ. Ἐξοχότητος τὰς κατωτέρω ἐν συντομίᾳ σκέψεις ἡμῶν περὶ τῶν ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων καὶ νὰ παρακαλέσωμεν Αὐτὴν ὅπως ἐπιδιώξῃ τὴν πραγματοποιήσιν αὐτῶν, ἐφ' ὅσον ἤθελεν κρίνει αὐτὰς ἐξυπηρετικὰς τῶν σκοπῶν τῆς Ἐκκλησίας.

1) **Οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις τῶν Ὁργανισμῶν Διοικήσεως Μοναστηριακῆς περιουσίας ἐν Κρήτῃ.**

Ἡ πραγματοποιήσις τῶν σκοπῶν τῶν ὁργανισμῶν Δ.Μ.Π.Κ. ἂν μὴ πάντων, τοῦλάχιστον τῶν μᾶλλον ἐπιτακτικῶν, δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ, ἐὰν εἰς τοὺς σημερινοὺς ὕλικους πόρους τῶν Ὁργανισμῶν τούτων προστεθῇ καὶ τὸ 20 ο), τὸ ὁποῖον, ὡς γνωστὸν' οἱ ἀγορασταὶ τῶν μοναστηριακῶν περιουσιῶν καταθέτουν συμφώνως τῷ ἀρθρῷ 8 τοῦ ἀπὸ 8 Ἰουλίου 1930 Π. Διατάγματος περὶ Διοική-

(1) Σημ. Μύσ. Τὸ ἀνωτέρω ἔγγραφον ἐξητήθη κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὑπουργίας ἡμῶν παρὰ τοῦ Σεβασμιωτάτου Τιμοθέου, ὅτε οὗτος κατεῖχε τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου, προκειμένου τότε νὰ ληφθοῦν νομοθετικὰ τινα μέτρα πρὸς θεραπείαν ἐπειγουσῶν ἀναγκῶν τῶν ὁργανισμῶν.

σεως καὶ διαχειρίσεως τῆς ἐν Κρήτῃ Μοναστηριακῆς περιουσίας παρὰ τῇ Ἀγροτικῇ Τραπέζῃ κατὰ τὴν σύνταξιν τῶν συμβολαίων ἀγοραπωλησίας ὅπως ἀποτελέσῃ μέρος ἀθίκτου κεφαλαίου, ἐκ τοῦ ὁποίου εἰς πολὺ ἀφιστάμενον μέλλον θὰ θεραπεύωνται οἱ σκοποὶ τῶν Ὁργανισμῶν. Νὰ δοθῇ ἐπίσης τὸ ἤδη ἐν τῇ Ἀγροτικῇ Τραπέζῃ κατατεθειμένον ποσόν, τὸ ὁποῖον ἔχει προέλθει ἐκ καταθέσεων τοῦ 20 ο)ο παρὰ τῶν ἀγοραστῶν Μοναστηριακῶν κτημάτων ἀπ' ἀρχῆς τῆς ρευστοποιήσεως μέχρι σήμερον. Τὸ ποσοστὸν τοῦτο τῶν 20 ο)ο θὰ παρέχεται εἰς τοὺς Ὁργανισμοὺς πρὸς οἰκονομικὴν αὐτῶν ἐνίσχυσιν, μέχρις οὗ τὰ ἐν τῇ Ἀγροτικῇ Τραπέζῃ ἀποθέματα προερχόμενα ἐκ τῶν ἐτησίων δόσεων τῶν ἀγοραστῶν Μοναστηριακῶν κτημάτων ἀπαρτίσωσι κεφάλαιον, τοῦ ὁποίου οἱ τόκοι, ὡς εἵπομεν, θὰ καλύπτωσι τὰς ἀνάγκας τῶν ὁργανισμῶν.

Τὴν προσθήκην τοῦ 20 ο)ο ἐκ τῆς ρευστοποιουμένης περιουσίας εἰς τοὺς νῦν πόρους τῶν Ὁργανισμῶν Δ. Μ. Π. Κ. κρίνομεν ἀπαραίτητον, καθότι διὰ τῆς τοιαύτης ἐνισχύσεως ἡ σύναψις τοῦ ἐγκεκριμένου ὑπὲρ αὐτῶν δανείου θὰ καθίστατο περιττή. Ἡ σύναψις ἄλλως δανείου ὑπὸ τὰς σημερινὰς οἰκονομικὰς συνθήκας εἶναι δυσχερεστάτη, ἂν μὴ ἀδύνατος, ὡς διεπιστώθη ἐκ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ καθ' ἡμᾶς Ὁργανισμοῦ παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ. Ἀλλὰ καὶ ἐν ἡ περιπτώσει ἐπ' ἀπραγματοποιεῖτο τοῦτο, θὰ ἀπερρόφα σὺν τῷ χρόνῳ τὰς ὑλικὰς τῶν ὁργανισμῶν πηγὰς, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ ἐξυπηρέτησις τοῦ δανείου δὲν θὰ εἶναι δυνατὴ διὰ τῆς διαθέσεως μέρους τῶν σημερινῶν ἀσημάντων ἐσόδων τῶν Ὁργανισμῶν. Οὕτω δὲ ἀφαιμισσόμενοι οἱ ὁργανισμοὶ θὰ ἀπέβαινον ἀπλὰι σκιαὶ ἀνευ πραγματικῆς ὑποστάσεως.

Συμφώνως πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἡμῶν σκέψεις δέον, ἐὰν ἐγκρίνητε ταῦτα, νὰ προστεθῶσιν ἐν τῷ ἄρθρῳ 10 τοῦ ἀπὸ 8 Ἰουλίου 1930 Προεδρικοῦ Διατάγματος μετὰ τὴν παράγραφον 2 αὐτοῦ τὰ ἑξῆς :

«Μέχρις οὗ διὰ τῆς ἐκποιήσεως Μοναστηριακῶν κτημάτων ἀπαρτίσθωσι κεφάλαια, οἱ τόκοι τῶν ὁποίων θὰ καλύπτωσι τοὺς σκοποὺς τῶν Ὁργανισμῶν Δ. Μ. Π. Κ. θὰ χρησιμοποιηθῇ ὑπ' αὐτῶν τὸ 20% ἐκ τοῦ τιμήματος, τὸ ὁποῖον συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 8 καταβάλλεται ὑπὸ τῶν ἀγοραστῶν κατὰ τὴν ὑπογραφὴν τῶν συμβολαίων ἀγοραπωλησίας»,

Ἐπειδὴ ἡ ρευστοποίησις τῶν Μοναστ. περιουσιῶν λόγῳ τῶν σημερινῶν οἰκονομικῶν δυσχερειῶν βραδέως, δέον νὰ ἀπαλειφθῇ ἡ διάτάξις τοῦ ἄρθρου 11 τοῦ αὐτοῦ Π. Διατάγματος, τὸ ὁποῖον ἐπιβάλει τὴν ἐντὸς τετραετίας ρευστοποίησιν ὁλοκλήρου τῆς Μοναστ. περιουσίας τῶν διαλυομένων Μονῶν. Ἡ ἐσπευσμένη ρευστοποίησις τῶν Μοναστ. περιουσιῶν οὐ μόνον θὰ ἐξημίου σοβαρώτατα τὰ Ταμεῖα τῶν Ὁργανισμῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγορὰ τῶν Μοναστ. κτημάτων θὰ καθίστατο τρόπον τινὰ προνομιακὴ διὰ τοὺς ὀλίγους εὐποροῦντας σήμερον εἰς βάρος τῶν πολλῶν.

2) *Συγχώνευσις χηρενουσῶν Ἱ. Ἐπισκοπῶν.* Ἡ παρατεινομένη διοίκησις τῶν χηρενουσῶν Ἱ. Ἐπισκοπῶν Κρήτης ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως δι' Ἀρχιερατικῶν Ἐπιτρόπων καὶ δὴ ἀγραμμάτων, οὐ μόνον τείνει νὰ ἀποβῇ μόνιμος παρὰ τὸν Καταστατικὸν χάρτην τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἀσθενεστάτους οἰκονομικῶς Ὁργανισμοὺς Δ. Π. Μ. Κ. ἀποτελεῖ ἀδικαιολόγητον οἰκονομ. βάρος. Ἐφ' ὅσον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἡ Ἱ. Ἐπαρχιακὴ Σύ-

νοδος Κρήτης καὶ αὐτὸ τὸ Ὑπουργεῖον τῶν θρησκευμάτων ἔχουν λάβει ὁμόφωνον ἀπόφασιν περὶ συγχωνεύσεως τῶν χρηρουσῶν Ἐπισκοπῶν πρὸς τὰς γειτονικάς τοιαύτας, δὲν βλέπομεν τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον ἀναβάλλεται ἐπ' ἄπειρον ἡ ψήφισις τοῦ σχετικοῦ περὶ συγχωνεύσεως Νομοσχεδίου, τὸ ὁποῖον ἀπὸ 28 Φεβρουαρίου ἔ. ἔ. ὑπεβλήθη εἰς τὴν Βουλὴν καὶ ἀπεσύρθη κατὰ τὰς τελευταίας πρὸ τῶν διακοπῶν αὐτῆς συνεδριάσεις καὶ τοῦτο ὡς συνάγεται, ὅπως ψηφισθῇ τὸ ἄρθρον 2 τοῦ ἐσχάτως δημοσιευθέντος Νόμου 5565, πρὸς ὕλικὴν ἱκανοποίησιν ἴσως ὥρι-
σμένου προσώπου.

Ὅθεν παρακαλοῦμεν Ὑμᾶς, ὅπως εὐαρεστούμενοι μεριμνήσητε ἐπιμόνως νὰ ψηφισθῇ τὸ σχετικὸν περὶ συγχωνεύσεως τῶν χρηρουσῶν Ἰ. Ἐπισκοπῶν Νομοσχέδιον καὶ τερματισθῇ ἡ ὑφισταμένη κατάστασις, ἡ ὁποία ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἀποτελεῖ σοβαρωτάτην ἀσχημίαν.

3) **Ἐπισκοπικὰ Γραφεῖα Κρήτης.** Διὰ τοῦ ἀπὸ 29 Φεβρουαρίου ἔ. ἔ. Π. Δ. ρυθμίζονται τὰ περὶ τοῦ προσωπικοῦ τῶν Μητροπολιτικῶν, ἐν Κρήτῃ δὲ τῶν Ἐπισκοπικῶν, Γραφείων. Ἡ Ἰ. Σύνοδος Κρήτης ἐξήτησε προσφάτως παρὰ τοῦ Ὑπουργείου Θρησκευμάτων νὰ διαβαθμίσῃ τοῦτο τοὺς Γραμματεῖς τῶν Ἐπισκοπικῶν Γραφείων Κρήτης συμφώνως τῷ εἰρημένῳ Διατάγματι. Ὡς ἐπληροφωρήθημεν, οἱ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ φρονοῦν, ὅτι τὸ Διάταγμα τοῦτο δὲν ἔχει ἰσχὺν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κρήτης. Παρακαλοῦμεν, ὅπως ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν ὁμόφωνον γνώμην τῆς Ἱεραρχίας Κρήτης ἐπιδιώξητε τὴν ἐπέκτασιν τῆς ἰσχύος τοῦ Διατάγματος τούτου καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Κρήτης, καθότι εἶναι δίκαιον οἱ Γραμματεῖς τῶν Ἐπισκοπικῶν Γραφείων νὰ λάβουν τὴν ἀνήκουσαν αὐτοῖς διαβάθμισιν.

Ἐνθερμος πρὸς Θεὸν εὐχέτης Ὑμῶν

Ὁ Ρεθύμνης καὶ Αἰολοποτάμνυ

Τιμόθεος

ΛΙΜΕΝΙΚΑ ΕΡΓΑ ΣΗΤΕΙΑΣ

Ἡ Κωμόπολις τῆς Σητείας ἀμφιθεατρικῶς ἐκτισμένη εἰς τὸν μυχὸν τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, εἶναι πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Σητείας καὶ συγκεντρώνει τὸ μεγαλύτερον εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον αὐτῆς. Ἐχει ταχεῖαν οἰκονομικὴν ἐξέλιξιν, τὴν ὁποίαν ἀσφαλῶς θὰ αὐξήσῃ ἡ συμπλήρωσις τῶν ἀμαξιτῶν τῆς ἐπαρχίας ὁδῶν καὶ ἡ κατασκευὴ λιμενοβραχίονος. Ἡ ἰδέα τῆς κατασκευῆς ἰδία λιμενοβραχίονος μᾶς ἐγεννήθη πρὸ πολλοῦ, ἀλλ' ἀδικαιολόγητος ἀντίδρασις πολιτικὴ καὶ ἐμπορικὴ ἡμ-
πόδιζεν ἐκάστοτε τὴν ἔναρξιν τοῦ ἔργου, τοῦλάχιστον διὰ τὴν σύνταξιν μελέτης, ἣτις θὰ ἔδιδε τὴν βᾶσιν πρὸς περαιτέρω ἐνέργειαν. Οὕτω κατὰ τὴν ἐν Χανίοις διαμονήν μας (1932) ἡδυνήθημεν διοικητικῶς νὰ ἐνεργήσωμεν, ὅπως μελετηθῇ τὸ ἔργον ὑπὸ εἰδικοῦ λιμενολόγου καὶ νὰ ὑποβληθῇ εἰς τὴν λιμενικὴν ἐπιτροπὴν Σητείας ἡ σχε-
τικὴ μελέτη. Δυστυχῶς νοσηρὰ ἔξις τῶν ὑπηρεσιῶν νὰ ἀναβάλουν συνήθως τὴν ἐκτέλεσιν ἔργων κοινῆς ὠφελείας καὶ μάλιστα ἐπαρχιακῶν ἢ ἐσφαλμένη ἀντίλη-
ψις ἐμπόρων καὶ πολιτενομένων τῆς κωμοπόλεώς μας καὶ ἡ ἀφανὴς ἀντίδρασις ἄλλων ἐμπορικῶν κέντρων, ἅτινα θὰ ἐξημιούντο ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ λιμένος

μας, ὅλα ταῦτα ἡνωμένα ἀναβάλλουν ἐπ' ἄοριστον τὴν κατασκευὴν ἔργου, τὸ ὅποιον ἀναντιρρήτως θὰ προῖγε τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῆς ἐπαρχίας Σητείας. Ἄλλ' ὑπάρχει πάντοτε καιρὸς νὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν σημασίαν τοῦ ἔργου καὶ νὰ ἀναλάβωμεν ἡνωμένοι νὰ κατανικήσωμεν τὰς ἀντιδράσεις, αἵτινες ἀσφαλῶς θα παρουσιασθοῦν διὰ τὰ ματαιώσουν τὴν προσπάθειάν μας. Τὸ ἔργον δὲν ἔχει σημασίαν ἐὰν σὺν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου θὰ κοστίσῃ συμπληρούμενον ἔστω καὶ τὸ διπλάσιον ποσὸν τοῦ προϋπολογισθέντος, διότι ἡ ὠφέλεια θὰ εἶναι ἀσύγκριτος. Πρὸς χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ Μύσωνος καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν δημοσιεύομεν τὰ κατωτέρω ἔγγραφα.

1) Ἡράκλειον 1 Σεπτεμβρίου 1932.

Φίλε κ. Καταπόνη,

Γιὰ τὸ ζήτημα τῆς μελέτης τοῦ λιμενοβραχίονός σας, ἐνθυμοῦμαι καλῶς, ὅτι σὰς εἶχα ὑποσχεθῇ τὴν ἀνεὺ ἀμοιβῆς ἐκτέλεσιν της. Λυποῦμαι πολὺ, ὅτι τοῦτο μοὶ διέφυγε κατὰ τὴν ὑποβολὴν τῶν ἐξόδων της πρὸς τὴν Λιμενικὴν Ἐπιτροπὴν. Ὡστε δύνασθε νὰ τῆς γνωρίσητε, ὅτι τὸ συμφωνηθὲν ποσὸν τῶν 40.000 ἐλαττοῦται εἰς 25.000 ἀφαιρουμένης τῆς προσωπικῆς μου ἀμοιβῆς ἐκ 15.000.

Φιλικώτατα Ὑμέτερος

Ἀχιλ. Περιοδικῆς

2) Ἐν Ἀγίῳ Νικολάῳ τῇ 2 Μαρτίου 1933

Ἀριθ. Πρωτ. 144)135

Πρὸς

τὴν Γενικὴν Διοίκησιν Κρήτης

Ἐπιθεώρησιν Δημοσ. Ἔργων

Χ α ν ι ἄ

Εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 3943 Ὑμετέρας Διαταγῆς λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ἐπαναφέρωμεν Ὑμῖν τὴν διὰ ταύτης ἀποσταλῆσαν ἡμῖν πρὸς θεώρησιν μελέτης κατασκευῆς λιμενοβραχίονος ἐν τῷ Λιμένι Σητείας καὶ νὰ ἀναφέρωμεν ἅμα ὅτι ἐπειδὴ κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν ἡ προβλεπομένη ἀναλογία εἰς σιμέντον τύσον διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν κυψολοειδῶν κιβωτίων ὅσον καὶ διὰ τὴν παραγωγὴν ἰσχυροῦ σκυροκονιάματος διὰ τὴν πλήρωσιν τούτων μᾶς ἐφάνη ἀνεπαρκὴς διὰ τὴν στερεότητα τοῦ κατασκευασθησομένου ἔργου, δὲν ἐθεωρήσαμεν ταύτην, ἐπαφθέντες εἰς τὴν ὑμετέραν κρίσιν ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἔγκρισιν ἢ τροποποίησιν τῆς μελέτης ἀναλόγως.

Ὁ Νομομηχανικὸς Λασηθίου

Κων. Χρυσικόπουλος

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΕΡΙΔΙΚΑΡΗΣ

Πολιτικὸς Μηχανικὸς

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Μαΐου 1933

3) **Πρὸς τὴν Λιμενικὴν Ἐπιτροπὴν Σητείας**

Σητείαν

Κύριε Πρόεδρε,

Χθὲς σὰς ἐταχυδρόμησα τὴν μελέτην τῶν Λιμενικῶν Ἔργων Σητείας μετὰς ἐπενεχθείσας τροποποιήσεις, συμφώνως τῷ ὑπ' ἀριθ. 653)843 ἔγγράφῳ πρὸς Ὑμᾶς τῆς Γεν. Διοικήσεως Κρήτης.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ θεωρῶ σκόπιμον νὰ σᾶς ἐπαναλάβω τὴν διὰ τῆς ἀπὸ 1ης Φεβρουαρίου ἐ. ἔ. δήλωσίν μου, δι' ἧς ἀνελάμβανον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μελετηθέντων ἔργων ἐπὶ συμβάσει καὶ μὲ ἔκπτωσιν 40)ο (τέσσαρα ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν) ἐπὶ τῶν τιμῶν τιμολογίου, ἣτις δήλωσις ἐξακολουθεῖ ἰσχύουσα καὶ μετὰ τὰς ἐπενεχθείσας τροποποιήσεις.

Παρακαλῶ δ' Ὑμᾶς, ὅπως, ἐφ' ὅσον ἠθέλατε εὖρει συμφέροντας τοὺς προτεινομένους ὅρους, ζητήσατε παρὰ τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνίας, συμφώνως τῷ Ν. 5367 (ἄρθρ. 1ῆδ. δ') ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸν Νόμον περὶ «Λιμένων καὶ Λιμενικῶν Ταμιείων», τὴν προβλεπομένην ἄδειαν νὰ προβῇτε εἰς τὴν ἀπ' εὐθείας μεθ' ἡμῶν σύναψιν τῆς συμβάσεως ἄνευ μειοδοτικοῦ διαγωνισμοῦ.

Μετὰ πάσης τιμῆς
Ἀχιλ. Περιδικέτης

4) ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΡΓΑ

Ἐν Χανίοις τῇ 4 Αὐγούστου 1933

Πρωτ. 653

Ἀριθ.

Διεκ. 843

Π ρ ὀ ς

Τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Λιμενικῆς Ἐπιτροπῆς Σητείας

Εἰς Σητεία ν

Εἰς ἀπάντησιν τῆς ὑπ' ἀριθ 113 ἐ. ἔ. ἀναφορᾶς σας, πρὸς τὴν Γενικὴν Διοίκησιν Κρήτης, ἐπαναφέροντες ὑμῖν τὴν ὑποβληθεῖσαν μελέτην κατασκευῆς λιμενοβραχίονος ἐν τῷ ὅρμῳ Σητείας, μετ' ἀντιγράφου τῆς ὑπ' ἀριθ 144 ἐ. ἔ. σχετικῆς ἀναφορᾶς τοῦ Νο)κοῦ Λασηθίου ὑφ' οὗτινος ἡ θεώρησις τῆς μελέτης εἶναι ἀπαραίτητος, καθ' ἣν κρίνεται ἡ προβλεπομένη ἀναλογία εἰς τσιμέντον τόσον διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἀπυθμένων κιβωτίων, ὅσον καὶ διὰ τὴν παραγωγὴν ἰσχυροῦ σκυροκονιάματος πληρώσεως τούτων· ἔτι δὲ τοῦ σκυροκονιάματος ἐπιστροφῆς κυματοθραύστου ὡς ἀνεπαρκῆς.

Μὲ τὴν γνώμην ταύτην συμφωνοῦντες καὶ ἡμεῖς, παρακαλοῦμεν ὅπως καλέσητε τὸν συντάξαντα τὴν μελέτην ἵνα προβῇ εἰς τὰς ἐνδεδειγμένας τροποποιήσεις ποιοῦμενος χρῆσιν ἀναλογικῶν κονιαμάτων ὡς ταῦτα καθωρίσθησαν διὰ τὸν κυματοθραύστην Ἡρακλείου.

Τὴν ὡς ἀνωτέρω τροποποιήσιν τῶν ἀναλογιῶν τῶν κονιαμάτων δικαιούται νὰ ἐπιφέρῃ καὶ ὁ κ. Νομομηχανικὸς Λασηθίου μεθ' ὃ καὶ θεωρήσῃ τὴν μελέτην καὶ ὑποβάλλῃ εἰς τὴν Γεν. Διοίκησιν διὰ τὰ περαιτέρω.

Ὁ Ἐπιθεωρητὴς Δημοσίων Ἔργων 9ης Περιᾶς

Κ. Δ ρ α ν δ ᾱ κ η ς

5)

Μελέτη Λιμενικῶν Ἔργων Σητείας

Δικαιολογητικὴ Ἐκθεσις

Τὸ μελετηθὲν ἔργον, ἀποτελεῖ ἓνα **μῶλον-ἀποβάθραν** μὲ διπλοῦν τὸν σκολόν· ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν δημιουργίαν μιᾶς **σχετικῶς** ὑπηνέμου λεκάνης διὰ τὴν

προστασίαν τῶν πλωτῶν μέσων (λέμβων, μαουνῶν) καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν χρῆσιν τοῦ μάλου τούτου ὡς ἀποβάθρας προσεγγίσεως τῶν ἱστιοφόρων καὶ ἀτμοπλοίων ἐν περιπτώσει καλοκαιριῶν καὶ μετρίας ἐντάσεως καιρῶν.

Ὁ διττὸς οὗτος χαρακτήρ τοῦ ἔργου, ἐπέβαλε καὶ τὴν ἐκλεγείσαν **μικτὴν διατομήν**.

Περιγραφή. Ἡ μελέτη αὕτη περιλαμβάνει τρία σχέδια ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου, ἡ δαπάνη ἐκάστου τῶν ὁποίων ἀνέσχεται περὶ τὰ δύο ἑκατομμύρια..

Κατὰ ταῦτα,

Τὸ τμήμα I.—μῆκους 80 μέτρων, δύναται νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸ διὰ τῶν ἱστιοφόρων ἢ βενζινοπλοίων (ὧν τὸ ἐκτόπισμα δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 12 Ἀγγλικούς πόδας) ἐμπόριον.

Τὸ τμήμα II συμπληροῦν τὸ I προσθέτει ἕτερα 68 μ. καὶ ἀναβιβάζει τὸ μῆκος τῆς ἀποβάθρας εἰς 148 μ.

Οὕτω συμπληρουμένη ἡ ἀποβάθρα δύναται εὐχερέστερα νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν κίνησιν τῶν συνήθων ἀτμοπλοίων ἐκτοπίσματος μέχρι 20 Ἀγγλικῶν ποδῶν (ἦτοι ὅλων τῶν ἀτμοπλοίων τῆς Ἀκτοπλοΐας καὶ τῶν Γερμανικῶν τοιούτων).

Καὶ ναὶ μὲν τινὰ τούτων ὑπερβαίνουνσι κατὰ μῆκος τὰ 68 μέτρα, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἔχει σημασίαν διὰ τὸ πλεῦρισμα τῶν ἀτμοπλοίων, ὧν τμήμα μόνον τῆς πρύμνης θὰ ὑπερέχῃ τῆς ἀποβάθρας.

Τὸ τμήμα III μῆκους 38 μ. συμπληροῖ τὴν ἀποβάθραν ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ προστατεύει καλλίτερον ἐν κακοκαιρίᾳ τὸ πλωτὸν ἐντὸς τοῦ λιμένος ὑλικόν. Ἔχω τὴν γνώμην, ὅτι διὰ τὸ προσεχὲς μέλλον ἡ Λιμ. Ἐπιτροπὴ δύναται ν' ἀρκεσθῇ εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν δύο μόνων τμημάτων ἅτινα θὰ ἐξυπηρετῶσι πλήρως τὸ ἐμπόριον, διὰ τῆς πλευρίσεως παντὸς εἶδους ἀτμοπλοίων καὶ τῆς ἀνευ φορτηγίδων φορτοεκφορτώσεως.

Κατὰ τὴν ἐκπόνησιν τῆς μελέτης, κατέβαλον ἐντελῶς ἰδιαίτεραν προσπάθειαν νὰ γίνῃ χρῆσις οὐχὶ μόνον ἐντοπίων λίθων καὶ ἰδίῳ ἐγχωρίων τοιούτων, ἀλλὰ καὶ ν' ἀποφενχθοῦν σπάνια καὶ δύσκληστα μηχανήματα. Ἡ ἀπλουστερά σκέψις, θὰ ἦτο νὰ γίνῃ ὅλος ὁ μῶλος διὰ φυσικῶν πετρωμάτων.

Ἦναγκάσθην παρὰ ταῦτα νὰ κάμω πρὸς τὸ ἐσωτερικόν, τμήμα τούτου διὰ τεχνητῶν ὀγκολίθων, διότι ἦτο ἀνάγκη νὰ δημιουργηθῇ κατακόρυφος παρειὰ διὰ τὸ πλεῦρισμα τῶν ἀτμοπλοίων, ὅπερ εἶναι πολῦτιμος συντελεστής οἰκονομίας. Τοὺς τεχνητοὺς ὀγκολίθους ἀντικατέστησα διὰ κυψελοειδῶν κιβωτίων, διότι, ἄλλως θὰ ὑπῆρχον πρὸς ἀνάρτησιν ὀγκόλιθοι βάρους ἄνω τῶν 10 τόννων, ἀπαιτοῦντες μηχανικὰς ἐγκαταστάσεις, οὐχὶ συνήθεις καὶ κατὰ συνέπειαν δυσσευρέτους καὶ δαπανηράς. Μὲ ἐπιφάσεν ἐπίσης ἡ ἀποψις ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθῶσι πρὸς μεγίστην ὠφέλειαν τοῦ Λιμ. Ταμείου, τὰ ἤδη ἐν ἀχρηστείᾳ προσωρινῇ μηχανήματα τοῦ Λιμένος Ἡρακλείου, ἦτοι.

1) Ἐνὸς μαλακτῆρος μετὰ κινήτηρος.

2) Ἐνὸς πλωτοῦ γερανοῦ 7 τόννων.

3) Μιάς φορτηγίδος πετρωμάτων.

Ταῦτα ἀφ' ἑνός μὲν εὐρίσκονται εὐκόλως· ἀλλὰ ἰδιαίτατα ὑπάρχουν ἀφθόως ἄχρηστα ἤδη παρὰ τῷ Λιμενικῷ Ταμείῳ Ἡρακλείου.

Ἐφιστῶ, τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ κάτωθι σημείου.

Κατήρησα τοὺς προϋπολογισμοὺς ὑπὸ δύο ὑποθέσεις.

1ον. Τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι ἡ Λιμ. Ἐπιτροπὴ Σητείας διὰ καταλλήλων διαβημάτων της θὰ δανεισθῇ παρὰ τοῦ Λιμ. Ἡρακλείου τὰ ὡς ἄνω ἀπαραίτητα μηχανήματα, ὁπότε ὁ συνολικὸς προϋπολογισμὸς θ' ἀνέλθῃ εἰς 6.712 καὶ

2ον. Τὴν προϋπόθεσιν καθ' ἣν ὁ ἐργολάβος θὰ προμηθευθῇ τὰ μηχανήματα, ὁπότε ἡ δαπάνη θ' ἀνέλθῃ εἰς δραχμὰς 7.412.723.

Ἐναπόκειται ἤδη εἰς τὴν Λιμενικὴν Ἐπιτροπὴν νὰ ἐκλέξῃ μίαν τῶν ὡς ἄνω προϋποθέσεων. Προσωπικῶς θὰ συνίστων τὴν πρώτην· οὐχὶ μόνον διότι θὰ ἐπὶ-γαζεν ἐκ ταύτης μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ πληρωθησομένου εἰς τὴν Λιμ. Ἐπιτροπὴν Ἡρακλείου ἐνοικίου, οἰκονομία ὑπὲρ τὸ ἥμισυ ἑκατομμύριον, ἀλλὰ διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, θὰ προσεيلκύνοντο περισσότεροὶ ἐργολάβοι εἰς τὸν συναγωνισμόν.

Γενικῶς, ἡ μελέτη ἀποσκοπεῖ τὴν ἄνευ μεγάλης δαπάνης καὶ δι' ὑπαρχόντων μηχανημάτων ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου κατὰ τρόπον ὅσον ἔνεστι ἀπλοῦν καὶ πρακτικόν.

Ὁ συντάξας Μηχανικὸς

Ἀχιλ. Περδικάρης

Προϋπολογισμὸς τοῦ ἔργου (Διὰ μηχανημάτων τοῦ ἐργολάβου)

Ἐνδείξεις ἔργων	Ἀρ. Τιμ.	Εἶδος Μον.	Μοναδ.	Τιμὴ ἀνὰ μον.	Ποσά
1ον.—Λιθοδομαὶ ἐξ ἀργῶν Λίθων καὶ Θηραϊκῶν	1.	μ3.—	824.—	299.—	246.376.—
2ον.—Σκυροκονίαμα ἐπι- στρώσεως	2.	μ3.—	2.324.—	531.—	1,187.254.—
3ον.—Κυψελοειδῆ κιβώτια	3.	μ3.—	6.000.—	652.—	4.912.000.—
4ον.—Κανονισμὸς πε- τρώματος	4.	μ2.—	1.208.—	96.—	115.968.—
5ον.—Ἐγκυβωτισμοὶ	5.	μ2.—	180.—	149.—	26.820.—
6ον.—Πετρώματα (συντριμ.)	6.	μ3.—	8.851.—	131.—	1.159.481.—
7ον.—Πετρώματα (ὀγκόλ.)	7.	μ3.—	7.761.—	177.—	1.375.697.—
					<u>8.020.596.</u>

Ὁκτὼ ἑκατομμύρια εἴκοσι χιλιάδας πεντακοσίας ἐνενήκοντα ἑξ δραχμὰς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1934

Ὁ Συντ. μηχανικὸς
ΑΧΙΛ. ΠΕΡΔΙΚΑΡΗΣ

Προϋπολογισμὸς
(τῶν μηχανημάτων χορηγουμένων ὑπὸ τῆς
Λιμενικῆς Ἐπιτροπῆς)

Ἑνδείξεις ἔργων	Ἀρ. Τιμ.	Εἶδος Μον.	Μονάδες	Τιμὴ ἀνὰ μιννάδα	Ποσὰ
1ον Λιθοδομαὶ ἐξ ἀργῶν	1.	μ3.	824	299.00	246.376
2ον Σκυροκονίαμα ἐπιστροφ- σεως	2.	μ3.	2.234	503.00	1.123.702
3ον Κυψελοειδῆ κιβώτια	3.	μ3.	6.000	625.—	3.750.000
4ον Κανονισμὸς Πετρώματος	4.	μ2.	0.208	96.00	115.968
5ον Ἐγκιβωτισμοὶ	5.	μ2.	180	149.00	26.820
6ον Πετρώματα (ὀγκόλιθοι)	6.	μ3.	8,851	103.00	911.653
7ον Πετρώματα (συντρίματ.)	7.	μ3.	7.762	150.00	1.164.150
					<u>7.338.669</u>

Ἑπτὰ ἑκατομύρια τριακοσίας τριάκοντα ὀκτὼ χιλιάδας
ἑξακοσίας ἑξήκοντα ἑννέα δραχμάς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 26 Ὀκτωβρίου 1934

Ὁ Συντ. μηχανικὸς
ΑΧΙΛ. ΠΕΡΙΔΙΚΑΡΗΣ

ΝΙΚ. Ι. ΠΑΠΑΔΑΚΙ

Η ΣΦΑΓΗ ΤΩΝ ΕΤΙΑΝΩΝ (1897)

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1896, ἐπανελθὼν ἐξ Ἡρακλείου, ἔνθα εἶχον ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἐφημερίδα τοῦ μακαρίτου Βορεάδου «Ἡράκλειον», διέμενον ἐν Ἀρμένοις παρὰ τῇ ἐκεῖ ἀποκατεσταμένῃ ἀδελφῇ μου. Καταρτιζομένης δὲ ὑπὸ τῶν προεδρίαν τοῦ κ. Ἀγγελάκι ἐπαναστατικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ δήμου Χανδρᾶ (28 Ἰουλίου), μετέσχον αὐτῆς καὶ ἐγώ, ὡς μέλος Γραμματεὺς. Οὕτω μοι ἐδόθη ἀφορμὴ νὰ μετάσχω ἐνεργότερον καὶ ἐπισημότερον τῆς ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ ἐπαναστατικῆς κινήσεως.

Ληξάσης τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης (1 Σ[ε]βρίου 1896), ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ Δήμου Χανδρᾶ διελύθη καὶ ὁ Ἀγγελάκις κατῆλθεν εἰς τὴν πόλιν Σητείας, ἔνθα καὶ πρότερον κατῴκει καὶ ἐξήσκει τὸ δικηγορικόν του ἐπάγγελμα. Ἐγὼ ἐξηκολούηον νὰ διαμένω ἐν Ἀρμένοις.

Καίτοι ἔληξεν ἡ ἐπανάστασις, τὰ πράγματα τοῦ τόπου δὲν ἐφαίνοντο ἐξομαλούμενα, οὐδὲ ἡ ἡσυχία ἐξασφαλιζομένη. Ἐπειδὴ οἱ τοῦρκοι δὲν ἀπεδέχοντο τὴν

Σ. ΜΥΣ. Συνεπεία τροποποιήσεων διὰ τὴν σύνθεσιν τοῦ σκυροκονιάματος τὸ ποσὸν πηξήθη εἰς 7.338.669 καὶ 8,020,596.

(*) Ἐξ ἀνεκδότων ἀπομνημονευμάτων μου.

ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τῶν Μεγ. Δυνάμεων παραχωρηθεῖσαν εἰς τὴν Νῆσον ἰσοπολιτείαν καὶ ἀντιενήργουν ἐπιμόνως εἰς τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῆς, προφανὲς ἦτο, ὅτι νέα τοῦ τόπου ἀναστάσις θὰ ἐπήρχετο προσεχῆς καὶ ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὁ ἀγὼν θὰ ἦτο πεισματωδέστερος τῶν προηγουμένων, διότι δὲν θὰ ἐστρέφετο τόσον κατὰ τῆς τουρκικῆς Κυβερνήσεως ὅσον κατὰ τῶν ἐν Κρήτῃ τούρκων, οἱ ὁποῖοι ἐνεφανίζοντο τώρα καὶ αὐτῶν τῶν ἀποφάσεων τοῦ Σουλτάνου πολέμιοι, διὰ νὰ μὴ ἐξισωθῶσι πρὸς τοὺς συμπολίτας τῶν χριστιανῶν ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν κατάστασιν.

Ἐπιβάλλετο λοιπὸν δραστηρίᾳ τῶν χριστιανῶν προπαρασκευὴ εἰς ἐφόδια καὶ ἄσκησιν πολεμικὴν. Αἱ σχετικαὶ αὐνενοήσεις ἐν τῷ Δήμῳ διεξήγοντο κατὰ τὸ πλεῖστον δι' ἐμοῦ καὶ ὁ κ. Ἀγγελάσις διεβίβαζε συνήθως δι' ἐμοῦ τὰς πρὸς τοὺς συνδημότας του πληροφορίας καὶ ὁδηγίας ἐκ Σητείας.

Τῇ ἑσπέρᾳ τῆς 27 Ἰανουαρίου, ἡμέρᾳ Δευτέρᾳ, μοὶ ἀνήγγειλαν ἐκ Χανδρᾶ τὴν ἐν Κάτω - Πισκοπῇ ἐπελθοῦσαν σύγκρουσιν χριστιανῶν πολιτοφυλάκων μετὰ τούρκων καὶ τὸν φόνον δύο ἐξ αὐτῶν. Ἐξήτουν δὲ παρ' ἐμοῦ καὶ ἐδίδον γνῶμην περὶ τοῦ πρακτέου, διότι τὰ γεγονότα ἐκεῖνα τῆς Κάτω - Πισκοπῆς ἐθεωροῦντο εὐλόγως ὡς πρὸδρομοὶ ἄλλων σοβαρωτέρων γεγονότων.

Εἶχον λάβει προηγουμένως δύο ἀπὸ τὸν κ. Ἀγγελάκιν ἐπιστολάς (τῆς 23 καὶ 24 Ἰανουαρίου), ἀρκοῦντος ὁδηγητικᾶς. Μοὶ ἀνεκοίνου ὅτι, συσκέψεως γενομένης ἐν τῇ πόλει, κατόπιν πληροφοριῶν καὶ ὁδηγιῶν ἐξ Ἡρακλείου καὶ Χανίων, ἀπεφασίσθη νὰ ἐμποδισθῶσιν οἱ ἐν τοῖς χωρίοις ὀθωμανοί, ἂν ἐπιχειρήσωσι νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν, ἀποκλειόμενοι εἰς τὰ χωρία τῶν, χωρὶς ὅμως νὰ κακοποιηθῶσιν. Ἀπῆντησα λοιπὸν εἰς τοὺς ἐν Χανδρᾶ ὅτι, ὀφείλομεν αὐθωρεὶ νὰ ἐγκαταστήσωμεν φρουράς παρὰ τὰ τουρκικὰ τοῦ Δήμου χωρία καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὰς εἰς Λιμένα ἀγούσας ὁδοὺς, διότι οἱ Τοῦρκοι, ἂν μάθωσι τὰ ἐν Κάτω - Πισκοπῇ γεγόμενα, θὰ ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ δράμωσι πρὸς τὴν πόλιν. Συνέστησα δὲ νὰ φροντίσωσιν ἐκεῖνοι νὰ εἰδοποιήσωσι τὰ ἀνατολικά τοῦ Δήμου χωρία, διότι διὰ τὰ δυτικά θὰ ἐφρόντιζον ἐγώ, ὡς καὶ ἔπραξα.

Συνεκεντρώθησαν ἀμέσως οἱ ὀπλίται τῶν Ἀρμένων καὶ ἀφ' οὗ ἐξ αὐτῶν κατηρτίσθη ἐφεδρεία ἡ ὁποία θὰ ἔμεινεν ἀγρυπνοῦσα ἐν τῷ χωρίῳ, ἐκ τῶν λοιπῶν τινὲς μὲν (Θεόδ. Ρεμούνης καὶ Ἐμμ. Χριστοδουλάκης) ἐτράπησαν πρὸς τὸ χωρίον Βορρῇ, τινὲς δέ, περὶ τοὺς δέκα, ἠκολούθησαν ἐμέ πρὸς Ἑτιζάν, χωρίον κατοικούμενον ὑπὸ 20 περίπου τουρκικῶν καὶ 4 χριστιανικῶν οἰκογενειῶν.

Οὔτε φῶς, οὔτε κίνησιν τινα διεκρίνομεν εἰς τὸ χωρίον. Ἡ νύξ εἶχε προχωρήσει καὶ πάντες ἐκοιμῶντο, διότι, ὡς φαίνεται, δὲν εἶχον μάθει τίποτε. Ἐν τούτοις μὲ πᾶσαν προφύλαξιν, σιωπηλῶς καὶ ἀθορύβως βαδίζοντες, ἐσπεύσαμεν εἰς τὴν πρὸς Λιμένα ἐξ Ἑτιζᾶς ἄγουσαν ὁδὸν καὶ ἐκεῖ διαιρεθέντες εἰς δύο ἐποποθετήθημεν εἰς τὰ πλάγια τῆς ὁδοῦ καὶ εἰς μέρη κατάλληλα. Σύνθημα συνεννόσεως καὶ ἀναγνώσεως ὥρισamen : **Ἀρμένους - Καρύδι** (ἀπὸ τὸ χωρίον μου καὶ τὸ τῶν ὀπλιτῶν).

Ἐμείναμεν ἱκανὴν ὥραν εἰς τὰς θέσεις μας αὐτὰς ἀκίνητοῦντες καὶ ἀκροώμενοι. Ἀλλ' ἐσκέφθημεν ὅτι ἡ τοσαύτη προφύλαξις ἦτο ματαία· ἐκ τῆς ἀκινήσιας δέ, καὶ τοῦ ὕψους μάλιστα ἐδάφους, ἐκινδυνεύομεν νὰ παγώσωμεν ὑπὸ τοῦ ψύχους τοῦ Ἰανουαρίου. Ἠσχίσαμεν λοιπὸν νὰ κινώμεθα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, προχωροῦντες δὲ νὰ τείνωμεν τὰ ὦτα καὶ νὰ στρέφωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς ἄλλὰ χωρία, τουρ-

βολισμοῦ, ἤρχισαν νὰ συρρέουν καὶ ὑπῆρχε κίνδυνος συγκρούσεως ἐντὸς τοῦ χωρίου.

Τοιοιτοτρόπως ὁ σκοπὸς τῆς εἰς τὸ τουρκικὸν χωρίον εἰσόδου μου ἀπέτυχεν ἐντελῶς· ἐπέφερε μάλιστα τὸ ἀντίθετον ἀποτέλεσμα· ἐπέσπευσεν ἡ προπαγανδιστικὴ τὰ ὀλέθρια διὰ τοὺς τούρκους γεγονότα. Ἦτο μοιραῖος ὁ πυροβολισμὸς ἐκεῖνος τοῦ Κτενιάδου. Δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ μοναδικὸς οὗτος πυροβολισμὸς κατέστρεψεν ἐν ὁλόκληρον τουρκικὸν χωρίον. Ἄνευ αὐτοῦ ἐνδεχόμενον ἦτο ἡ πολιορκία τῆς Ἐτιᾶς νὰ λάβῃ ἄλλην τροπὴν καὶ ἔκβασιν. Πάντως ἐκ τῶν ἐν ἄλλοις χωρίοις (Παλαιπετσίῳ καὶ Βορρῇ) συμβάντων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος τοῦ ἐν τῇ πόλει Σητείας ἀποκλεισμοῦ χριστιανῶν Ἀρμενιωτῶν, διατρεχόντων τὸν ἔσχατον κίνδυνον, θὰ ἐπηρεάζετο καὶ θὰ ἐκανονίζετο ὁ τρόπος καὶ ἡ ἔκβασις τῆς πολιορκίας τῶν Ἑβραίων. Ἦτο μοιραῖον, ὡς καὶ πάντα τὰ μετὰ ταῦτα γινόμενα ἦσαν μοιραῖα καὶ ἀναπότρεπτα ὑπὸ θείας δίκης ἐπιβεβλημένα.

Ἐξεληθόντες τοῦ χωρίου διηυθύνθημεν πρὸς τοὺς ὑπερκειμένους λοφίσκους, ὅπου καὶ ἄλλοι Ἀρμενιωταί, ὡς καὶ Χανδριανοί, εἶχον συρρεύσει. Ἀπ' ἐκεῖ ἐβλέπαμεν τοὺς Ὀθωμανοὺς μετακομιζομένους ἐν σπουδῇ εἰς τὸ κατὰ τὸ ἄκρον τοῦ χωρίου Τζαμίον των (Ἐκκλησίαν τὸ πάλαι). Περὶ τὴν μεσημβρίαν δὲ πάντες εἶχον ἐγκλεισθῇ εἰς τὸ Τζαμίον, ἐγκαταλείψαντες τὰς οἰκίας των, τὰς ὁποίας εἰσερχόμενοι χριστιανοὶ ἐλεηλάτουν. (1)

Ἡ συγκέντρωσις τῶν Ὀθωμανῶν εἰς τὸ Τζαμίον, ὁρατὸν ἐκ τριῶν αὐτοῦ πλευρῶν ἀπὸ τὰ πέριξ, παρετήρησα ὅτι πολὺ διηυκόλυνε τὸ ἔργον τῆς φρουρήσεως, ἡ ὁποία, ὡς ἐν ἀρχῇ εἶπον, ἀπετέλει τὸν κύριον ἡμῶν σκοπόν. Δὲν εἶχομεν λοιπὸν ἄλλο τι νὰ πράξωμεν εἰμὴ νὰ περιφερώμεθα πέριξ ἢ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς τουρκικὰς οἰκίας νὰ ἐγκατασταθῶμεν, ὁπόθεν ἐν ἀσφαλείᾳ ἀπὸ παντὸς κινδύνου καὶ ἀπὸ τοῦ ψύχους τῆς νυκτὸς νὰ φρουρῶμεν τὸ Τζαμίον, ἕως ὅτου νὰ μᾶς ὀδηγήσουν τὰ πράγματα διὰ τὴν περαιτέρω πορείαν.

Ἀλλὰ περὶ τὴν ἐσπέραν ἐρρίφθη εἰς πυροβολισμὸς κατὰ τοῦ Τζαμίου ἐκ τοῦ ὁποίου ἐδόθη ἀπάντησις καὶ οὕτως ἤρχισαν αἱ ἐχθροπραξίαι. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς δὲ ταύτης, ἐξέλιπε πᾶσα πειθαρχία καὶ τάξις. Ἐκαστος ἔκαμνεν ὅ,τι ἤθελεν.

Ἐξηκολούθησαν οἱ πυροβολισμοὶ ἐκατέρωθεν μέχρι τῆς νυκτὸς, ἀνευ ὁμως οὐδενὸς ἀποτελέσματος. Ἡ θύρα, ἐννοεῖται, καὶ τὰ παράθυρα κατετροπήθησαν ὑπὸ τῶν σφαιρῶν· ἀλλ' ὅπισθεν αὐτῶν εἶχον ἐγερθῇ πρόχειροι τοῖχοι. Ἐν τούτοις ἐτραυματίσθη, ὡς ἐμάθην κατόπιν, εἰς Ὀθωμανὸς (Γιουσούφ Καραχασανόκις) εἰς τὸν μηρόν. Καὶ ἐκ τῶν ἀντιπυροβολισμῶν τῶν τούρκων οὐδεὶς χριστιανὸς ἔπαθεν (2).

Ἡ ἀνταλλαγὴ τῶν πυροβολισμῶν ἐπαγγελήθη καὶ τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν (Τετάρτην, 29 Ἰανουαρίου). Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῶν πυροβολισμῶν τούτων οὐδὲν θὰ

(1) Μία Ὀθωμανίς, χήρα πιθανῶς, εἶτε μὴ θέλουσα νὰ ἐγκαταλείψῃ ποσὺς τὰ εἶμαρτάς, εἶτε ἐπανεληθοῦσα ἐκ τοῦ Τζαμίου διὰ νὰ παραλάβῃ περισσότερα ἐξ αὐτῶν, κατελήφθη τὴν νύκτα ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς καὶ ἐφονεύθη ἐν αὐτῇ.

(2) Πλὴν ἐμοῦ, παθόντος τὰ ὅσα ἐκ τῶν πυροβολισμῶν συμπολεμιστοῦ μου, πολὺ πλησίον μου τοποθετηθέντος. Ἀπὸ διασωθεῖσαν δὲ Ὀθωμανίδα ἐμάθομεν κατόπιν, ὅτι σκοπὸς καὶ ἐπιμελῶς ἀπεφεύγετο φόνος ἢ τραυματισμὸς χριστιανοῦ, διὰ νὰ μὴ προκληθῇ ἐρεθισμός, ὁ ὁποῖος θὰ ἀπέβαινε πρὸς κακὸν τῶν τούρκων.

εἶχον νὰ φοβηθῶσιν οἱ τοῦρκοι, διὸ καὶ θὰ ἤρνουντο νὰ παραδοθῶσι, διεκόπησαν οἱ πυροβολισμοὶ καὶ ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ χρῆσις δυναμίτιδος. Ὁ Σταμάτιος Κτενιάδης προσεφέρθη θαρραλέως νὰ πλησιάσῃ εἰς τὸ Τζαμίον καὶ νὰ τοποθετήσῃ τὴν δυναμίτιδα εἰς ὀπὴν τοῦ κτιρίου. Ἀλλ' εἶτε διότι ἦτο ἀνεπαρκὴς ἡ δυναμίτις, εἶτε δι' ἄλλον λόγον, οὐδεμίαν ἐπήνεγκε βλάβην εἰς τὸ κτίριον. Οἱ ὀθωμανοὶ ὁμῶς φοβηθέντες ἐκ τοῦ κρότου, στενοχωρούμενοι δὲ πλέον καὶ ἐν τῷ οὐχὶ εὐρυχώρῳ τζαμίῳ, ἔνθα οὐδὲ τρόφιμα, οὐδὲ ὕδωρ εἶχον προφθάσει νὰ συναποκομίσωσιν ἐπαρκῇ δι' 75 περίπου πρόσωπα, ἐξεδήλωσαν διάθεσιν νὰ παραδοθῶσι κατὰ τὸ ἀπόγευμα τῆς Τετάρτης ἐπὶ τῷ ὄρῳ νὰ ὀδηγηθῶσιν ἀσφαλεῖς εἰς τὴν πόλιν τῆς Σητείας. Ὅπλα ἢ ἄλλα πράγματα δὲν ὑπῆρχον πολλὰ νὰ παραδοθῶσι καὶ ἡ παράδοσις συνετελέσθη ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ.

Ἐπειδὴ ἤγγιζεν ἡ ἑσπέρα καὶ δὲν ὑπῆρχε καιρὸς νὰ ὀδηγηθῶσιν εἰς Σητείαν οἱ παραδοθέντες, ὠδηγήθησαν πρὸς τὴν μικρὸν ἀπέχουσαν Μονὴν Ἀγίας Σοφίας, ἵνα ἐκεῖ διέλθωσι τὴν ἐπερχομένην νύκτα. Ἀλλὰ παρ' ἐμοὶ ἐγεννήθη καὶ ἡ ἰδέα νὰ χωρισθῶσι τὰ γυναικόπαιδα καὶ οἱ γέροντες διὰ νὰ ὀδηγηθῶσιν εἰς Σητείαν ἐπ' ἀνταλλαγῇ δὲ νὰ κρατηθῶσι προσωρινῶς οἱ ἀποτελοῦντες τὴν μάχimon δύναμιν. Τοῦτο ὁμῶς θὰ ἀπεφασίζετο ὀριστικῶς τὴν ἐπιούσαν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν εἰδήσεων τὰς ὁποίας θὰ εἶχομεν κατὰ τὴν νύκτα περὶ τῶν ἐν τῇ πόλει ἀποκεκλεισμένων χριστιανῶν.

Τὴν πορείαν μέχρις Ἀγίας Σοφίας δὲν συνώδευσα ἐγώ. Εἰς τὸ Τζαμίον εὐρέθησαν ἐγκαταλειφθέντα διάφορα μὲν καὶ ἀσήμαντα πράγματα ἀλλὰ καὶ καρποὶ ὅμως σιτηρῶν (τί τοὺς ἤθελον !). Ἐκρίθη δὲ καλὸν νὰ περιμαζευθῶσιν οἱ καρποὶ τοῦλάχιστον οὗτοι καὶ νὰ μεταφερθῶσιν εἰς Ἀρμένους διὰ τὰς κοινὰς ἀνάγκας, μάλιστα δὲ διὰ τοὺς πρόσφυγας, τοὺς ὁποίους πάλιν θὰ εἶχομεν ἐκ τῆς πόλεως μας καὶ ἐξ Ἱεραπέτρου. Ἐδέησε ν' ἀναλάβω αὐτοπροσώπως τὴν ἐπιστασίαν διὰ τὴν περισυλλογὴν ταύτην· ἀλλὰ μόλις εἶχον περισώσει καὶ ἀποστείλει εἰς Ἀρμένους ὀλίγα φορτία σιτηρῶν, ἠκούσθησαν πυροβολισμοὶ κατὰ τὴν Ἀγίαν Σοφίαν συνεχεῖς καὶ ἔσπευσα πρὸς τὰ ἐκεῖ. Ὅταν ὁμῶς ἔφθασα, τὸ τραγικὸν δρᾶμα εἶχεν ἐξ ὀλοκλήρου σχεδὸν συντελεσθῇ. Ὀλίγαι ἀκόμη γυναῖκες ὑπολείποντο ζῶσαι εἰς τὸν περίβολον τῆς Μονῆς. Μίαν ἐξ αὐτῶν ὠδήγησα εἰς κρύπτην τινὰ καὶ ἐν κοράσιον εἰς μίαν καπνοδόχον. Οὕτως ἐσώθησαν τὰ δύο αὐτὰ πλάσματα. Ἐσώθη (ἀγνοῶ πῶς), καὶ μία ἄλλη γυνή, νεόγαμος (*).

Πῶς ἐπῆλθε τὸ ἀπρομελέτητον καὶ ἀπροσδόκητον αὐτὸ δρᾶμα δὲν ἠδυνήθη νὰ λάβω πληροφορίας. Μοὶ εἶπον, ὅτι εἰς ὀθωμανός, (Ἀλῆς Γατζάκης), ἀποχωρισθεὶς τῶν λοιπῶν ἐτράπη εἰς φυγὴν καὶ οἱ χριστιανοὶ ἤρχισαν νὰ τὸν πυροβολῶσιν. Ἐλέχθη ἀκόμη, ὅτι εἰς Ἀρμενιώτης, ὁ ὁποῖος πρὸ τινῶν ἡμερῶν εἶχε καταγγελθῇ ὑπὸ ὀθωμανοῦ δι' ἀγροζημίαν καὶ τιμωρηθῇ, ἐκδικούμενος ἐπυροβόλησε αὐτόν. Ἐκ τούτου ὀρμηθέντες καὶ οἱ ἄλλοι ὀπλίται ἤρχισαν καὶ αὐτοὶ νὰ πυροβολῶσι, ἕως ὅτου οἱ ὀθωμανοὶ ἔπεσον ὃ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον.

Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι τὰ μέγιστα ἐπέδρασαν γεγονότα λαβόντα χώραν τὴν

(*) Παρεδόθησαν κατόπιν εἰς τὰς ἐν Σητείᾳ Ἀρχάς τῆς Γαλλικῆς Κατοχῆς, ἵνα μαζί μὲ ἄλλους ἐξ ἄλλων χωρίων διασωθέντας μεταφερθῶσιν εἰς Ἡράκλειον καὶ ἀνταλλαγῶσι μὲ δύο ἄνδρας ἐκ Πεδιάδος, οἱ ὁποῖοι μικρὸν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως εἶχον καταδικασθῇ ἐπὶ φόνῳ ὀθωμανῶν καὶ ἐκρατοῦντο εἰς τὰς φυλακὰς Ἡρακλείου.

προηγούμενην ἡμέραν εἰς ἄλλα χωρία, ἦτοι ὁ φόνος εἰς Παλαιπέτσι δύο ἐκ Λιθινῶν γενναίων ἀνδρῶν, χριστιανῶν, ('Ι. Δουλγεράκι καὶ Καλαϊτζάκη), καὶ τῶν τούρκων τοῦ Βορρῆ, εἰς τὸν ὁποῖον φόνον συνέπραξαν προσωπικῶς (Θ. Ρεμούνδης καὶ 'Εμμ. Χριστοδουλάκης), παρευρέθησαν δὲ κατόπιν καὶ εἰς τὸ δρᾶμα τῆς 'Αγ. Σοφίας.

Τὰ πτώματα (70 περίπου) ἐτάφησαν προχείρως τὴν ἐπομένην εἰς τὰς τάφρους τῶν ἀγρῶν τῆς 'Αγίας Σοφίας. Περὶ τοῦ 'Αλῆ Γατζάκη δὲν ἔμαθον, ἀνέφηθαι εἰς μέρος ἀσφαλές.

'Εν 'Αρμένιοις ἡ σφαγή αὕτη ἔκαμεν ἀλγυνήν ἐντύπωσιν. 'Απεδοκιμάσθη ὡς πρᾶξις ζωηρῶν νεανιῶν καὶ ἀπερισκέπτων ἀνδρῶν ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐκυρίαρχησαν στιγμιαῖαι ἐξάψεις καὶ παράφορα συναισθήματα. 'Αφ' ἑνὸς μὲν οἱ ἐν 'Ετιᾷ τοῦρκοι, ὡς ἄνθρωποι, δὲν ἐφέροντο κακῶς πρὸς τοὺς χριστιανοὺς αὐτῶν γείτονας, τοὺς τε ἐν τῷ χωρίῳ τῶν καὶ τοὺς ἐν τοῖς περιχώροις οἰκοῦντας. 'Ὡς ἐκ τούτου δὲν ἐμίσουντο ὑπὸ τῶν χριστιανῶν, τόσον τοὐλάχιστον ὅσον ἐμίσουντο οἱ ἐν τοῖς ἄλλοις χωρίοις τοῦ Δήμου οἰκοῦντες 'Οθωμανοί, ὡς 'Οθωμανοὶ καὶ ὡς ἄνθρωποι κακοί. 'Αφ' ἑτέρου δὲ ἦτο γνωστόν, ὅτι μεταξὺ τῶν ἐν Σητεῖᾳ ἀποκεκλεισμένων χριστιανικῶν οἰκογενειῶν ἦσαν καὶ 'Αρμενικαὶ οἰκογένειαι ('Αγγελάκη καὶ Ξομπαραράκη), αἱ ὁποῖαι ἠδύναντο νὰ διατρέξωσι κίνδυνον σοβαρώτατον καὶ ἡ διάσωσις τῶν ὁποίων ἤξιζε βεβαίως τὴν διάσωσιν ὅλων τῶν 'Ετσανῶν τούρκων.

'Αμφότεροι οἱ λόγοι οὗτοι ἔκαμνον τοὺς 'Αρμενιώτας, τοὺς πολυπληθεῖς πρὸ πάντων συγγενεῖς τῶν ἐν λόγῳ οἰκογενειῶν καὶ πάντας τοὺς σοβαρῶς σκεπτομένους, νὰ λυπῶνται σφόδρα διὰ τὰ ἐν 'Αγίᾳ Σοφίᾳ (ἐν ἱερῷ τόπῳ) διαπραχθέντα. Καὶ ἐξ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἐνεργῶν μέρος λαβόντων μετενόουν τινὲς καὶ ἐλυποῦντο. Αὐτὸς ὁ Ρεμούνδης παρέλαβεν εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ συνετήρει τὴν ἐν τῇ καπνοδόχῳ, ὡς προεῖπον, διασωθεῖσαν κορασίδα, δεκαπενταετίδα περίπου. Τὰς ἄλλας διασωθείσας δύο γυναῖκας παρέλαβεν ἐν τῇ οἰκίᾳ του ὁ 'Ιωάννης Κουβογεωργάκης, τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς μετέσχεν ἐνεργῶς τῆς σφαγῆς, ὡς νομίζω. 'Εξ ἄλλου δίκαιον εἶναι νὰ σημειωθῇ καὶ νὰ ἐξαρθῇ, ὅτι οὐδὲν σκληρὸν καὶ ἄγριον μέσον θανατώσεως ἐχρησιμοποιήθη, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐχρησιμοποιοῦν συνήθως οἱ Τοῦρκοι. Μαχαίρων καὶ ῥάβδων δὲν ἔγινε χρῆσις, ἀλλὰ μόνον σφαιρῶν καὶ ἐν μεγάλῃ ταχύτητι.

Μνεῖας ἄξια εἶναι τὰ ἐπόμενα ἐπεισόδια. Γυνὴ τις, ἡ σύζυγος τοῦ Γιουσούφ Καραχαστανάκη, μία ἐξ ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἐπρόφθασαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὸν περίβολον τῆς Μονῆς ἀβλαβῶς, ἐκάθησεν ὀκλαδὸν κατὰ γῆς, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ δῆθεν ἐκ τοῦ καμάτου καὶ ἐκ τῆς συγκινήσεως, πράγματι ὅμως διὰ νὰ δυνηθῇ εὐκολώτερον νὰ κρύψῃ ὑπὸ τὸ ἔνδυμά της δεκαετὴ περίπου υἱόν της, ὡς ἡ ὄρνις τοὺς νεοσσοὺς αὐτῆς. 'Αλλὰ τὸ τέχνασμα ἀντελήφθη ὁ Ρεμούνδης καὶ πλησιάσας ἀπέσπασεν ἐκεῖθεν τὸ παιδίον. 'Η ἀτυχής μήτηρ, (χριστιανικωτάτη ψυχὴ!), ἐνηκολίσθη τὸ παιδί της καὶ εἶπε: «Χαλάλι σου, παιδί μου, τὸ γάλα πού σὲ βύζαξα. Κάμε, παιδί μου, καὶ σὺ χαλάλι τὸ αἷμά σου σ' ἐκείνους πού θὰ σὲ σφάζουν!». Τὸ παιδίον ἠσπᾶσθη τὴν χεῖρα τῆς μητρὸς του καὶ ἀφῆθη κατόπιν ν' ἀπαχθῇ εἰς θάνατον. 'Ηκολούθησεν ἀβίαστος καὶ ἡ μήτηρ καὶ συνεφρονεύθη μετὰ τοῦ παιδίου. 'Ητο καταγωγῆς χριστιανικῆς ἡ γυνὴ αὕτη.

Τὴν μετὰ τὴν σφαγὴν νύκτα διερχόμενος ἡ σκοπίμως μεταβάς ἐπὶ τόπου

ὁ ἐξ Ἀρμένων γέρον Ν. Καζαναράκης ἤκουσεν οἰμωγὰς καὶ πλησιάσας εὗρηκε ζῶσαν ἔτι μίαν γυναῖκα. Προσφέρθη νὰ τὴν παραλάβῃ καὶ νὰ τὴν περιποιηθῇ· ἀλλ' αὕτη ἤρνεϊτο ἐπιμόνως παρακαλοῦσα μόνον τὸν γέροντα νὰ τὴν φονεύσῃ διὰ νὰ μὴ βασανίζεται. Ἀλλ' οὗτος δὲν ἔφερε μαζί του φονικὸν ὄργανον, τῇ ὑποδείξει δὲ τῆς ἰδίας ἡμιθανάτου, ἔλαβε λίθον εὐμεγέθη, τὸν ἔρριψε κατὰ τῆς κεφαλῆς της καὶ τὴν ἐφόνευσε.

Εἰς ἐκ τῶν προκρίτων Ἑττανῶν, ὁ Ἀλουχομεμέτης, προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν, ἀφ' οὗ εἶδε φονευόμενα τὰ τέκνα του, τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς καὶ ὁμοχωροίους του, χωρὶς νὰ ζητήσῃ νὰ σώσῃ τινὰ ἐξ αὐτῶν προσφέρων ὅ,τι ἠδύνατο καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ὑπολειπομένην αὐτῷ βραχυχρόνιον ὑπαρξίν, ἐξελιπάρει ταπεινότητα ὁ ἄθλιος διὰ τὴν ἰδικήν του ζωὴν. Ἐδήλου πρὸ τοῖς ἄλλοις, ὅτι θὰ ἐγίνετο χριστιανὸς καὶ μάλιστα καλόγηρος εἰς τὴν Ἀγίαν Σοφίαν εἰς τὴν ὁποίαν καὶ θὰ ἀφιέρωνεν ὅλην τὴν μεγάλην περιουσίαν του, ἂν τοῦ ἐχαρίζετο ἡ ζωή. Τῷ ἐδόθη ἀπάντησις, ὅτι θὰ βαπτισθῇ ἐν Ἀρμένιοις καὶ ὠδηγεῖτο ἐκεῖ. Μόλις δὲ ἀπεμακρύνθη ὀλίγα βήματα ἐπὶ τῆς πρὸς Ἀρμένους ὁδοῦ, ἐπυροβολήθη ἐκ τῶν ὀπισθεν καὶ ἔπεσε πρηγής. Πίπτων δὲ ἐφώνησε: «Νὰ τα δά!» Οὐδείς ἐλυπήθη τὸν φιλόζων καὶ ἄνανδρον τοῦτον γέροντα (').

N. Ἱ. Π.

(1) Σημ. Μύσ. Ἡ πιστὴ περιγραφή ἀπὸ αὐτόπτην μάρτυρα τῶν ἐν Ἀγίᾳ Σοφίᾳ τραγικῶν συμβάντων ἐξεγείρει τὴν συνείδησιν παντὸς ἀνθρώπου ἐναντίον τοιούτων βαρβάρων πράξεων καὶ μάλιστα ἐντὸς ἱεροῦ χώρου. Ἐν τούτοις, ὅταν λάβῃ τις ὑπ' ὄψει του, ὅτι κατὰ τὴν περιφέρειαν αὐτὴν, τῆς Σητείας, εἰς παρφημένους χρόνους ἐξεδηλώθησαν συνεχῶς εἰς βάρος τῶν χριστιανῶν τὰ ἄγρια ἔνστικτα τῶν Τούρκων, διὰ σφαγῶν, ἀτιμώσεων καὶ ἀρπαγῶν, θὰ κρίνῃ μετὰ σχετικῆς ἐπιεικειᾶς τὴν διαπραχθεῖσαν βαρβαρότητα, ἥτις εἰς τὴν κρίσιν τῶν δραστῶν δὲν ἦτο παρὰ μία δικαία ἀντιποίνων πρᾶξις. Ἀλλως τε κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον καὶ κατόπιν καὶ μέχρι σήμερον συνέβησαν πράξεις μεταξὺ πεπολιτισμένων λαῶν εἰς βάρος ὁμάδων καὶ προσώπων, αἵτινες κατασχύνουν τὸν πολιτισμόν. Ὡς κριθῇ ἐπομένως μετ' ἐπιεικειᾶς ἡ βάρβαρος ἐνέργεια ἀσυντάκτων καὶ ἀνευθύνων ὁμάδων. Ἐνεργουσὼν ἐν πλήρει συγχύσει.

ΣΗΤΕΙΑ.-Ο ΟΣΙΟΣ ΙΩΣΗΦ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΜΑΡΤΥΣ (;) ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

1ον) *Ο δσιος 'Ιωσήφ. Οὗτος ὁ δσιος πατήρ ἡμῶν 'Ιωσήφ ἦτον γέννημα καὶ θρέμμα τῆς περιφήμου νήσου Κρήτης, ἀπὸ ἑνα χωρίον Κεράμων καλούμενον».*

Ταῦτα ἀναφέρει ὁ Κ. Δουκάκης ἐν τῷ μεγάλῳ Συναξαριστῇ ('Ιαν, σελ. 502—508). Τὸ χωρίον Κέραμοι θεωρεῖται, ὅτι εἶναι τὸ ἐν Σητεία χωρίον Ἀζωκέραμος (=Ἐσω Κέραμος (!)). Τὰ λείψανα τοῦ ὁσίου τούτου μετεφέρθησαν εἰς Ζάκυνθον ἐκ Κρήτης τὴν 29 Αὐγούστου, ὁπότε τελεῖται ἡ ἑορτή του. Περιέργως ὅμως πλὴν τῆς ἀκολουθίας τῆς 29 Αὐγούστου, ὑπάρχει καὶ ἄλλη ἀκολουθία διὰ τὴν 28 'Ιανουαρίου ἣτις ἡμερομηνία πιθανῶς εἶναι ἡ τοῦ θανάτου τοῦ ὁσίου. Τῆς δευτέρας ταύτης ἀκολουθίας συγγραφεὺς εἶναι ὁ Ἱερεὺς Νικόλαος ὁ Ρώδιος, ὡς ἐξάγεται ἐκ χειρογράφου ἀντιγραφῆς ταύτης ὑπὸ τοῦ Ἱερέως Γεωργίου Μουζάκη γενομένης κατὰ τὸ 1764 (?). Οἰκογένεια Μουζάκη ὑπάρχει σήμερον εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὡς κοὶ εἰς τὸ χωρίον Βορῇ Σητείας οἰκογένεια Μουζάκη.

2ον) *Ο Νεομάρτυς (;) Παντελεήμων. Ἐκ τοῦ ἐν Ἀθήναις τυπογραφείου «Ἀγαθὴ Τύχη» κατὰ τὸ ἔτος 1865 ἐξεδόθη «Ἀσματικὴ ἀκολουθία τοῦ Ἀγίου Νεομάρτυρος Παντελεήμονος, ἀθλήσαντος ἐν τῇ Νήσῳ Κρήτῃ, τῆς Ἐπαρχίας Στίας, χωρίον Ἐπισκοποκέφαλον, κατὰ τὴν ιδ'. Νοεμβρίου ἀώμῃ σωτηρίου ἔτους. Συγγραφεῖσα μὲν πόνῳ Ἰακώβου μοναχοῦ τοῦ ἐν τῇ νείᾳ σκήτῃ διατελοῦντος τοῦ Ἀγίου ὄρους τοῦ Ἀθῶνος κατὰ τὸ 1863. Ἐκδοθεῖσα δὲ ἐπιμελεῖα τῆς μητρὸς τοῦ Ἀγίου, Εὐπραξίας, δαπάνη δὲ τῶν λαβόντων χάριν, διὰ πρεσβειῶν τοῦ Ἀγίου καὶ διὰ τῶν θαυμάτων αὐτοῦ παρὰ Θεοῦ.*

Περὶ τοῦ Ἀγίου (;) τούτου ὁ Louis Petit ἐν τῷ ἔργῳ του (Bibliogr. des Acoulouthies grecques σελ. 225) ἀναφέρει τὰ ἐπόμενα «Μία οἰκογένεια ἐκ Σπετσῶν ἐκδιωχθεῖσα ἐκ τῆς πατρίδος της ἐγκατεστάθη ἐν Κρήτῃ. Εἰς τὴν οἰκογένειαν ταύτην ἀνῆκε γυνὴ τις ὀνόματι Ἀννα (ᾠ) Παντελῇ Π. Δούσα, σύζυγος Γκέκα. Ἐγκαταλειφθεῖσα δι' ἀνάρμοστον διαγωγὴν ὑπὸ τοῦ συζύγου της ὑπάνδρευθη ἑνα ἄπιστον, ἔχουσα μεθ' ἑαυτῆς καὶ τὸ ἐκ τοῦ νομίμου γάμου τέκνον της, ὀνόματι Παντελεήμων. Τούτου ἀποθανόντος εἰς ἡλικίαν δώδεκα ἐτῶν ἔξ ευλογίας, ἡ μήτηρ του μετὰ τινα χρόνον ἐξέθαψε τὰ λείψανά του καὶ τὰ περιέφερεν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ 1859, παρουσιάζουσα ταῦτα ὡς θαυματουργά. Ὁ μητροπολίτης τότε Ἀθηνῶν Θεόφιλος, πληροφορηθεὶς τὸ σκάνδαλον κατέσχευε τὰ ὀστᾶ καὶ ἐνέκλεισεν τὴν παραγγελιοδόχον εἰς Μονὴν καλογραιῶν. Ἡ λειτουργία τοῦ ψευδαγίου ἀπηγορεύθη, ἡ δὲ ἀπαγόρευσις ἐκονοποιήθη δι' ἐγκυκλίου συνοδικῶς τὴν 30

(1) Ὑπῆρχε πρὸ ὀλίγων ἐτῶν καὶ Μονὴ Κεράμων κειμένη πρὸς Δ. τοῦ χωρίου Καστελίου Φουρνῆς Μεραμβέλου, διαλυθεῖσα κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Κρητικῆς Πολιτείας.

(2) S. G. Mgr. Louis Petit, archevêque Latin d' Athènes. Bibliogr. des acoulouthies grecques 1926.

(3) Ἡ Ἀννα γενομένη μοναχὴ μετονομάσθη Εὐπραξία ἴσως διὰ τὰ καλὰς αὐτῆς πράξεις (!)

Αυγούστου 1865 εἰς τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Ἀρχάς. Ἀνάλογον δὲ καταδίκην ἐξέδωκε καὶ ἡ Σύνοδος Κων)πόλεως τὴν 16 Φεβρουαρίου 1900 ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀνατυπώσεως τῆς ἀκολουθίας».

Αἱ δὲ τοπικῶς ἐν Πισκοκεφάλῳ συλλεγεῖσαι πληροφορίαι συμπληροῦσι κατὰ τι τὰς ἀνωτέρω, ὥς ὅτι ἡ Ἄννα ἦτο ἀδελφὴ τοῦ Παντελῆ Δούσα καλουμένη κοινῶς ἐν τῷ χωρίῳ Πισκοκεφάλῳ **Ἀνέξα**. Ὁ παῖς αὐτῆς Παντελεήμων μετέβη μετὰ τοῦ πρὸ καιροῦ ἀποβιώσαντος Γρηγορίου Λαμπίρη (1), ὁμοχωρίου του καὶ συνομηλικός του εἰς τὸ γειτονικὸν χωρίον Κάτω-Πισκοπὴ διὰ νὰ ἀγορίσουν αὐγά. Ἀλλ' εἰς τὸ χωρίον Κάτω Πισκοπὴ ὑπῆρχε τότε ἐπιδημία εὐλογιάς, ἐξ ἧς ἐμολύνθη ὁ Παντελῆς Γκέκα καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανε. Μετὰ ἓν ἔτος ἡ μήτηρ του, ἣτις ἐλθοῦσα χήρα ἐκ Σπετσῶν εἶχεν ὑπανδρευθῆ ἕνα Ἀλβανὸν μωαμεθανὸν ἐν Πισκοκεφάλῳ, ἐξέθαψε τὰ ὁσπία τοῦ τέκνου τῆς καὶ τὰ μετέφερεν τὸ πρῶτον εἰς Σῦρον καὶ ἐκεῖθεν τὰ περιέφερε εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς λείψανα ἁγίου (2). Πότε ἀκριβῶς ἔφθασεν ἡ οἰκογένεια Δούσα εἰς Πισκοκέφαλον, εἶναι ἄγνωστον. Ἡ πατριδοσις μόνον ἀναφέρει, ὅτι ἡ οἰκογένεια ἀπετελεῖτο ἐξ ἐπτά προσώπων. Ἐγκατεστάθησαν δὲ ἐν Κρήτῃ Σουλτανικῇ διαταγῇ. Οἱ δὲ σημερινοὶ ἐν Πισκοκεφάλῳ Παντελάκηδες προέρχονται ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν Δούσα, λαβόντες τὸ ἐπίθετόν των ἐκ τοῦ ὀνόματος Παντελῆ καὶ τοῦ ὑποκοριστικοῦ Παντελάκι καὶ κατόπιν Παντελάκης κατ' ἔθος Κρητικὸν καὶ διότι τὸ ἐπώνυμον Δούσα, πιθανῶς ἁλβανικῆς προελεύσεως, ἦτο ἀκατανόητον διὰ τοὺς κατοίκους Πισκοκεφάλου.

(1) Ὁ Γρηγόριος Λαμπίρης ἐγεννήθη ἐν Πισκοκεφάλῳ Σητείας κατὰ τὸ 1838 καὶ ἀπέθανε κατὰ τὸ 1918 εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν. Ὁ πατήρ του ὀνομάζετο Ἰάκωβος, Ἰταλὸς τὴν ἔθνησιν καὶ κατήγετο ἐκ Γενούης. Ὁ Ἰάκωβος Λαμπίρης νυμφευθεὶς Ἑλληνίδα ἐν Πισκοκεφάλῳ ἀπέκτησε πέντε τέκνα. Τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν Γρηγόριον, τὸν Φραγκίσκον, τὴν Ἑλένην (σύζυγον Κωνσταντίνου Βασιλάκη) καὶ τὴν Αἰκατερίνην. Πλὴν τῆς Ἑλένης ὅλα τὰ λοιπὰ τέκνα ἔμειναν ἄγαμα. Ὁ Γρηγόριος Λαμπίρης ἦτο συνομηλὴς τοῦ νεομάρτυρος (;) Παντελῆ.

(2) Ἡ Ρωσικὴ Κυβέρνησις διὰ τοῦ ἐν Χανίοις Προξένου τῆς ἐζήτησε πληροφορίας κατὰ τὸ 1890 παρὰ τοῦ Δημάρχου Σητείας Γεωργίου Στεφ. Στεφανίδου καὶ τοῦ τότε Σχολάρχου Σητείας Στυλιανοῦ Γεωργίου περὶ τοῦ νεομάρτυρος (;) Παντελῆ, περὶ τῶν σωματικῶν, ἰδίᾳ χαρακτηριστικῶν, περὶ τοῦ βίου ἐν γένει καὶ τῆς οἰκογένειας του. Οἱ ἐρωτηθέντες ἀπήνησαν εἰς τὰ ἐρωτήματα μετ' ἀκριβείας. Ἀλλ' καὶ παρὰ τὴν ἀπάντησιν ταύτην τὰ λείψανα τοῦ νεομάρτυρος (;) εὗρίσκονται εἰς τὴν Ρωσικὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος ἐν Ἀθῶν.

ΣΥΜΜΕΙΚΤΑ

1) «Ὅλοι φοβοῦνται τὸ Θεὸ καὶ ὁ τσγκαλᾶς τὸν τοῖχο». Λέγεται ἐπὶ ἀγγειοπλαστῶν, οἱ ὅποιοι μεταφέρουν τὰ προϊόντα τῆς τέχνης των ἐπὶ ζώων, ἰδίως ὄνων καὶ ἡμιόνων ἐν Κρήτῃ. καὶ κινδυνεύουν ἐξ ἀτελοῦς ἐπιβλέψεως τοῦ ζώου των κατὰ τὴν δίοδον εἰς στενοὺς δρόμους νὰ θραύσουν τὰ μεταφερόμενα ἀγγεῖα των ἐκ προσκρούσεως αὐτῶν πρὸς τοῖχον οἰκίας ἢ ξηρολιθιδίας.

2) *Τοῦ χαρτοπαίκτη, τοῦ ψαρᾶ, τοῦ κυνηγοῦ τὸ πιάτο, ἐφτὰ φορὲς εἶν' ἀδειανὸ καὶ μιὰ φορὰ γεμάτο.*

Τοῦ διστίχου ἡ ἔννοια εἶναι σαφὴς καὶ εὐνόητος.

3) *Ἀμπέλι τῷ χερῶ (=χειρῶν) σου, ἐλγὲς τῷ γονιῷ σου (=γονέων), σ(υ)κιὰ τοῦ παποῦ σου.*

Ἡ παραγγελία αὕτη δηλοῖ, ὅτι τὸ ἀμπέλι διὰ νὰ ἀποδίδῃ, πρέπει νὰ μὴν εἶναι παλαιόν· ἡ δὲ ἐλαία πρέπει νὰ εἶναι παλαιά, ἡλικίας μιᾶς τοῦλάχιστον γενεᾶς. ἡ δὲ συκὴ δύο τοῦλάχιστον γενεῶν.

4) *Ὡσεὶ νὰ στέκουν τὰ βουνά, τῇ Στειᾷς ἢ χαλέπα θὰ σ' ἀγαπῶ πουλάκι μου ἂν ἐπηγαίνης ντρέτα*

Χαλέπα=ἀνώμαλον, δύσβατον μέρος· οὕτω λέγεται: «μετὰ (=ἔπειτα) ἐπιάσαμε τὴ χαλέπα καὶ ἐκοπήκανε (=ἀπέκαμον, ἐκουράσθησαν) τὰ κτήματα (=τὰ ζῶα, ἰδίως ὄνοι καὶ ἡμίονοι). Ἡ ἐξήγησις τῆς μαντινιάδας εἶναι ἡ ἐπομένη: Ἔως οὗτοῦ ὑπάρχουν ὄρθια (=στέκουν) τὰ ἀνώμαλα καὶ δύσβατα βουνὰ τῆς ἐπαρχίας Σητείας, θὰ σὲ ἀγαπῶ πουλάκι μου (ἐννοεῖ τὴν ἐρωμένην του, τὴν ἀγαπητικὴν) ἂν βαδίξης (=πηγαίνης) τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν (=ντρέτα, δηλ. ἀγαπᾷς μόνον ἐμένα). Βουνὰ τῆς Στειᾷς καὶ Χαλέπα δηλοῦν τὸ αὐτὸ προᾶγμα.

5) *Τοπωνύμια α'.*) Ἐν τῷ χωρίῳ Λάστρω Σητείας πρὸς νότον καὶ ὑπερθεν τῆς τοποθεσίας «Καραβᾶ» (=ὁ ἔχων Καραβί, ἢ ὁ ἐκ Καραβᾶ ἔποικος) ὑπάρχει συνοικισμός, ἐρειπωμένος σήμερον καὶ καλούμενος μετὰ τῆς πέριξ περιοχῆς «*Μουχλιανὰ*» ἥτοι κατοικία καὶ περιουσία τῆς οἰκογενείας Μούχλου—Ἰσως τὸ Μοῦχλος νὰ εἶναι ἐκ παραφθορᾶς τοῦ Μοῦφλος—Ὡς γνωστὸν δὲ εἰς τοὺς Βενετικοὺς χάριτας ἢ σημερινὴ νησίς Μόχλου καλεῖται Scoglio di Muflo. Ἐπομένως δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ νησίς νὰ ἀνῆκεν εἰς τὸν Μοῦφλον, κατοικοῦντα ἐν Λάστρω-Σημειωτέον δέ, ὅτι μεταξὺ τῶν γεροντοτέρων κατοίκων τῆς περιφερείας τοῦ τέως δήμου Τουρλωτῆς ἀκούεται καὶ σήμερον «στοῦ Μούφλου». Ἡ δὲ μετονομασία εἰς «Μόχλον» ἐγένετο πρὸ τεσσαρακονταετίας ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Ἐ. Ν. Ρουσελάκη, ἐμπόρου, ὅστις μὴ γνωρίζων τὴν ἱστορικὴν γένεσιν τῶν τοπωνυμίων, ἐνόμισεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ συσχετισθῇ τὸ «Μούφλου» μὲ τὸν μοχλὸν καὶ μεταφορικῶς μὲ τὸ κύριον «παράσκαλον» τοῦ ἐμπορίου τῆς περιφερείας. ὡς ἦτο πράγματι ὁ μικρὸς ὅρμος τῆς νησίδος Μούφλου. Καὶ ἐκ τοῦ μοχλὸς ἄνευ δυσχερείας ἐγένετο Μόχλος.

β'.) Εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ χωρίου Τουρλωτῆς Σητείας καὶ πρὸς τὰ Ν. Δ. αὐτοῦ ὑπάρχει τοποθεσία καλουμένη *Κιμέλλα*. Προέρχεται πιθανώτατα ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ Cima (τσίμα=ἄκρα, κορυφή) καὶ ὑποκοριστικὸν Cimella. Ἐν Σητεῖᾳ ἀκούεται καὶ σήμερον «τσίμα, τσίμα»=«ἄκρα, ἄκρα»=εἰς τὸ ἀκρότατον ἄκρον· ὡς ἐπίσης «πλάσε τὴ τσίμα»=πλάσε τὴν ἄκραν. Ἡ προφορὰ τὸ Κ εἰς τοὺς Ἄνα-

σιν μὲ τὴν δωρικὴν λέξιν μάχαν=μάχην. Μεταξὺ Μαρωνιάς καὶ Σωτήρας ὑπάρχει τοποθεσία «Ρούσα Μάχα». Ἐπίσης καὶ πρὸς Ν. Μέσα Μουλιανῶν.

10) **Μαχίζω**=ύλακτῶ εἰς περίπτωσιν διώξεως θηράματος πέρδικος, λαγωοῦ ἐνῶ τὸ ρῆμα γαυγίζω=ύλακτῶ γενικῶς ἐκ τοῦ γαῦ-γαῦ, φωνῆς τοῦ κυνὸς ὅταν ύλακτῇ. Μάχισμα=εἰδικὴ ύλακὴ κυνός.

11) **Συμπαίνω**=βάλλω ξύλα εἰς τὴν φωτιὰν διὰ νὰ ἀνάψῃ καλύτερα· προστακτικὴ: σύμπαλε (=σύμβαλε)—λέγεται «σύμπαλε παιδί μου τὴν φωτιά, γιατί θὰ σβύσῃ».

12) **Λυχτάρα**=ἀπόκηρυμος κοίτη χειμάρρου. Ἴσως ἔχει σχέσιν μὲ τὴν ἀρχαίαν Κρητικὴν λέξιν Λύκτος=ἀπόκηρυμον καὶ κατηφορικὸν μέρος—ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἀρχαίας πόλεως τῆς Κρήτης Λύκτου—Τοποθεσίαι μὲ τὸ ὄνομα **λυχτάρα** ὑπάρχουν ἐν Λάστρω καὶ εἰς τὸ φαράγγι Τουρλωτῆς πρὸς Κουκίστρες. Ἡ κατάληξις **αρα** εἶναι μεγενθυτικὴ.

13) **Καθαρογλωσσίδι**: Καλοῦσιν ἐν τῇ δημοτικῇ γλώσσῃ «καθαρογλωσσίδι» λέξεις πολυσυλλάβους ἢ φράσεις δυσκολοπροφέρους ἢ ποιημάτια διὰ τῶν ὁποίων σκοπεῖται ἡ ἐκγύμνασις εἰς καλὴν καὶ εὐχερῇ προφορὰν τῶν μικρῶν παιδίων ἀπὸ τῆς ἡλικίας τῶν τεσσάρων περίπου ἐτῶν καὶ ἄνω, μὲ θέμα εὐληπτον καὶ εἰλημμένον ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου, ἠρτυμένον δὲ μὲ παραδοξολογίας καὶ ἀσυναρτυσίας εὐαρέστους εἰς τὸν παιδικὸν νοῦν. Ἐν τοιοῦτον «καθαρογλωσσίδι» εἶναι καὶ τὸ κατωτέρω, λεγόμενον ἄλλοτε ἐν τῷ χωρίῳ Τουρλωτῆς Σητείας.

«Ὁ ἥλιος, ὁ ἡλιάκης, ὁ πειπειρογιαννάκης
ἐπῆγε καὶ λαγώνεψε πέντε λαγούς νὰ πιάσῃ
Καὶ πέντε γάμους ἤκαμε καὶ πέντε πανηγύρια
Καὶ μιὰ γουλιὰ τοῦ πῶμεινε πετᾷ τὴν στή θυρίδα.
Ὁ κάτης τὴν περίμενε κί' ὁ πετεινὸς τὴν τσίμπα
Ἐ κακομοίρη πετεινὲ ἂ δὲ σὲ μεγερέψω
νὰ βάλῳ ἀξάϊ κίμινο καὶ χαχαλιὰ πιπέρι
νὰ βάλῳ καὶ γλυκὴν κρασί νὰ πλοῦν οἱ συμπεθέροι.»

Ἡ ἔρμηνεία τῶν λέξεων τοῦ τοπικοῦ γλωσσικοῦ ιδιώματος ἔχει ὡς ἑξῆς :

Πειπειρογιαννάκης. Λέξις σύνθετος ἐκ τοῦ πείρος (ἐκ τοῦ πείρω πιθάνως) τεμάχιον ξύλου δι' οὗ φράσσονται ὅλαι δεξαμενῶν ὕδατος. Ἐξ οὗ ὁ πείρος τῆς στέρας ἢ βαρελίων, ἢ τῆς λέμβου· κατόπιν, ἐπειδὴ ὁ πείρος εἶναι μικρὸν τεμάχιον ξύλου ἔχει τὴν σημασίαν μεταφορικῶς τοῦ μικρός, κοντός, ἐξ οὗ πειπειρόλιος=μικρὸς σὰν τὸ πείρω. Πειπειρογιάννης=Γιάννης κοντός, μικρός. Τὸ πει, πει κατ' ἀναδιπλασιασμόν.

Γουλιὰ=βλωμός, μπουκλιά, ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ gola=λαιμός. Γουλιὰ=λαιμιά, μπουκλιά· γουλέμι καὶ γούλα=λαιμός.

Κάτης=Γάτης, γάτος.

Τσιμπῶ=διὰ τοῦ ῥάμφους κτυπῶ, νύσσω, τσιμπιὰ=κτύπημα, νύξεις διὰ ῥάμφους.

ἀξάϊ=μέτρον περιεκτικότητος ξηρῶν ἰδία καρπῶν, ἰσοῦται πρὸς τὸ τέταρτον μουζουρίου, ἔχει βάρος τεσσάρων περίπου ὀκάδων.

14) Διὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς ἐγκυμοσύνης κατοικιδίων τινῶν ζώων ὑπάρχει τὸ ἀκόλουθον δίστιχον:

«Τὸ οὔτσι, οὔτσι τέσσερις
κλ' ἡ καρκατσόλα πέντε
καὶ τὸ σκυλλὶ καὶ τὸ γατὶ
ἐξηνταπέντε μέρες

Οὔτσι, πιθανῶς ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ ochrouts=δχρούτς=ἔξελθε, προστακτικὴ τοῦ ρήματος charege=χάραγκε=ἔξερχομαι. Λέγεται **οὔτσι** μόνον ἐπὶ χοίρου, τὸν ὁποῖον θέλομεν νὰ ἐκδιώξωμεν.

Καρκατσόλα, πιθανῶς ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ carcassa=σκελετός. Καρκατσόλα=σκελετώδης ὡς γραῖα, εἶτα=γορᾶ κατσίκια.

Ἡ ἐρμηνεία τοῦ διστίχου εἶναι, ὅτι συνήθως ἡ ἐγκυμοσύνη διαρκεῖ εἰς τὴν θήλειαν χοῖρον τέσσαρας μῆνας, τὴν αἶγα πέντε, σκύλλον καὶ γαλὴν ἐξήκοντα πέντε ἡμέρας.

15) Νὰ σοῦ ζηλέσω γείτονα
 γιὰ μιὰ καλὴ γυναῖκα
 Μ' ἂν εἶν' γιὰ σταροκρίθαρα
 χρονιά σου καὶ χρονιά μου.

Ἦτοι τὸ νὰ ἀποκτήσῃ κανεὶς καλὴν γυναῖκα εἶναι πράγμα τύχης. Ἀλλὰ προκειμένου περὶ ἐσοδείας δημοτριακῶν εἶναι γνωστόν, ὅτι τὴν μίαν ἀφορίαν διαδέχεται συνήθως τὸ ἐπόμενον ἔτος ἡ εὐφορία.

16) Παραπροτύτερα ἔπρεπε μικρὸ μου νᾶχης γνώση
 Πρὶ νὰ σὲ πιάσῃ ὁ σεβτᾶς κι' ἀπάνω σου ν' ἀπλώσῃ.

Ἐδῶ ἀντιτίθεται ὁ ἔρως μὲ τὴν γνώση, ἦτοι τὴν φρόνησιν, διότι ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων πιστεύεται, ὅτι ὁ ἐρωτευμένος δὲν σωφρονεῖ, κατὰ δὲ τὸ Σοφοκλῆ: «ὁ δ' ἔχων (τὸν ἔρωτα) μέμνηεν».

17) Ἄσπρος γεννᾶται ὁ κόρακας καὶ κόκκινος **κανιάζει**
 καὶ μαῦρος κατασιαίνεται καὶ τοῦ γενιᾶς του μοιάζει.

Κάννα=τὰ πρῶτα πτερὰ τῶν μικρῶν πτηνῶν μετὰ τὴν ἐκκόλαψιν. Κανιάζω=βγάνω τὰ πρῶτα φτερά. Ἴσως ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ canna. Ὑπάρχει καὶ λέξις κανούπα τῆς ἰδίας σημασίας καὶ ἐπώνυμον Κανουπάκις. Ἡ ἔννοια τοῦ διστίχου ἀναφέρεται εἰς τὴν μοιραίαν κληρονομικότητα τῶν ἐπιγόνων, ἰδίως τὴν ψυχικὴν, ὅταν ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ ἐλαττωματικῶν ἀπογόνων.

18) Εἰς τὸ μετόχιον Βαῖ (=βαγί, τὸ δένδρον φοῖνιξ) τῆς Μονῆς Τοπλοῦ ὑπάρχει πατητήριοι σταφυλῶν ἔχον τὴν ἐπομένην ἐπὶ λευκοῦ μαρμάρου ἐπιγραφὴν:

«1709 MIN MARTIC
ἮΚΟΔΟΜΗΘΕΙ ΤΟ ΛΙΝΟΝ
ΤΟΝΤΟ ΔΙΑ ἙΞΩΛΟΥ ΤΗΣ V
ΠΑΡΑΓΙΑΣ ΘΚΟΥ ΚΥΡΙΑΣ. Α
ΚΡΟΤΗΡΙΑΝΗΣ=

IC'

XC'.

NI

KA

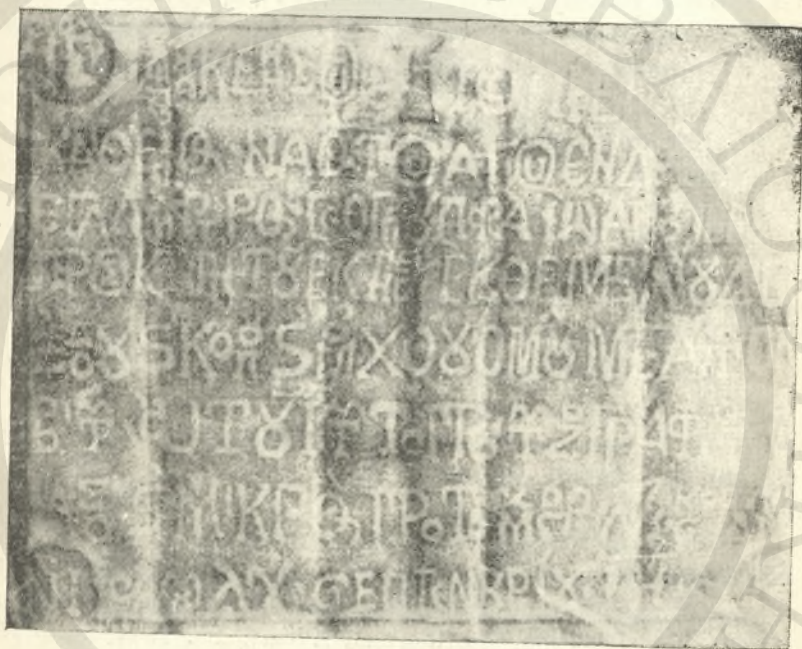
ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ ΗΓΟΥΜΕΝΟΣ

19) Εἰς τὴν κατεδαφισθῆϊσαν πρό τινας ἐκκλησίαν Ἅγιος Γεώργιος τοῦ κάτω χωρίου Ἐξω Μουλιανῶν Σητείας εὐρέθη πλάξ ἐνεπίγραφος ἔχουσα εἰς πέντε σειράς γραμμάτων ὡς ἑξῆς:

«Ἀνεκνήσθη οὗτος ὁ ἱερός καὶ θεῖος Ναὸς τοῦ ἁγίου ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου παρὰ Ἰωάννου ἱερέως προσκυνητοῦ ἔκτισεν ἐκ θεμελίου δι' ἐξόδου κόπου καὶ μόχθου ὁμοῦ μετὰ τῶν ὀνοριτῶν αὐτοῦ ἦτον τὸ πρῶτον ζογραφιστὸς ὁ ναὸς καὶ μικρός.

Προτομάστορας Νικόλαος Σκορδίλις γωλγ' (=1833 Σεπτεμβρίου ΙΗ (18)

Εἰς τὰς τέσσαρας δὲ γωνίας φέρει τὰ κατωτέρω ἀνὰ δύο γράμματα εἰς ἐκά-

Ἐπιγραφή Ἐξω - Μουλιανῶν.

στην γωνίαν: IC, XC, NI, KA=Ἰησοῦς Χριστὸς Νικᾷ. Ἐκ τῆς πλακὸς μανθάνομεν ὅτι ὁ σήμερον κατεδαφισθεὶς ναὸς ἐκτίσθη ἐπὶ κατεδαφισθέντος βυζαντινοῦ ναοῦ πιθανώτατα καὶ μάλιστα «ζωγραφιστοῦ». Καὶ διερωτᾶται τις, διατί αὕτη ἡ τάσις πρὸς καταστροφὴν, ἀφοῦ εἰς ἓνα χωρὶ ὑπάρχει πάντοτε χώρος νὰ κτισθῇ νέα ἐκκλησία, χωρὶς νὰ καταστροφῇ ἄλλη καὶ μάλιστα παλαιὰ μὲ τοιχογραφίας ἁγίων;

Ὁ ἀναφερόμενος ἱερεὺς Ἰωάννης προσκυνητὴς ἦτο πατὴρ τοῦ Χ' Γεωργίου Οἰκονομάκη διατελέσαντος δημάρχου Τουρλωτῆς, ὁ δὲ πρωτομάστορας Σκορδίλης Νικόλαος κατήγετο ἐκ Χαμαιζίου,

20) Ὁ Ἰωάννης Σεκᾶς ἐκ Λάστρου τὸν ὁποῖον ἀναφέρουν αἱ ἐπιστολαὶ τῶν Ἀφεντακάκιδων, πατρὸς καὶ υἱοῦ (Μύσων τόμ. Β' σελ. 6—7) ἐπωνομάζετο καὶ **Μπαλωμένος** (ἐκ τοῦ μπάλωμα=ἐμβάλωμα) λόγῳ τῆς κατὰ μέρη τοῦ τριχωτοῦ τῆς κεφαλῆς λευκάνσεως τῶν τριχῶν. Εἶχεν ἀδελφούς τὸν Σεκαδογιώργη καὶ τὸν Σεκαδονικολῆ. Τοῦ Σεκαδονικολῆ τέκνα ἦσαν ὁ ἐκ Μαρωνιᾶς Ἀλεξανδρῆς, ὁ Ἐμμ. Σακαδάκης καὶ ἡ ἐν Λάστρῳ Χρυσῇ. Λέγεται, ὅτι ὁ Νικ. Σακαδάκης ἐγκατέ-

λειψε τὴν Λάστιρον διότι ἐκακοποίησε νύκτα τινὰ τοῦρκον Γιανίτσαρον, ὅστις τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ γάμου τοῦ Σακεδονικολῆ ἐζήτηι νὰ διασκεδάσῃ εἰς τὸ σπίτι του, ὡς **σύγγαμβρος** φαίνεται. Πλὴν τῶν δύο υἱῶν εἶχε καὶ τρεῖς κόρας. Τὴν Ἀνεζίνα, μητέρα τοῦ Ἑμμ. Φιοράκη, τὴν ἐν Μυρσίνῃ Δεσποινῇ Σακαδοπούλαν καὶ τὴν μητέρα τοῦ Ἰωάννη Παπαδομανώλῃ ἐκ Λάστιρου. Ὁ πατὴρ τοῦ Χ' Στεφάνου Σακαδάκη ἐκαλεῖτο Νικόλαος Σακαδάκης, ἦτο δὲ πρωτοζάδελφος τῶν ἀνωτέρω Σακαδῶν.

Ὁ Γιάννης Σεκᾶς ἢ Μπαλωμένος λέγεται, ὅτι ἦτο λυράρης· ὠδήγει δὲ εἰς

Προσκυνητῆριον τῆς Βρεφοτροφῆς.

Σφάκαν τὰς ἐκ Λάστιρου γυναῖκας, ὁσάκις ἐκαλοῦντο ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος Γιανιτσάρου, ἵνα μετὰ τῶν γυναικῶν τῶν πλησιοχώρων χωρίων «στελιώσουν» χορὸν πρὸς διασκέδασίν του.

21) Ἐν Ἀγίῳ Νικολάῳ Μεραμβέλλου ὑπάρχει ἐκκλησία παλαιὰ «Τὸ γενέθλιον τῆς Θεοτόκου (8 Σ)βρίου.» Ὡς ἔφαιεν ἄλλοτε τοιχογραφίας ἁγίων. Ἡ ἐκκλησία εἰς παλαιότερους χρόνους ἐθεωρεῖτο θαυματουργὸς ἰδίᾳ ἐπὶ νοσημάτων βρεφῶν, ἐξ οὗ καὶ **Βρεφοτρόφος** ἐκαλεῖτο. Ἡ Ἐκκλησία εἶχε δύο μικρὰ παράθυρα. Τὰ δὲ ἀσθενῆ βρέφη εἰσήγοντο σπαργανωμένα ἀπὸ τὸ ἐν παράθυρον καὶ ἐξήγοντο

ἀπὸ τὸν ἄλλου ὑπὸ τοῦ ἱερέως. Ἀριστερὰ τῷ εἰσερχομένῳ ὑπάρχει προσκυνητᾶριον σήμερον, εἰς ὃ μέρος ἄλλοτε τάφος, ὑπερῖθεν τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε κοσμηματικὸν γείσωμα ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶναι χαράγμενα τὰ ἐλόμενα:

«Hic jacet Laurentius (ja) cobi Maripetri nobilis Crete(n)sis et Heraclii oppidi praefecti du (m) vixerit benem (erentiae) ergo filius dilectus morte immatura correptus anno MDCII.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Gerola (1), καὶ ἀναφέρει, ὅτι «ἐτάφη ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὁ Λαυρέντιος ἀγαπητὸς υἱὸς Ἰακώβου Μαρηπέτρου, εὐγενοῦς Κρητὸς καὶ Νομάρχου τῆς πόλεως Ἡρακλείου καὶ ὅτι ἀπέθανε προώρως κατὰ τὸ ἔτος 1602».

Ὁ Hip. Noiret ἀναφέρει ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ (2) ἐπὶ τῆς τῶ ἐπώνυμον Maripetro. Ἐκ τῶν ἐπὶ τὰ δὲ τούτων Μαρηπέτρων ὁ Cha Maripetro, σύμβουλος ἐν Κρήτῃ, ὡς δείκνυται ἐκ τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 10 Ἰουλίου 1410 ἐγγράφου τῆς Βενετικῆς Γερουσίας, ὑπῆρξε συνένοχος κολασίμων πράξεων μετὰ τοῦ Cha Victuri, τοῦ ὁποίου διατάχθη ἡ σύλληψις καὶ ἡ ὑπὸ ἀσφαλῆ συνοδείαν μεταφορὰ εἰς Βενετίαν. Καὶ ποῖαι μὲν αἱ ἀξιόποιοι πράξεις αὐτουργοῦ καὶ συνεργοῦ δὲν γνωρίζομεν. Μᾶς ἐνδιαφέρει ὅμως τὸ προτασσόμενον εἰς ἀμφοτέρω τὰ ἐπώνυμα **Cha** = **Χά**. Ἀγνοοῦμεν τὴν σημασίαν του, ἀλλὰ γνωρίζομεν τοποθεσίαν κειμένην πλησίον εἰς τὸν συνοικισμόν Μοναστηράκι Ἱεραπέτρας καὶ πρὸς Β. αὐτοῦ καὶ καλουμένην «**Χά**», ἐξ οὗ καὶ ἡ φράσις «**στοῦ Χά τὸ μύλο**» καὶ «**στοῦ Χά τὸ μποταμό**». Πιθανὸν τὸ τοπωνύμιον «**Χά**» νὰ ἔχη σχέσιν μὲ τοὺς «**Χά**» Μαρήπετρον καὶ Βικτούρη, εἰς τοὺς ὁποίους θὰ ἀνῆκεν, ἀφ' οὗ ἦσαν εὐγενεῖς, ὡς τιμᾶριον ἢ ἀνωτέρω ἀγροτικῇ τοποθεσίᾳ.

Maripetrus = Πέτρος Μαρή.

22) Βαθειά, βαθειὰ καλλουργίε

κί' ἀπάνω ἀπάνω σπέρνε

Καλλουργίω = καλλιεργῶ καὶ εἰδικῶς ἐν προκειμένῳ ὀργάνω, ἀροτριᾶζω.

23) Τοῦ γενάρ' ἢ αὐλακιά

παρὰ λίγο κοπριῶ

Κοπριῶ (ἐκ τοῦ κόπρος) = λίπανσις. Κοπριδιὰ = μέρος γῆς, ὅπου ἐξοποθετήθη κόπρος.

24) Τοῦ γενάρη τὸ φεγγάρι

παρὰ λίγο νᾶναι μέρα

Ἦτοι κατὰ τὸν Ἰανουάριον λόγῳ τῆς διανγείας τῆς ἀτμοσφαίρας ἡ σελήνη λάμπει καὶ φωτίζει **σχεδόν**, ὥς ὁ ἥλιος τὴν ἡμέραν.

25) «Ἀποῦ καθίζει μὲ στραβὸ καὶ μὲ κουτσὸ γυρίζει

τὴ ταχινὴ νᾶν ἀλλήθωρος καὶ παρακοκαλίζει»

Ἦτοι ἀφ' ἧς στιγμῆς καθήσῃ τις μὲ τυφλὸν ἢ μὲ χωλὸν περιφέρεται, τὴν ἐπομένην πρωΐαν ἔχει στραβισμόν καὶ χωλαίνει. Ἡ ἔννοια τοῦ διστίχου εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὸ «**εἰ χωλῶ παροικήσεις, ὑποσκάξιν μαθήσει**». Λέγεται δὲ ἰδίως ἐπὶ ἡθικῶν παρεκτροπῶν, λόγῳ κακῶν συναναστροφῶν.

Ἀποῦ = ὅπου καὶ εἰτα χρονικῶς = ἀφότου· **στραβός** = (ἐκ τοῦ λατιν. strabus) = λοξός, τυφλός. Ἐν τῷ διστίχῳ ἔχει τὴν σημασίαν τυφλός· ὑπάρχουν καὶ πα-

(1) G. Gerola. Mon. Venet. dell' Isola di Creta T. IV σελ. 381.

(2) Documents inédits.... σελ. 122, 148, 173, 202, 510, 511, 517.

ράγωγοι λέξεις **στραβομάρα**=τύφλωσις καὶ **δλόστραβος**=ἐντελῶς τυφλός.

Κουτσός=χωλός.

Ταχινή=ἡ πρωΐα. Ἡ φράσις νῆρθης ταχινή, ταχινή=νά ἔλθης λίαν πρωΐ.

Ἀλλήθωρος=ὅστις ἄλλου θωρεῖ=ὄρῳ. Ἐξ οὗ καὶ ἡ φράσις «ἄλλου ξανοίγει κι' ἄλλου θωρεῖ»=εἰς ἄλλο μέρος ἔχει ἐστραμμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἄλλου ὄρῳ τὸ ξανοίγω=ἀνοίγω ἐντελῶς τὰ μάτια διὰ νὰ ἴδω καλῶς.

Παρακοκαλίζω=χωλαίνω ἐλαφρῶς, ἴσον μὲ τὸ ἀρχαῖον ὑποσκάζω, ἐκ τοῦ κόκκαλος=ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια τῆς λεκάνης καὶ ἰδίᾳ ἡ ἰσχυομηριαία ἄρθρωσις. Καὶ αἱ φράσεις, «τὴν ἔφασε στὸ γκόκκαλο» καὶ «πονῶ στὸ γκόκκαλο».

26) **Μουλώνω**=κύπτω τὴν κεφαλὴν. Καὶ αἱ φράσεις «Μούλωσε γιατί σηκώνουν τᾶγια»=κύψε τὴν κεφαλὴν διότι οἱ ἱερεῖς κρατοῦν τὰ ἅγια πρὸς ἐνδειξιν σεβασμοῦ πρὸς τὰ θεῖα. «Μούλωσε νὰ μὴ χτυπήσης»=χαμήλωσε τὴν κεφαλὴν (=κύψε) προκειμένου νὰ διέλθης ἀπὸ χιμηλὴν θύραν ἢ παρομοίαν δίοδον διὰ νὰ μὴ κτυπήσης εἰς τὸ κεφάλι. **Τὸ μουλώνω** προῆλθε ἐκ τοῦ μουρώνω, τοῦτο δὲ πάλιν ἐκ τοῦ μούρη=πρόσωπον. Τὸ δὲ μοῖρη ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ *mutria*=ὄψις σκυθρωπὴ καὶ σιωπηλή, ὥς καὶ τὸ μοῦτρον· ὑπάρχει καὶ ὄψις σήμερον ἀνεμου· μουρίζομαι=στρέφω ἀντιθέτως τὸ πρόσωπον καὶ φεύγω· προστακτικὴ «ἀνεμου· μουρίσου»=φύγε. Σύνθετοι λέξεις ~~μὲ δευτέρου συνθετικὸν ὑπάρχοντι~~ Μεσομούρι, πλ. μεσομούρια. Μπαγκαλομούρι=τοῦ Παγκάλου μουρί. Γεροντομουρί=Γέροντος, ἱερέως μουρί· μουρώνω=στρέφω τὸ πρόσωπον πρὸς τὰ κάτω, εἴτα μὲ ἐσκυμμένην τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω βαδίζω, τρέχω· οὕτω «σάν ἐβγήκε στὴ κορφὴ, ἐμούρωσε πρὸς τό...»=ἄφ' οὗ ἀνῆλθεν εἰς τὴν κορυφὴν κατῆλθε τρέχων σκυμμένος..., εἴτα πίπτω. Ἐκ τοῦ **μούρη** τὸ ὑποκοριστικὸν μουρίον, **μουρί καὶ μουράκι**=μικρὸν πρόσωπον. Λέγεται δὲ μεταφορικῶς πρὸς δήλωσιν μικρᾶς λοφώδους προεξοχῆς ἐπὶ τῶν πλαγιῶν βουνοῦ ἢ ὄρους καὶ μεθ' ὧν συνέχεται δι' αὐχένος—ὅταν δὲ ἡ τοιαύτη προεξοχὴ εἶναι μεγαλειτέρα, ἀλλὰ μικροτέρα λόφου, καλεῖται κοινῶς **κεφάλι** (τὸ)—Ἐκ τοῦ μούρη ἐπίσης **ἡ μουρά**=ἡ ἐπὶ πρόσωπον πτώσις.

27) α') **Καῦμα** καὶ καῦματῖά=ἐγκαυμα.

β') **Καῦμός**=λύπη, ψυχικῶς καίονσα, λύπη μεγάλη.

γ') **Καῦλα**=θερμότης υπερβολικὴ. πυρετός, ὡς ἐν τῇ φράσει «ἔχει μεγάλη καῦλα ὁ ἀρρωστάρχης», καὶ τὸ ὄψις **καυλώνω**=προξενῶ πυρετόν, εἴτα στενοχωρίαν.

δ') **Καύλα**=πρὸς συνουσίαν ὄργασμός καὶ ὄψις **καυλώνω**=πρὸς τὸ γαλατικὸν être en chaleur καὶ εἴτα ἐν στύσει ἐπὶ ἀνδρῶν.

28) **Αὐγαλεσά**=ὁ τεματισμός τῆς ἀλέσεως καὶ ἐπομένως ἀργία τοῦ μύλου. Καὶ ἡ φράσις «εὐρόηκ' αὐγαλεσά ᾠμός (=ἄμα ὥς) κι' ἤφταξα, κι' ἤλεσα κι' ἤφυγα» Αὐγαλεσά ἐκ τοῦ βγάνω (=ἐκβάλλω, ἐγβάλλω) καὶ ἀλεσά=ἄλεις, ἄλεσμα=Αὐγαλεσά ἐκ τοῦ βγάνω (=ἐκβάλλω, ἐγβάλλω) καὶ ἀλεσά=ἄλεις, ἄλεσμα=ποσότης κριθῆς ἢ σίτου ἐξήκοντα περίπου ὀκάδων. Καὶ ἡ φράσις «γὰ νὰ βρῆς αὐγαλεσά θ' ἀνιμένης πολλήῳρα, γιατί ὄντε πᾶς θὰ βρῆς καὶ δέκ' ἀλέσματα νᾶνιμένουν» καὶ ἀλεσματοῦς=ὁ κύριος ἢ ὁ φέρων τὸ ἄλεσμα.

29) Εἰς τὴν Β Δ πλευράν τῆς ἐπιδιορθωθείσης ὑπὸ Γεωργίου Μπαριτάκη ἐκκλησίας τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς εἰς τὴν τοποθεσίαν «τοῦ Μπαριτάκη (πατρός) τὸ μετόχι» καὶ μεταξὺ Τουρτούλων καὶ Ἐπάνω Πισκοπῆς κειμένης ὑπάρχουν:

1) Ἐπιγραφικὸν χάραγμα.

1567 ZVAN ZORZI

2) Ἐπιγραφή με μελάνην ἐντὸς ἀκανονίστου κύκλου, ἐκ μελάνης ἐπίσης ἔχουσα οὕτω:

1568 ΑΓΟΥΣΟΥ 7

ΔΕΛΦΙΝ

3) Πῶρινος λίθος φέρων ἐν ἀναγλύφῳ δεξιφάνα καλῆς ἐργασίας, πιθανῶς οἰκόσημον οἰκογενείας.

30) Πόσα παράδικα θωρεῖ ὁ ἥλιος τὴν ἡμέρα
καὶ τὸ φεγγάρι τὴν αὐγὴ καὶ τ' ἄστρον ἀποσπέρα

Ἦτοι πόσας μεγάλας ἀδικίας δὲν βλέπει ὁ ἥλιος τὴν ἡμέραν, ὥς καὶ ἡ σελήνη τὸ πρῶτ' καὶ οἱ ἀστέρες ἀφ' ἐσπέρας. Τὸ δίστιχον σημαίνει, ὅτι νυχθημερὸν μόνον ἀδικίαι λαμβάνουν χώραν ἐπὶ τῆς γῆς.

Παράδικος—ὁ τελείως ἄδικος.

Θωρῶ (ἐκ τοῦ θεωρῶ)—βλέπω.

Ἀποσπέρα—ἀφ' ἐσπέρας· ἀντιτίθεται πρὸς τὴν αὐγὴν.

31) Τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Κωνσταντινουπόλεως καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας **Φαξήλ μπλέν Ρουκουνάκη** ἡ οἰκογένεια κατήγετο ἐκ Χαμαιζίου Σητείας Κρήτης. Ὁ πάππος του ὠνομάζετο Μεμέτης (Ρουκουνομεμέτης) ἀνεχώρησε δὲ δι' Ἡράκλειον, ὅπου καὶ ἐγκατεστάθη, μετὰ τὸ 1854, διότι δὲν ἠνείχετο, ὥς ἔλεγε, νὰ βλέπῃ συγχωριανοὺς του Τούρκους νὰ γίνωνται χριστιανοὶ (ἐπρόκειτο περὶ κρυπτοχριστιανῶν)—οὕτε νὰ ἀκούῃ τοὺς κώδωνας τῶν ἐκκλησιῶν. Βεβαιοῦται, ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ Ρουκουνομεμέτη ἦτο χριστιανὴ ἥτις ὁμως δὲν τὸν ἠκολούθησεν εἰς Ἡράκλειον κατὰ τὴν ἐκεῖ μετοικεσίαν του. Τὴν ἐν Χαμαιζίῳ, Παρασπόρι, ἐν Ἀγίῳ Γεωργίῳ Σκοπῆς, ἐν τῇ ἐρειπωμένῃ τότε κωμοπόλει Σητείας καὶ ἐν Πισκοκεφάλῳ περιουσίαν τοῦ Ρουκουνομεμέτη ἠγόρασεν ὁ ἐκ Μέσα Μουλιανῶν Θωμαδάκης.

32) «Ὡστο ν' ἀποῦ θερίζαμε, Βασίλη καὶ Βασίλη

Καὶ σὰν ἐποθερίσαμε ὅξω κακὲ Βασίλη».

Τὸ δίστιχον ἀναφέρεται εἰς ἀχάριστον ἐργοδότην, ὅστις ἐφ' ὅσον ἔχει ἀνάγκην τῆς ἐντατικῆς ἐργασίας τοῦ ἐργάτου, τὸν καλεῖ καὶ τὸν παροτρύνει κατ' ἐπανάληψιν μετὰ τὸ ὄνομά του, ἵνα τὸν κολακεύσῃ καὶ τοῦ κεντήσῃ τὴν φιλοτιμίαν. Εὐθὺς δ' ὥς τελειώσῃ ἡ ἐργασία, τὸν ἀποπέμπει ὥς κακὸν ἐργάτην. Ἡ μεταφορὰ εἶναι εἰλημμένη ἐκ τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς.

Ὡστο—ἕως ὅτου.

Ἐποθερίσαμε—ἀπεθερίσαμεν, ἐτελειώσαμεν τὸν θερισμόν.

Ὁξω—ἔξω.

Βασίλη=Βασίλειος. Τὸ ὄνομα Βασίλης τίθεται γενικῶς ἀντὶ οἰουδήποτε ὀνόματος.

33)

Καλὸς, καλὸς ὁ χοῖρός μας
μὰ βγήκε χαλαζάρης.

Ἡ παροιμία ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν ἐχόντων κεκρυμμένον ἐλάττωμα ἢ εἰς ἐκείνους οἱ ὅποιοι ἀνελπίστως ὑπέπεσαν εἰς παρεκτροπὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥσων βαρεῖαν. Ἐνέχει βαθμὸν τινα χαιρεκακίας.

Μὰ=ἀλλά. **Βγῆκε χαλαζάρος**=εὐρέθη μετὰ τὴν σφαγὴν ἔχων χάλαζες. Χάλαζα δὲ=ἡ γνωστὴ νόσος τῶν χοίρων τριχινιάσις. Λέγεται δὲ χάλαζα, διότι τὰ κυστίδια τὰ ὅποια σχηματίζονται ἐντὸς τῶν μυῶν καὶ περιέχοντα ἓν ἢ περισσότερα παράσιτα, ὁμοιάζουν κατὰ τὸ σχῆμα καὶ τὸ χρῶμα πρὸς χάλαζαν.

34) Γητερές.

1) «Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἀμήν.

Μὴ φορὰ ὅσανε τρεῖς ἀδέρφια, τίμια καὶ πῆγανε σὲ τίμιο ἄδρι γιὰ νὰ κόψουνε τρία ξύλα τὰ τίμια· τὸ λεῦκο, τὸ μπεῦκο καὶ τὸ καθάριο κυπαρίσσι γιὰ νὰ κάμουνε τὴν Παναγίαν διὰ στήλη, τ' αἷ Γεωργίου ἀνεβοκατώφυλλα καὶ πετάχτηκε στὸ ἀδερφῆς μας τὴν Ρεμακιανίνας τὰ μάτια ἓνα φλετζασκούδι καὶ κλαῖμε καὶ θρηνοῦμε τὸ θεὸ παρακαλοῦμε. Καὶ περνᾷ ὁ Χριστὸς κι' ἐρωτᾷ· τί ἔχουν τὰ τρία ἀδέρφια τὰ τίμια καὶ κλαῖνε καὶ λένε. Ἐπήγαμε Ἀφέντη μου στὸ τίμιο ἄδρι γιὰ νὰ κόψουμε τὰ τρία ξύλα τὰ τίμια· τὸ λεῦκο, τὸ μπεῦκο καὶ τὸ καθάριο κυπαρίσσι τὸ θεὸ παρακαλοῦμε, καὶ δὲν εὐρέθη γῆ ἀσίμι, γῆ χρυσάφι, γῆ σταριοῦ κονδύλι, νὰ γητέψω, νὰ σταυρώσω τὸ **ρίμμα**, τὸ ῥέμα, τὸ αἷμα, τὸ πᾶσα κακὸ τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ (δεῖνα) ἀπὸ τσοὶ ἐβδομηνταδυὸ φλόγες τοῦ κορμιοῦ, νὰ πάη κάτω στὸ γελλό, κάτω στὸ περιγελάλι, ποῦνε τᾶγρια θεριά καὶ τᾶγρια θερία. Δὲν εὐρέθη τὴ Μεγάλῃ Μπέφτη κοινωνημένος, τὴ Μεγάλῃ Παρασκευῇ ἀντιντεροφωμένος, τὸ Μεγάλο Σάββατο κοινωνημένος, νὰ γητέψη, νὰ σταυρώσῃ τὸ **ρίμμα**, τὸ ῥέμα, τὸ αἷμα, τὸ πᾶσα κακὸ ἀπὸ τὸ δοῦλο τοῦ θεοῦ (δεῖνα) καὶ τᾶγρια θεριά. Ὡς ἐψύγη κι' ἐμαράθη τοῦ Ἰωανᾶ ἡ κολοκυθιά, νὰ ψυγῇ, νὰ μαραθῇ, τὸ **ρίμμα**, τὸ ῥέμα, τὸ πᾶσα κακὸ ἀπὸ τὸ δοῦλο τοῦ θεοῦ (δεῖνα) καὶ τᾶγρια θεριά. Τσ' εἰκοσπέντε Δεκεμβρίου μηνὸς ἐπὰ κακὸ ἐφάνηκε, μηνὸς ἐπὰ κακὸ νᾶπομείνῃ. Ἀγίε Παντελεήμονα πρῶτε γιατρὲ τοῦ κόσμου ἀποῦ γιατρεύγης τσοὶ πληγῆς καὶ διασκορπᾶς τσοὶ πόνους».

Ἡ ἀνωτέρω γητερά ὥς καὶ ἡ ἐπομένη μᾶς ἐδόθη ἀπὸ τὸν ἐν Σητεῖα καθηγητὴν τοῦ Γυμνασίου κ. Χριστάκη, καταγόμενον ἐκ Βιάννου, ἐξ ἧς ἐλήφθη αὕτη. Λέγεται διὰ τὴν ἴασιν τοῦ **ρίμματος** (ἐκ τοῦ ῥίπτω) τοῦ κερατοειδοῦς, ὅπερ καλεῖται καὶ μουσαφίρης ἤτοι ἐπισκέπτης, ἐπιστημονικῶς δὲ φλύκταινα. Ἡ Γητερά λέγεται τρεῖς φορὲς τὴν ἡμέραν καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ νοσήματος, ὅπερ κατὰ τὴν δημόδῃ λατρικὴν πλὴν τοῦ **γητέματος**, ἔχει ἀνάγκην ἀπολύτου σχεδὸν ἐξασθενωτικῆς διαίτης καὶ ἀποχῆς οἰνοπνευματωδῶν, κρέατος καὶ ἐλαιωδῶν οὐσιῶν. Ἡ χρῆσις τῶν ἀπηγορευμένων τροφῶν καλεῖται «**λέρωμα**» (ἐκ τοῦ λερῶνω=ὀυπαίνω), ὥς χαρακτηρίζεται καὶ ἡ μὴ τήρησις τῆς θρησκευτικῆς νηστείας. Κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς εἰχῆς τοῦ **γητέματος** σταυρώνεται τὸ πάσχον μάτι διὰ χρυσοῦ «παρὰ» ἤτοι νομίσματος. Μετὰ δὲ τὴν γητερίαν ὁ πάσχων πρέπει νὰ συνοδεύεται μέχρι τοῦ οἴκου τοῦ ὑπὸ τινος, ἵνα μὴ κακὸν «**συναπάντημα**» ἐξουδετερώσῃ τὴν γητερίαν. Ἡ ἀνωτέρα **γητερά**, ὅπως καὶ ἄλλαι ἀνάλογοι ἢ ὅμοιαι πρὸς αὐτήν, χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἀσυναρτησίας καὶ παραλογισμούς, οἱ ὅποιοι ἐν τούτοις ἔχουν ἐπίδρασιν ἐπὶ ἀμαθῶν καὶ θρησκολήπτων καὶ μάλιστα προκειμένου περὶ παθήσεων σχεδὸν περιοδικῶν, ὥς εἶναι τὸ **ρίμμα**, τὸ **βλοητὸ** ἤτοι τὸ περιοδικὸν ἐρυσίτελας τοῦ

προσώπου καὶ ἡ κατὰ περιόδους ἐξοίδωσις τῶν σιαγόνων, συνεπεία παθήσεως τῶν ὀδόντων, ὅταν οὗτοι ἀφίνωνται χωρὶς ἐπιστημονικὴν θεραπείαν.

Ἡ σημασία τῶν κυριωτέρων λέξεων τῆς ἀνωτέρω **γητειᾶς** εἶναι ἡ ἐπομένη:

Τίμια=εὐλογημένα, ἡγιασμένα κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ «τίμιον ξύλον τοῦ Σταυροῦ» καὶ διότι ἐκ λεύκου, πεύκου καὶ κυπαρισσιοῦ γίνονται τὰ εἰκονοστάσια τῶν ἐκκλησιῶν καὶ αἱ εἰκόνες.

Διάστημα=μόνιμα πλαίσια τοῦ εἰκονοστασίου, φέροντα συνήθως καλλιτεχνικὰ σκαλίσματα καὶ παριστῶντα κλήματα ἀμπέλου μετ' ἐπικαθημένων πτηνῶν.

Ῥεμακλιανή=ἡ κατοικοῦσα τὸ ῥέμα ἥτοι ῥεῦμα, ῥεματιά. **Ῥέμα** μετὴν σημασίαν τῆς τύχης. Ῥεμακλιανή ἡ κατὰ τύχην παθοῦσα ἐκ κακοῦ συναπαγνίματος, **συναπάντημα δέ**=συνάντησις μετὰ δαιμόνων, ὁπότε συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ ἐπιθέτου κακός, κακὸ συναπάντημα, ὅπερ λαμβάνει χώραν ὡς πιστεύεται, κατὰ τὴν μεσημβρίαν καὶ τὴν μέσῃν νύκτα συνήθως.

Φλετξασκούδι=τὸ διὰ ἀξίνης ἀποσπώμενον μικρὸν τεμάχιον ξύλου, ὅταν τοῦτο κόπτεται. Λέγεται δὲ καὶ **Φλετξασκούδα** ὅταν εἶναι μεγαλύτερον.

Ἑβδομήντα φλέγες=ἀριθμὸς δηλωτικὸς τοῦ πλήθους, οἶονεἰ μετ' ἀκριβείας. Λέγεται καὶ περὶ εἰδῶν παραφροσύνης μετὴν προσθήκην δυὸ καὶ ἡμίσεως· **«Αὐτ' εἶνε (ἡ τρέλλα) ἑβδομήντα δυὸ μισυ λογιού»**. Τὸ δυὸ μισυ σημαίνει, ὅτι ὑπάρχουν πολλοὶ **ἡμιπαράφρονες**, κοινῶς **μοσχοκούζουλοι**.

Ἀντιντεροφαωμένος=ἀντίδωρον φαγών. Εἶναι δὲ γνωστόν, ὅτι διὰ τὴν φάγην κανεῖς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀντίδωρον, πρέπει νὰ περιμένη τὸ τέλος τῆς λειτουργίας. Ἐπομένως **ἀντιντεροφαωμένος**=ὁ παρκαμείνας καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς λειτουργίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς σημασίαν ἔχει καὶ τὸ **«κοινωνημένος»**=ὁ μεταλαβὼν τῶν θείων μυστηρίων ἐπειδὴ ἡ **μετάληψις** γίνεται εἰς τὸ τέλος τῆς λειτουργίας πρέπει ὁ χριστιανὸς νὰ παραμείνῃ μέχρι τέλους αὐτῆς.

2) «Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν.

«Στσοὶ κοσπέντε Δεκεμπίριου Χριστὸς περπάτησε, τὸ βλοητὸ τοῦ πάντηξε. Ποῦ πηγαίνεις βλοητό, τὰ σιδηρὰ μασεῖς, τσοὶ πέτρες κουνκαλίζεις. Πάω νὰ μπῶ σὲ δούλου τοῦ Θεοῦ τὴ μούρη. Τὸ αἷμά του νὰ πιῶ, τσοὶ φλέγες του νὰ πιάσω. Ἀπομυρῶνῶ σε, κόκκινο βλοητό, μαῦρο βλοητό. Νὰ πῆς στ' ἄδρι, στὸ βουνὸ νὰ βρῇς τὸ λαράκι, τὸ αἷμά του νὰ πιῇς, τσοὶ φλέγες του νὰ πιάσης κ' ἀπὸ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ τὴ μούρη νὰ φύγης, νὰ χαθῇς. Ἰησοῦς Χριστὸς νικᾷ, φύγε βλοητὸ ἀπὸ πά». Ἡ ἀνωτέρω **γητειά** λέγεται διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ **βλοητοῦ**, ἡ δὲ σημασία τῶν ἐν αὐτῇ λέξεων ἔχει ὡς ἔπεται:

Βλοητό=εὐλογητὸ ἥτοι πάθησις δυναμένη νὰ ἰαθῇ δι' εὐλογίας θρησκευτικῆς. Διὰ τοῦτο δὲ συνήθως αἱ **γητεῖαι** ἄρχονται διὰ θρησκευτικῶν ἐπικλήσεων πρὸς τὴν ἁγίαν Τριάδα ἢ τὸν Χριστὸν μόνον, ὡς **«λατῆρα τῶν ἀπάντων»** καὶ ἁγίους. Ἰσως μάλιστα ἐκ τούτου καὶ ἡ λέξις **γητεῖα**, (ἦν συνήθως παράγουσι ἄλλοι μὲν ἐκ τοῦ γοητεύω, γοητεία, γητεῖα, ὁ δὲ καθηγητῆς Γ. Χατζηδάκης παράγει αὐτὴν ἐκ τοῦ γύφτος, γυφτεύω, γυφτεῖα, γυτεῖα) νὰ προέρχεται ἐκ τοῦ ἀχρήστου ῥήματος εὐλογητεύω, εὐλογητεία, βλογητεῖα, γητεῖα. Ἡ δὲ λέξις βλογητεῖα κεῖται κατ' εὐφημισμὸν, ὡς καὶ τὸ βλοητό, ἀντὶ τοῦ κατάρτα καὶ κατηραμένο. Σήμερον ἀκούεται, ὅταν τις ζητῇ παρὰ ἱατροῦ θεραπείαν δι' ἐξωτερικὸν ἰδίως πάθος, ἡ φράσις εἰντ' ἔναι, γιατρέ, κ' ὅσέ ὁ καταραμένος ποῦχῳ στὴ χέρα = «τί εἶναι, γιατρέ τοῦτο

τὸ πάθος τοῦ ἔχω ἐδῶ στὸ χέρι». Τὸ καταραμένος (=κατηραμένος) ὑπονοεῖ ὡς οὐσιαστικὸν τὸν διάβολον, δηλ. τὸ νόσημα καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἔξοδος ἐκ τοῦ μέλους ἢ τοῦ σώματος τοῦ πάσχοντος θὰ ἔξη ὡς ἄμεσον ἀποτέλεσμα καὶ τὴν ἴασιν οὐχὶ τῇ χρήσει ὑλικῶν φαρμάκων, ἀλλὰ δι' ἐπικλήσεων ἁγίων, αὐλῶν δυνάμεων (ἁγίας Τριάδος ἢ Χριστοῦ μόνον καὶ ἁγίων), ἵνα τῇ ἐπενεργείᾳ αὐτῶν ἐκβληθῶν αἱ ἐπίσης αὐτοὶ δυνάμεις τῶν δαιμόνων, τῶν κακοποιῶν πνευμάτων. Τὸ ὅτι δὲ ἡ λέξις **γνῆτεῖα** εὐρίσκεται ἐγγύτερον πρὸς τὸ βλοητὸ (=εὐλογητὸν) παρὰ πρὸς τὸ **γυφτεῖα**, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ παγκοίνως γνωστοῦ, ὅτι αἱ **γνῆτεῖαι** παρ' ἡμῖν ἐπικαλοῦνται εἰς ποικίλας ἐκφράσεις τὴν δύναμιν τῶν ἁγίων τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐπ' ἀγαθῶ καὶ πρὸς ἴασιν. Ἐνῶ οἱ γύφτοι ('Αθίγγανοι) κατέχουν, ὡς κοινῶς πιστεύεται, τὴν δύναμιν νὰ ἐπικοινωνοῦν μετ' ἀκαθάρτων καὶ κακοποιῶν πνευμάτων. Ἐὰν δ' ἐπομένως δεχθῶμεν τὴν λέξιν **γυφτεῖα**, ὡς ἐν χρήσει, θὰ τὴν ἐρμηνεύσωμεν ὡς ἐπικλήσιν ἀκαθάρτων καὶ κακοποιῶν πνευμάτων, ὅπως βλάβωσιν ἀνθρώπους ἢ ζῶα πρὸς τιμωρίαν ἢ ἐκδίκησιν. Ἐπομένως ἡ λέξις **γυφτεῖα** ἔχει πρὸς τὴν **γνῆτεῖα** ἐντελῶς ἀντίθετον σημασίαν. Ἦτοι ἡ μὲν **γυφτεῖα** εἰς ὑγιᾶ ὁργανισμὸν ἢ τμήμα αὐτοῦ φέρει βλάβην, ἡ δὲ **γνῆτεῖα** φέρει ὑγείαν.

Κουκαλίζω=κουκιά τρώω καὶ κατόπιν=πρὸς τὸ ἀρχαῖον τρώγω.

Ἀπομυρῶνω=συμπληρῶνω τὴν μύρωσιν, ἤτοι συμπληρῶνω τὴν εὐχὴν ἐξορκίζω νὰ φύγῃ. Διότι ὡς γνωστὸν ἐν τῇ βαπτίσει ἀναλόγως τοῦ μέρους ὅπου ἐπαλείφεται ὑπὸ τοῦ ἱερέως τὸ μύρον, ἐπιλέγεται καὶ ἀνάλογος εὐχή· ἡ δὲ ἐπὶ τῶν ποδῶν εἶναι ἐξορκιστικὴ ὄφρων καὶ σκορπίων δηλ. ἀκαθάρτων πνευμάτων.

Νὰ βρῇ τὸ λαφάκι=νὰ εὕρῃ τὴν μικρὰν ἔλαφον ἤτοι νὰ καταδιώξῃ τὴν ταχύποδα ἔλαφον, τὴν ὁποίαν διὰ νὰ φθάσῃ **τὸ βλοητὸ** (=τὸ κακὸν πνεῦμα), θὰ ἀπομακρυνθῇ πολὺ ἀπὸ τὸν πάσχοντα δοῦλον τοῦ Θεοῦ. Ἐπομένως ἡ φράσις **«νὰ βρῇ τὸ λάφι»** ἰσοῦται περίπου πρὸς τὸ ἀρχαῖον «εἰς κόρακας» καὶ τὸ σημερινὸν **«στὸ διάβολο»**, «στὸν ἀγλίεργο (=τὸν ἀγύριστον τόπον, σιτὸν ἄδη).

Η ΑΡΧΑΙΑ ΔΡΗΡΟΣ

ὑπὸ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Γ. ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ
Καθηγητοῦ, Ἐπιμελητοῦ Ἀρχαιοτήτων

Μεταξὺ Νεαπόλεως καὶ Φουρνῆς ὑφούται λόφος βραχώδης, μέγας καὶ δίδυμος, φέρων τὸ ὄνομα «Ἅγιος Ἀντώνιος» ἐκ τοῦ ὁμωνύμου ἐκκλησιδίου, τοῦ εὐρισκομένου ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς κορυφῆς του. Ἐπὶ τούτου κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐκτίσθη παρ' ἀποίκων Δωριέων πόλις μεγάλη, ὡς ἐμφαίνεται καὶ σήμερον ἀκόμη ἐκ τῆς ἐκτάσεως, τὴν ὁποίαν κατέχουσι τὰ πολυάριθμα εἰρεπία της. Τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ταύτης παρέμενε ἄγνωστον ἐπὶ πολλὰ ἔτη, καθ' ὅσον τίποτε τὸ σχετικὸν δὲν εἶχεν ἀνευρεθῇ. Ἡ ἄλλοτε ἀκμαζούσα πόλις, δὲν εἶχεν, ὡς φαίνεται τὴν εὐτυχίαν νὰ φιλοξενήσῃ ἱστορικοὺς καὶ γεωγράφους, διὰ νὰ γράψουν καὶ δι' αὐτήν, ὡς ἔπραξαν διὰ πολλὰς ἄλλας τοιαύτας. Τὸ ἔργον τῶν ἀρχαιολόγων ὑπῆρξεν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τραχὺ καὶ ἐπίμονον. Ὡς μόνους ὁδηγοὺς εἰς τὸ ἔργον τῶν εἶχον τὰ ἀπειροπληθῆ εἰρεπία της καὶ τὴν θεὰν τύχην. Μελετῶντες τὸν Ἡσίοδον,

τὸν Ὅμηρον, τὸν Πausανίαν, τὸν Στράβωνα, τὸν Πλούταρχον, τὸν Λύβιον, τὸν Στέφανον τὸν Βυζάντιον καὶ τοὺς λοιποὺς ἱστορικοὺς συγγραφεῖς, ματαίως ἀναζητοῦμεν ἔστω καὶ μίαν μόνον λέξιν σχετικὴν μετὰ τὴν Δοξολογίαν. Ἡ μόνη πληροφορία περὶ Δοξολογίας κατὰ τὸν πρὸ τοῦ 1855 χρόνον ἦτο ἡ εἰς ὀρθογραφικὸν κανόνα ἀναγραφὴ τῶν λέξεων «Δοξολογία πόλις Κρητικὴ» παρὰ τοῦ ἀρχαίου Γραμματικοῦ Θεογνώστου. Μεταφέρω ἐπακριβῶς τὸν γραμματικὸν κανόνα μετὰ τοῦ παραδείγματος, ἵνα καταδειχθῇ τὸ ἐλάχιστον τῆς βοηθείας, τὴν ὁποίαν ἔδωσεν εἰς τοὺς ἀρχαιολόγους. Gramer Anect. oxoniens. vol III, p 69, 29 Cap 382. «Τὰ διὰ τοῦ ἥρος δισύλλαβα, κύρια τε καὶ προσηγορικά καὶ ἐπίθετα, ὁποῖα ἂν εἴη τάσεως, διὰ ἧ γράφεται οἷον Σῆρος, ὄνομα κύριον, Δοξολογία πόλις Κρητικὴ». Ἡ πρώτη ἀκτὴς φωτὸς ἐφάνη εἰς τὸν σκοτεινὸν ὀρίζοντα τῆς ἀγνώστου πόλεως. Ἐντὸς ὀλίγου ἄλλη τοιαύτη ἐπέχυσεν ζωηρότερον φῶς. Εἶχεν φθάσει φαίνεται ἡ στιγμή νὰ γραφοῦν καὶ διὰ τὴν Δοξολογίαν, ὅσα δὲν ἐγράφησαν ἐπὶ τόσους αἰῶνας. Ἡ ἄψυχος Γῆ, μετὰ τὸ ψυχορράγημα τοῦ 1855, ἀρχίζει νὰ φανερώσῃ τὸ βαθὺ μυστικὸν τῆς, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τόσα ἔτη ἐπιμελῶς διεφύλασσαν. Ἦτο ὁ μὴν τῆς σπορᾶς Δεκεμβρίου. Δύο φιλόπονοι γεωργοὶ ἐκ Νεαπόλεως, ὁ Μαργαράκης καὶ ὁ Παντεμαράκης, ἐν ᾧ καλλιέργουσαν ἐπὶ τοῦ δυτικοῦ λόφου τοὺς ἀγρούς των, ἐξεθάψαν διὰ τοῦ ἀρότρου τετράπλευρον λίθον ἐπὶ τῶν τεσσάρων πλευρῶν τοῦ ὁποίου εἶχον χαραχθῇ ἀρχαῖαι λέξεις. Ἀμαθεῖς οὗτοι, ὅπως ἄλλωστε ἦσαν σχεδὸν πάντες ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἰς τὴν Κρήτην, δὲν ἔδωσαν σημασίαν εἰς τὸ εὑρημά των ἐνδιαφερόμενοι περισσότερον διὰ τὸ καλὸν μόνον ὄργωμα τοῦ ἀγροῦ των. Ὁ λίθος ἐπειδὴ ἀποτελοῦσε ἐμπόδιον εἰς τὸ εὐχάριστον ἔργον των, ἐκυλίσθη μέχρι τῆς ἄκρας τοῦ ἀγροῦ καὶ ἐτοποθετήθη ἐπὶ χαμηλοῦ μόλου. Τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ λίθου πληροφορηθεὶς ὁ ἐκ Βρυσῶν λόγιος ἱατρός Βελονάκης, ἔσπευσεν ἐπὶ τόπου, ἐνθα ἐμελέτησεν καὶ ἀντέγραψεν τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιγραφῆς, εἰδοποιήσας συγχρόνως καὶ τὰς Τουρκικὰς ἀρχὰς Νεαπόλεως. Αὗται διέταξαν τοὺς εὐρόντας ταύτην γεωργοὺς νὰ τὴν μεταφέρουν εἰς Νεάπολιν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς Ἡράκλειον· ἀνεκδιήγητα δὲ εἶναι τὰ μαρτύρια τούτων διὰ νὰ δυνηθῶν νὰ μεταφέρουν διὰ τῶν ζῶων εἰς τόσῃ ἀπόστασιν τὸν λίθον, ὅστις χωρὶς ὑπερβολῆς θὰ ἐξύγιζεν 200 καὶ ἄνω ὁκάδας. Μετὰ τὴν μεταφορὰν τῆς στήλης, τὸ Διοικητήριον Ἡρακλείου ἀπέστειλεν ταύτην εἰς τὸ Τουρκικὸν Μουσεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ἐνθα εὐρίσκεται ἔκτοτε. Τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιγραφῆς ἔχει οὕτω:

Θεὸς Τύχα Ἀγαθῇ Τύχῃ

Ἐπὶ τῶν Αἰθαλέων κοσμοῦντων τῶν σὺν Κυτῇ καὶ Κεφάλῳ Πυρῶν Πύρῳ Κισίωνος, Γραμματέος δὲ Φιλίππου, τὰδε ὤμοσαν ἀγελαῖοι πανάζωστοι ἑκατὸν ὀγδοήκοντα : Ὁμνῶ τὰν ἐστὶν τὰ ἐμ Πρυτανεῖῳ καὶ τὸν Δῆνα τὸν Ἀγοραῖον καὶ τὸν Δῆνα τὸν Ταλλαῖον καὶ τὸν Ἀπέλλωνα τὸν Δελφίνιον καὶ τὰν Ἀθηναίαν τὸν Πολιοῦχον καὶ τὰν Ἀρτεμιν καὶ τὸν Ἀρεα καὶ τὰν Ἀφροδίτην καὶ τὸν Ἑρμῆν καὶ τὸν Ἄλιον καὶ τὰν Βριτόμαρταν καὶ τομ Φοίνικα καὶ τὰν Ἀμφιτῦταν, τὰ Γᾶν καὶ τὸν Οὐρανὸν καὶ ἥρωας καὶ ἡρώσσας καὶ κράνας καὶ ποταμοὺς καὶ θεοὺς πάντας καὶ πάσας.

Μὴν μὲν (1) ἐγὼ ποκα (2) τοῖς Λυττίοις καλῶς φρονήσιν μήτε τέχνα, μήτε

(1) Μὲν δωρικὸν ἀντὶ μὴν.

(2) Πόκα δωρικὸν ἀντὶ πότε καὶ ποτέ.

μαχανᾶ, μήτε ἐν νυκτὶ μήτε πέδ' (3) ἀμέραν καὶ σπευσίω ὅτι κα (4) δύναμαι κακὸν τῇ πόλει τῇ τῶν Λυττίων,

Δικᾶν δὲ καὶ πραξίων μηδὲν ἔνορκον ἤμεν καὶ τέλομαι (5) Φιλοδρηρίος καὶ Φιλοκνώσιος καὶ μήτε τὰμ πόλιν προδωσείν τὰν τῶν Δρηρίων, μήτε οὐρεῖα τὰ τῶν Δρηρίων μηδὲ τὰ τῶν Κνωσσίων, μηδὲ ἄνδρας τοῖς πολεμίοις προδωσείν, μήτε Δρηρίοις, μήτε Κνωσσίοις, μηδὲ σιάσιος ἀρξείν καὶ τῷ στασιάζοντι ἀντίος Τέλομαι, μηδὲ συνωμοσίας συναξείν μήτε ἐμ πόλει μήτε ἔξοι (6) τῆς πόλεως, μήτε ἄλλως συντέλεσθαι. Εἰ δὲ τινας κα πύθωμαι συνομνύοντας (7) ἑξαγγελίω τὸν κόσμον τοῖς πλίσιν.

Εἰδὲ τάδε μὴ κατέχοι μοι, τοὺς γε μοι θεοὺς τοὺς ὅμοσα ἐμμανέας ἤμεν πάντας τε καὶ πάσας καὶ κακίστῳ δλέθρῳ ἐξόλλυσθαι αὐτὸς τε καὶ χρήϊα τ' ἀμὰ καὶ μήτε μοι γὰν καρπὸν φέρειν μήτε μοι γυναῖκας τίττειν κατὰ φύσιν μήτε κτήματα. Εὐδοκίζοντι, δέ μοι, τοὺς θεοὺς τοὺς ὅμοσα ἰλέους ἤμεν καὶ πολλὰ κάγαθὰ διδόμεν.

Ὅμνύω δὲ τὸς αὐτὸς (8) θεοὺς ἢ μὰν ἐγὼ τογ κόσμον αἶκα (9) μὴ ἑξορκίζοντι τὰν ἀγέλαν τοὺς τόκα (10) ἐγδομένους τὸν αὐτὸν ὅρκον τὸν περ ἀμὲς (11) ὁμωμόκαμες ἐμβαλεῖν ἐς τὰν βωλάν, αἶκα ἀποστάντι τοῦ μηνὸς τοῦ Κομνοκάρου (12) ἢ τοῦ Ἀλιαίου (13), ἃ δὲ βωλὰ πραξάντων ἐκάστον τὸν κομίζοντα στατήρας πεντακοσίους ἀφ' ἧς κα ἐμβάλλῃ ἡμέρας ἐν τριακίῳ.

Αἰ (14) δὲ λισσὸς (15) εἴη ἐγγραψάντων εἰς Δελφίνιον ὅσσα κα μὴ πράξωντι χρήματι τοῦνομα ἐπὶ πατρὸς καὶ τὸ πλῆθος τοῦ ἀργυρίου ἐξονομαίνοντες (16). Ὅτι δὲ καπράξαντι ταῖς ἐταιρείαισιν δασσάσθωσαν ταῖς ἐμ πόλει, καὶ αἶπει τινιν οὐρευνῶντι Δρηρίοι.

Αἰ δὲ μὴ πράξαιεν ἃ βωλά, αὐτοὶ τὰ διπλόα ἀποτεισάντων, πραξάντων δὲ οἱ ἔρειται οἱ τῶν ἀνθρωπίνων καὶ δασσάσθωσαν ταῖς ἐταιρείαισιν κατὰ τ' αὐτά. Τόντε ὅρκον ὁμνύμεν καὶ κατέχειν.

Καὶ οἱ Μιλάτιοι ἐπεβούλευσαν εἰς τὰ νία τῇ πόλει τῇ τῶν Δρηρίων ἔνεκα τὰς χώρας τὰς ἀμᾶς τὰς ἀμφιμαχόμεθα Νικάτωρ τὰς ἀγέλας

Καὶ ἐλαίαν ἑκάστον φυτεύειν καὶ τεθραμμέναν ἀποδείξαι. Ὅς δὲ κα μὴ φυτεύῃ ἀποτεισεῖ στατήρας πεντήκοντα.

(3) Πεδ' αἰολικὸν καὶ δωρικὸν=μεθ'.

(4) Κα δωρικὸν ἀντὶ ἄν.

(5) Τέλομαι=διατελῶ.

(6) Ἐξοι τῆς πόλεως=ἔξω τῆς πόλεως.

(7) Συνομνύοντας=κάμνοντας συνωμοσίαν.

(8) Τὸς αὐτὸς δωρ. αἰτιατ. ἀντὶ τοὺς αὐτοὺς.

(9) Αἶκα δωρικὸν ἀντὶ τοῦ εἰ κε=ἐάν.

(10) Τόκα δωρ. ἀντὶ τοῦ τότε.

(11) Ἀμὲς=ἡμεῖς.

(12) Κομνοκάριος ὄνομα μηνὸς Κρητῶν.

(13) Ἀλιαῖος ὄνομα μηνὸς Κρητῶν.

(14) Αἰ δωρ. ἀντὶ εἰ, ἐάν.

(15) Λισσὸς=ἀντίθετος.

(16) Ἐξονομαίνω=λέγω τὸ ὄνομα.

Πρόκειται περὶ τοῦ ὅρκου τῶν «ἀγελάων» τῆς Δοήρου, τοῦτέστι τῶν νέων, οἵτινες μετὰ τὸ 17ον ἔτος τῆς ἡλικίας τῶν εἰσήρχοντο εἰς τὴν «ἀγέλην», ἔνθα συνέτρωγον, συνεγυμνάζοντο καὶ συνηγωνίζοντο. Οὗτοι, ἑκατὸν ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμὸν καὶ ὅτε ἄρχοντες τῆς Δοήρου ἐξελέγησαν ἀπὸ τὴν φυλὴν τῶν Αἰθαλέων, ὀρκίζονται εἰς τοὺς γενικοὺς θεοὺς τῶν Ἑλλήνων καὶ τοὺς τοπικοὺς θεοὺς τῶν Κρητικῶν πόλεων πρῶτον ἄσπονδον μῖσος κατὰ τῶν Λυκτίων καὶ εἶτα πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν πόλιν των καὶ τὴν σύμμαχον Κνωσσόν. Ἐν τέλει ἀναφέρεται καὶ ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν Δοηρίων καὶ τῶν κατοίκων τῆς γείτονος Μιλάτου περὶ τῶν ὁροθεσιῶν. Οἱ κάτοικοι τῆς Μιλάτου διαμφισβητοῦντες μετὰ τῶν Δοηρίων ὠρισμένην περιοχὴν μεταξὺ τῶν ὁρίων τῶν δύο πόλεων, συχνὰ ἔκαμνον ἐνέδρας· ἀλλὰ οἱ ἔφηβοι εἰς μάχην τινα τοὺς ἐνίκησαν καὶ τότε ἡ πόλις τῶν Δοήρος, ὡς βραβεῖον τῆς νίκης των, διεμοίρασεν τὴν ἀμφισβητουμένην περιοχὴν εἰς αὐτοὺς μετὰ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ φυτεύσῃ ἕκαστος ἐλαίαν καὶ νὰ ἔχῃ τὴν φροντίδα αὐτῆς εἰς τὸ μέλλον. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἀναφέρεται καὶ ὁ Ταλλαῖος Ζεὺς ὁ ὀνομασθεὶς τοιουτοτρόπως ἐκ τῆς νοτίας παραφυάδος τῆς Ἰδης, τὸ Ταλλαῖον ὄρος, ὅπου κυρίως ἐλατρεῦετο. Ναὸς τούτου ἀναφέρεται ὁμοίως καὶ εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν Ὀλουντίων καὶ Λατίων, ὅτι ὑπῆρχεν ἐν Ὀλοῦντι ἢ Ὀλόντι. Ἀλλὰ καὶ ἡ μνημονευομένη εἰς τὴν ἐπιγραφὴν θεὰ Βριτόμαρτις δὲν εἶναι ἄλλη, παρὰ ἡ κατὰ τὴν Μινωϊκὴν ἐποχὴν Κρητικὴ Ἀρτεμις. Ταύτης ναὸς ὑπῆρχεν εἰς Ὀλοῦντα, ἔνθα ἐφυλάσσετο τὸ Ἔοανον τῆς θεᾶς, τὸ ποιηθὲν παρὰ τοῦ Λαιδάλου, ὡς λέγεται παρὰ τοῦ Πausaniou εἰς τὸ IX βιβλίον τοῦ Κεφ. 40 παραγρ. 3.

Τὴν περίφημον ταύτην ἐπιγραφὴν ἐξέδωκαν πολλοὶ λόγιοι ἡμέτεροι καὶ ἔσονται εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ ἐπιστημονικά, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ Βελονάκης καὶ Παπασλιώτης εἰς τὴν τότε ἐκδιδομένην εἰς Ἀθήνας πολιτικὴν ἐφημερίδα «Ἀθηνᾶ», ὁ Ραγκαβῆς ἐν τῷ συγγράμματι *Antiquités helléniques* Π. ρ. 1028—1035, ὁ Dethier «*Dreos und Kretische Studien* Dans les Wiener Sitzungberichten, vol XXX ρ. 431, καὶ Ἰταλὸς ἐπιγραφικὸς Ἀλμπερ. Εἶναι γραμμένη εἰς τὸ Δωρικὸν ἰδίωμα. Διὰ νὰ τοποθετήσωμεν χρονολογικῶς ταύτην, πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ διάφορα γεγονότα τῆς ἐχθρᾶς πόλεως Λύκτου, πρὸς τὴν ὁποίαν κυρίως στρέφεται. Ἡ Κνωσσὸς περὶ τὸ 346 π. Χ., ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἀντιτάξῃ κοινὸν μέτωπον πολλῶν πόλεων κατὰ τῆς Λύκτου, καὶ οὕτω δυνήθῃ νὰ τὴν καταστρέψῃ τελείως, γεννᾷ τὸ μῖσος πολλῶν κρητικῶν πόλεων κατ' αὐτῆς καὶ ζητεῖ συγχρόνως τὴν βοήθειαν τοῦ στρατηγοῦ Φαλαίκου, ὅστις εὐρίσκειτο εἰς Λακωνίαν τότε μετὰ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου του. Πράγματι ἀμφότερα τὰ ἀνωτέρω ἐπιτυγχάνει ἡ Κνωσσὸς καὶ ὁ Φάλαϊκος μετὰ τὸ μισθοφορικὸν στράτευμά του κυριεῦει τὴν Λύκτον. Ἀλλὰ ἀκριβῶς ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀρχίδαμος, μεταβαίνων πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν Ταραντίνων κατὰ τῶν Ἰταλιωτῶν προσεκλήθη ὑπὸ τῶν Λυκτίων, οὕτω δὲ κατωρθώθη ἡ ἀπελευθέρωσις καὶ παλιντῆς πόλεως. Μετὰ πάροdon πολλῶν ἐτῶν ἡ Λύκτος ἐγένετο ἡ φοβερὰ ἀντίπαλος τῶν Κνωσσιῶν καὶ ἐπακολουθεῖ ὁ φοβερὸς πόλεμος μεταξὺ τῶν δύο πόλεων κατὰ τὸ 220 π. Χ., μὲ ἀποτέλεσμα τὴν καταστροφὴν τῆς Λύκτου. Συνεπῶς δὲν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὴν ἐπιγραφὴν προγενεστέραν τοῦ 346 π. Χ. ἀλλ' οὔτε καὶ μεταγενεστέραν τοῦ 220 π. Χ.. Ἀσφαλῶς εἶναι προγενεστέρα τοῦ 220 π. Χ., καὶ δὲν ἀνήκει εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ μεγάλου πολέμου, διότι ἡ Μίλατος, ἡ παρουσιαζομένη

σύμμαχος τῶν Λυκίων, κατεστράφη μετὰ τὸ 220 καὶ τὴν ἐκ νέου ἐπανάκτησιν τῆς Λύκτου, ὡς ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Σιτράβωνος. Ἀλλὰ καὶ ἄλλη ἐπιγραφὴ μᾶς πληροφορεῖ περὶ τῆς αὐτονομίας τῆς Μιλάτου ὀλίγον πρὸ τοῦ 220 π. Χ.. Ὡστε μεταξὺ τοῦ 346 π. Χ., καὶ 343 ἐγένετο ὁ ὅρκος τῶν ἐφήβων τῆς Δορήρου. Τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἐνεπιγράφου στήλης τῆς Δορήρου διαδέχονται κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Λύκτου καὶ Κνωσσοῦ ἄλλαι ἐπιγραφαί, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ψήφισματα τῶν Δορηίων πρὸς τοὺς Λυκτίους καὶ Κνωσσίους. Εἰς ἕνα ἐξ αὐτῶν ἐκφράζεται ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς Δορήρου καὶ ἡ φιλία τῆς πρὸς τοὺς Λυκτίους. Περίεργον πρᾶγμα, μὴ τὴν ἀλήθειαν νὰ μετατραπῇ τόσον ἀποτόμως τὸ ἀσπονδον μῖσος τῶν Δορηίων κατὰ τῆς Λύκτου εἰς μεγίστην φιλίαν. Τὸ ψήφισμα τοῦτο τῶν Δορηίων ἐγένετο μετὰ τὸ 220 π. Χ.. Ἀπὸ τὸ περιεχόμενον τῶν στίχων 9—11 «Ἄ τῶν Λυκτίων πόλις τῶν τε τὴν ἄνω πόλιν οἰκόντων καὶ τῶν ἐπὶ θάλασσα.....» μανθάνομεν τὴν ὑπαρξιν δύο συνοικισμῶν τῆς Λύκτου, τὸν ἐπὶ τοῦ λόφου καὶ τὸν πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης. Ἀσφαλέστατα ὅμως ἡ αἰτία ἣτις ἔκαμε τοὺς Δορηίους φίλους τῶν Λυκτίων, ἐνυπάρχει εἰς μίαν ἄλλην ἐπιγραφὴν εὐρεθεῖσαν εἰς τὴν Κνωσσόν.

Αὕτη ἀποτελεῖ ψήφισμα τῶν Δορηίων πρὸς τοὺς Κνωσσίους, δι' οὗ ἐκφράζεται ἡ εὐγνωμοσύνη αὐτῶν πρὸς ἐκείνους, διότι ὡς διαιτηταὶ ἐπέλυσαν τὰς διαφορὰς τῶν εἰς Δοῦρον διαμαχομένων πολιτικῶν μερίδων. Φαίνεται, ὅτι εἰς τὴν ἀκμάζουσαν Δοῦρον, ἀπὸ τὸ 220 π. Χ. ἤρχισαν νὰ παρουσιάζωνται τὰ φθοροποιὰ πολιτικὰ πάθη καὶ ὁ ἐμφύλιος σπαραγμὸς ἀπειλοῦσε τὴν πόλιν. Οἱ Δορηῖοι διηρέθησαν εἰς πολιτικὰ κόμματα καὶ αἱ ἔριδες καθημερινῶς ἠϋξάνον. Ἦτο ἐπομένως ἐπιβεβλημένη ἡ ἐπέμβασις τρίτων· ἐπροτιμήθησαν δὲ ὡς τοιοῦτοι οἱ σύμμαχοι Κνωσσιοί. Πράγματι οἱ ἀποσταλέντες διαιτηταὶ κατώρθωσαν νὰ συμφιλιώσουν τὰ ἀντιμαχόμενα μέρη, ἀφοῦ πάντα τὰ κόμματα παρεδέχθησαν, ὅπως ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπιγραφὴν, «τὰ ὅλα τῶν πραγμάτων διεφθαρμένα καὶ τῶν ποτ' ἀλλάλως συναλλαγμάτων πάντων ἐν ταραχῇ τε καὶ διχοστασίᾳ τὰ μέγιστα κειμένων...».

Τοιαῦτα ἦσαν τὰ μέχρι πρό τινων ἔτων γραπτὰ στοιχεῖα τῆς Δορήρου, τὰ ὁποῖα ἀπεκάλυψαν μέρος τῆς σταδιοδρομίας της. Ἀλλὰ αἱ κατὰ τοὺς χρόνους ἡμῶν καὶ συγκεκριμένως ἀπὸ τοῦ 1917 καὶ ἐντεῦθεν γενόμεναι ἀνασκαφαὶ ἐπὶ τῶν ἔρειπίων της, ἀπεκάλυψαν καὶ ἄλλα πολλαπλᾶ εὐρήματα, ἐπιτρέποντα εἰς ἡμᾶς νὰ γνωρίσωμεν καλύτερον τὸν πολιτισμὸν της. Αἱ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Στεφάνου Ξανθουδίδου ἔρευναι ἔφερον εἰς φῶς μίαν πωρίνην κεφαλὴν τῆς Γοργόνος τὸν ναὸν τοῦ Δελφινίου Ἀπόλλωνος, πολλὰ χάλκινα ἀναθήματα, δύο μίτρας καὶ ἓν τμήμα κράνους κοσμούμενον δι' ὥραιας παραστάσεως. Ὡσαύτως αἱ παρὰ τῆς Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς γενόμεναι ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν μου ἀνασκαφαὶ κατὰ τὸ 1932, ἀπεκάλυψαν τὸ σχέδιον τῆς ἀκροπόλεως καὶ τὰ ἐντὸς αὐτῆς οἰκοδομήματα, τὸ ἀρχαϊκὸν νεκροταφεῖον καὶ τὴν ἀγορὰν τῆς πόλεως, καθὼς καὶ μίαν ἀνάγλυφον πλάκα παριστάνουσα τὸν Ἰκαρον. Κατὰ τὸν παρελθόντα ὅμως Ὀκτώβριον ἡ θεὰ τύχη ἐπεφύλασεν εἰς τὴν Δοῦρον τὴν μεγαλυτέραν δόξαν, καθ' ὅσον διὰ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν παρὰ τοῦ διακεκριμένου Ἐφόρου Ἀρχαιοτήτων Κρήτης κ Σπυρίδωνος Μαρινάτου καὶ ἐμοῦ, ἀπεκαλύφθη ὁ ἀρχαϊκώτατος ἑλληνικὸς ναὸς ὡς καὶ τὰ μοναδικὰ σφυρήλατα ὀρειχάλκινα ἀγαλμάτια, τὰ ὁποῖα εὐλόγως ἐκίνησαν τὸ παγκόσμιον ἐνδιαφέρον τῶν ἀρχαιοφίλων· ἐλπίζομεν δὲ ὅτι διὰ τῶν μελλοντι-

κῶν ἀνυσκαφῶν θὰ ἔλθωσι εἰς φῶς καὶ ἄλλα σπουδαιότατα εὐρήματα, ὥστε ἡ ἀγνοηθεῖσα ἀπὸ τοὺς ἱστορικοὺς συγγραφεῖς ἄλλοτε Δοῆρος, νὰ ἀποτελέσῃ νῦν τὸ ἀληθές προσκύνημα τῶν πιστῶν τῆς θεᾶς Ἀρχαιολογίας.

Ἐ. Μανροειδῆς
καθηγητῆς

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Ὁ μακαρίτης Στέφανος Ξενικάκης, πολιτευτὴς Σητείας πλὴν τῶν ἐν τῷ Β'. τόμῳ τοῦ Μύσωνος σελ. 119—121 δημοσιευθεισῶν ἐπιστολῶν, μοὶ ἔδωκε πρὸς δημοσίευσιν καὶ τὰ τρία κατωτέρω δημοσιευόμενα ἔγγραφα συνοδεύσας τὴν ἀποστολὴν τῶν διὰ τῆς ἐπομένης ἐπιστολῆς του :

Σητεία 24)3)1933

Ἀγαπητέ μοι κ. Καζιπότη

Ἐσωκλείστως σᾶς ἀποστέλλω τέσσαρα ἔγγραφα, σχετικὰ μὲ τὴν νεωτέραν ἱστορίαν τῆς Κρήτης, διὰ νὰ τὰ δημοσιεύσῃτε εἰς τὸ ἱστορικὸν περιοδικὸν ὁ Μύσων, ἐὰν ἐγκρίνητε.

Μετ' ἀγάπης ὁ Σὸς
Στέφ. Ξενικάκης

1) Σχέδιον πρακτικοῦ συνεδριάσεως συνταχθὲν καὶ *ἰδιοχείρως γραφὲν* ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τοῦ Προιγκηπικοῦ κόμματος ἐν Κρήτῃ μακαρίτου Ἀντωνίου Μιχελιδάκη, δι' οὗ, ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ παμψηφεί ληφθεῖσα ἀπόφασις ὑπὸ τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ συναδέλφων του, ὅπως ἔδρα τῶν συνεδριάσεων τῆς Κρητικῆς Συνελεύσεως τοῦ 1906 ὁρισθῇ τὸ Ἡράκλειον, ἀπεφασίζετο ἡ παραιτήσις τῶν ἀπὸ τοῦ ἀξιώματος τοῦ πληρεξουσίου. Τὸ σχέδιον τοῦ πρακτικοῦ ἔχει ὧς ἑξῆς:

«Οἱ ὑπογεγραμμένοι πληρεξούσιοι τῆς Β'. Συντακτικῆς τῶν Κρητῶν Συνελεύσεως μετὰ τὴν παμψηφεί ληφθεῖσαν ἀπόφασιν καὶ ὑπὸ τῶν 78 ὁμοφρόνων συναδέλφων ἡμῶν τοῦ ὁρισμοῦ τῆς ἔδρας τῶν συνεδριάσεων τῆς Συνελεύσεως ἐν Ἡρακλείῳ, ἀκούσαντες καὶ τῆς Ἀ. Β. Ὑψηλότητος τοὺς λόγους δι' οὓς ἐπιβάλλεται ἡ σύγκλησις τῆς Συνελεύσεως ἐν Χανίοις, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐγκαταλίπωμεν τὴν ληφθεῖσαν ἡμετέραν ἀπόφασιν, οὐδὲ νὰ καταφρονήσωμεν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Ἀ. Β. Ὑψηλότητος

Ἀποφασίζομεν

Ἵνα ἐξεέλθωμεν τῆς δυσκόλου αὐτῆς θέσεως εἰς ἣν περιήλθομεν, παραιτούμεθα τῆς ἐντολῆς τοῦ πληρεξουσίου ἣν παρὰ τοῦ λαοῦ ἐλάβομεν καὶ καθιστῶμεν τοῦτο γνωστόν, ὅπου δεῖ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἡρακλείῳ τῇ 23 Ἰουνίου 1906

Οἱ πληρεξούσιοι»

Τὰ σχέδιον δὲν φέρει οὐδεμίαν ὑπογραφήν, ἀλλ' ἡ ἰδιόχειρος σύνταξις αὐτοῦ ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Ἀντώνιος Μιχελιδάκης, ὡς ἀρχηγὸς τοῦ πλειοψηφοῦντος τότε ἐν Κρήτῃ κόμματος ἐσκέφθη σοβαρῶς τὴν ἐφαρμογὴν μέτρου, τὸ ὁποῖον ἐκ τῶν προτέρων ἦτο καταδικασμένον εἰς ἀποτυχίαν. Διότι οὔτε οἱ πρόξενοι, οὔτε ὁ

προσωρινού πολιτικοῦ καθεστώτος ἢ τοῦ δημιουργουμένου διὰ τῆς τελευταίας γνωστῆς ἀπαντήσεως τῶν Δυνάμεων, ὅτι ἐν τῇ διαχειρῇ πάντων τῶν ἐθνικῶν ζητημάτων θέλομεν ἐξακολουθήσει διατελοῦντες συνηνωμένοι καὶ ὁμόφρονες καὶ ὅτι θέλομεν τηρήσει ἀπόλυτον ἐχεμύθειαν τῶν λεγομένων καὶπραττομένων πρὸς πραγμάτων αὐτῶν».

Ἄντ. Μιχελιδάκης, Ν. Κεφαλογιάννης, Στυλ. Κωστογιάννης, Ἰ. Βιστάκης, Σ. Ἐ. Ψαρουδάκης, Γ. Λεβέντης, Μ. Κοθρῆς, Ἰ. Βογιατζάκης, Π. Κονδυλάκης, Γ. Βαρούχας, Μ. Γαλενιανός, Ἐ. Ἰ. Τσουδερός, Ἄντ. Καπνιστός, Μ. Σγουρός, Κωνστ. Ν. Κουνδουράκης, Ἀ. Παπαχαρατζάκης, Σ. Ἰ. Μαυραγκουδάκης, Κ. Χατζηδάκης, Ἰ. Ν. Βουκνυλάκης, Ν. Μουρελλάκης, Ἐ. Ν. Ψαρουδάκης, Ἰωάννης Μπαραντιάκης, Ν. Ἀ. Καστροινάκης, Ν. Συγκελλάκης, Γ. Μαυράκης, Ἐμμ. Κωκινίδης, Μιχ. Παπαδάκης, Ν. Καραντινός, Μιχ. Κουτεντάκης, Ἐμμ. Γιουλάκης, Ἰωσήφ Πλακιωτάκης, Γ. Παπαμαστοράκης, Ν. Πολυχρονίδης, Ἰωσήφ Μπετούρας, Ἐ. Μοδάτσος, Ἐ. Φθενάκης, Μιχ. Καργιώτης, Ἐ. Μαυροφόρος, Ἐ. Λογιάδης, Χ. Καλοτιδᾶς, Ν. Καλογένιτος, Στέφ. Ξενικάκης, Γ. Ζερβάκης, Ἰ. Πολυξίγκης, Ἰ. Παπαμιχελάκης, Ἐ. Ἀγγελάκης, Ἀδ. Βαβουράκης (1)

Τὸ ἔγγραφο καθαρῶς συνωμοτικόν, ἐφ' ὅσον ρητῶς ἀναφέρεται «ἡ διὰ παντὸς μέσου καὶ πάσῃ δυνάμει» ἐφαρμογὴ τοῦ ὑπὲρ ἀγαθοῦ σκοποῦ, ὡς ἐπίστευαν οἱ εἰσηγηταὶ τοῦ πρακτικοῦ καὶ οἱ ὑπογράψαντες αὐτό, παρουσιάζει τὸν μεταξὺ τῶν ὑπογραψάντων σύνδεσμον τοσοῦτο χαλαρόν, ὥστε ἐκρίθη ἐπ' ἀνάγκης νὰ συνδεθῶν οὗτοι ἀναμεταξύ των δι' ὄρκου. Προδίδει δὲ καὶ μεγάλην πολιτικὴν ἀφέλειαν, διότι εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ πρίγκηψ Γεώργιος ἐλθὼν εἰς Κρήτην ὡς ἀρμοστής τῶν Δυνάμεων δὲν ἦτο δυνατόν νὰ παραμείνῃ παρὰ τῇ συγκαταθέσει των καὶ μόνον. Ἦτο δὲ γνωστόν, ὅτι ὁ πρίγκηψ περιελθὼν εἰς ἀντίθesis μέ τινας τῶν ἐν Κρήτῃ προξένων τῶν Προστατίδων Δυνάμεων καὶ ἔχων εἰς τὸ παθητικόν του τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Θερίσσου, εἶχε δημιουργήσῃ παρὰ τοῖς ἰσχυροῖς τὴν γνώμην, ὅτι ἡ περαιτέρω ἐν Κρήτῃ παραμονὴ του θὰ ἐδημιουργεῖ νέας δυσχερείας—ἐξ οὗ καὶ ἀπεφασίσθη ἡ ἀντικατάστασις του, διὰ τρόπου ἐθνικωτέρου· ἦτοι ὠρίσθη ὁ ἀντικαταστάτης τῶν Ἀλ. Ζαῖμης προτάσει τοῦ Βασιλέως τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν ὁποῖον ἀνεγνώρισαν αἱ τέσσαρες Δυνάμεις τὸ «δικαίωμα νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν Κρήτην».

3) Τὸ δημοσιευόμενον κατωτέρω σχετικὸν πρακτικὸν μετὰ τὰς ἀποζημιώσεις τῶν παθόντων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1897 ἀντὶ τοῦ δεσμοῦ τοῦ ὄρκου τῆς θερησείας καὶ τῆς πατρίδος χρησιμοποιεῖ τὸν λόγον τιμῆς. Καὶ ἐν προκειμένῳ ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας ὑπῆρξεν ὁ μὴ ἀρμόζων. Ζητήματα τοιαύτης σημασίας διαχειρίζονται εὐθέως καὶ τιμίως χωρὶς πρακτικὰ καὶ δεσμεύσεις. Συζητοῦνται δὲ ἐντὸς τῆς Βουλῆς καὶ ἀποφασίζονται εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας. Σκοπὸς τοῦ πρακτικοῦ τούτου ἦτο νὰ μὴ δοθῶν εἰς τοὺς ξένους ὑψηλούς ἀποζημιώσεις εἰς ὁλόκληρον. Ἐν τούτοις παρὰ τὸ πρακτικὸν αἱ Προξενικαὶ ἐπιτροπαὶ ἐπλήρωσαν βραδύτερον τοὺς ξένους ἀπαιτητάς. Τὸ πρακτικὸν ὑπογράφεται ὑπὸ 67 πληρεξουσίων μεταξὺ τῶν ὁποίων

(1) Αἱ στιγμαὶ δηλοῦν τὸ δυσανάγνωστον τῆς ὑπογραφῆς.

καὶ ὁ Ἀντώνιος Μιχελιδάκης. Τελευταῖος δὲ υπογράφεται ὁ πληρεξούσιος Ρεθύμνης κ. Στ. Κωστογιάννης μετὰ τὴν προσθήκην «οὕτε τὰ 2,000,000». Τὸ κείμενον τοῦ πρακτικοῦ ἔχει οὕτω:

«Οἱ ὑποφαινόμενοι πληρεξούσιοι τῆς Β'. Συντακτικῆς τῶν Κρητῶν Συνελεύσεως ὑποσχόμεθα ἐπὶ λόγῳ τιμῆς, ὅτι θὰ καταψηφίσωμεν τὰς ἀποζημιώσεις πληρωνομένον μόνον τοῦ ἐν τοῖς ταμείοις κατατιθειμένου ποσοῦ τῶν δραχμῶν 2,000,000.» Τὸ πρακτικὸν δὲν φέρει ἡμερομηνίαν. Ἀλλ' ἐκ τῆς μελέτης τῶν συγχρόνων τότε πολιτικῶν γεγονότων, τὸ ἀνωτέρω πρακτικὸν εἶναι συνέπεια τῆς ὑπὸ χρονολογίαν 10)23 Ιουλίου 1906 νότιας τῶν προστατίδων τῆς Κρήτης Δυνάμεων, δι' ἧς ἐχορηγεῖτο παράτασις τοῦ φόρου 30)ο ἵνα αἱ εἰσπράξεις αὐτοῦ διατεθῶσι εἰς ἀσφάλειαν δανείου δρ. 9,300,000. Προωρίζετο δὲ δι' ἀποζημιώσεις, τὸ δὲ τιχὸν ὑπολοιπὸν ὑπὲρ κατασκευῆς δημοσίων ἔργων ἐν Κρίτῃ. Καὶ ἐν προκειμένῳ ἡ ἐνέργεια αὕτη ἦτο ἀπόρροια τῆς πολιτικῆς τοῦ Πρίγκηπος Γεωργίου, ὅστις ἐξ ἀρχῆς καὶ κατ' ἀρχὴν ἀπεδοκίμαζε γενικῶς τὴν πληρωμὴν ἀποζημιώσεων ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι ἡ Κρήτη δὲν εἶχε οἰκονομικὴν ἀντοχὴν, ὥστε νὰ ὑποστῇ τὴν φορολογίαν ταύτην. Ἀλλὰ καὶ ἡ πολιτικὴ αὕτη ἐνέργεια ἡ διὰ τοῦ πρακτικοῦ ἐκδηλουμένη δὲν ἐβελτίωσε τὴν κατάστασιν. Διότι αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις διὰ τῶν προξένων τῶν ἀπεχώρησαν ἐν ἑκατομύριον δραχμῶν χρυσῶν ὑπὲρ τῶν παθόντων ὑπηκόων των, οἵτινες ἐπληρώθησαν 10)ο ἐκ τῶν ὑπερβολικῶν ἀπαιτήσεών των, οἱ δὲ ἰθαγενεῖς ἔλαβον 15)ο(1) μόνον.

ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ ΛΑΜΠΙΡΗΣ (1845-1918)

Ὁ Φραγκίσκος Λαμπίρης ἐγεννήθη ἐν Πισκοκεφάλῳ Σητείας ἐκ πατρὸς Ἰταλοῦ (1) καὶ ἐξ ἑλληνίδος μητρὸς τὸ 1845 καὶ ἀπέθανεν ἐν Πισκοκεφάλῳ τὸ 1918. Ὑπῆρξε πνεῦμα ἀνήσυχον καὶ ἐπιχειρηματικόν. Λόγῳ δὲ τῶν φιλικῶν του σχέσεων μετὰ τῶν ἐν Κρίτῃ προξενικῶν ἀρχῶν ἀνεμίχθη ἐνεργῶς εἰς τὰ πολι-

(1) Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου πλήρη μελέτην ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Ν. Γ. Παπαδάκης ὑπὸ τὸν τίτλον «Ζημίαι καὶ ἀποζημιώσεις Κρητικῶν ἐπαναστάσεων Χανιά 1934».

(1) Ἐκ πληροφοριῶν τὰς ὁποίας συνελέξαμεν ἐν Πισκοκεφάλῳ ὁ πατὴρ τῆς ἐν Πισκοκεφάλῳ οἰκογενείας τῶν Λαμπιρίδων, Ἰάκωβος Λαμπίρης, ἔφθασεν εἰς Λιμένα Σητείας ὡς κυβερνήτης ἱστοφόρου μετὰ αὐστριακὴν σημαίαν ὁ Ἰάκωβος Λαμπίρης κατήγετο ἐκ Γενούης. Σκοπὸς τῆς εἰς Σητείαν ἀφίξεώς του ἦτο νὰ ἀγοράσῃ δι' ἴδιον λογαριασμὸν ἡ τοῦ ἐφοπλιστοῦ του ἐγγύχεια προϊόντα, ἦτοι ἔλαιον, χαρούπια, μετὰξιν καὶ ὅ,τι ἄλλο εὗρισκε καταναλώσιμον διὰ τὴν ἀγορὰν τῆς Γενούης. Ὁ κατὰ πλοῦς εἰς Λιμένα Σητείας ἐγένετο περὶ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου 1818. Ἀμα τῇ ἀγκυροβολήσῃ, ὁ πλοίαρχος Λαμπίρης ἐξῆλθεν εἰς Λιμένα Σητείας, καὶ ἀνεχώρησε διὰ Πισκοκέφαλον συνοδευόμενος ὑπὸ δύο ναυτῶν τοῦ πρὸς προμήθειαν τροφίμων. Διότι ὁ Λιμὴν Σητείας δὲν εἶχε ἀκόμη συνοικισθῇ μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1650 ἐρήμωσιν καὶ καταστροφὴν του. Τὸ Πισκοκέφαλον ἦτο πρωτεύουσα τῆς Ἐπορχίας Σητείας. Τὴν ἐποχὴν δ' ἐκείνην κάποιος Τοῦρκος Ὄσμάν ἐξετέλει χρῆν ὑποδιοικητοῦ (ἐπάρχου) τελώνου καὶ ἀστυνόμου. Εἰς τοῦτον παρουσιάσθη ὁ Ἰάκωβος Λαμπίρης τυχὼν καλῆς καὶ εὐμενοῦς προστασίας ὡς αὐστριακὸς ὑπῆκοος.

Τὸ Διοικητήριον ἐν Πισκοκεφάλῳ εὐρίσκειτο εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ χωρίου. Πρὸ αὐτοῦ δὲ εἰς χώρον ἀνοικτόν, ὅπου σήμερον τὸ Καφενεῖον Θεοδώρου Δρακάκη, ὑφί-

τικά πράγματα τῆς νήσου. Μεταξὺ τῶν πρώτων ἐπληροφορήθη τὴν ἐν Ἡρακλείῳ κατὰ τὰ τέλη Ἰανουαρίου 1897 ἐτοιμαζομένην ἐκδικητικὴν ἐπιδρομὴν τῶν Τούρκων κατὰ τῆς Σητείας καὶ συνήργησε εἰς τὴν ματαίωσιν αὐτῆς καὶ οὕτω ἀπετράπη μεγάλη συμφορὰ διὰ τῆς ἀνδρικῆς ἐπεμβάσεως τοῦ Κυβερνήτου τοῦ «Ν. Μιαούλη»,

Φραγκίσκος Λαμπίρης (1845—1918).

Κοσμᾶ Ζώτου. Περίφημος παρέμεινε ἡ ἐπὶ τριάκοντα ἐπτὰ ἔτη διαρκέσασα δίκη του κατὰ τοῦ Παναγίου Τάφου. Διότι ὁ Φραγκίσκος Λαμπίρης τὸ 1877 ἐμίσθωσε τὰ ἐν Κρήτῃ κτήματα τοῦ Παναγίου Τάφου. Διΐσχυρίσθη εἰτα, ὅτι τὰ μισθωθέντα κτήματα δὲν τῷ παρεδόθησαν ἐγκαίρως καὶ ὅτι αἱ ἐν Κρήτῃ Διοικητικαὶ καὶ Δικαστικαὶ ἀρχαί, κρίνουσαι τὰς μετὰ τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων ἀναφνείσας πολυχρονίους ἔριδας αὐτοῦ, ἐμερολήπησαν ὑπὲρ τοῦ Πατριαρχείου καὶ ὅτι ὥς ἐκ τούτου ὑπεβλήθη εἰς δαπάνας, ἀπώλεσε κέρδη ἐκ τῶν κτημάτων ἢ ἐξ ἄλλων ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, ἀπώλεσε πιστώσεις καὶ τόκους καὶ δι' ὅλα αὐτὰ ἐζήτει (Δεκέμβριος 1914) ἀπὸ τοῦ Κρητικοῦ ἢ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου, ὡς διαδόχου τοῦ πρώην Τουρκικοῦ ἐν Κρήτῃ δημοσίου διὰ κεφάλαια καὶ τόκους δρ. χρυσᾶς 936, 537, ὡς ἀποζημιώσεις.

Ἡ πρὸς ἐξέτασιν τῶν ἀπαιτήσεων τῶν ξένων ὑπηκόων εἰδικὴ Προξενικὴ ἐπιτροπὴ περιώρισε τὴν ζητουμένην παρὰ τοῦ Φραγκίσκου Λαμπίρη ἀποζημιώσιν εἰς 499,739 χρυσᾶς δραχμᾶς, αἵτινες καὶ τῷ ἐμετρήθησαν», (Ν. Ἰ. Παπαδάκη Ζημία καὶ ἀποζημιώσεις Κρητικῶν ἐπαναστάσεων 1934 σελ. 59 καὶ 61). Ἐκ τοῦ

στατο καὶ τότε καφενεῖον ἀλλὰ τουρκικόν, ἔνθα ἐκάθισεν ὁ Ἰάκωβος Λαμπίρης μετὰ τῶν συνοδευόντων αὐτὸν ναυτῶν του, τοῦ ἐνὸς καλουμένου Nicola Moro ἐκ Τεργέστης καὶ τοῦ ἐτέρου Μαρτίνου Κοῦκο ἀπὸ τὸ Βάρι. Μετ' ὀλίγην ὥραν εἶδεν ἐκ τοῦ μέρους ὅπου ἐκάθητο καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ὅλος σχεδὸν ὁ κόλπος τῆς Σητείας, ὅτι τὸ πλοῖόν των ἀνεχώρει πλησίον, συνοδευόμενον καὶ ὑπὸ δύο πλοίων. Ἐπρόκειτο περὶ πειρατικῆς πράξεως τοῦ Κασίου Θεοδώρου Κανταρζῆ, ὅστις ἐλεμαίνετο τότε τὰ ἀνατολικά παραλία τῆς Κρήτης, ἀναδειχθεὶς βραδύτερον εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Τὶ ἀπέγινε τὸ πλοῖον καὶ τὸ πλήρωμά του εἶναι εὐκόλον νὰ μαντεύσωμεν, γνωρίζοντες τὰ πειρατικὰ ἔθιμα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ὁ Ἰάκωβος Λαμπίρης ἀπολέσας τὸ πλοῖόν του καὶ τὴν ἐν αὐτῷ χρηματικὴν περιουσίαν εὐρέθη εἰς διεινὴν θέσιν. Ἐν τούτοις, ὡς ἀναφέρεται, διεκρίνετο παρὰ τὸ συμβᾶν αὐτῷ δυστύχημα διὰ τὴν ἀξιοπρεπὴ του συμπεριφορὰν. Εἶχεν ἀρκετὴν ἐγκυκλοπαιδικὴν μόρφωσιν καὶ ἦτο κάτοχος γνώσεών των ἱατρικῆς εἰς ἃς ὤφειλε καὶ τὴν ἐν Πισκοκεφάλῳ ἀποκατάστασίν του. Θεραπεύσας μίαν ὀρφανὴν ἀνεψιὰν τῶν Ἀναγνωστάδιων ὀνομαζομένην Εἰρήνην, τὴν ἔλαβε σύζυγον. Μετὰ τὸν γάμον του διωρίσθη ὑγειονόμος Σπιναλόγκας συστάσει τοῦ αὐστριακοῦ προξένου Ἡρακλείου, ἀπέθανε δὲ ἐν Σπιναλόγκᾳ. Τὰ δὲ ὅσα του μετεφέρθησαν καὶ ἐτάφησαν ἐν Πισκοκεφάλῳ.

ποσοῦ τούτου ὁ Φρ. Λαμπίρης διέθεσε διὰ φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς διάφορα ποσὰ ὡς δείκνυται ἐκ τῆς διαθήκης του ἐχούσης οὕτω :

Ἀριθ. 32398

Δ ι α θ ῆ κ η

«Ἐν Χανίοις σήμερον τὴν ἐνδεκάτην (11) τοῦ μηνὸς Αὐγούστου τοῦ χιλιοστοῦ ἑννεακοσιοστοῦ δεκάτου ἑβδόμου (1917) ἔτους ἡμέραν Παρασκευὴν ἐν τῷ δημοσίῳ ἀραφείῳ μου, οἰκίᾳ ἀδελφῶν Ἑσυχάκη κειμένη κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν Ποτιᾶ καὶ Μπιτόλο, ἐνώπιον ἐμοῦ τοῦ Συμβολαιογράφου καὶ κατοικοῦ Χανίων Ἰωάννου Γ. Κονταδάκη ἐδρεύοντος ἐνταῦθα καὶ τῶν μαρτύρων Ἀντωνίου Ν. Ἀνθούση δικηγόρου κατοικοῦ Χαλέπας τοῦ Δήμου Χανίων Ἀντωνίου Γ. Παπαδάκη καὶ Κωνσταντίνου Παν. Παρασουλιώτου ἀμφοτέρων ἐμπόρων κατοίκων Χανίων ἀπάντων πολιτῶν Ἑλλήνων Χριστιανῶν Ὁρθοδόξων, γνωστῶν μοι ἐνῆλικων καὶ μὴ ὑπαγομένων εἰς οὐδεμίαν τοῦ νόμου ἐξαίρεσιν, ἐνεφανίσθη ὁ πρὸς ἐμὲ καὶ τοὺς ἀνωτέρω μάρτυρας γνωστὸς καὶ ἄσχετος πάσης συγγενείας κ. Φραγκίσκος Ἰακ. Λαμπίρης ἐμποροκτηματίας ὑπήκοος Ἰταλός, κάτοικος τοῦ χωρίου Πισκοκεφάλου τῆς Ἐπαρχίας Σητείας Κρήτης παρεπιδημῶν ἐνταῦθα καὶ ἐξήτησεν ὅπως συντάξω τὴν διαθήκην του. Ἀκούσας τὴν θέλησιν ταύτην τοῦ εἰρημένου Φραγκίσκου Ἰακ. Λαμπίρη διέταξα πάντας τοὺς λοιποὺς παρευρισκομένους ἐν τῷ Συμβολαιογραφίῳ μου νὰ ἀπέλθωσιν, οἷτινες καὶ ὑπήκουσαν. Κατόπιν ἐγὼ ἔκλεισα καλῶς τὰς θύρας τοῦ Συμβολαιογραφείου μου καὶ ἀποκλείσας πάντα ἄλλον ἔξ αὐτοῦ ἐμείναμεν μόνοι ἐν αὐτῷ ἐγὼ ὁ διαθέτης καὶ οἱ ἀνωτέρω εἰρημένοι μάρτυρες. Μετὰ ταῦτα ἐξήτασα ἐπισταμένως καὶ μετὰ προσοχῆς τὸν διαθέτην καὶ ἐπέσθην ἐκ τῶν διαφόρων πρὸς αὐτὸν ἐρωτήσεών μου, ὅτι ἔχει σώας τὰς φρένας καὶ ὑγιᾶ τὸν νοῦν· μεθ' ὃ ἀμέσως ὥρκισθημεν ἐνώπιον τοῦ διαθέτου ἐγὼ καὶ οἱ εἰρημένοι μάρτυρες, ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου· θέντες ἐπ' αὐτοῦ ἅπαντες ὁμοῦ τὴν δεξιάν, τὸν νενομισμένον ὄρκον ἐχεμυθείας· τοῦτέστιν ὅτι θέλωμεν τηρήσει τὰς διατάξεις τῆς παρούσης διαθήκης τοῦ διαθέτου Φραγκίσκου Ἰακ. Λαμπίρη μυστικὰς μέχρις οὗ κατὰ τὸν Νόμον δημοσιευθῇ. Εἶτα προσεκάλεσα τὸν διαθέτην νὰ μοῦ ἐκθέσῃ μετὰ προσοχῆς τὴν τελευταίαν βούλησίν του. Οὗτος δ' αὐθωρεὶ ἐνώπιόν καὶ τῶν ἀνωτέρω μαρτύρων ἤρξατο ἐκθέτων τὰ τῆς διαθήκης του ὑπαγορεύων μοι ἐκ τῶν εἰς χεῖρας του ἰδιογράφων σημειώσεις, ἅτινα ἐγὼ καταχωρῶ ἐνταῦθα πιναχοῦμα κατὰ συνέχειαν καὶ ἄνευ διακοπῆς εἰς πρῶτον πρόσωπον. Ἦρξατο δὲ ὑπαγορεύων ὁ διαθέτης Φραγκίσκος Ἰακ. Λαμπίρης ὡς ἑξῆς. Ὅρίζω καὶ καθιστῶ καθολικὴν κληρονόμον μου τὴν Ἀδελφὴν μου Αἰκατερίνην τὸ γένος Ἰακ. Λαμπίρη ἄγαμον τὰ οἰκιακὰ ἐργαζομένην καὶ κάτοικον τοῦ χωρίου Πισκοκεφάλου τῆς Ἐπαρχίας Σητείας Κρήτης, ἣν ὀρίζω νὰ περιέρχεται ἅπαντα ἢ κατὰ τὸ χρόνον τοῦ θανάτου μου εὗρεθησομένη κινητὴ καὶ ἀκίνητος περιουσία μου μετὰ τὴν προαφαίρεσιν ἐξ αὐτῆς κατὰ διαδοχικὴν σειρὰν ἀναλόγως τῆς ἐπαρκείας τῆς περιουσίας μου τῶν ἐπομένων κληροδοτημάτων τῶν ὁποίων διατάσσω τὴν ἐκτέλεσιν ἀνεξαορτήτως τῶν τυχόν προαποβιώσεως ἢ μὴ τῆς εἰρημένης ἀδελφῆς μου καὶ κληρονόμου μου. Κληροδοτῶ δὲ καὶ ἀφίνω: **Πρῶτον.** Εἰς τὴν Κοινότητα τῆς πόλεως Ἡρακλείου Κρήτης δραχμὰς ἑκατὸν ἐξήκοντα χιλιάδας (160.000) ὅπως δι' αὐτῶν ἰδρυνθῇ ἐν καταλλήλῳ θέσει ἐντὸς ἡ πέρεις τῆς πόλεως Ἡρακλείου καὶ καθ' ὅλους τοὺς κανόνας, προσόδους καὶ ἀπαιτή-

σεις τῆς σχετικῆς ἐπιστήμης ἐν «Ὁφθαλμιατρεῖον» μετὰ οἰκίας κλινικῆς καὶ μεθ' ἐνὸς εἰδικοῦ τμήματος «Ραδιοσκοπεῖον» μὲ τελείαν ὕσον ἔνεστιν ἐξάρτησιν τοῦ ὅλου ἰδρυμάτος, οὕτως ὥστε ἡ λειτουργία αὐτοῦ ἐκάστοτε νὰ ἀμιλλᾷται πρὸς τὴν λειτουργίαν τῶν τελειότερων τοιούτων ἐν ἄλλαις Εὐρωπαϊκαῖς χώραις λειτουργούντων ἰδρυμάτων καὶ ὑπὸ διεύθυνσιν πάντοτε ἐνὸς εἰδικοῦ Ἱατροῦ ἀνεγνωρισμένης Εὐρωπαϊκῆς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως καὶ πρακτικῆς πείρας, οὕτως ὥστε τὸ Ἰδρυμα τοῦτο νὰ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἄσυλον θεραπείας εἰς ὅλους τοὺς ὄθεν-δήποτε προσερχομένους πάσχοντας καὶ ὑπὸ τοὺς ἐξῆς ὅρους. α'.) Νὰ τοποθετηθῶσιν εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ἰδρυμάτος αἱ τρεῖς μαρμαρίναι προτομαὶ τῶν τριῶν ἀδελφῶν Φραγκίσκου, Ἀλεξάνδρου καὶ Γρηγορίου Ἰακ. Λαμπίρη μετὰ διακριτικῆς ἐφ' ἐκάστης ἐπιγραφῆς καὶ ἰδιαιτέρας μνείας ἐπιγραφῆς ἐπὶ τῆς προσόψεως τῆς οἰκοδομῆς ἐμφαινούσης, ὅτι οἱ τρεῖς οὗτοι ἀδελφοὶ πολῖται Ἰταλοί, γεννηθέντες ἐν Πισκοκεφάλῳ τῆς Ἐπαρχίας Σητείας Κρήτης τυγχάνουσι οἱ ἰδρυταὶ τοῦ ἰδρυμάτος τούτου. β'.) Νὰ ὀνομασθῇ τὸ Ἰδρυμα τοῦτο «Λαμπίρειον Ὁφθαλμιατρεῖον», νὰ ὑψοῦνται δ' ἐπ' αὐτοῦ παραλλήλως εἴτε Ἰταλικὴ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Σημαία, ἡ μὲν ὡς συμβολίζουσα τὴν Ἑθνικότητα τῶν ἰδρυτῶν· ἡ δὲ ὡς συμβολίζουσα τὸν τόπον τῆς γεννήσεως αὐτῶν· νὰ ἐκπροσωπῇται δὲ καὶ διοικεῖται τὸ Ἰδρυμα ὑπὸ Ἐπιτροπείας ἀπαρτιζομένης ἐκάστοτε ὑπὸ τοῦ ἐν Ἡρακλείῳ ἐδρεύοντος Προξενικοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἰταλίας ὡς Προέδρου, τοῦ Ἐπισκόπου ἢ Μητροπολίτου τῶν Ὁρθοδόξων τῆς πόλεως Ἡρακλείου, τοῦ Νομάρχου τοῦ Δημάρχου τῆς πόλεως Ἡρακλείου καὶ ἐνὸς ἐτέρου προσώπου ὑπὸ τῆς Κοινότητος ἐκλεγομένου, ὡς μελῶν. γ'). Ἐὰν ἡ ρηθεῖσα Κοινότης τῆς πόλεως Ἡρακλείου δὲν ἀποδέχεται τὸ ἀνωτέρω κληροδοτήμα ὑπὸ τοὺς ἐκτεθέντας ὅρους καὶ δὲν προέβαινε ἀποδεχομένη εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἐν λόγῳ ἰδρυμάτος ἐντὸς ἐξαετίας ἀπὸ τοῦ θανάτου μου καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης, ὁρίζω καὶ διατάσσω, ὅπως ἡ καινότης αὕτη ἐκπίπτει τοῦ κληροδοτήματος τούτου καὶ ὅπως ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ εἰρημένον ποσὸν ἐκ δραχμῶν ἑκατὸν ἐξήκοντα χιλιάδων (160.000) τῇ ἐπιμελείᾳ ἐπιτροπείας ἀπαρτιζομένης ἐκ τῶν αὐτῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ ὄρῳ καθοριζομένων προσώπων, κατατεθῇ παρὰ τῇ Ἑθνικῇ Τραπέζῃ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ ἀνατοκισμῶν καὶ διὰ τῶν ἐτησίων τόκων ἐκπαιδεύονται δύο νέοι εἰς Πρακτικὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας καὶ εἰς εἰδικὰς τοιαύτας σχολὰς καὶ Πανεπιστήμια τῆς Ἰταλίας ἐκάστοτε, οἵτινες νέοι δέον νὰ ἐκλέγωνται κατόπιν προκηρυσσομένου διαγωνισμοῦ τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς ὀνηθείσης Ἐπιτροπείας εἰς ἣν ἀνατίθεται καὶ ἡ διαρκὴς διαχείρησις τοῦ κληροδοτήματος κατὰ προτίμησιν μὲν πάντοτε μεταξὺ τῶν ἐξ αἵματος τῶν ἰδρυτῶν καταγομένων κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἢ πλαγίαν νέων, ἐν ἑλλείψει δὲ μόνον τοιούτων δέον νὰ ἐκλέγωνται οἱ νέοι αὗτοι ἐκ τῶν δύο Νομῶν Λασηθίου καὶ Ἡρακλείου.

Δεύτερον. Κληροδοτῶ εἰς τὴν αὐτὴν κοινότητα τῆς πόλεως Ἡρακλείου ἐτέρας δραχμὰς δώδεκα χιλιάδας (12.000) πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀπαιτουμένης δαπάνης διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ τοποθέτησιν τῶν τριῶν ἐν τῷ πρόσθεν κληροδοτήματι ὀριζομένων προτομῶν τῶν ἰδρυτῶν καὶ ἐν περιπτώσει μὴ ἀποδοχῆς ὑπὸ τῆς Κοινότητος Ἡρακλείου τοῦ προηγουμένου κληροδοτήματος ὁρίζω, ὅπως τὸ ποσὸν τῶν δώδεκα χιλιάδων (12.000) δραχμῶν προστίθεται εἰς τὸ διὰ τὴν σπουδὴν τῶν δύο ὡς ἀνωτέρω νέων ἐπιβοηθητικῶς ἀφιέμενον ποσόν.

Τρίτον. Κληροδοτῶ καὶ ἀφίνω εἰς τὴν Κοινότητα τῆς Κωμοπόλεως Λιμέ-

νος Σητείας δραχμὰς ὀγδοήκοντα χιλιάδας (80.000), ὅπως δι' αὐτοῦ ἀνεγερθῇ Νοσοκομεῖον ἐκπροσωπούμενον καὶ διαχειριζόμενον ὑπὸ τῆς Κοινότητος· νὰ ὑψοῦται δὲ ἐπ' αὐτοῦ ἡ τε Ἱταλικὴ καὶ Ἑλληνικὴ Σημαία ὡς συμβολίζουσα ἡ μὲν τὴν Ἐθνικότητα, ἡ δὲ τὸν τόπον τῆς γεννήσεως τῶν ἰδρυτῶν καὶ νὰ τοποθετηθῶσιν ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Νοσοκομείου αἱ μαρμαρίναι προτομαὶ μετὰ διακριτικῆς ἐφ' ἑκάστος ἐπιγραφῆς τῶν ἰδρυτῶν Φραγκίσκου Ἀλεξάνδρου καὶ Γρηγορίου Ἰακ. Λαμπίρη, νὰ ἐγερθῇ δὲ εἰς τὸν περίβολον τοῦ Νοσοκομείου παρεκκλήσιον τῆς Ἁγίας Χρυσάνθης εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἀδελφῆς μου Χρυσάνθης Ἰακ. Λαμπίρη καὶ νὰ ἀναγραφῇ ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ Νοσοκομείου ὅτι ἰδρύται αὐτοῦ τυγχάνουσιν οἱ τρεῖς εἰρημένοι ἀδελφοί, πολῖται Ἱταλοί, γεννηθέντες ἐν Πισκοκεφάλῳ τῆς Σητείας 1) εἰς τὴν αὐτὴν κοινότητα καταλείπω ἐπίσης καὶ τὸ παρὰ τὴν θέσιν «Δεξαμενὴ» ἐντὸς τῆς Κωμοπόλεως τοῦ Λιμένος Σητείας κείμενον γήπεδόν μου, ἵνα χρησιμεύσῃ διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἐν λόγῳ Νοσοκομείου. Ἐὰν δὲ ἡ Κοινότης τοῦ Λιμένος Σητείας δὲν ἀποδέχεται τὸ κληροδοτήμα τοῦτο, ἡ καὶ ἀποδεχομένη δὲν προσβαίνειν ἐντὸς ἑξαετίας ἀπὸ τοῦ θανάτου μου καὶ μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης, εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἐν λόγῳ Νοσοκομείου ὀρίζω καὶ διατάσσω ὅπως ἡ κοινότης αὕτη ἐκπίπτει τοῦ κληροδοτήματος τούτου, τὸ δὲ ποσὸν τῶν ὀγδοήκοντα χιλιάδων (80.000) δραχμῶν ὀρίζω ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει νὰ κατατεθῇ παρὰ τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ ἀνατοκισμῷ καὶ ἐκ τῶν ἐτησίων τόκων αὐτοῦ ἐκπαιδεύεται εἰς νέος ἑκάστοτε εἰς τὰς πρακτικὰς σχολὰς ἢ Πανεπιστήμια τῆς Ἱταλίας εἰς πρακτικὰς τέχνας ἢ ἐπιστήμας· νὰ ἐκλέγεται δὲ ὁ νέος οὗτος κατόπιν διαγωνισμοῦ τῇ ἐπιμελείᾳ τῆς Κοινότητος τοῦ Λιμένος Σητείας, εἰς ἣν ἀνατίθεται καὶ ἡ διαρκὴς διαχείρισις τοῦ κληροδοτήματος, προκηρυσσομένου κατὰ προτίμησιν μὲν μετὰ τῶν ἐξ αἵματος κατ' εὐθείαν ἢ πλαγίαν γραμμὴν ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ διαθέτου καταγομένων, ἐν ἑλλείψει δὲ τοιούτων μετὰ τῶν ἐκ τῆς Ἐπαρχίας Σητείας καταγομένων, ἀλλ' ἀποκλειομένων πάντοτε τῶν καταγομένων ἐκ τῶν οἰκογενειῶν Φουνταλιδιδων (ἢ Παπαδάκηδων) καὶ Ξενικάκηδων.

Τέταρτον. Κληροδοτῶ καὶ ἀφίνω εἰς τὴν Κοινότητα τοῦ χωρίου Πισκοκεφάλου τῆς Σητείας δραχμὰς ἑξ χιλιάδας (6.000) πρὸς διόρθωσιν ὁδοῦ ἀγούσης εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ χωρίου τούτου καὶ ἐπέκτασιν τῆς περιοχῆς τοῦ Νεκροταφείου, πρὸς κατασκευὴν σιδηρᾶς θύρας, διόρθωσιν τῆς κλιμακοτῆς εἰσόδου διὰ γωνιολίθων, κατασκευὴν εἰδικοῦ ὀστεοφυλακείου καὶ ἐν γένει πρὸς ἐξωραϊσμὸν τοῦ Νεκροταφείου.

Πέμπτον. Κληροδοτῶ καὶ ἀφίνω εἰς τὴν Κοινότητα τοῦ χωρίου Ποταμιαῖς τῆς Ἐπαρχίας Πεδιάδος τὰ ἐν ταῖς περιφερείαις τῶν χωρίων «Ποταμιαῖς» «Μοχοῦ» καὶ «Σφενδήλι» τῆς πεδιάδος κείμενα ἀκίνητα κτήματά μου καὶ προσθέτως δραχμὰς δύο χιλιάδας εἰς εὐγνωμοσύνην διὰ τὴν ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου τούτου ἐκδηλωθεῖσαν μοι πάντοτε φιλοφροσύνην, πρὸς μεταφορὰν ποσίμου ὕδατος εἰς τὸ κεντρικώτερον μέρος τοῦ χωρίου καὶ δι' εὐκολωτέραν συγχρόνως καὶ κατασκευὴν εἰς τὸ μέρος τοῦτο Κρήνης· ἐπὶ μαρμαρίνης δὲ στήλης φερούσης ἐπιγραφὴν, ὅτι ἡ κρήνη αὕτη καὶ τὸ ὕδραγωγεῖον ἐγένετο δαπάνῃ Φραγκίσκου Λαμπίρη πολίτου Ἱταλοῦ ἐκ τοῦ χωρίου Πισκοκεφάλου τῆς Σητείας.

Ἑκτον. Κληροδοτῶ καὶ ἀφίνω 1) εἰς τὴν ἀνεψιάν μου Μαριγῶ τὸ γένος Κωνσταντίνου Βασιλάκη σύζυγον Ἰωσήφ Πλακιωτάκη κατοίκου λιμένος Σητείας

δραχμὰς εἴκοσι χιλιάδας (20.000) καὶ ὅσα προσθέτως ὁ σύζυγος αὐτῆς Ἰωσήφ Πλακιωτάκης μοὶ ὀφείλει. 2) Εἰς τὸν ἀνεψιόν μου Ἰάκωβον Κωνστ. Βασιλάκη κάτοικον λιμένος Σητείας δραχμὰς εἴκοσι χιλιάδας (20.000) τὰ ὁποίας νὰ παραλάβῃ μετὰ τὸν νόμιμον γάμον αὐτοῦ. 3) Εἰς τὴν ἀνεψιάν μου Ἑλένην τὸ γένος Δημητρίου Φροσυνάκη συζύγου Στυλιανοῦ Συκιανάκη τὰ οἰκιακὰ ἐργαζομένη κάτοικον Πιστοκεφάλου Σητείας δραχμὰς δέκα χιλιάδας (10.000) προσέτι δὲ κληροδοτῶ εἰς αὐτὴν καὶ ὅσα ὁ σύζυγός της Στυλιανὸς Συκιανάκης μοὶ ὀφείλει. 4) Εἰς τὸν ἀνεψιόν μου Κωνσταντῖνον Δημ. Φροσυνάκη κάτοικον τοῦ χωρίου Πιστοκεφάλου Σητείας δραχμὰς δέκα χιλιάδας (10.000) τὰς ὁποίας νὰ δικαιоῦται νὰ παραλάβῃ μόνον πρὸς ἀγορὰν ἀκινήτων κτημάτων ἴσης ἀξίας καὶ πρὸς πληρωμὴν τοῦ τιμήματος τοιούτων κτημάτων εἴτε τμηματικῶς· εἴτε συνολικῶς ἐν περιπτώσει δὲ προαποβιώσεως τοῦ κληροδόχου τούτου ὀρίζω, ὅπως τὸ πᾶν τοῦτο περιέλθῃ εἰς τὰ ἐπιζῶντα κατὰ τὸν θάνατόν του τέκνα του πρὸς τὸν αὐτὸν ὡς ἄνω σκοπόν. 5) Εἰς τὸν ἀνεψιόν μου Νικόλαον Δημ. Φροσυνάκη κάτοικον λιμένος Σητείας ἀφίημι ὅσα ἔξ οἱσδήποτε αἰτίας μοὶ ὀφείλει, ὥστε νὰ λογίζονται ταῦτα ἔξωφλημένα μετὰ τὸν θάνατόν μου. 6) Εἰς τὸν ἀνεψιόν μου Ἀλέξανδρον Δημ. Φροσυνάκη κάτοικον Πιστοκεφάλου Σητείας δραχμὰς δέκα χιλιάδας (10.000). 8) Εἰς τὸν Γεώργιον Κ. Σαρολίδην δικηγόρον κάτοικον Ἀγίου Νικολάου Μεραμβέλλου ἀφίημι καὶ κηρύσσω ἔξωφλημένα μετὰ τὸν θάνατόν μου πάντα ὅσα ἐκ δανείων πρὸς αὐτόν μοὶ ὀφείλει. Ἐν τέλει ὁ Φραγκίσκος Ἰακ. Λαμπίρης προσέθηκεν, ὅτι ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ ἐγκαθισταμένη καθολικὴ κληρονομία μου ἀδελφῇ μου Αἰκατερίνῃ τὸ γένος Ἰακώβου Λαμπίρη ἤθελεν τυχὸν προαποβιώσει ἐμοῦ, ὀρίζω καὶ διατάσσω, ὅπως ἅπαντα ἡ κατὰ τὸν θάνατόν μου εὗρηθησομένη περιουσία μου μετὰ τὴν ἐξ αὐτῆς προαφαίρεσιν κατὰ τὴν ἐκτεθεῖσαν διαδοχικὴν σειρὰν, ὅλων τῶν ἀνωτέρω ἀφιεμένων κληροδοτημάτων, περιέρχεται εἰς τοὺς ἐπιζῶντας νομίμους ἔξ ἀδιαθέτου κληρονόμους μου, συμμέτρως συμπεριλαμβανομένων μεταξὺ τῶν τοιούτων κληρονόμων καὶ τῶν τέκνων ὅλων τῶν ἐκ τῆς ἀδελφῆς μου Ἑλένης χήρας Κωνσταντίνου Βασιλάκη ἀνεψιῶν μου ὑπαισερχομένων εἰς τὴν θέσιν τῶν τυχὸν προαποβιώσαντων γονέων τῶν (ἦτοι τῶν πρώτων ἀνεψιῶν μου) χωρὶς τὸ ἀνώτερον τοῦ βαθμοῦ τῶν τέκνων τούτων τῶν πρώτων ἀνεψιῶν νὰ ἀποκλείῃ αὐτούς. Ἀποκλείω δὲ τελείως πάσης εἰς τὴν κληρονομίαν μου συμμετοχῆς ἀμμέσως ἢ ἐμμέσως τὸν ἀνεψιόν μου Ἰωάννην Κ. Βασιλάκη τέκνον τῆς ἀδελφῆς μου Ἑλένης χήρας Κωνσταντίνου Βασιλάκη κατοίκου Πιστοκεφάλου Σητείας. Ἀφοῦ ὁ διαθέτης ἐτελείωσε τὰς ἀνωτέρω διαταγὰς του τὸν ἠρώτησα, ἐὰν ἔχῃ νὰ προσθήσῃ ἄλλο τι καὶ μοῦ ἀπεκρίθη ὅτι δὲν ἔχει· ἐγὼ ὑπέμνησα εἰς τὸν διαθέτην, ἐὰν ἐπιθυμῇ νὰ ἀφίσῃ τι εἰς τὸν Ἐρυνθρὸν Σταυρόν, εἰς τὸν Ἐθνικὸν Στόλον ἢ εἰς ἄλλο τι Φιλανθρωπικὸν ἴδρυμα καὶ μοὶ ἀπεκρίθη, ὅτι δὲν ἔχει νὰ ἀφίσῃ. Πρὸς βεβαίωσιν συνετάχθη ἡ παροῦσα διαθήκη ἐν ἣ κατεχωρήθησαν αἱ ἀνωτέρω διατάξεις ὡς ἐκτελεσθῆναι παρὰ τοῦ διαθέτου ἐνώπιον ἐμοῦ καὶ τῶν ἀνωτέρω μαρτύρων κατὰ συνέχειαν καὶ ἄνευ διακοπῆς καὶ ἥτις διαθήκη ἀναγνωσθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ εὐκρινῶς καὶ μεγαλοφώνως εἰς ἐπήκοον τῶν μαρτύρων καὶ τοῦ διαθέτου καὶ βεβαιωθείσα παρ' αὐτοῦ ὑπεγράφη παρὰ πάντων τούτων καὶ ἐμοῦ.

Ο ΔΙΑΘΕΤΗΣ

Φ. Λαμπίρης

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

Κ. Παπαδάκης, Κ. Παρασουλιώτης, Ἀ. Ἀνθούσης

Ὁ Συμβολαιογράφος (Τ. Σ.) Ἰ. Γ. Κονταδάκης. Ὅ,τι ἀκριβὲς ἀντίγραφον. Χανιά τῇ 27 Ὀκτωβρίου 1918. Ὁ Συμβολαιογράφος (Τ. Σ.) Ἰ. Γ. Κονταδάκης, Ἀκριβὲς ἀντίγραφον ἐξ ἀντιγράφου. Σητεία τῇ 22 Ἰουλίου 1924. Ὁ Ἐφορειακὸς Γραμματεὺς Ν. Ἐ. Αἰκατερινίδης».

Τὸ ἀνωτέρω διὰ τὴν κωμόπολιν Σητείας κληροδότημα ἐξ ὀγδοήκοντα χιλιάδων χρυσῶν δραχμῶν ὑπέστη περιπετείας, ὡς καταφαίνεται ἐκ τῶν κατωτέρω δημοσιευομένων ἐγγράφων καὶ αἵτινες δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς τὴν ἀμέλειαν, βαρεῖαν πάντοτε, τῶν ἀρροδίων. Οὕτω δὲ ἐκ τῆς κακῆς ταύτης διαχειρίσεως ἐματαιώθη ἔργον κοινωφελές, ἀρκετῆς σημασίας διὰ τὴν ἀπόκεντρον ἐπαρχίαν τῆς Σητείας. Τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστη καὶ τὸ ἕτερον διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν κληροδότημα τοῦ ἐκ Μέσα Μουλιανῶν Γεωργίου Ἐ. Σπυριδάκη, δικηγόρου, ἐξ 22.250 χρυσῶν δραχμῶν.

1) ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΣΗΤΕΙΑΣ

Ἐν Σητείᾳ τῇ 24 Ἰουνίου 1932

Ἀριθ. 862)301

*Πρὸς τὸ Σεβ. Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν
Διεύθυνσιν Κληροδοτημάτων*

Ἀ θ ῆ ν α ς

Ἐχομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσωμεν ὑμῖν εἰς ἀπάντησιν τῆς ὑπ' ἀριθμὸν 7339)126 ἐ. ἔ. ἐγκυκλίου διαταγῆς ὑμῶν, οὗ οἱ Φραγκίσκος Λαμπίρης κάτοικος τοῦ χωρίου Πισκοκεφάλου Σητείας ἀποβιώσας κατὰ τὸ ἔτος 1918 καὶ Γεώργιος Σπυριδάκης κάτοικος τοῦ χωρίου Μουλιανῶν Σητείας ἀποβιώσας κατὰ τὸ ἔτος 1919, δωρεταί τῆς καθ' ἡμᾶς Κοινότητος, ἐκληροδότησαν, ὁ μὲν Φραγκίσκος Λαμπίρης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 32398 τῆς 11)1)1917 διαθήκης του συνταχθείσης ἐνώπιον τοῦ Συμβολαιογράφου Χανίων Ἰ. Κονταδάκη δραχμὰς χρυσᾶς τότε 80.000 καὶ ἰδιαίτερος ἐν γήπεδον ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως Σητείας καὶ κατὰ τὴν θέσιν «Δεξαμενὴν» 625 τ. μ. καὶ σημερινῆς ἀξίας δραχμῶν 62.500 πρὸς τὸν σκοπὸν ἀνεγέρσεως Νοσοκομείου Σητείας· ὁ δὲ Γεώργιος Σπυριδάκης δι' ἰδιοχείρου διαθήκης του καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν ὡς ἄνω σκοπὸν, α) μίαν οἰκίαν ἐντὸς τῆς κωμοπόλεως Σητείας, ἣτις ἐκποιηθεῖσα δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7.940 τῆς 1)12)1919 συμβολαίου τοῦ Συμβολαιογράφου Ἐμμ. Ἀγγελάκη συναπέφερε τὸ ποσὸν τῶν χρυσῶν τότε δραχμῶν 7.750 καὶ β) μίαν ἀμπελον 25 ἔργατῶν εἰς θέσιν «Μακρὸν Λειβάδι» τῆς ἀγροτικῆς περιφερείας κωμοπόλεως Σητείας, ἣτις ἐκποιηθεῖσα δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7947 τῆς 5)12)1919 συμβολαίου τοῦ αὐτοῦ συμβολαιογράφου Ἐμμ. Ἀγγελάκη συναπέφερε τὸ ποσὸν τῶν χρυσῶν τότε δραχμῶν 14.500.

Τὸ ποσὸν τῶν 80.000 δραχμῶν ἀρχικῶς ἦτο κατατεθειμένον εἰς τὸ ἐν Χανίοις ὑποκατάστημα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος· εἴτα δὲ μετεφέρθη εἰς τὸ ἐν Ἀγίῳ Νικολάῳ τοιοῦτον· τὸ δὲ ἐκ τοῦ ἐκπλειστηριάσματος τῶν ὑπὸ τοῦ Γ. Σπυριδάκη δωρηθέντων κτημάτων εἰσπραχθὲν ποσὸν εἰς τὸ ἐνταῦθα ὑποκατάστημα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος· ὅτε κατὰ τὴν 3)11)33 ἡ τότε ὑφιστα-

μένη Κοινοτική Ἐπιτροπεία προέβη εἰς τὴν ἀνάληψιν τῶν 80.000 χρυσῶν δραχμῶν ἐκ τοῦ ὑποκαταστήματος τοῦ Ἁγίου Νικολάου, εἰς ἴσον ποσὸν χαρτίνων τοιούτων, ἐξοδεύσασα ἐκ τοῦ ἐν λόγῳ ποσοῦ διὰ διάφορα ἔξοδα γενόμενα κατὰ τὴν τὴν ἀνάληψιν τούτου, σύνταξιν σχεδιαγραμμάτων, μελετῶν καὶ λοιπῶν σχετικῶν πρὸς τὴν ἰδρυσιν τοῦ ἐν λόγῳ Νοσοκομείου δραχμὰς 30.465,60.

Ἡ ἐν λόγῳ Κοινοτική Ἐπιτροπεία διεχειρίζετο τοῦτο μέχρι τοῦ ἔτους 1926, ὅτε παρέδωκεν εἰς γραμμάτια ἰδιωτῶν τὸ ἀδιάθετον εἰσέτι ποσὸν τοῦ κληροδοτήματος τούτου, ἀνερχομένου εἰς δραχμὰς 49.534,40, εἰς τὴν νεοῖδρυθεῖσαν Κοινότητα Σητείας, ἧς Πρόεδρος ἐτύγχανε τότε ὁ κ. Γεώργιος Δρακάκης, ὅστις μετὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς διαχειρίσεως τούτου προέβη εἰς τὴν εἴσπραξιν παρὰ τῶν ὀφειλετῶν τοῦ ὀφειλομένου ποσοῦ, πλὴν ἐνὸς γραμματίου τοῦ ὀφειλέτου Γεωργίου Μαστοράκη μὲ ἐγγυητὴν τὸν κ. Μιχαὴλ Κολυβάκην ἐκ δραχμῶν 12.000, τοῦ ἐν λόγῳ γραμματίου ἀποσταλέντος πρὸς εἴσπραξιν εἰς τὸν κ. Ταμίαν Σητείας ὡς Κοινοτικὸν τοιοῦτον καὶ μὴ εἰσπραχθέντος μέχρι σήμερον, ἀνερχομένου τοῦ εἰσπραχθέντος ποσοῦ μετὰ τῶν δεδουλευμένων τόκων αὐτοῦ μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς εἰσπράξεώς του εἰς δραχμὰς 44.531.20 καὶ κατατεθέντος ὑπὸ τοῦ ἰδίου Προέδρου τῆς Κοινότητος Σητείας εἰς τὸ ἐνταῦθα ὑποκατάστημα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, εἰς ὃ εὗρίσκετο κατατεθειμένον καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐκποιήσεως τῶν ὑπὸ τοῦ Γ. Σπυριδάκη δωρηθέντων ἀκινήτων προελθὸν ποσὸν τῶν δραχμῶν 22.250.

Κατόπιν ὅμως τῆς ὑπ' ἀριθ. 51 τοῦ 1927 ἀποφάσεως τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου Σητείας, νομίμως ἐγκριθείσης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 7498 ἰδίου ἔτους ἀποφάσεως τοῦ κ. Νομάρχου Νασηθίου, προέβη ὁ ἴδιος κ. Γεώργιος Δρακάκης Πρόεδρος τῆς Κοινότητος εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ παρὰ τῷ ἐνταῦθα (Ὑποκ)τι τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κατατεθειμένου ποσοῦ, πρὸς κατάθεσιν τούτου εἰς τὸ ταμεῖον Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων ἀνερχομένου τούτου μετὰ τῶν δεδουλευμένων τόκων τοῦ μέχρι τῆς 24)11)27, ὅτε ἐγένετο ἡ ἀνάληψις, εἰς δραχμὰς 71428.65 καὶ κατέθεσεν τοῦτο εἰς τὸ Ταμεῖον Σητείας, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. 49 τῆς 24)11)27 διπλοτύπου ἀποδείξεως τοῦ Ταμεῖου Σητείας, ὅπου καὶ ἔκτοτε παραμένει.

Κρινομένου δὲ σήμερον ἀνεπαρκοῦς τοῦ ὡς ἄνω ποσοῦ διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Νοσοκομείου Σητείας, οὗτινος τὸ σχέδιον εἶναι ἐγκεκριμένον, ἡ καθ' ἡμᾶς Κοινότης πρόκειται ν' ἀνεγείρῃ τοῦτο ἐπιδιώκουσα καὶ διὰ τὸν ἐν λόγῳ σκοπὸν σύναψιν δανείου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, ἐγκριθείσης ἤδη τῆς σχετικῆς ἀποφάσεως τοῦ Κοινοτικοῦ Συμβουλίου ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν,

Μεθ' ὑπολήψεως

Ὁ Πρόεδρος Κοινότητος Σητείας

Ἐ. Καραβελάκης

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον

Ἐν Σητείᾳ τῇ 13 Δεκεμβρίου 1935

(Ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Κοινότητος Σητείας)

2) Γενικός Ίσολογισμός τῆς ὑπὸ τῆς Κοινῆς. Ἀντιπροσωπείας Σητείας
Διαχειρίσεως τοῦ ὑπὲρ τοῦ Νοσοκομείου Σητείας κληροδοτήματος τοῦ
Φραγκίσκου Λαμπίρη

Ε Σ Ο Δ Α			ΔΡΑΧ. Λ.
1919	Μαρτίου	22	Δάνειον διὰ γραμ. Ἐνορ. Ἐπιτρ. Σητείας 320.—
1920	Ἰουνίου	27	» » Ἱ. Πατεράκη 2.500.—
1923	Μαΐου	25	» » Ἐθν. Τραπεζῆς 10.000.—
»	Ν)βρίου	3	Εἰσπραξιν κληροδ. 79.698.90
1924	Μαρτίου	15	Ἀπὸ Ν. Βατσάκη ἐναντι ὀφειλῆς του 4.000.—
»	Ἀπριλίου	1	» » » » 6.000.—
»	»	5	» » » » 6.000.—
1925	Φεβρουαρίου	19	» Ἰωσ. Πλακιωτάκη ἐναντι ὀφειλῆς του 3.500.—
»	Μαΐου	15	» Ν. Βατσάκη πρὸς ἐξόφλησιν 14.574.30
			» Εἰσπραξιν τόκου ἐκ Δανείου 286.—
			Ἦτοι ἐν ὅλῳ Δραχ. 126.879.20
			Ἀφαιροῦνται τὰ ὀπισθεν ἔξοδα 124.205.80
			Ὑπόλοιπον εἰς μετρητὰ Δραχ. 2.673.40
			Τὰ παρὰ Ἰωσήφ Πλακιωτάκη εἰσπραχθέντα 3.500.—
			Τὸ ὅλον Δραχ. 6.173.40
			Ὑπόλοιπον εἰς μετρητὰ Δραχ. 6.173.40

Ε Ξ Ο Δ Α			ΔΡΑΧ. Λ.
1919	Μαρτίου	22	Εἰς Μ. Σεργάκη δικηγόρον διὰ κατάσχεσιν τοῦ κληροδοτήματος εἰς χεῖρας τῆς Τραπεζῆς 300.—
»	»	22	Ἐπίδοσιν κατασχέσεως καὶ ἀγωγὴ μετὰ χρη- τοσήμων 24.—
1923	Μαΐου	25	Πληρωμὴ τόκων καὶ ἔξοδων δανείου Τρα- πέζης 237.95
»	Ἰουνίου	9	Εἰς Ν. Βογιατζῆν ἔξοδα τακτοποιήσεως φό- ρου εἰς Οἶκ. Ἐφορίαν Λασηθίου 34.85
»	»	»	Πληρωμὴ φόρου κληροδοτήματος εἰς Δημ. Ταμεῖον 8.702.20
»	Ν)βρίου	25	Πληρωμὴ χαρτοσήμου εἰς Συμβολαιογράφον Κ. Δρακάκη διὰ τὸ συμβιβαστικὸν ἔγγραφον 1.500.—
»	»	30	Εἰς Μ. Σεργάκη δικηγ. ἔξοφλ. δικ. ἔξοδων 1.000.—
»	Δ)βρίου	6	» Ἱ. Πατεράκη πρὸς ἐξόφλησιν ὀφειλῆς 3 181.—
»	»	»	» Ν. Φροσυνάκη πρὸς ἐξόφλησιν συμβο- λαιογραφικῶν δικαιωμάτων καταβληθέντων ἐν Χανίοις 875.—
»	»	»	Εἰς Ἐνορ. Ἐπιτρ. Σητείας πρὸς ἐξόφλ. τῆς ὀφειλῆς μας 320.—
»	»	»	Ἔξοδα καὶ ὁδοιπορ. Γ. Σκορδίλη μεταβάν-

		τος εἰς Ἄγ. Νικόλαον πρὸς παραλαβὴν τοῦ κληροδοτήματος	572.60
»	»	» Ἐξόφλησιν τῆς πρὸς τὴν Τράπεζαν ὀφειλῆς	10.237.50
»	»	» Διάφορα τηλ)τα καὶ ἔξοδα κατὰ τὴν σημείωσιν	130.50
1924	Μαρτίου	15 Εἰς Μηχανικὸν Ἰωαννίδην ἔναντι ἀμοιβῆς του πρὸς ἐκπόνησιν σχεδίου τοῦ Νοσοκομείου	4.000.—
»	»	» Τηλ)μα καὶ ἔξοδα ἀποστολῆς τούτων μὲ Τρ. Ἀθηνῶν	78.70
»	»	30 Εἰς Ἰ. Χειμωνάκην ἐν τηλ)μα εἰς Ἀθήνας	18.—
»	Ἀπριλίου	1 Εἰς Μηχανικὸν Ἰωαννίδην πληρωμῆς β'. δόσεως	5.000.—
»	»	» Τηλ)μα καὶ ἔξοδα ἀποστολῆς τούτων μὲ Τρ. Ἀθηνῶν	92.80
»	7βρίου	30 Δημοσίευσιν προκ. μειοδ. δημοπρ. Ν. Ἐφην.	120.80
1925	Φεβρουαρίου	19 Εἰς Μηχαν. Ἰωαννίδην ἐξόφλ. ἀμοιβῆς του	7.000.—
»	»	» Ἐξοδα ἀποστολῆς τούτων διὰ Τραπε. Ἀγ. Νικολάου	16.30
»	Μαρτίου	5 Εἰς Κ. Δρακάκην δικ. διαφ. Συμβ. ἐγγράφων	3.923.40
1923	Ν)βρίου	25 Δάνεια δι' ἐντόκων γραμματίων εἰς Γ. Ἰ. Μαστοράκην	12.000.—
		Εἰς Ἰωσήφ Πλακιωτάκην	10.000.—
		» Γεώργ. Σκορδίλην	5.000.—
		» Μιχ. Γ. Κολυβάκην	5.000.—
		» Νικ. Ἰ. Βατσάκην	30.000.—
		» Ἰωάν. Νικητάκην	6.000.—
		» Γεώργ. Σκορδίλην	5.000.—
		» » »	3.861.—
		Ἐν ὅλῳ Δραχ.	124.205.80

Συνεπῶς τὰ ἔξοδα ταῦτα ἐκ δραχ. 124.205.80 ἀφαιρούμενα, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἰωσήφ Πλακιωτάκη καταβληθέντων ἔναντι τῆς ὀφειλῆς του, ἐκ τῶν ὧς ὀπισθεν ἐσόδων ἐκ δραχ. 126.879.20 μένει ὑπολοιπὸν εἰς μετρητὰ δραχ. 6.173.40 καὶ ἡ περιουσία τοῦ κληροδοτήματος τούτου ἀποτελεῖται ἐκ τῶν μετρητῶν τούτων καὶ τῶν ὧς ἄνω ἀναφερομένων χρεωγράφων ἀντιπροσωπευόντων εἰς κεφάλαια τὸ ποσὸν τῶν δραχ. 43.361 καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς συντάξεως τούτων δεδουλευμένους τόκους.

Ἐν Σητείᾳ τῇ 19ῃ Ἀπριλίου 1926

Ἡ Κοινот. Ἀντιπροσωπεία Σητείας

Μ. Κολυβάκης

Ἰωσήφ Πλακιωτάκης

Γ. Σκορδίλης

Ἀκριβὲς ἀντίγραφον

Ἐν Σητείᾳ τῇ 13ῃ Δεκεμβρίου 1935

(Ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Κοινότητος Σητείας)

ΔΙΑ ΤΗΝ ΜΟΝΗΝ ΤΟΠΛΟΥ

Ἡράκλειον τῇ 27 Δεκεμβρίου 1934.

Ἀξιότιμε φίλε κ. Μ. Καταπότη,

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΧΑΝΙΩΝ
ΑΠΕΛΒΑΤΙΩΝ

Ἀπαντῶν εἰς τὴν ἀπὸ 21ης λήγοντος ἐπιστολὴν ὑμῶν σὰς πληροφοροῶ, ὅτι διεξῆλθον ἐπιμελῶς καὶ ἐπισταμένως ἅπαντας τοὺς τίτλους) ἀφορῶντας τοὺς κληρονόμους τοῦ γενάρχου Ἰβραχὴμ Ἀφεντακάκη, οἵτινες εἶναι βακουφικοί κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἀναφέρονται εἰς ἀκίνητα ἀστικά καὶ ἀγροτικά κείμενα ἐντὸς καὶ περὶ τοῦ Ἡρακλείου ἀλλ' οὐδεμίαν σχέσιν ἔχοντα μὲ τὴν Μονὴν Τοπλοῦ. Τὸ πολῦτιμον ἀρχεῖον, ὡς θὰ γνωρίζετε, παρέδωκα διὰ πρωτοκόλλου καὶ ἀπεχώρησα τῆς ὑπηρεσίας τὸ παρελθὸν ἔτος· ἂν εἰς τὸ μέλλον ἐπιτευχθῇ ἡ διαφύλαξις καὶ τακτοποίησις τοῦ θησαυροῦ τούτου, πολὺ ἐνδεχόμενον νὰ εὐρεθῶσι κατὰ τὴν ἀναδίφησιν αὐτοῦ ἱστορικά γεγονότα ἔχοντα σχέσιν μὲ τὴν Μονὴν Τοπλοῦ.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ θὰ σὰς ἀναφέρω τὰ ἑξῆς:

Τοπλοῦ σημαίνει σφαίραν ἢ κεφαλὴν σφαιρωτῆν. Φρονῶ ἀδιστάκτως, ὅτι ἡ ὀνομασία αὕτη ἐδόθη εἰς τὴν Μονὴν ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, ὅταν κατὰ τὸ ἔτος 1648—1649 ἐπέδραμον τὰ στίφη τῶν γενιτσάρων καὶ κατέκλυσαν τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας Λασηθίου, ἀπεβίβασθησαν ταυτοχρόνως εἰς Σητεῖαν προερχόμενοι ἀπὸ τὸ Χορσάν τοῦ Τουρκεστάν 40 χιῆλαι ἀνήκοντες ἐκ διάφορα θρησκευτικὰ τάγματα τοῦ Μουσουλμανικοῦ δόγματος ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Χορσανῆ Ἀλῆ Μπαμπά. Οἱ χιῆλαι οὗτοι μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των ἔνυχον προθύμῳ φιλοξενίας καὶ πολλῶν περιποιήσεων ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου καὶ τῶν καλογήρων· οἵτινες ἐπεκαλέσθησαν τὴν προστασίαν τῆς Μονῆς των παρὰ τῶν φιλοσηνηθέντων χιεχῶν. Τότε ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Ἀλῆ Μπαμπά διέταξε καὶ κατεσκεύασαν ἐκ μαρμάρου λευκοῦ κίδαριν (Turban), τὴν ὁποίαν ἐτοποθέτησεν ἄνωθεν τῆς κατὰ τὴν εἴσοδον μεγάλης θύρας τῆς Μονῆς ὡς σύμβολον προστασίας καὶ σεβασμοῦ ἐκ μέρους τῶν γενιτσάρων. Τὸ ἱστορικὸν τοῦτο γεγονός τὸ ἀνέγνωσα εἰς τοὺς παλαιοὺς κώδικας τῶν πρώτων χρόνων τῆς κατοχῆς, τοὺς ὁποίους δυστυχῶς παρέλαβον οἱ Τούρκοι κατὰ τὴν ἀναχώρησίν των τὸ ἔτος 1925 παρὰ τὰς διαμαρτυρίας μου, εἰς αἷς ἐκώφευσαν δυστυχῶς οἱ εἰσαγγελεῖς καὶ λοιποὶ ἐπίσημοι. Φρονῶ λοιπόν, ὅτι λόγῳ τοῦ σφαιρικοῦ σχήματος τῆς κιδάρεως ὠνομάσθη ἡ Μονὴ Τοπλοῦ(¹).

Μετὰ πολλῆς ἀγάπης σεβασμοῦ καὶ ἐκτιμήσεως

Γ. Ἰ. Οἰκονομίδης

(1) Σημ. Μύσ. Εἶναι πράγματι ἀκριβές, ὅτι ἡ κίδαρις, ὅπου ἐτίθετο, ἦτο σύμβολον ἱερᾶς προστασίας. Εἰς τὸ χωρίον Λάστρο Σητείας εἰς τὸ ἐξωκλήσιον Ἀγίου Νικολάου εἰς θέσιν Σφακιά ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ὑπάρχει τοιοῦτον σύμβολον. Ἐν τούτοις δὲν λέγεται Τοπλοῦ. Ἐπίσης ὑπάρχει τουρκικὴ λέξις Toplu=συγκεντρωμένος, τακτοποιημένος ἐκ τοῦ ρήματος Toplamak=συγκεντρῶν. Διατὶ νὰ μὴ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ τουρκικὴ αὕτη λέξις ἀντικατέστησε τὸ ὄνομα Ἀκρωτηριανή, τὸ ὁποῖον ὡς πολυσύλλαβον καὶ ἑλληνικὸν ἀπήρεσκεν εἰς τοὺς Τούρκους, προσδιώριζε δὲ καλῶτερον τὴν δημιουργηθεῖσαν κατάστασιν ἐν τῇ Μονῇ, ἣτις διαλυθεῖσα κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς τουρκικῆς ἐπιδρομῆς ἀνασυνέστη μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ἡρακλείου, συνεκέντρωσε καλογήρους καὶ ἐτακτοποιήθη; Τὸ αὐτὸ ἄλλως τε, ὡς φαίνεται, συνέβη καὶ διὰ τὴν ἐν Κανιουρίῳ μονὴν Ὀδηγητρίας, ἢ μᾶλλον τῶν Ἀπεξανῶν, ὡς ἐσχάτως ἐπληροφορήθην. Ἡ μονὴ ὀνομάζεται Τοπλοῦ, χωρὶς νὰ ἀναφέρεται, ὅτι ἐφιλοξένησε χιῆλας. Ἀλλ' ἐρημωθεῖσα, ὡς καὶ ἡ Ἀκρωτηριανή, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς τουρκικῆς κατοχῆς, ἀνασυνέστη βραδύτερον καὶ συγχρόνως μὲ τὴν μονὴν Τοπλοῦ Σητείας, χωρὶς νὰ διατηρήσῃ καὶ τὸ ἴδιον ὄνομα. Toplu manastir=συγκεντρωμένο μοναστήρι καὶ εἰτα «μεγάλον μοναστήρι», ὡς ἀκόμη καλεῖται παρὰ τῷ λαῷ ἐν Σητεῖᾳ ἡ Μονὴ Τοπλοῦ. Ἄλλως τε τὸ Turban καὶ τὸ Toplu δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστα. Ἐν μοναστήριον συγκεντρωμένον, τακτοποιημένον καὶ τόσο φιλοξενον εἰς χιῆλας, ἡδύνατο καὶ δίκαιον ἦτο νὰ ἔχῃ σύμβολον προστασίας τὴν κίδαριν.

ΣΗΤΕΙΑ - Η ΘΕΣΙΣ ΜΟΝΗΣ ΑΓΙΟΥ ΙΣΙΔΩΡΟΥ

Τὸ ὄχυρόν τοῦ Τοπλοῦ δὲν υφίσταται πλέον, ἡ Ἀκρωτηριανὴ ἀποβαλοῦσα τὰ πτερὰ τῆς φαντασίας τῶν ἀρχαιοφίλων κατέλιπε τὴν θέσιν, ἣν εἶχε καταλάβει ἐπὶ ξένης ἱερᾶς γῆς καὶ ὁ ταράξιππος, ὅστις ἡμπόδιζε τὴν διέλευσιν τῶν ἱστορικῶς ἐρευνόντων περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἀνεγέρσεως τῆς Μονῆς ἐπέτρεψαν τὴν διέλευσιν ἐλευθέραν. Ὁ φίλος κ. Καταπότης εἰργάσθη πᾶν φιλοτίμως πρὸς τοῦτο καὶ δύναται δικαίως νὰ λεχθῇ περὶ αὐτοῦ, ὅτι «ἀνήγαγεν ἡμῖν ἄθλον τὸν ἐν Πραισιφκῦνα» (1). Ὁ Μπουοντελμόντι καλῶς λέγει λοιπόν, ὅτι ἐν Σητείᾳ εὑρε μονύδριον τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου· ἀλλ' οἱ ἀρχαιοφίλοι τὸ συνέχουν πρὸς τὸ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἀκρωτηρίου φερώνυμον ναῦδριον, τὸ ὁποῖον πιθανῶς νὰ εἶνε μεταγενέστερον κατὰ πολὺ. Χάρις δὲ εἰς τὸν τοπογραφικὸν χάρτην, τοῦ ἰδίου ἔστω καὶ ἀτελῆ, ἐμάθομεν, ὅτι ἐν ἡ θέσει κεῖται σήμερον ἡ ἀπὸ τοῦ 1613 ἀνακαινισθεῖσα Μονὴ Ἀκρωτηριανῆ, ἔκειτο πρότερον ἢ τοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου (2).

Καὶ τώρα τὰ πράγματα μεταβάλλονται ὅλως. Καὶ πρῶτον μανθάνομεν, ὅτι ὑπῆρχε μονὴ πρὸ τοῦ Παντογάλου Γαβριήλ, ὅπως ἐξήτουν νὰ ἀποδείξω διὰ διαφόρων πραγματικῶν ἐπιχειρημάτων, ἅτινα μοὶ διημφισβητήθησαν ἐπιμόνως. Δεύτερον καὶ σπουδαιότερον ἢ Μονὴ αὕτη ἔφερεν ἡ ἦτο εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἀναχωρητοῦ Ἁγίου Ἰσιδώρου. Σημαντικώτερον ὅμως ὅλων εἶνε, ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο εἶχε τελείως λησμονηθῇ(3), ὅταν ἐγένετο ἀνοικοδόμησις ὑπὸ τοῦ Παντογάλου Γαβριήλ τῆς Κυρίας Ἀκρωτηριανῆς. Ἄρα προηγήθη μακρὰ ἐρήμωσις καὶ ἐπομένως διὰ μέσου τοῦ μακροῦ τούτου χρόνου καὶ τῆς μεταναστεύσεως τῶν μοναχῶν καὶ τῶν πέριξ οἰκούντων, εἰς μεγάλην ἔκτασιν, ἐλησμονήθη τὸ ἀρχικὸν ὄνομα καὶ ἐδόθη κατὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τὸ ὄνομα τῆς Θεοτόκου, εἶτε διότι τὰ ἁγιάσματα γενικῶς, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, ἀπεδίδοντο τῇ Θεοτόκῳ, εἶτε διότι καὶ εἰς τὴν ἄλλην Κρήτην ἰδρύνοντο παρόμοιαι μοναὶ· εἶχε δὲ παρέλθῃ ὁ πρὸς τοὺς ἀναχωρητάς ἡ ἀσκητὰς ζῆλος καὶ ἐνθουσιασμός.

(Ἐλευθέρα Σκέψις 17 Ἰουλίου 1930)

+ Στυλιανὸς Γεωργίου

(1) Σημ. Μύσ. «Ἀναγαγεῖν τὸν ἐν Πράσιφ κῦνα» ἦτο ἄθλος δύσκολος, τὸν ὁποῖον «προσέταξεν ὁ Λευκοκόμας τῷ Εὐξυνθέτῳ» ὡς ἀναφέρει ὁ Στράβων (παρ. 12 στίχ. 1-4). Οἱ κατήγοντο ἐκ Λεβήνους, πόλεως κειμένης, κατὰ τὴν ἀρχαιότητα εἰς τὴν νότιον παραλίαν τῆς Κρήτης, εἰς τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν τῆς Ἐπαρχίας Καινουρίου. Ἦτο δ' ἐπίνειον τῆς Γόρτυνος. Ἀναγαγεῖν=ἐξάγειν ἐκ βάθους. Ἐν προκειμένῳ ἐξ ἱεροῦ βαθέος σπηλαίου.

(2) Τὸ εἰς τὸ ἄκρον τοῦ ἀκρωτηρίου Κάβο-Σιδέρου (=ἀκρωτήριον Ἰσιδώρου) κεῖμενον ναῦδριον τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου. Περιέργως ὅμως, ὡς ἐγράψαμεν καὶ ἄλλοτε, τελεῖται ἑορταστικὴ λειτουργία ἐκάστην 4 Φεβρουαρίου, ὁπότε, ὡς γνωστόν, τιμᾶται ἐν τῇ ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ ἡ μνήμη Ἰσιδώρου τοῦ Πηλουσιώτου. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη δηλοῖ, ὅτι εἰς χρόνους παλαιούς ἡρημώθη ἡ Μονὴ ἁγίου Ἰσιδώρου καὶ ὠκοδομήθη τὸ ναῦδριον εἰς μνήμην αὐτοῦ, ἀλλ' ἄγνωστον διατὶ μετωνομάσθη Ἁγιος Ἰωάννης. Ἴσως ἐκ συγχύσεως τῶν ναυτιλλομένων, οἵτινες τὸ συνέχουν μὲ τὸν ἐρειπωμένον σήμερον ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ ἀκρωτηρίου Σπιναλόγκας, σήμερον καλουμένου «Ἀφωρεσμένου» λόγῳ τῶν θαλασσιῶν ἐκ τρικυμίας ρευμάτων.

(3) Πιθανώτερον εἶναι, ὅτι δὲν ἐλησμονήθη, ἀλλ' ὅτι ὁ Γαβριήλ Παντόγαλος ἔκρινεν εὐχερεστέραν τὴν συγκέντρωσιν ἐράνων καὶ τὴν ἐκ μέρους τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας ἀρωγὴν διὰ τὴν ἀνέγερσιν Μονῆς ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας, παρὰ διὰ τὸν ἅγιον Ἰσιδωρον.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ - Ο ΜΑΥΡΟΣ ΜΑΓΟΣ ΛΑΜΝΩΝΙΟΥ ΣΗΤΕΙΑΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΑΠΕΛΕΓΑΣΤΩΝ

Πολὺν πρὸ τοῦ 1897 ὑπῆρχεν εἰς τὸ Λαμνῶνι Σητείας εἷς μαῦρος, μωαμεθανὸς τὸ θρήσκειμα, ὅστις ἔχαιρε φήμην μάγου. Περὶ αὐτοῦ διηγέιτο πολλὰ θαυμασία ὁ πρὸ τινων ἐτῶν ἀποβιώσας Μιχαὴλ Σκουλούδης ἐκ Ζήρου. Τὰ κατωτέρω δημοσιευόμενα διεσώθησαν παρὰ τοῦ Γεωργίου Β. Δρακάκη ὡς τὰ ἤκουσε παρὰ τοῦ Μιχαὴλ Σκουλούδη, ὅστις σημειωτέον, ὅτι ἦτο ἀκένωτος πηγὴ ἱστορικῶν ἀνεκδότων, τὰ ὅποια μετὰ θελοῦσης γλαφυρότητος διηγέιτο, χωρὶς ποτὲ νὰ ἀπομακρύνεται τῆς ἱστορικῆς ἀκριβείας.

1) «Εἰς τὸν ἐν λόγῳ μάγον φημιζόμενον διὰ τὴν δεινότητά του, διότι ὡς ἔλεγον ἔκανε νταβέτι⁽¹⁾, κατέφυγεν εἰς χριστιανὸς ἐκ Ζήρου, διότι τοῦ εἶχον κλέψει τὰ χρυσαφικά του. Ὁ Ἀράπης, ἔτσι ἦτο τὸ ὄνομά του, τὸν ἠρώτησε νὰ τοῦ πῇ τὰ ὀνόματα τῶν συγγενῶν του καὶ τῶν γειτόνων του. Οὗτος τοῦ ὠνόμασεν ἅπαντας καὶ ὁ Ἀράπης ἔγραψεν ἀνὰ ἓνα ἐπὶ τεμαχίου χάρτου καὶ τὰ ἀπέθετεν ἀνεστραμμένα ἐπὶ μιᾷ τράπεζῃς. Μετὰ τὸ πέρασ τῆς καταγραφῆς καὶ τὴν τακτοποίησιν τῶν τεμαχίων τοῦ χάρτου, ἐκτύπησε ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας του ἀνακράζας τὰς λέξεις «**Γιὰ Μαχμούντ**» Ἀμέσως ἀνεστράφη ἐν τεμαχίῳ χάρτου καὶ ὁ Μάγος ἐφώνησεν «**Ἰσμι Γιῶργ**» δηλαδὴ ἐνομάζεται Γεώργιος, ὁ κάτοχος τῶν χρυσαφικῶν. Στραφεὶς ἔπειτα πρὸς τὸν χριστιανὸν τοῦ εἶπε : «Πήγαινε εἰς τὸ σπίτι σου καὶ πρὶν ξημερώσῃ θὰ σοῦ τὰ ἔχη φέρεῃ καὶ μόλις τὰ παραλάβεις, νὰ ἔλθῃς νὰ μὲ εἰδοποιήσῃς». Οὗτος ἐπέστρεψεν εἰς Ζήρον καὶ κατεκλίθη εἰς τὴν οἰκίαν του· ὁπότε περὶ τὴν 10ην ὥραν τῆς νυκτὸς τοῦ ἔκρουσαν τὴν θύραν· ἀπήντησεν, ὅτι εὗρίσκετο ἐκεῖ· ὁπότε ὁ ἐξάδελφός του Γεώργιος (διότι αὐτὸς ἦτο ὁ ἀφαιρέσας τὰ χρυσαφικά) τοῦ ἀπήντησεν ἔξωθεν «Εἰπα σου δὲ ἀξάδερφε, ὅτι τὴν παραγγελιὰ τὴν ἔχω ἐγὼ καὶ ἄφησέ με» καὶ ἐξηφανίσθη γιὰ νὰ ἐπανέλθῃ μετὰ μίαν ὥραν νὰ κρούῃ δαιμονιδῶς τὴν θύραν καὶ νὰ φωνάζῃ : «Γιατὶ μὲ βασανίζεις, ἐξάδερφε, ἐγὼ τὰ ἔχω τὰ χρυσαφικά καὶ ἄφησέ με ἥσυχον» καὶ ἐξηφανίσθη γιὰ νὰ ἐπανέλθῃ ἀκριβῶς τὸ μεσονύκτιον κρατῶν καὶ τὰ χρυσαφικά. Ἀσθμαίνων δὲ καὶ ἔντρομος καὶ κτυπῶν τὴν θύραν ἐφώνησεν : «ἄνοιξε νὰ τὰ πάρῃς, νὰ τὰ βάλῃς στὰ μάτια σου». Ὁ ἀπολέσας ἤνοιξε τὴν θύραν, παρέλαβε τὰ χρυσαφικά του, τὰ κατεμέτρησε καὶ ἀφοῦ εἶδεν, ὅτι δὲν ἔλειπε τίποτε, ἐπορεύθη εἰς Λαμνῶνι εἰδοποιήσας τὸν Ἀράπην καὶ φιλοδώρησας αὐτὸν γενναίως».

2) «Δυτικῶς τοῦ χωρίου Ζήρου εὗρίσκεται καὶ εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς χιλιομέτρου εἰς συνοικισμὸς «Λέθη» καλούμενος, ὅστις ἐπὶ Τουρκοκρατίας κατοικεῖτο ὑπὸ 5 ἢ 6 οἰκογενειῶν χριστιανικῶν. Ἦδη δὲ μία μόνον οἰκογένεια οἰκεῖ ἐκεῖ.

Εἰς ἐκ τῶν χριστιανῶν τῶν οἰκούντων εἰς Λέθη, τὸν ὁποῖον θὰ ὀνομάζωμεν Λεθιανόν, ὡς ἐκ τῆς καταγωγῆς του, διότι τὸ ὄνομά του ἔλησμονήθη, εἶχεν υἱόν, ὅστις κατέκειτο ἀσθενὴς πάσχων ἐξ ἐπιληψίας· ἀφοῦ ἀπετάθη οὗτος πρὸς πάντας τοὺς ἐπαγγελομένους τὸ ἱατρικὸν ἐπάγγελμα τότε καὶ οὐδεμίαν ἴασιν εἶδεν ὁ υἱὸς του, ζηδῶρησε καλὸν νὰ ἀποταθῇ καὶ εἰς τὸν γνωστὸν μας Μάγον Ἀράπην.

(1) Σημ. Μύσ. Νταβέτι (Τουρ.)=Πρόσκλησις καὶ σύναξις δαιμόνων.

Μετέβη λοιπὸν εἰς τὸ Λαμνῶνι· τὸν εὗρε καὶ τοῦ ἐγνώρισε τὸν σκοπὸν τῆς ἐπισκέψεώς του, ζητήσας συγχρόνως συμβουλὰς διὰ τὴν θεραπείαν τοῦ υἱοῦ του. Ὁ Ἀράπης ἐσκέπτετο ἐπὶ τινα λεπτὰ καὶ κατόπιν τὸν ἠρώτησε «*Κατέχει ἐσένα Ἀπηγανιά* (1)». Εἰς καταφατικὴν δὲ ἀπάντησιν τούτου τοῦ ἔγραψε ἓν σημεῖωμα καὶ τοῦ εἶπε περίπου τὰ ἑξῆς: «*Πάρε αὐτό, πῆγαινε τὸ μεσονύκτιον εἰς Ἀπηγανιά, κάμε ἓνα κύκλον καὶ κάθισε στὴν μέση· κράτει δὲ ἓνα μακρὸν καλάμι εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἄκραν τοποθέτησε τὸ σημεῖωμα καὶ τέντωσέ το οὕτως ὥστε ἡ ἄκρα του νὰ εὗρίσκεται ἐκτὸς τοῦ κύκλου*» ὅ,τι δὲ συμβεῖ νὰ μὴν φοβηθῇς.

Πράγματι, ἀναχωρήσας ὁ Λεθιανὸς ἔπραξε σύμφωνα μὲ τὰς ὁδηγίας τοῦ Ἀράπῃ. Μετέβη εἰς Ἀπηγανιὰν καὶ καθήμενος εἰς τὸ κέντρον τοῦ κύκλου ἀκούει περὶ τὸ μεσονύκτιον ποδοβολητὰ ἀλόγων· μετ' ὀλίγην δὲ ὥραν διήλθον ἔμπροσθέν του περὶ τοὺς ἑκατὸν ἱππεῖς, εἰς ἓκ τῶν ὁπαιῶν προφανῶς ὁ ἀρχηγὸς ἔκυνεν, ἔπῃρε τὸ σημεῖωμα καὶ εἶπεν: «τὶ θέλει ἄραγε ὁ Ἀράπης πάλιν;» Εἶπεν καὶ ἐξηφανίσθησαν ἅπαντες. Ὁ Λεθιανὸς ὅμως ἔκ τοῦ τρόμου του παρέμεινεν ἀκίνητος μέχρι πρωΐας· ὁπότε ἐπιστρέψας εἰς τὴν οἰκίαν του εὗρε καὶ τὸν υἱὸν του ἐντελῶς καλὰ. Ἠυχαρίστησε διὰ τοῦτο τὸν θεὸν καὶ εἶπεν εἰς τὴν σύζυγόν του νὰ ἐτοιμάσῃ ἓνα καλὸ πεσκέσι (δῶρον) διὰ τὸν Ἀράπην· μεταξὺ δὲ τῶν δώρων νὰ προσθέσῃ καὶ μίαν πετσέταν (προσόπιον) ἐξαιρετικῆς τέχνης, τὴν ὁποίαν εἶχεν κληρονομίσει παρὰ τῆς μητρός του. Ἀλλ' ἡ σύζυγός του εἶπεν: «δὲν δίδω ἐγὼ τοῦ σκατάραπου τέτοια πετσέτα· θὰ τοῦ δώσω μίαν ἄλλην»· ὁ σύζυγος δὲν ἀντέτεινε καὶ ἀφ' οὗ ἐτοιμάσθη τὸ πεσκέσι ἀνεχώρησε διὰ τὸ Λαμνῶνι.

Ἄμα δὲ ἔφθασε καὶ ἐπλησίασεν εἰς τὸ σπίτι τοῦ Ἀράπῃ, οὗτος τὸν ἀντελήφθη καὶ τοῦ εἶπεν: «ὄξω ὄξω ἐμένα σκατάραπο εἶναι».

Ὁ Λεθιανὸς πρὸ τῆς ἀποκαλύψεως ἐκείνης ἔμεινεν ἐμβρότητος· δὲν ἐπλησίασε καθόλου τὸν Ἀράπην, ἀλλ' ἐπέστρεψεν εἰς Λέθη. Παρέλαβε τὴν πετσέταν καὶ ἐπιστρέψας εἰς Λαμνῶνι ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Ἀράπῃ.

Τὰ δύο ἀνωτέρω ἀναφερόμενα περιστατικὰ εἶναι ἔξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα «ἀμέτρητα» εἰς κάθε χωρίον ἢ περιφέρειαν κυκλοφοροῦν παρὰ τῷ λαῷ, μὲ τὴν παρατήρησιν ὅμως, ὅτι σήμερον δὲν εὗρισκουν πλέον ὥς ἄλλοτε τόσον εὐπίστον κοινὸν εἰς ἀνεξέλεγκτον καὶ τυφλὴν ἀποδοχὴν τῆς διδομένης ἐρμηνείας ὅσον ἀφορᾷ τὴν παραγωγὴν τῶν ἐκ μαγείας ἀποτελεσμάτων, οἷα ἐν προκειμένῳ ἡ ἀνακάλυψις κλοπιμαίων, καὶ ἡ ἴασις ἀσθενοῦς.

(1) Σημ. Μύσ. Ἀπηγανιάς τοποθεσία ὄρεινῃ κειμένη βορείως τῆς Ζήρου καὶ ἀπέχουσα περὶ τὰ 2 χιλιόμετρα αὐτῆς. Ἀπηγανιά ἐκ τοῦ φυτοῦ ἀπήγανος, πῆγανος.

Ε. ΣΤΑΥΡΑΚΑΚΗ

ΣΗΤΕΙΑ - ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΠΙΧΩΡΙΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

1) Κισκιτάκια (1) ἢ Πεντάλιθα τῶν Ἀρχαίων

Παίχεται 2 καὶ ἐνίοτε 4. Ὁργανα παιδιᾶς 5 λιθάρια σφαιρικά ἔχοντα τὸ μέγεθος ὡοῦ μικροῦ πτηνοῦ. Οἱ παῖχται, καθήμενοι ἐπὶ ὁμαλοῦ ἐδάφους ὃ εἰς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου, ἀναρρίπτουν ἀνὰ εἰς τὰ λιθάρια καὶ οὕτως ἐπὶ τῆς ὁράσεως τῆς χειρὸς σταθοῦν περισσότερα λιθάρια παίζει πρῶτος. 1ον Στὸ ἓνα ἦτοι ὁ παίκτης ῥίπτει χαμαὶ καὶ τὰ 5 κισκιτάκια, ὥστε νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇ πολὺ τὸ ἐν τοῦ ἄλλου. Εἴτα λαμβάνει ἓν ἐξ αὐτῶν τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται κοῦκος. Τοῦτον ἀναρρίπτει εἰς ὕψος ἡμίσεως μέτρου, λαμβάνων συγχρόνως ἀνὰ ἓν κισκιτάκι ἐκ τῶν εὐρισκομένων χαμαὶ καὶ τὸν κοῦκον πρὸ τῆς πτώσεως, ἄλλως θεωρεῖται χαῦμένος καὶ παίζει ὁ 2ος. 2ον Στὰ δύο ἦτοι ὁ μὴ χάσας στὸ ἐν ῥίπτει τὸν κοῦκον πρὸς τὰ ἄνω, λαμβάνων συγχρόνως ἀνὰ δύο κισκιτάκια καὶ τὸν κοῦκον. 3ον Στὰ τρία ἦτοι λαμβάνει ἀνὰ τρία καὶ τὸν ἀναρριπτόμενον κοῦκον. 4ον Ἡ στούπα ἦτοι λαμβάνει καὶ τὰ 4 κισκιτάκια καὶ τὸν κατερχόμενον κοῦκον. 5ον Ἡ καμάρα ἦτοι θέτει τὸν δείκτην τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐπὶ τοῦ μέρους οὗ τὸ ἄκρον στηρίζει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὡς καὶ τοῦ ἀντίχειρος καὶ σχηματίζεται οὕτως εἰπεῖν καμάρα δι' ἧς δέον νὰ διέλθουν τὰ κισκιτάκια ὡς ἐξῆς. Πρὸ τῆς καμάρας θὰ ῥίψη τὰ κισκιτάκια, ὥστε νὰ μὴ ἀπομακρυνθοῦν πολὺ. Εἴτα θὰ μπολιάσῃ ἓν ἐκ τῶν 4 κισκιτακίων. Ἐπειτα θὰ ῥίψη τὸν κοῦκον πρὸς τὰ ἄνω καὶ κατὰ τὸν ἐνδιάμεσον χρόνον θὰ ὠθήσῃ ἐπιτηδείως ἓν κισκιτάκιον, ὥστε νὰ μὴ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ μπολιασμένο, διὰ νὰ διέλθῃ ἐκ τῆς καμάρας λαμβάνων συγχρόνως καὶ τὸν κοῦκον πρὸ τῆς πτώσεως. Ἀφ' οὗ περάσῃ οὕτως τὰ 3 κισκιτάκια ἀπὸ τὴν καμάρα, δέον νὰ περάσῃ καὶ τὸ μπολιασμένο διὰ μιᾶς ὠθήσεως, ἄλλως θεωρεῖται χαῦμένος. Ὁ μὴ ἀποτυχὼν εἰς τὰ 5 μέρη τῆς παιδιᾶς θεωρεῖται νικητὴς καὶ βάλλει ἓν παλούκιον εἰς τὸν ἡττηθέντα. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς παιδιᾶς ὀρίζεται στὰ πόσα παλούκια θὰ παίξουν στὰ 5 ἢ 10. Ὁ νικητὴς πρὸς τιμωρίαν θέτει ὀλίγον χῶμα ἐπὶ τῶν παλαμῶν τῶν χειρῶν τοῦ ἡττηθέντος, ἐμπηγνύει ἐπ' αὐτοῦ ἓν ξυλάριον ὀλίγον ἐξέχον καὶ ἀφ' οὗ πτύσει ἐπὶ τοῦ χῶματος, περιδένει τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸν περιάγει εἰς διάφορα μέρη λέγων: «εὗρε τῆς πόλις τὰ κλειδιά, ἂν θὰ σὲ ξεκλειδώσω». Ἀφ' οὗ δὲ τὸν ὀδηγήσῃ δι' ἑλιγμῶν εἰς μέρος δυσεύρετον, θὰ τὸν διατάξῃ νὰ ἐναποθέσῃ τὸ χῶμα εἰς τὸ ὑποδειχθὲν μέρος καὶ εἴτα θὰ τὸν περιφέρῃ ἐπ' ὀλίγον εἰσέτι· κατόπιν θὰ τὸν ξετυφλώσῃ καὶ νὰ τὸν ἀφήσῃ ἐλεύθερον διὰ νὰ ἀνεύρῃ τὸ χῶμα· ἄλλως καὶ δὲν τὸ ἀνεύρει, παίζουν πάλιν τὴν παιδιάν ἀπὸ τὴν ἀρχήν.

Ἡ παιδιὰ αὕτη παίζεται ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ σχολείου κατὰ τὰ διαλείμματα καὶ ἐνίοτε κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς ὑπὸ μαθητριῶν κυρίως μετὰ μεγάλης τέρψεως καὶ ὑπὸ μικρῶν μαθητῶν ἡλικίας 6—10 ἐτῶν.

2) Τροδί

Μὲ κιμωλίαν ἢ κάρβουνον ἢ μολυβδοκόνδυλον ἢ καὶ μὲ λιθάριον χαράσσεται ἐπὶ ἐπιπέδου ἐπιφανείας τὸ τριοδικὸν σχῆμα. Παίχεται 2 ἢ 4 διηρημένοι εἰς 2

(1) Σημ. Μύσ. Λέγονται καὶ κισκιντάκια.

ομάδας, κρατοῦσα ἑκάστη ἀνὰ 3 λιθάρια ἢ ἀντ' αὐτῶν κορκομυλίδρες ἥτοι σπέρματα ξυλοκεράτων, αἵτινα ἀποτελοῦσι τὰ ὄργανα τῆς παιδιᾶς καὶ τὰ ὁποῖα ἀνὰ εἰς ἕξ ἑκάστης ομάδος τοποθετεῖ καὶ ἐναλλάξ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν γωνιῶν. Πορεία παιδιᾶς. Οἱ παῖκται μετακινοῦσι τὰ λιθάρια ἐναλλάξ, προτιμωμένου τοῦ πατήσαντος πρώτου ἥτοι τοῦ τοποθετήσαντος πρώτου ἐπὶ τοῦ σχήματος τὸ λιθάριον, ἐπάνω εἰς τὰς γωνίας ἕως ὅτου τὰ λιθάρια του συμπέσουν εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν ἢ τὴν κάθετον ἢ ὀριζόντιον ὁπότε ἔκαμε τὸ τριόδι καὶ θεωρεῖται νικητής. Ὅστις πρῶτος κάμει τὸν ἕκ τῶν προτέρων ὀρισθέντα ἀριθμὸν τῶν Τριοδίων 5 ἢ 8 θεωρεῖται νικητής καὶ ὡς τιμωρία ἐπιβάλλεται ἢ εἰς τὴν προηγουμένην παιδιὰν ἀναφερομένη. Ἡ παιδιὰ αὕτη παίζεται μετὰ μεγάλῃς εὐχαριστήσεως καὶ ἐνδιαφέροντος ὑπὸ μαθητῶν καὶ μαθητριῶν ἡλικίας 10—14 ἐτῶν ἄλλοτε δὲ καὶ ὑπὸ νέων 20 ἐτῶν. Ἡ παιδιὰ αὕτη παίζεται ὑπὸ τινων καλῶς ἡσκημένων μετὰ τινος παραλλαγῆς καὶ λέγεται ἐννιάπετρον ἢ δωδεκάπετρον. Τὸ ἐννιάπετρον παίζεται μὲ 18 πέτρες, ἥτοι ἑκάστη ὁμάς κρατεῖ 9 πετράδια.

3) Ν τ ε λ ῆ ς

Παῖκται 2 ἢ καὶ πλείονες. Ὅργανα παιδιᾶς. 1ον Ἡ μᾶйна ἀποτελουμένη ἀπὸ δύο λίθους τοποθετουμένους ἐν εἵδει ἐστίας. 2ον Ὁ ντελῆς ἥτοι ξυλάριον ὀριζόντιον μήκους 0,30 τοῦ μέτρου καὶ 3ον ῥάβδος ἐπιμήκης ἐνὸς περίπου μέτρου. Πορεία τῆς παιδιᾶς. Ὁ εἰς ἕκ τῶν παικτῶν λαμβάνει τὴν ῥάβδον καὶ ἀνυψοῖ διὰ τοῦ ἄκρου αὐτῆς τὸν ντελῆ, κείμενον ἐπὶ τῆς μᾶινας, κιτυπᾷ αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνύψωσιν καὶ τὸν ἐκσφενδονίζει εἰς ἀπόστασιν τινα ἀνάλογον πρὸς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ κιτυπήματος. Εἴτα τοποθετεῖται ἡ ῥάβδος ἐπὶ τῆς μᾶινας κατὰ μῆκος, ὃ δὲ ἀντίπαλος λαμβάνει τὸν ντελῆ ἀπὸ τὸ μέρος ἐνθα ἐρρίφθη κατὰ τὴν ἐκσφενδόνισιν σκοπεύει τὴν ῥάβδον μὲ τὸν ντελῆ καὶ ἐὰν ἐπιτύχη αὐτήν, ἀναλαμβάνει ὁ ἕτερος ἢ ἄλλος τις ἕκ τῆς αὐτῆς ομάδος, ἄλλως ἑξακολουθεῖ ὁ πρῶτος οὕτω. Ἀπὸ τὸ μέρος ἐνθα ἔπεσεν ὁ ντελῆς κατὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς σκοπεύσεως, μεταβαίνει, κιτυπᾷ αὐτὸν διὰ τοῦ ἐνὸς ἄκρου μὲ τὴν ῥάβδον ἢ τοῦ ἄλλου ἄκρου τρίς, καὶ ἐὰν μὲν τὸν ἀνυψώσῃ ὀλίγον, τὸν ὠθεῖ πρὸς ἐκσφενδόνισιν διὰ τῆς ῥάβδου· ἄλλως καὶ δὲν τὸν ἀνυψώσῃ θεωρεῖται ἀποτυχών. Εἴτα ἀπὸ τὸ μέρος ἐνθα ἔπεσε κατὰ τὴν ἐκσφενδόνισιν μετροῦ διὰ τῆς ῥάβδου μέχρι τῆς μᾶινας· καὶ ἐὰν μὲν ἡ ἀπόστασις αὕτη εἴναι 10 μὲ τὴν ῥάβδον ἀποτελεῖ ἡ δεκάς αὕτη μιὰ ντάλια παλούκια· ἐὰν δὲ εἴναι μικρότερα ἢ ἀπόστασις ἥτοι 6 μὲ τὴν ῥάβδον, ἔχει βάλει τοῦ ἀντιπάλου 6 παλούκια· μὲ τὴν ἐπιφύλαξιν νὰ συμπληρώσῃ μιάν ντάλια. Ἐκ τῶν προτέρων ὀρίζουν πόσες ντάλιες θὰ κάμουν. Ὁ νικητής εἴτα τυφλώνει τὸν ἡττηθέντα καὶ τὸν περιφέρει ὡς καὶ εἰς τὴν προηγουμένην παιδιάν. Ἡ παιδιὰ αὕτη εἶναι τουρκικὴ καὶ ἐπαίξετο πρὸ 15ετίας εἰς εὐρείαν κλίμικα ὑπὸ παιδῶν ἡλικίας 10—18 ἐτῶν, ἥδη παίζεται ἀραιότατα καὶ εἰς μέρος ἀναπεπταμένον.

4) Μ π α λ ό ν ι α

Οἱ παῖκται διαιροῦνται εἰς δύο ἰσαριθμούς ομάδας. Ὅργανα παιδιᾶς 6 λίθοι ἐπιμήκεις βάρους ἕκαστος μέχρις 2 ὀκάδων, καλούμενοι μπαλόνια. Ἐκάστη ὁμάς λαμβάνει τὰ 3 μπαλόνια, καταλαμβάνει τὴν ἐαυτῆς θέσιν καὶ τοποθετεῖ ἥτοι σταίνει τὰ μπαλόνια εἰς ἀπόσταν τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τοῦ ἄλλου περὶ τὸ 1½ μέτρον.

Ἡ μία ὁμάς ἀπὸ τὴν ἄλλην ἀπέχει ἀπόστασιν βολῆς λίθου. Εἴτα ὁρίζεται διὰ τῆς ἐξῆς κληρώσεως ἡ ὁμάς ἡ ὁποία θὰ παίξῃ πρώτη. Ὁ ἐπὶ κεφαλῇς συνήθως τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἐτέρας ὁμάδος λαμβάνει τεμάχιον πλακὸς ἢ ὀστράκου πτίνει ἐπὶ τοῦ ἐνὸς μέρους, ὅπερ ὀνομάζεται θάλασσα, ἐν ᾧ τὸ ἀντίθετον καλεῖται ξηρά· ἀκολουθῶς δὲ ἐρωτᾷ τοὺς ἀντιθέτους τί ἐκλέγουσι τὴν θάλασσαν ἢ τὴν ξηράν; Ἀφ' οὗ ἐκείνοι ἐκλέξωσι ρίπτει αὐτὴν πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἡ ἐπιτυχούσα μερὶς καταλαμβάνει τὴν ἑαυτῆς θέσιν καὶ ἄρχεται τῆς παιδιᾶς. Εἴτα ἀνὰ εἷς ἐκ τῆς α'. ὁμάδος βάλλει διὰ μικροῦ λίθου μεγέθους ὥσθ' ἢ καὶ μεγαλύτερου εἰς τὰ μπαλόνια τῆς ἀντιπάλου ὁμάδος. Καὶ ἐὰν μὲν δὲν ρίψῃ κανὲν μπαλόνιον θεωρεῖται ἀποτυχία καὶ παίζου κατὰ σειρὰν οἱ λοιποὶ σύντροφοι. Ἐὰν δὲ ρίψῃ ἐν μπαλόνιον δικαιούται νὰ ρίψῃ δύο βολάς. Ἐὰν τὰ ρίψῃ καὶ τὰ τρία μπαλόνια, ἔβαλεν ἐν παλούκι εἰς τὴν ἀντίθετον ὁμάδα καὶ γίνεται ἀνταλλαγὴ τῶν θέσεων συγχρόνως ὑπὸ τῶν ὁμάδων. Ἐὰν ἡ ἐτέρα ὁμάς δὲν ἐξοφλήσῃ τὰ παλούκια τὰ ὁποῖα τῆς βάλλουν καὶ φθάσουν εἰς τὸν προορισθέντα ἀριθμὸν θεωρεῖται ἡττηθεῖσα καὶ περιάγεται τυφλωμένη ὡς εἰς τὴν προηγουμένην παιδιάν. Ἡ παιδιὰ αὕτη πρὸ τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ χαρτοπαιγνίου ἐπαίζετο κατὰ τὰς Κυριακάς καὶ ἄλλας ἑορτάς οὐ μόνον ὑπὸ παίδων 6-10 ἐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ ἀνδρῶν καὶ νεανιῶν μετὰ μεγάλης τέρψεως· ἤδη παίζεται ἀραιότατα.

5) Τ ό π ι

Οἱ παῖκται διαιροῦνται εἰς δύο ἰσαριθμούς ὁμάδας, αἵτινες καταλαμβάνουσι τὰς θέσεις των, ἀπεχούσας περὶ τὰ 30 - 50 μέτρα ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τῶν παικτῶν. Ἡ κλήρωσις γίνεται ὡς εἰς τὴν προηγουμένην παιδιάν. Εἴτα εἷς ἐκ τῆς κληρωθείσης ὁμάδος ἱστάμενος πρὸ τῆς μᾶϊνας ἤτοι λίθου ὀλίγον ἐπιμήκους, βάλλει τὴν σφαῖραν ἐκ τῶν ὀπισθεν πρὸς τοὺς ἀντιπάλους, προσπαθοῦντας νὰ δεχθῶσιν αὐτὴν εἰς τὰς χεῖράς των· ὅπερ ἐὰν κατορθώσωσι, θέτουσιν ἐκτὸς παιδιᾶς τὸν μπαλόντα, ἄλλως σκοπεύουν τὴν μᾶϊναν μὲ τὴν σφαῖραν ἀπὸ τὸ μέρος ἐνθα ἔπεσεν καὶ ἐὰν ἐπιτύχουν τὴν μᾶϊναν θεωρεῖται ἐπίσης ἀποτυχὼν, καὶ ἕτερος ἐκ τῆς αὐτῆς ὁμάδος συνεχίζει τὰς βολάς τοῦ πρώτου ἢ τοῦ δευτέρου. Ἐν περιπτώσει καὶ δὲν ἀποτύχει ὁ πρῶτος θὰ παίξῃ τρίς «ἀπὸ πίσω», εἴτα «τρίς ἀπὸ ἔμπροσθεν». Ἐπειτα «μὲ τὴν μιὰ καὶ μὲ τὴν ἄλλη ἢ κοινῶς κοντάλι», δηλαδὴ λαμβάνει μὲ τὴν ἀριστερὰν τὴν σφαῖραν τὴν ἀναρρίπτει καὶ τῆς βάλλει διὰ τῆς δεξιᾶς πρὸς τοὺς ἀντιπάλους.

Εἴτα θὰ παίξῃ «παπαριὲς» ἤτοι ῥίπτει τὴν σφαῖραν πρὸς τὰ ἄνω, συγκρούων τὰς παλάμας καὶ τῆς βάλλει διὰ τῆς δεξιᾶς τρίς. Εἴτα παίζει «ἀπὸ κάτω» δηλ. ἀνασηκώνει τὸν δεξιὸν σκέλος καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς διερχομένης ὑπὸ τὸ σκέλος, κρατῶν τὴν σφαῖραν ῥίπτει αὐτὴν πρὸς τὰ ἄνω καὶ τῆς βάλλει πρὸς τοὺς ἀντιπάλους τρίς ἐπίσης. Εἴτα παίζει «τὲς ῥίγλες» ἤτοι διὰ τῆς ἀριστερᾶς ῥίπτει αὐτὴν κατὰ γῆς καὶ μὲ τὴν μύτην τοῦ δεξιοῦ ποδὸς τὴν ὠθεῖ πρὸς τοὺς ἀντιθέτους τρίς. Ἀπὸ τρεῖς φορὰς παίζεται ἕκαστον εἶδος ἐκ τῶν ἀνωτέρω 6. Ἐπειτα παίζεται «ἡ μανταρίνη ἢ μαντζαφλέρα» ὡς οἱ ῥίγκλες ἅπαξ. Εἴτα ἡ ἀπὸ πίσω, ἅπαξ ἔπειτα, ἡ ἀπὸ ἔμπροσθεν ὡσάντως καὶ τέλος «τὰ πιλάφια» τὰ ὁποῖα ὁρίζει ἡ νικήτρια ὁμάς καὶ τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι περισσότερα τῶν 8. Εἴτα εἷς ἐκ τῆς νικηθείσης ὁμάδος λαμβάνει τὴν σφαῖραν τὴν ῥίπτει χαμαὶ καὶ ὑποδεχόμενος αὐτὴν κατὰ τὴν ἀναπήδησιν τὴν ὠθεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς πρὸς τὰ ἔμπροσθεν καὶ λογίζεται ἐν παλούκι. Πρὸς τιμωρίαν ἡ νικηθεῖσα

δαὶς ὑποχρεοῦται νὰ περιαγάγῃ τὴν νικήτριαν θριαμβευτικῶς φέρουσα αὐτὴν ἐπὶ τῶν ὤμων ἢ τῆς ῥάχεως ἀπὸ τῆς μιᾶς θέσεως εἰς τὴν ἄλλην.

Ἡ παιδιὰ αὕτη παίζεται κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μαθήματος τῆς γυμναστικῆς, τὰς ἐορτὰς καὶ ἐκδρομὰς εἰς μέρος κυρίως ὁμαλὸν καὶ εὐρύχωρον, μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος ὡς ἐκ τῶν ποικίλων στάσεων καὶ κινήσεων τὰς ὁποίας ἐκτελοῦσι διὰ νὰ συλλάβωσι τὴν σφαῖραν. Ἡ σφαῖρα ἀποτελεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπὸ πανί, σπανίως δὲ περιβάλλεται ὑπὸ δέσματος.

6) Τὰ κρομμύδια

Οἱ παῖκται δύνανται νὰ εἶναι πολλοί. Τάσσονται δὲ ἐφ' ἑνὸς ζυγοῦ παραγωγικῶς ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν μεγαλύτερον ἢ τὸν ῥωμαλεώτερον καὶ καθήμενοι ἐπὶ ὁμαλοῦ ἐδάφους ὀκλαδόν, συσφίγγονται περὶ τὴν ὀσφύν. Εἶτα ὁ κηπουρός, ἐφάμιλλος τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς τιθεμένου ὡς πρὸς τὴν ῥώμην, κρατῶν ῥάβδον τινὰ ἐν εἵδει σκαπάνης ποτίζει τὰ κρομμύδια ἀπὸ τοῦ ἐμπροσθίου μέχρι τοῦ τελευταίου καὶ τὰνὰπαλιν λέγων κατὰ τὸ πότισμα. «Ποτίζω τὰ κρομμύδιά μου καὶ ποτισμὸ δὲν ἔχουν, ποτίζω τὰ κρομμύδιά μου κ.λ.» πολλάκις' προσποιούμενος, ὅτι διορθώνει διὰ τῆς σκαπάνης τὰ αὐλάκια ἀπὸ τὸ ἐν μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τῶν παικτῶν. Μετὰ τὸ πότισμα δοκιμάζει αὐτά, ἐὰν ἔχουν ποτισθῇ ὡς ἐξῆς. Συμπτύσσει τὰς παλάμας τῶν χειρῶν ἢ διὰ τινος μανδηλίου κυπᾶ ἑλαφρῶς ἕνα ἕκαστον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ μεταβαίνων εἶτα ἀπὸ τὸν πρῶτον προσπαθεῖ νὰ τὸν ἀποσπᾷ καὶ μετὰ τοῦτον τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον. Ἐὰν δὲ ἐνδιείμεσός τις δὲν ἀποσπᾷται εὐκόλως, ἐπαναλαμβάνει τὸ πότισμα καὶ ἐπιχειρεῖ ἐκ δευτέρου νὰ τὸν ἐκρίῳσῃ. Ἀφ' οὗ δὲ πάντας ἀποσπᾷ, θὰ τοὺς δεματιάσῃ ἢ θὰ τοὺς πλεκτιάσῃ κοινῶς ἥτοι συμπλέκει τὸν ἕνα μετὰ τοῦ ἄλλου ἐν εἵδει δεματίου.

Ἡ παιδιὰ αὕτη παίζεται κατὰ τὰς ἐκδρομὰς καὶ ἐορτὰς ὑπὸ παίδων ἀνεξαορήτως φύλου μέχρις ἡλικίας 6 - 13 ἐτῶν.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω παιδιῶν παίζονται καὶ τινες ἄλλαι μετὰ τινος ὁμοῦ ποικιλίας, ὡς αἱ ἀμάδες ἢ καβάλλες κοινῶς ἔχουσαι μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὴν δισκοβολίαν, ὁ ποταμὸς ἢ αὐγατιστής, ἡ τυφλόμυγλα, καὶ τ' ἀρνί, ἡ καβαλλικουκούτσα ἥτοι ἡ σφαιροβολία μεθ' ἱππασίας, ἡ ὄρνις καὶ τὸ γεράκι, ἡ κούνια ἢ αἰώρα καὶ ἄλλαι, ὧν τὴν περιγραφὴν παραλείπω, διότι εἶναι γνωστόταται.

Κατὰ τὰς ἐορτὰς, γάμους καὶ λοιπὰς πανηγύρεις σήμερον οἱ νέοι καὶ οἱ ἄνδρες δυστυχῶς ἐπιδίδονται εἰς τὴν χαρτοπαιξίαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, σπανίως δὲ εἰς τοὺς ἐθνικοὺς χοροὺς ὡς εἰς τὸν πεντοζάλην, τὸν συρτόν, τὸν πηδηκτόν, τὸν ξερβόζκαϊ εἰς Εὐρωπαϊκοὺς τινὰς χοροὺς.

ΤΑΜΕΙΟΝ ΕΦΕΔΡΩΝ ΠΟΛΕΜΙΣΤΩΝ ΣΗΤΕΙΑΣ - ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ Α'. ΕΞΑΜΗΝΙΑΣ 1932

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Ταμείον
* Ἀξίνητα
Χρεῶσαι ἐκ μισθοσμάτων
Μακροπρόθεσμα δάνεια
* Ἀγορασταὶ μὴ "Εφεδρῶν
* Ἐκζηρεῖς λογαριασμοὶ
Βραχυπρόθεσμα δάνεια
"Εξοδα ἐγκαταστάσεως
Συντήρησις ἀκινήτων
Λήμμοι πρὸς εἰσπραξίν
* Ἀγορασταὶ "Εφεδρῶν
Καθυστερούμενα δάνεια
Δικαστικά
Καθυστερούμεναι δόσεις
Τραπεζήματα ἐργασίαι

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Κρατήσεις ἐν γένει (Φ. Κ. Π. Μετ. Ταμείον κλπ.) 1.568.60
Ταμειυήριον 4.485.—
Μισθώματα πρὸς εἰσπραξίν 104.820.70
Κεφάλαιον 13.058.094.70
"Αποθεματικὸν Κεφάλαιον 110.000.—
Προκλήψαν κέρδος 153.547.70
13.321.642.40

13.432.516.20
13.432.516.20

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΡΙΔΟΣ

Δοικητικαὶ Διαχειρίσεις (μισθοί, παλ.) ἀπὸς Διοικ. Συμβουλίου, ὁδοιπορ., ἀποβόλματα, φωτ. κτλ.
Σκοπὸς Ταμείου (Βοηθήματα, Πατρ. ἴδ. Π. Π.) 86.150.—
"Εξοδα ἐγκαταστάσεως 20% 6.850.—
Συντήρησις ἀκινήτων 20% 7.552.—
Κέρδη καὶ Ζημία ("Εκπτώσεις) 775.—
"Υπόλ. καθαρὸν } ἀποθεμ. 50.000.—
153.547.70 } κεφάλ. 203.547.70
425.863.50

* Ἐν Σητείᾳ τῇ 30 Ἰουνίου 1932

* Ὁ Διοικητὴς τοῦ Ταμείου
ΓΕΩΡΓ. Κ. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ

* Ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου
ΝΙΚ. ΣΤΑΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

* Ὁ Λογιστὴς τοῦ Ταμείου
ΝΙΚ. Κ. ΠΑΛΑΚΗΣ

ΚΕΡΔΩΝ ΚΑΙ ΖΗΜΙΩΝ

* Ἀπὸ μισθώματα πρὸς εἰσπραξίν 23.710.—
* Τόκους 402.153.50

425.863.50
425.863.50

13.432.516.20

ΤΑΜΕΙΟΝ ΕΦΕΔΡΩΝ ΠΟΛΕΜΙΣΤΩΝ ΣΗΤΕΙΑΣ - ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ
 ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ Β'. ΕΞΑΜΗΝΙΑΣ ΕΤΟΥΣ 1932

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Ταμείον	74.846.40
Ἀκίνητα	1.048.699.—
Χρεώσται ἐκ Μισθωμάτων	105.070.20
Μακροπρόθεσμα Δάνεια	348.843.—
Ἀγορασταὶ μὴ ἐφεδρῶι	779.953.—
Ἐκτρεφεῖς Ἀῖμαί	173.366.20
Βραχυπρόθεσμα Δάνεια	5.135.303.05
Ἔξοδα Ἑγκαταστάσεως	24.659.—
Ἀῖμαί πρὸς εἰσπραξίν	149.940.45
Ἀγορασταὶ ἐφεδρῶι	5.021.091.—
Καθυστερούμενα Δάνεια	299.387.60
Δικαστικά	27.423.—
Καθυστερούμενα Δόσεις	371.331.—
Ἐπίδοτοι	27.924.—
Ἐθνοτρόπεζα	90.620.—
	<u>13.678.456.90</u>
	<u>13.678.456.60</u>

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΡΙΔΟΣ

Διοικήσις-Διαχείρισις (Μισθοί, Ταχικά, Τηλικά, Ἀποξ. Διοικ. Συμβουλίου, Ἀπορίβλεπτα, Φοιτηρὸς καὶ Θέρμανσις κλπ.)	128.162.05
Σκοπὸς Ταμείου (Βοηθήματα)	18.450.—
Ἔξοδα ἐγκαταστάσεως 10%, Συντήρησις Ἀκινήτων	2.740.—
	<u>31.650.—</u>
Ὑπόλοιπον Καθαρὸν Κεφάλαιον	241.908.95
	<u>181.010.05</u>
	<u>241.908.95</u>
	<u>422.919.—</u>

Διὰ τὴν ἀναγραφὴν
 Σητεία τῇ 14 Δ/βρίου 1933
 Ὁ Γραμματεὺς τοῦ Ταμείου
 EMMAN. ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΑΚΗΣ

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Κρατήσεις ἐν γένει (Φ.Κ.Π., Μ. Ταμείου κλπ.)	5.350.35
Ταμειωτήριον	4.485.—
Μισθώματα πρὸς εἰσπραξίν	<u>105.060.20</u>
Ἀποθεματικὸν Κεφάλαιον	<u>110.000.—</u>
Κεφάλαιον	13.211.642.40
Προζῶσαν καθαρὸν κέρδος	<u>241.908.95</u>
	<u>13.453.551.35</u>

ΚΕΡΔΩΝ ΚΑΙ ΖΗΜΙΩΝ

Ἀπὸ μισθώματα	23.225.—
» Τόκους	374.694.—
» Ἐπιστροφὴ Βοηθημάτων (διὰ φορα κέρδη)	<u>25.000.—</u>
	<u>422.919.—</u>
	<u>422.919.—</u>

Σητεία τῇ 31 Δ/βρίου 1932

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ταμείου Ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικ. Συμβουλίου
 EMMAN. ΣΤΑΥΡΑΚΑΚΗΣ ΝΙΚΟΛ. ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ὁ Λογιστὴς τοῦ Ταμείου
 Ν. ΠΑΛΑΚΑΚΗΣ

13.678.456.90

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΟΥΣ 1933

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Ταμείον	53.423,15
Ακίνητα	1.048.119,—
Χρυσάται ἐκ Μισθωμάτων	140.340,20
Μακροπρόθεσμα Δάνεια	370.009,—
Αγοραστά μη Έφεδροι	623.302,—
Εκχωρεῖς Διομοί	162.994,20
Βραχυπρόθεσμα Δάνεια	6.051.671,90
Έξοδα Έγκαταστάσεως	22.190,—
Άιομοι πρὸς εἰσπραξίν	101.289,45
Αγοραστά Έφεδροι	4.238.559,—
Καθυστερούμενα Δάνεια	356.221,60
Δικαστικά	7.153,—
Καθυστερούμενα Δόσεις	845.014,—
Επίδικοι	114.414,—
Εθνογράφεα	4.620,—
Τραπεζήνακαί Έργασία	3.703,—
Προκαταβολαί Δικαστικών εἰς τέως	
Νομ. Συμβολοί	11.480,—

14.154.583,50
14.154.583,50

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΡΙΔΟΣ

Διοικήσεως Διαχειρίσεις (Μισθοί Ταχ)καί Τηλ)καί Αποζημιώσεις Διοικ. Συμβ. Απορόβλεπτα. Φωτισμ. Θέρμαν. κλπ.)	291.870,15
Σκοπὸς Ταμείου (Βοηθήματα)	400,—
Έξοδα Έγκαταστάσεως 10 %	2.469,—
Συντήρησις Ἀκινήτων	14.237,—
Κέρδη καί Ζημία (Αποδοθεῖσαι Κρατήσεις καί ἀποζημιώσεις Μοναστηριακῆς Ἐπιτροπῆς)	79.145,60
Κεφάλαιον διατεθὲν εἰς τακτικὸν ἀποθεματικὸν	90.000,—
Αποθεματῆδια Παροχὴν Βοηθημάτων 5%	21.098,—
Αποθεματ. διὰ Κοινοφελῆ Έργα 20%	84.392,—
Έξοδφλῃσιν μετοχῶν 15%	63.205,75
Μέρισμα 1933	163.177,—

388.121,75
810.084,50

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ταμείου
 ΓΕΩΡ. Κ. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ

Ἐν Σητεία τῇ 31 Δεκεμβρίου 1933

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικ. Συμβουλίου
 ΝΙΚ. ΣΤΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Παράβολα	800,—
Μισθώματα πρὸς εἰσπραξίν	140.340,20
Ταμειυτήριον	20.052,—
Κρατήσεις ἐν γένει	7.877,20
Κεφάλαιον	13.453.551,35
Τακτικὸν Ἀποθεματικὸν	200.000,—
Αποθεματικὸν πρὸς ἐξοφλῃσιν τῶν Μετοχῶν 15%	63.295,75
Αποθεματικὸν διὰ παροχὴν βοήθημάτων 5%	21.098,—
Αποθεματικὸν Κοινοφελῆ Έργα 20%	84.392,—
Μέρισμα 1933	163.177,—

14.154.683,50

ΚΕΡΔΩΝ ΚΑΙ ΖΗΜΙΩΝ

Απὸ Μισθώματα	60.300,—
Τόκους	748.894,50
Δικαστικά Έξοδα	890,—

810.084,50

14.154.583,50

810.084,50

Ὁ Λογιστὴς
 ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΛΑΚΑΚΗΣ

ΤΑΜΕΙΟΝ ΕΦΕΔΡΩΝ ΠΟΛΕΜΙΣΤΩΝ ΣΗΤΕΙΑΣ - ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΟΥΣ 1934

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Ταμείον	59.654,65
Ἀκίνητα	1.040.199,—
Χρεώσται ἐκ Μισθωμάτων	112.115,20
Μακροπρόθεσμα Δάνεια	489.916,—
Ἀγορασταὶ μὴ Ἐφεδροὶ	492.384,—
Ἐκπρεφεῖς Λογαριασμοὶ	109.013,—
Βραχυπρόθεσμα Δάνεια	7.090.030,90
Ἐξόδα Ἐγκαταστάσεως	27.855,—
Λογαριασμοὶ πρὸς εἰσπραξίν	56.824,95
Ἀγορασταὶ Ἐφεδροὶ	3.560.855,—
Καθυστερούμενα Δάνεια	343.867,60
Δικαστικά	20.950,—
Καθυστερούμενα Δόσεις	1.031.888,—
Ἐπιδόχοι	157.356,—
Ἐφνοτάρεζα	3.130,—
Προκαταβολαὶ Διχ. εἰς τέλος Νομ. Σύμ.	11.480,—
	<u>14.607.519,30</u>
	<u>14.607.519,30</u>

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΡΙΔΟΣ

Διόικ. Διαχ. (Μισθοί, Ταχ) καὶ Τηλ) καὶ	
Ἀποβόλεπτα, Ἀποξ. Διοικ. Συμ.	335.513,10
Φωτισμός, Θέρμανσις κ.λ.π.)	3.120,—
Ἐξόδα Ἐγκαταστάσεως 10%	39.011,50
Συνήρησις Ἀκινήτων	70.720,—
Ἀποθεματικὸν δι' ἐξόφλησιν μετοχῶν 15%	94.000,—
διὰ βοηθήματα 20%	206.736,20
» » μέρισμα εἰς μετόχους	100.000,—
Διατεθὲν εἰς τακτικὸν ἀποθεματικόν	<u>100.000,—</u>
	<u>471.456,20</u>
	<u>849.100,80</u>

Ἐν Σητείᾳ τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1934

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ταμείου
ΓΕΩΡ. ΘΑΛΛΑΣΣΙΝΟΣ

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου
ΕΜΜ. ΝΙΚΗΦΟΡΑΚΗΣ

Ὁ Λογιστὴς τοῦ Ταμείου
ΝΙΚ. ΠΑΛΑΚΑΚΗΣ

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Μισθώματα πρὸς Εἰσπραξίν	112.115,20
Ταμειυτήριον	48.895,—
Κρατήσεις ἐν γένει	9.438,80
Κεφάλαιον	13.453.551,35
Ἀποθεματικὸν Κεφάλαιον	547.569,—
Ἀποθεματικὸν δι' ἐξόφλησιν μετοχῶν 15%	134.015,75
διὰ βοηθήματα	95.198,—
» Μέρισμα εἰς Μετόχους	206.736,20
	<u>14.607.519,30</u>

ΚΕΡΔΩΝ ΚΑΙ ΖΗΜΙΩΝ

Ἀπὸ Μισθώματα	38.325,—
» Τόκους	810.775,80
	<u>849.100,80</u>

14.607.519,30849.100,80

ΤΑΜΕΙΟΝ ΕΦΕΔΡΩΝ ΠΟΛΕΜΙΣΤΩΝ ΣΗΤΕΙΑΣ - ΙΕΡΑΠΕΤΡΑΣ
ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΕΤΟΥΣ 1935

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Ταμείον	22.805,05
Ακίνητα	1.040.199.—
Χρησάται ἐξ μισθωμάτων	97.767,20
Μακροπρόθεσμα Δάνεια	510.806.—
Αγοραστά μη "Εφεδροί	264.979.—
Εκχρεμείς Λόγοι	98.840.—
Βραχυπρόθεσμα Δάνεια	7.801.596,90
Εξοδα εγκαταστάσεως	29.904.—
Λόγοι πρὸς εἰσπραξίν	58.915,95
Αγοραστά "Εφεδροί	3.006.330.—
Καθυστερούμενα Δάνεια	384.609,50
Δικαστικά	43.655.—
Καθηστέρουμένα Δόσεις	1.329.780.—
Επίδοχοι	171.731.—
Εθνοντάτζα	182.—
Προκατ. δικαστ. εἰς τέως Διγ. τοῦ Ταμείου	11.480.—
Τραπεζίτικαί ἐργασίαι	1.382.—
Επισφαλεῖς Λόγοι	11.250.—
Προσωπικοὶ Λόγοι	8.000.—
	14.894.212,60
	14.894.212,60

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΜΕΡΙΔΟΣ

Διοίκ. Διαγ. (Μισθοί, Ταχικά, Αποβλέπτα	
Αποξ. Διοιζ. Συμβολίου Φοι. ἐνότητας κλπ.)	396.489,40
Εξοδα εγκαταστάσεως 10%	3.320.—
Συντηρήσεις Ακινήτων	253,50
Συμμετοχὴ εἰς Δαπάνας Ἐποπτείας	39.795.—
Αποθεματικὸν δι' ἐξόφλησιν μετοχῶν 15%	53.870.—
Διατεθὲν εἰς Ταχικὸν Ἀποθεμ. Κεφάλαιον 20%	71.825.—
Μέρισμα εἰς Μετόχους	100.000.—
	133.430,10

‘Ο Διευθυντὴς τοῦ Ταμείου
ΓΕΩΡ. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Μισθώματα πρὸς εἰσπραξίν	97.767,20
Ταμειουτήριον	64.158.—
Κρατήσεις ἐν γένει	10.624.—
Κεφάλαιον	13.453.551,35
Αποθεματικὸν Κεφάλαιον	647.569.—
δι' ἐξόφλησιν μετοχῶν 15%	187.885,75
διὰ Βοηθήματα 20%	92.491.—
Μέρισμα εἰς Μετόχους	340.166,30
	14.894.212,60

ΚΕΡΔΩΝ ΚΑΙ ΖΗΜΙΩΝ

Απὸ Μισθώματα	36.348.—
Τόκους	753.626.—
Πώλησιν Ἑλαίου	9.009.—
	798.983.—

Ἐν Σητείᾳ τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1935

‘Ο Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου
ΕΜΜ. ΝΙΚΗΦΟΡΑΚΗΣ

‘Ο Λογιστὴς τοῦ Ταμείου
ΝΙΚ. ΠΑΛΑΚΗΣ

ΤΑΜΕΙΟΝ ΣΗΤΕΙΑΣ

Οίκον. έτος 1934—1935

Τὸ προσωπικὸν τοῦ Ταμείου Σητείας συνέκειτο κατὰ τὸ Οἰκονομικὸν ἔτος 1934—1935 :

- 1) Ἐκ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ταμείου Ἡλία Ἀσημακοπούλου μισθοδοτουμένου μετὰ ποσοστῶν μηνιαίως με Δραχ. 4.700
 - 2) Ἐκ τοῦ Ταμιακοῦ Γραμματέως Β' τάξεως Μιχαὴλ Μακρονικολάκη μισθοδοτουμένου μετὰ ποσοστῶν μηνιαίως με » 2.700
 - 3) Ἐκ τεσσάρων Δημοσίων Εἰσπρακτόρων α) Ἀριστ. Ρεμπελάκη, β) Ἐμμ. Παπαδάκη, γ) Νικολ. Δεμπιδάκη καὶ δ) Ἰωαν. Καπανταϊδάκη μισθοδοτουμένων μετὰ ποσοστῶν μηνιαίως με » 12.900
 - 4) Ἐκ τῆς Κλητῆρος Ζαχαρῶ Κατσούλη μετὰ μηνιαίων μισθόν. » 1.100
- Ἡτοι αἱ μηνιαῖαι ἀποδοχαὶ τοῦ Προσωπικοῦ ἀνέρχονται εἰς » 21.400

Τὰ κατὰ τὸ ἀνωτέρω οἰκονομικὸν ἔτος ἔσοδα καὶ ἔξοδα Προϋπολογισμοῦ παρουσιάζουσι τὴν κάτωθι κίνησιν.

ΕΣΟΔΑ						ΕΞΟΔΑ			
Εἶδος Ἑσόδου	Βεβαιωθέντα		Εἰσπραχθέντα		ῥΥπόλοιπα εἰσπρακτέα	ῥΥπουργεῖα	Ποσὸν		
ῥΑμεσοὶ φόροι	2.901.039	45	2.884.480	35	16.559	10	Οἰκονομικῶν	1.442.851	50
ῥΕμμεσοὶ »	1.210.173	20	1.210.173	20	—	—	Δικαιοσύνης	180.792	70
Μονοπώλεια	72.344	—	72.344	—	—	—	ῥΕσωτερικῶν	37.083	70
Τέλη χαρτοσήμου	987.454	50	987.454	50	—	—	Συγκοινωνίας	557.123	70
Δικαιώματα Κράτους	327.859	45	217.957	60	119.901	85	Παιδείας	3.208.293	10
ῥΠηρεσίαι Δημοσίαι	676.151	55	676.151	55	—	—	ῥΥγιεινῆς	1.142.541	—
Πρόσοδοι ἐκ περιου- σίας Κράτους	64.809	50	64.809	50	—	—	ῥΑεροπορίας	3.200	—
Διάφορα ῥεσοδα	29.448	30	29.448	30	—	—		6.571.885	50
Συνδρομαὶ κ.λ.π.	112.525	25	93.907	—	18.618	25			
ῥΕπιστροφαὶ χρημά- των	2.680	—	2.680	—	—	—			
Πρόσθετοι ἐκ δα- νείων	59.844	40	53.875	40	5.969	—			
ῥΕσοδα καταργηθέν- των ταμείων	59.152	50	59.145	50	7	—			
ῥΕκτακτα ῥεσοδα	375	80	375	80	—	—			
	6.513.857	90	6.352.802	70	161.055	20			

«Αἱ εἰσπράξεις ἔξ ἀμέσων φόρων κατὰ τὸ Οἶκον. ἔτος 1934—1935 ὑπερέβησαν τὰς τοῦ οἴκ. ἔτους 1933—1934 κατὰ δραχ. 492.562,40 ἐγκαταλείψασαι καθυστέρημα δραχ. 16.559,10)οο ἐπὶ συνόλου βεβαιώσεως ἀμέσων φόρων δραχ. 2.901.039,45)οο ἐν ᾧ τὸ καθυστέρημα ἔξ ἀμέσων φόρων χρήσεως 1933—1934 ἀνέρχεται εἰς δραχ. 182.067,30 ἐπὶ συνόλου βεβαιώσεως δραχ. 2.573.985,25.

Γενικῶς δὲ αἱ εἰσπράξεις τῆς χρήσεως 1934—1935 ὑπερέβησαν τὰς τῆς χρήσεως 1933—1934 κατὰ δραχ. 1.044.347,45».

Πλὴν ὅμως τῶν ἀνωτέρω κατὰ τὸ αὐτὸ οἰκονομικὸν ἔτος εἰσπράχθησαν ἔξ ἐσόδων χρήσεως 1933 καὶ προγενεστέρων Δραχ. 135.549,90

Καὶ ἐπληρώθησαν ὑποχρεώσεις ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων » 3.459,40

Ὅμοιως τῶν χρηματιστικῶν λογ)σμῶν ἡ κίνησις ἀνέρχεται	
εἰς μὲν τὰ ἔσοδα εἰς	» 15.426.949.65
Εἰς δὲ τὰ ἔξοδα εἰς	» 14.534.366.50
Συνεπῶς τὸ γενικὸν Σύνολον τῆς κινήσεως τοῦ Ταμείου	
ἀνῆλθεν ὡς πρὸς μὲν τὰ ἔσοδα εἰς	» 21.994.376.75
Ὡς πρὸς δὲ τὰ ἔξοδα εἰς	» 21.220.947.30
Ἐπομένως ὑπόλοιπον Ταμείου 31 Μαρτίου 1935 Δραχ.	773.429.45

Ἐν Σητεία τῇ 31 Μαρτίου 1935

Ὁ Προϊστάμενος Γραφείου Ἐσόδων
Μιχ. Μακρονικολάκης

Ὁ Διευθυντὴς Ταμείου
Ἡλ. Ἀσημακόπουλος

ΕΦΟΡΙΑ ΣΗΤΕΙΑΣ

ΠΙΝΑΞ

ἐμφαίνων τὰ παρὰ τῆς Οἰκ. Ἐφορίας Σητείας βεβαιωθέντα ποσὰ φόρων
ὑπὲρ Δημοσίου κατὰ τὸ οἰκονομικὸν ἔτος 1934—35.

Εἶδος βεβαιωθέντος ἐσόδου	Ποσὸν ὑπὲρ Δημοσίου	Εἶδος βεβαιωθέντος ἐσόδου	Ποσὸν ὑπὲρ Δημοσίου
Φόρος οἰκοδομῶν	282.877	Φόρος ἐπιτηδεύματος	333.167
» γαιῶν	14.366	» τεχνικῶν καὶ μικτῶν	
» μισθωτῶν ὑπηρεσιῶν	44.907	» παιγνίων	28.236
» συνολικῆς καθαρᾶς προ- σόδου	15.027	Τέλη αὐτοκινήτων καὶ ποδηλάτων	1.814
» μεταβιβάσεως ἀκινήτων	198.513	» δημοσίων θεαμάτων	3.398
» καὶ τέλη κληρονομιῶν	97.888	» χαρτοσήμου	17.493
» » δωρεῶν καὶ προικῶν	44.614	Πρόστιμα ἐπὶ παραβάσει φορολ. νόμων	32.420
σφαζομένων ζώων	35.598	Ἔσοδα διοικήσεως δημ. κτημιάτ.	11.445
			1.161.764

Ἐν Σητεία 31 Μαρτίου 1935

ΥΠΟΤΕΛΩΝΕΙΟΝ ΣΗΤΕΙΑΣ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

*Τῶν εἰσπραχθέντων ὑποκειμένων ἐμπορευμάτων ἀπὸ 1ης Ἀπριλίου
1933 μέχρι 31ης Μαρτίου 1934 εἰς χιλιόγραμμα.*

Πετρέλαιον φωτιστ. 14.265. Ζάχαρις χ. μ. 47.500. Βενζίνη χ. μ. 2.500
Ξυλεία κ. μέτρ. 368.640. Μελάσσα 32.547. Ὄρυζα 11.020. Ἀνθρακικὸν Κάλιον
Ποτάσα, 7.700. Θεῖον 118.328. Ρόλοι, Σύρματα σιδηρᾶ 2.642. Καφρὲς 420.
Γάλα συμπεπυκνωμένον 1.725. Θειϊκὸς χαλκὸς 5.000. Κύαμοι χ. μ. 2.000.
Ἐλαιον ὀρυκτὸν 18.438.

*Εἰσπράξεις οἰκονομικοῦ ἔτους 1933—34 ἤτοι ἀπὸ 1ης Ἀπριλίου
1933 μέχρι 31ης Μαρτίου 1934*

Δραχμαὶ ὅλικά 3.442.847,70. Εἰσαγωγ. δασμὸς 428.656. Πρόσθ. τέλη
9.341,40. Ὑπερημέραι 5.643. Φόρος σταφίδος 182.794,70. Ἀναγκαστ. Δάνεια
412.938,30. Τέλη ἀγκυροβολίας 42. Δήμων καὶ Κοινοτήτων 154.347. Κοινωφ.
ταμεῖον 55.565,60. Ταμεῖον ἐλαίας 69.695. Ταμεῖον ἐλαιοπαραγωγῆς 362.428.
Ἀγροφυλακῆς 257.005,10. Ταμεῖον ἀντιφυλ. ἀμύνης 34.714,70. Τηλεφωνικῶν
συγκοινωνιῶν 67.931,10. Γεωργ. ἀσφαλειῶν 52.072,50. Δημοτικὸς φόρος εἰσα-
γωγῆς 112.969. Οἰνοποιεῖων Κρήτης 546. Ἐθνικῶν ὀρφανοτροφείων 93.157,80.
Τέλη στατιστ. εἰσαγωγῆς 810. Ταμεῖον ὁδοποιίας 70.612,10. Ἐνοποιηθ. πρόσθε-
τοι Δημοτ. φόροι 20.869. Λιμενικὸς φόρος 369.970,50. Δημοτικὸς φόρος Σητείας
149.697,50. Ταμεῖον μηχαν. λιμενικῶν ἔργων 13.689,80. Τέλη στατιστ. ἐξαγωγῆς
6.432. Ἐξαγωγικὰ τέλη 268. Φόρος κύκλου ἐργασιῶν 11.355. Ὑγειονομικὰ
δικαιώματα 100. Γεωργικοῦ Ἐπιμελητηρίου 28.896,60. Ἐγγειοι φόροι 470.212.
Ἔσοδα ἐξ ἀποταμιεύσεως ἐμπορευμάτων διακοσμίσεως 70.

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ

(Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς δηλοῖ τὴν σελίδα, ὁ δὲ δεύτερος τὸν στίχον).

7,34 γρ. ὑποχρεωμένος 8,27 γρ. λατινιστὶ 17,27 γρ. ὀρθοδοξώτατον 22,39 γρ. Κορνάρου 25,19 (Ἡ παράγραφος 7 διορθοῦται ὡς ἐξῆς:) «Ματθαῖος ἐκ Ρεθύμνου τοῦ τάγματος τῶν Ἐρημιτῶν μετὰ τὴν μετάθεσιν τοῦ Δομενίκου τοῦ ἐκ Δομενίκων εἰς τὴν ἔδραν Μυλοποτάμου διωρίσθη ὑπὸ Βονιφατίου τοῦ Θου εἰς τὴν κενὴν θέσιν τοῦ ἐπισκόπου Σητείας, ὡς ἀγαφέρει ὁ Θωμᾶς de Herrera Alph. August. Tom. II pag. 76.8) Ἰωάννης Ἐπίσκοπος Σητείας ἐτελεύτησε τὸν βίον πρὸ τῆς 17 Μαρτίου 1467.» σελ. 29,1 ἀντὶ ἐκ γρ. καὶ ἐκ 44,1 γρ. προθύροις 59,25 γρ. ὑμῖν 63,5 γρ. μονάδα 63,15 γράφε δραχμᾶς (1) 63,19 γρ. Παπαδάκι (*) 64,10 γρ. Ἀγγελάκης 64,11 γρ. συνδημότας 64,31 γρ. πρὸς 64,44 γρ. ὧτα. 70,14 γρ. καί, 78,39 γρ. μαθήση, 79,11 γρ. κεφαλὴν,... ἄγρια, 79,16 γρ. ἀνεμουρίζομαι 79,17 γρ. ἀνεμουρίσου 79,34 (35, 36, 37) γρ. ἀβγαλεσά 82,1 γρ. ἐξοίδησις 82,44 γρ. ἴντά ἴναι. 83,22 γρ. νὰ βρῆς 91,19 ἀντὶ 10% γρ. 50%. 92,40 γρ. δυστύχημα. 95,6 γρ. ἐκάστης 95,27 γρ. Φονταλίδηδων 95,39 ἀντὶ καὶ κατασκευὴν γρ. κατασκευὴν 96,85 γρ. ἐπιθυρῇ 104,6 γρ. κράτει 104,34 γρ. ἀπηγανιᾶς 107,7 γρ. παιδιᾶς 108,34 γρ. ξεροβόδεξο.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΟΥ Δ'. ΤΟΜΟΥ

Γ. Ἰ. Οἰκονομίδης	Σελ. 41—42, 45—48, 101
Ἰ. Εὐστ. Β.	» 49—45
Τιμόθεος, Ἐπίσκοπος Ρεθύμνης	» 56—58
Ν. Ἰ. Παπαδάκης	» 63—69
Ε. Γ. Μαυροειδῆς	» 83—88
† Στυλιανὸς Γεωργίου	» 101
Ε. Σταυρακάκης	» 105—108

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Δ'. ΤΟΜΟΥ

1) Μελέτιος Παντόγαλος	Σελ.	3—21
2) Ἡ Ἐκκλησία τῆς Σητείας ὑπὸ Φλ. Κορηλίου (κατὰ μετάφρασιν Κ—Μ.)	»	22—28
3) Giuseppe Gerola. Ἡ χρονολογικὴ σειρά τῶν ἐπισκόπων ἐν Κρήτῃ ἐπὶ ἐνετοκρατίας. Ἐπίσκοποι Σητείας (κατὰ μετάφρασιν Κ—Μ.)	»	29—35
4) Σητεία. Ἐπαναστατικὰ ἔγγραφα 1898	»	36—40
5) Ἡ Λέπρα ἐν Κρήτῃ	»	40—41
6) Τεκὲς Μπουρχάν Μπαμπά ὑπὸ Γ. Ἰ. Οἰκονομίδου	»	41—42
7) Περὶ τῆς Κρήτης	»	42—45
8) Τὸ σπῆλαιον Σάρχου ὑπὸ Γ. Ἰ. Οἰκονομίδου	»	45—48
9) Κασάπ Ἀχμέτ	»	48
10) Οἰκογένεια Μπολάνη ὑπὸ Ἰ. Εὐστ. Β.	»	49—56
11) Ἐκκλησία Κρήτης ὑπὸ ἐπισκόπου Τιμοθέου	»	56—58
12) Λιμενικὰ ἔργα Σητείας	»	58—63
13) Ἡ σφαγὴ τῶν Ἑτιανῶν ὑπὸ Ν. Ἰ. Παπαδάκη	»	63—69
14) Σητεία. Ὁ ὁσιος Ἰωσήφ καὶ ὁ Νεομάρτυς (:) Παντελεήμων	»	70—71
15) Σύμμεικτα	»	72—83
16) Ἡ Ἀρχαία Δοῦρος ὑπὸ Ἐ. Γ. Μαυροειδῆ	»	83—88
17) Πολιτικὰ Πρακτικὰ	»	88—91
18) Φραγκῖσκος Λαμπίρης	»	91—101
19) Διὰ τὴν Μονὴν Τοπλοῦ ὑπὸ Γ. Ἰ. Οἰκονομίδου	»	101
20) Ἡ θέσις τῆς Μονῆς Ἀγίου Ἰσιδώρου ὑπὸ † Στυλιανοῦ Γεωργίου	»	101
21) Ὁ Μαῦρος Μάγος Λαμνωνίου Σητείας	»	103—104
22) Συλλογὴ ἐπιχωρίων παιδιῶν ὑπὸ Ἐ. Σταυρακί διδασκάλου	»	105—108
23) Ἱστολισμοὶ Ταμείου Ἐφένδρων Πολεμιστῶν Σητείας Ἱερα-πέτρας	»	109—112
24) Ταμεῖον Σητείας (1934—1935)	»	114—116
25) Ἐφορία Σητείας (1934—1935)	»	115
16) Ὑποτελωνεῖον Σητείας (1933—1934)	»	116—117

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Τοῦ Δ'. Τόμου τοῦ «ΜΥΣΩΝΟΣ»,

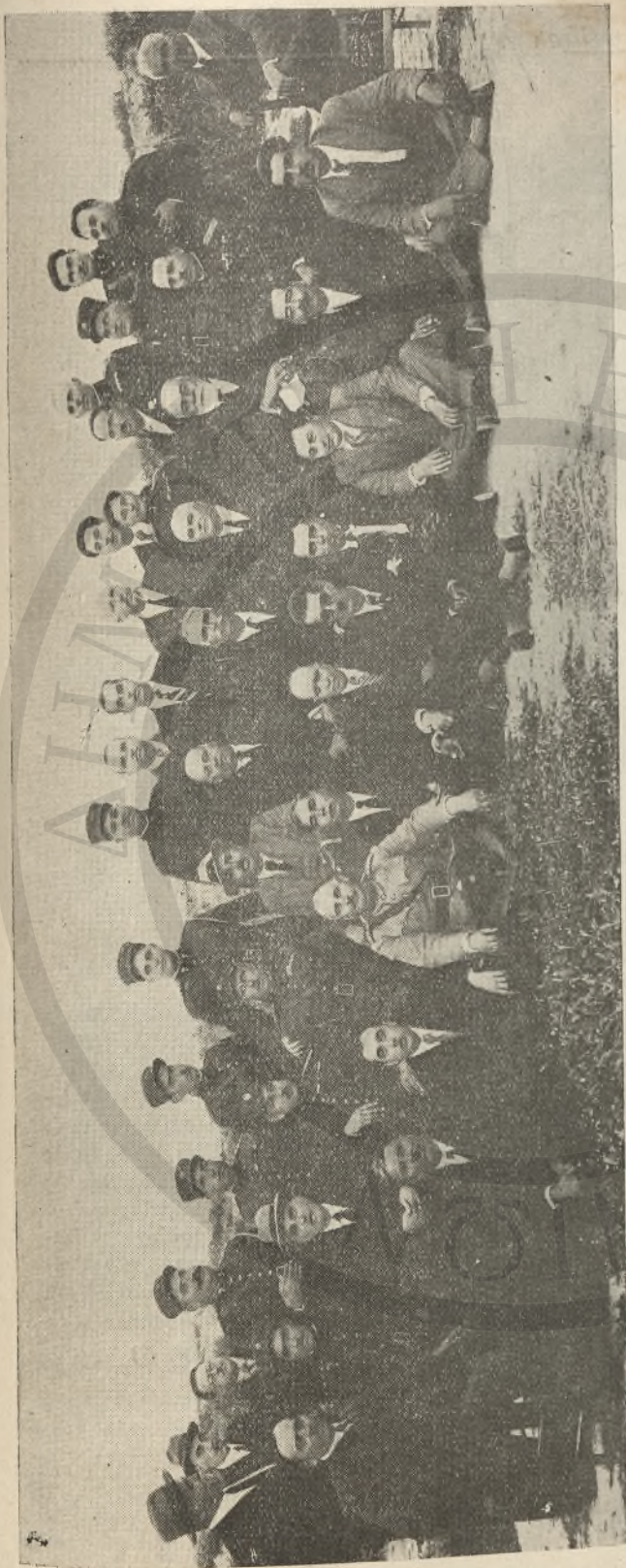
(Φωτ. Κριτσ.) (Εἰκ. 1). Ἐκ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Συλλογῆς τοῦ Γυμνασίου Σητείας.

Αἱ δύο προτομαὶ γυναικῶν καὶ τὸ ἀγαλμάτιον ἀνευρέθησαν εἰς τὴν θέσιν «Σταυρὸν» Σητείας πρὸς Α. τοῦ συνοικισμοῦ «Κουτσουλόπειρες» (=σαθραὶ πέτραι) καὶ προέρχονται ἐκ ναοῦ πιθανῶς τοῦ θεοῦ Ἀσκληπιοῦ. Τὰ ἀγγεῖα προέρχονται ἐκ τάφου εὐρεθέντος πλησίον τοῦ χωρίου Μαρωνιάς. Αἱ λυχνίαι ἐκ Πισκοκεφάλου οἱ δὲ σφραγιδόλιθοι ἐκ τάφου ἑξῶθι τῆς χωριόπολεως Σητείας. Ἡ δευτέρα ἐξ ἀριστερῶν προτομῶν, ἀνάθημα πάσχοντος, παρουσιάζει πλήρη σχεδὸν καταστροφὴν τῆς ὀνός, διάβρωσιν μερικὴν τοῦ ἄνω χεῖλους καὶ τῆς ἀριστερῆς παρεΐας. Πρόκειται ἀσφαλῶς περὶ γνωστῶν παθήσεων κατὰ τὴν χώραν ταύτην: ἐπιθηλιώματος, λύκου ἢ καὶ σφυλιδικῶν βλαβῶν καὶ τῶν ὁποίων τὴν ἴασιν ἡ τότε ἰατρικὴ ἤτο ἀνίσχυρος νὰ ἐπιτύχῃ. Δὲν ὑπελείπεται δὲ παρὰ ἡ ἐξ ὕψους ἐλπίς.

(Φωτ. Κριτσ.) (Εἰκ. 2). Ἐκ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Συλλογῆς τοῦ Γυμνασίου Σητείας.

Οἱ δύο παναθηναϊκοὶ ἀμφορεῖς, ἑπαθλὸν ἀθλητοῦ, καὶ τὰ διάφορα ἄλλα ἀγγεῖα εὐρέθησαν ἐν τινὶ τάφῳ παρὰ τὴν ἀρχαίαν πόλιν Πραισὸν ὑπὸ τοῦ ἐπιμελητοῦ τῶν Ἀρχαιοτήτων κ. Ἐ. Μαυροειδῆ. — Ἡ γενομένη δὲ μετὰ προσοχῆς ἀνασκαφὴ τοῦ τάφου ἔφερεν εἰς φῶς καὶ τὸ παρατιθέμενον κρανίον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν δεξιὰν κροταφικὴν χώραν φέρει μέγα κάταγμα. Πολὺ πιθανὸν ὅ μετὰ τῶν ἐπάθλων τοῦ ταφεῖς ἀθλητῆς νὰ ἐφονεύθῃ εἰς μάχην τινα ὑπερασπιζόμενος τὴν πατρίδα τοῦ Πραισόν.

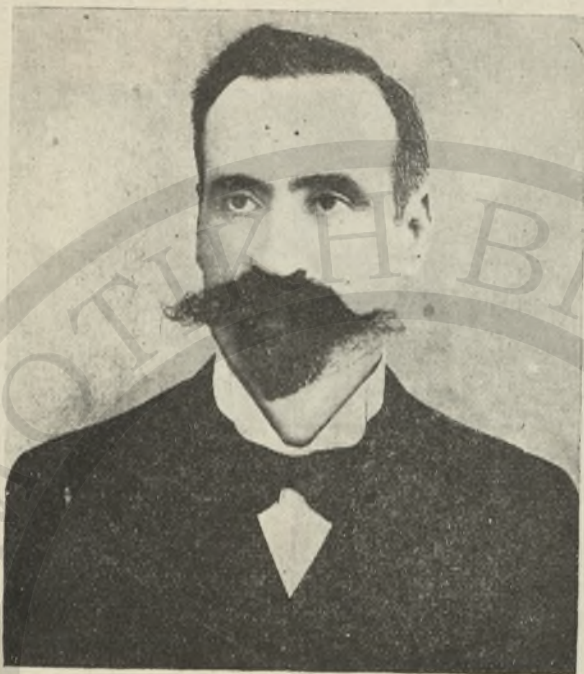

(Εικ. 3) Ὑπόδιμοι διὰ τὸ κίνημα τῆς 1 Μαρτίου 1935 ἐν προορμιασίαις εἰς Στρατιωτικὸν παράπρημα ἐπὶ τοῦ τείχους τοῦ Ἡρακλείου (Κρήτης).

1η σειρά καθήμενοι: Κάτω ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ: Γερεμίας Ροῦσος Συν/χης ἐν ἀπ., Λεονταίνης Θεόδ. τηλεγραφικὸς ὑπάλληλος, Φιλίππας Μιχ. Λοχαγός, Δεληβυσίου Στέφ. Λιμενικὸς Πράκτωρ, Φιοράκης Ἰ. Ταγ/χης ἐν ἀπ., Μαλαραφίδης Δημ. Συν/χης ἐν ἀπ. Προέδρος Παν. Δημ. Ἀμύνης, Γαλανάκης Ἐ. Ἰατρός, Πάγκαλος Ν. Ἰατρός, Φασουλάκης Ἰ. ὑπάλληλος Ἐθνικῆς, Δανδουλάκης Ἀδ. ὁμοίως.

2α σειρά καθήμενοι ἐξ ἀριστερῶν: Μαυρῆς Ἀλκ. Διευθυντὴς Ὑπ/τος Ἐθνικῆς, Εὐλούρης Χ. Λοχαγός, Γεωργιάδης Τίτος Δικηγόρος, Τζουλάκης Μ. Λοχαγός, Μπετεινάκης Ἀντ. Ταγ/χης, Ζωγράφος Ἀνδρ. Διευθυντὴς Ἐνορθώσεως, Πεδικογιάννης Ἰ. Βουλευτὴς, Μ. Γ. Κατατότης γεροστιαστὴς, Μανασάκης Μ. πολιτευτὴς, Σαχλαμπανιάς Μιχ. Βουλευτὴς, Φουντουλάκης Γ. Συν/χης, Σιλνὸς Γ. ὁπλαρχηγός.

3η σειρά ὄρθοι ἐξ ἀριστερῶν: Σκύβαλος Ἐ. Δήμαρχος Ἀγ. Νικολάου Κρήτης, Βεργάκης Στυλ. Ὑπομ/χος, Μυλωνάκης Ἐ. Λοχαγός, Τρουλιῶν Ν. Ἀνθ)στὴς, Φραγκιδάκης Δ. Μοιραχός, Φουσανάκης Δ. Λοχαγός, Εὐφραιμίδης Φιλ. ἔφορεικός, Μπρατόπουλος Ἠλίας Μηχανικὸς ΤΤΓΤ, Καπετανάκης Ἰ. Ἰατρός, Καστρινὸς Ἰ. Λοχαγός, Ἀλεξιάδης Ἀχ. Ταγ/χης, Μανδελεινάκης Ἐ. ἀνάπληρος Ἀξ)κός, Κριαρὸς Π. Ταγ/χης Σωροφυλάκῃς, Πρατεινάκης Ἰ. Ταγ/χης, Καραμπίνης Ἐ. Ἀνθ)στὴς, Φραντζεσκάκης Ἰ. Ὑπολοχαγός. Οἱ μετὰ Σκυβάλου καὶ Βεργάκη εἶναι φίλοι ἐπισκέπται.

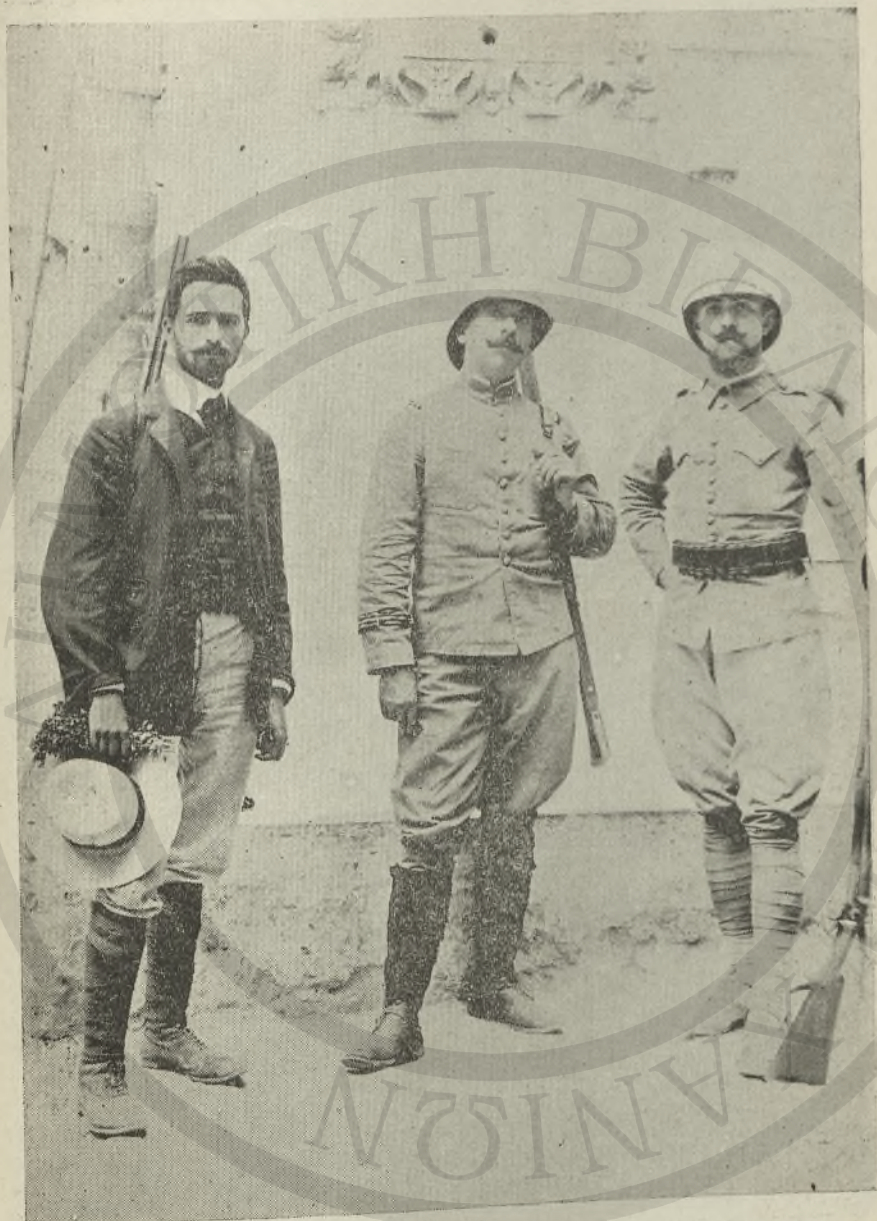

Ἐμ. Σ. Ἀγγελάκης
(1900)
(Εἰκ. 4)

Φωτογραφία ληφθεῖσα ἐν
Τουρλωτῇ Σητείας (1898).
Ὅρθιοι καὶ εἰς τὸ μέσον
ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δε-
ξιὰ οἱ Γάλλοι ἀξιωματικοί:
A. Chevalier, ἀξιωματικὸς
τοῦ ναυτικοῦ καὶ πολιτικὸς
διοικητὴς Σητείας καὶ ὁ
ἀντισυνταγματάρχης De-
stelle διοικητὴς τῶν Γαλ-
λικῶν στρατευμάτων τοῦ
Νομοῦ Λασηθίου.

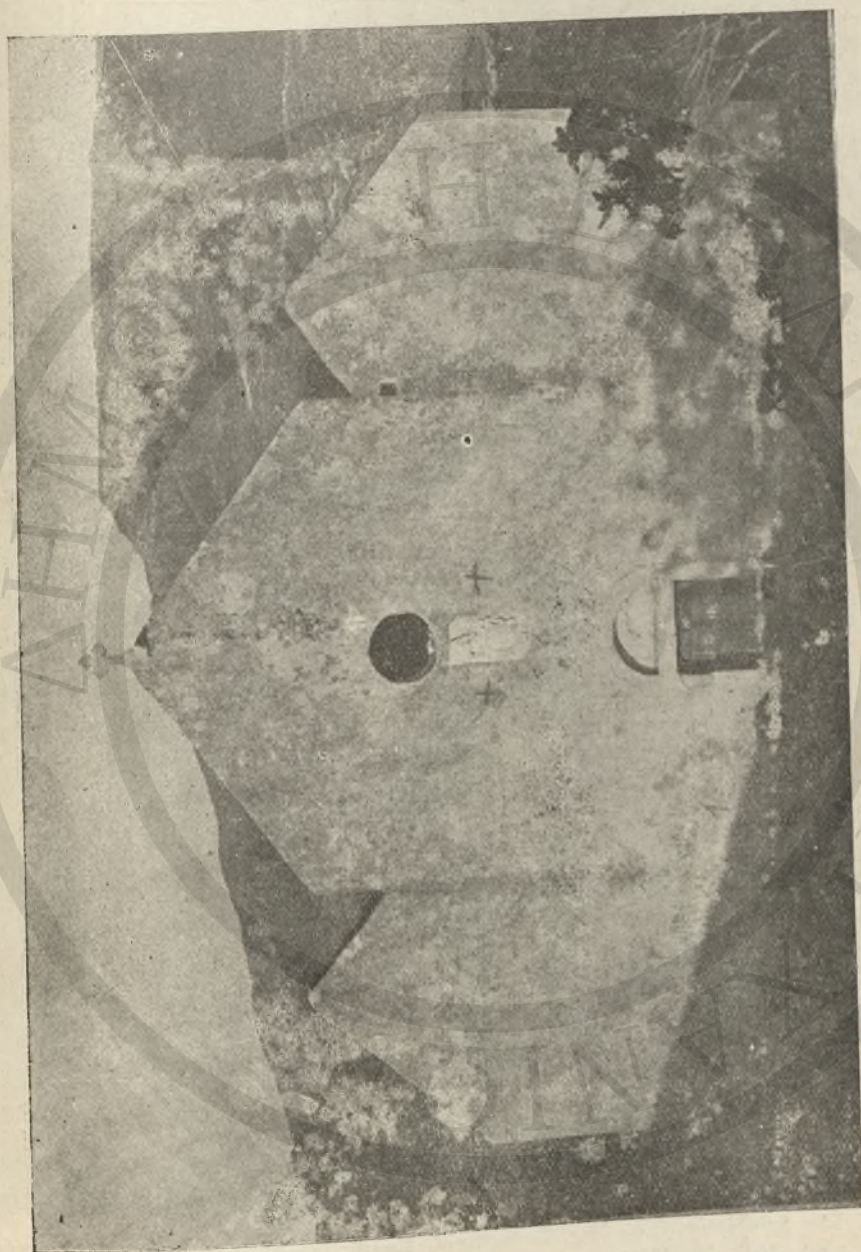
(Εἰκ. 5)

(Εικ. 6) Ὁ Γάλλος λοχαγὸς Χιολέ (Chollet) διοικητὴς τοῦ ἐν Σητεῖα Γαλλικοῦ στρατιωτικοῦ ἀποσπασματος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Θερίσσου (1905—1906) εἰς τὸ μέσον; μετὰ τοῦ Γάλλου στρατιωτικοῦ ἱατροῦ Μπερῶ (Berraud) πρὸ τῆς ἐκκλησίας τῆς Μονῆς Τοπλοῦ, ἐπανερχόμενοι ἐκ κυνηγετικῆς ἐκδρομῆς.

(Εικ. 7) Θυρεὸς τοῦ Λατίνου Ἐπισκόπου Σητείας Γασπάρου Βιβιάνου εὑρισκόμενος ἐντοιχισμένος εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς τριθόλου ἐκκλησίας τοῦ χωρίου Πάνω—Πισκοπή Σητείας Ὁ ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ τοῦ Μύσωνος (σελ. 141) δημοσιευθεὶς θυρεὸς ἦτο ἀπλοῦν πρῶτον σχεδιάγραμμα. Τὰ γράμματα G. V.=Gaspar Vivianus=Γάσπαρ Βιβιάνος.

(Εἰκ. 8) Ἡ τριθόλος ἐκκλησία Πάνω-Πισκοπῆς Σηρείας, ἀνεγερθεῖσα ἐπὶ ἐρειπίων παλαιᾶς ἐκκλησίας, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν θεμελίων καὶ πιθανῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Ἑνετοκρατίας. Μεταξὺ τῶν δύο σημειουμένων σταυρῶν καὶ τοῦ ἀγγίτου εὐρίσκειται ἐντοιχισμένος ὁ θυρεὸς τοῦ ἐπισκόπου Γασπάρου Βιβιάνου.

(Εἰκ. 9) «Ἡ θεία λειτουργία» Μιχ. Δαμασκηνοῦ Κρητὸς ζωγράφου ἀκμάσαντος μεταξὺ τοῦ 1491—1528. Ἐν Μάλλαις Ἱεραπέτρου ὑπάρχει οἰκογένεια Δαμασκηνάκη.

(Εἰκ. 10) «Ὁρασις τοῦ Προφήτου Μωϋσέως ἢ Ἁγία Βάτος» Μιχαὴλ Δαμασκηνοῦ. Ἀμφότεραι αἱ εἰκόνες τοῦ Μιχαὴλ Δαμασκηνοῦ (9 καὶ 10) εὑρίσκονται ἐν τῷ ἐν Ἡρακλείῳ Κρήτης ναῷ τοῦ ἁγίου Μηνᾶ.

ΑΓΓΕΛΙΑ

Σκοπὸς τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ὁ «Μύσων», εἶναι ἡ ἀναζήτησις καὶ συγκέντρωσις τοῦ διεσπαρμένου ἱστορικοῦ καὶ λαογραφικοῦ ὕλικου τῆς Σητείας. Ἡ ἐπαρχία αὕτη εὐρισκομένη εἰς τὸ ἀπώτατον ἄκρον τῆς Κρήτης καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶναι γνώστὸν, ὅτι μεταξὺ τῶν πρώτων ἐδέχθη τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ καὶ Ἀσιατικοῦ πολιτισμοῦ· διετήρησε δὲ μέχρι τοῦ δευτέρου πρὸ Χ. αἰῶνος τὰ τελευταῖα ὑπολείμματα τοῦ αὐτόχθονος Κρητικοῦ πληθυσμοῦ, τῶν Ἑτεοκρήτων. Ἐπὶ Βυζαντινῶν καὶ Ἑνετῶν ἐθεωρήθη μέγας σταθμὸς καὶ φῶς (maximum statum et lumen) τῆς νήσου Κρήτης, παραγαγοῦσα σοφοὺς ἄνδρας, ὡς τὸν Γεώργιον Καλύβαν καὶ τὸν Ἀνδρέαν Περισσόβαλον· τοὺς ἀδελφοὺς Παντογάλους καὶ πρὸ πάντων τὸν Ὅμηρον τῆς νέας γενεᾶς, τὸν **Βιτζέντζον Κορνᾶρον**. Ἐπὶ δὲ τῆς Τουρκοκρατίας, ἐάν, ὥς ἐκ τοῦ ἀποκέντρου αὐτῆς, δὲν ἠδυνήθη νὰ μετᾶσχη ἐνεργῶς τῶν πολεμικῶν ἀγώνων, δημιουργοῦσα πεδῖον πολέμου ἐντὸς αὐτῆς, ἀπέστειλεν ὅμως πολλὰ γενναῖα τέκνα τῆς εἰς τὰ ὄρεινὰ μέρη τῆς Κρήτης, ὅπου κυρίως διεξίγοντο οἱ Κρητικοὶ ἀγῶνες· συνεισέφερε δὲ ἐν τῇ βλαστήσει τοῦ δένδρου τῆς ἐλευθερίας ποταμὸν αἵματος διὰ τῶν ἀγρίων ὁμαδικῶν σφαγῶν, ἃς ἐνήργουν κατὰ περιόδους οἱ κατακτηταὶ πρὸ καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς μεγάλης Ἐπαναστάσεως. Τῶν περιόδων τούτων τὸ ἱστορικὸν ὕλικόν, ὥς καὶ τὸ εἰς τὴν δημογραφίαν ἀναφερόμενον, θὰ συλλέξῃ ὁ «Μύσων», ἵνα τοῦτο βραδύτερον χρησιμεύσῃ ὡς βάσις σταθερὰ τῆς συστηματικῆς Ἱστορίας τῆς Σητείας.

Ἄλλ' ὅσον καὶ ἂν τὸ περιοδικόν μας περιορίζηται ἐν τῇ συλλογῇ ἱστορικοῦ καὶ λαογραφικοῦ ὕλικου μιᾶς Ἐπαρχίας, οὐχ ἥττον εὐχαρίστως δεχόμεθα πρὸς δημοσίευσιν ἱστορικὰς καὶ λαογραφικὰς μελέτας ἀφορώσας καὶ τὰς λοιπὰς Ἐπαρχίας τῆς Κρήτης, διότι ποθοῦμεν, ὅπως σὺν τῷ χρόνῳ ὁ «Μύσων» καταστῇ τὸ ἐγκυρότερον ὄργανον τῶν ἱστορικῶν καὶ λαογραφικῶν μελετῶν περὶ Κρήτης.

Ἡ Διεύθυνσις

Συνδρομὴ ἑτησία	Δρ. 100
» διὰ τοὺς φοιτητὰς καὶ μαθητὰς. »	50
» διὰ τὸ ἐξωτερικόν	200

Διὰ πᾶσαν πληροφориάν ἀποβλέπουσαν τὸ περιοδικὸν ἀπευθυντέον εἰς τὸν κ. Μ. Γ'. Καταπότην
Σητείαν — Κρήτης